ORSZÁGOS TÁRSADALMI PÁRBESZÉD – AZ ORSZÁGOS ÉRDEKEGYEZTETŐ TANÁCS ÉS A GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS TANÁCS

Héthy Lajos – Ónodi Irén

ORSZÁGOS TÁRSADALMI PÁRBESZÉD – AZ ORSZÁGOS ÉRDEKEGYEZTETŐ TANÁCS ÉS A GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS TANÁCS

FOGLALKOZTATÁSI ÉS SZOCIÁLIS HIVATAL
BUDAPEST, 2008

©Héthy Lajos – Ónodi Irén
©Foglalkoztatási és Szociális Hivatal, 2008

ISBN 978-963-87766-1-7

Kiadja a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal
A kiadásért felel Pirisi Károly főigazgató
Budapest, 2008

Készítette: DENZOPRINT Kft.
F. v.: Hegyesi László

Tartalomjegyzék

Előszó 9

I. fejezet
A hazai modell: „kétcsatornás" országos társadalmi párbeszéd 11

II. fejezet
Fogalmak, dilemmák és nemzetközi összefüggések 13

III. fejezet
Az intézmények kialakulása és fejlődése
Miért van szükség Gazdasági és Szociális Tanácsra? 17
1. Az OÉT és a „táguló világ" – a GSZT létjogosultsága 17
2. Az OÉT – a változtatás szükségességének felismerése, 1996 20
3. Az Országos Munkaügyi Tanács és a Gazdasági Tanács – 1998–2002 22
4. Az OÉT „restaurációja" és a GSZT létrehozása, 2002–2004 25

IV. fejezet
Az OÉT és a GSZT – küldetés, funkciók, összetétel és szervezet 39
1. Társadalmi párbeszéd –, jogosítványokkal és azok nélkül 39
2. A résztvevők – tagok, tisztségviselők és tárgyaló csoportok
   Kit képviselnek? 43
3. A munka feltételei –, a munkaszervezet, az eljárási rend és az eszközök 47
4. A kormány szerepe, – a politikai függetlenség „mítosza" és valósága 50

V. fejezet
Az OÉT és a GSZT párhuzamos müködése – 2004–2007 57
1. Az OÉT ellátja feladatait és „elvonja a levegőt" a GSZT-től 57
2. A GSZT „helykeresése", – az indulás sikerei és nehézségei 59
   Az Új Magyarország Fejlesztési Terv. 59
3. Amiből a GSZT kimaradt…. 62

VI. fejezet
Társadalmi szerződés kezdeményezések, – 1994–1995 és 2005–2006 75
1. A társadalmi szerződés kezdeményezése, – kedvezőtlen és
   kedvező előzmények 75
2. Kedvezőtlen és kedvező előjelek. A társadalmi és gazdasági
   megállapodás kudarca, 1995 76
3. A GSZT „befejezetlen erőfeszítései" a társadalmi szerződésért 78
4. A miniszterelnök „visszhang nélküli" váratlan kezdeményezése 80
   A téma kifulladása 80
5. A kormányzati magatartás és „felelősség" 83

VII. fejezet
A demokratikus jogállam, – alkotmányossági követelmények és jogszabályi alapok 91
1. Alkotmányossági és politikai kérdőjelek 91
2. Társadalmi párbeszéd: konzultáció és közhatalmi jellegű jogosítványok? 92
3. Az alkotmányos alapok és hivatkozás lehetőségének hiánya 96
4. Mi az intézmények jogi „státusza"? 98
5. Az OÉT és a GSZT, – és résztvevőik –, legitimitása 100

VIII. fejezet
A párbeszéd hiányosságai és lehetséges megerősítése Hogyan tovább? 105
1. „Nemzeti konzultáció", „országjárás" és/vagy intézményes társadalmi párbeszéd? 105
2. Miért nem hoz(hat)ott újat a Gazdasági és Szociális Tanács? 107
3. A kormányzati megközelítés bizonytalansága, – a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács 109
4. Hogyan tehető érdemibbé a társadalmi párbeszéd? 113

IX. fejezet
Nemzetközi kitekintés – az országos társadalmi párbeszéd intézményei az Európai Unióban 117
1. A nemzeti intézmények – sokszínűség 117
2. Az intézmények jellege, küldetése, funkciói – kapcsolata a kormánnyal 120
3. Az intézmények összetétele, illetve résztvevői 123
4. Az intézmények alapja: jogszabály vagy megállapodás? 125
5. Szervezeti és működési kérdések 126

Mellékletek 131
I. számú Melléklet 133

II. számú Melléklet
Az Országos Érdekegyeztető Tanács és a Gazdasági és Szociális Tanács 135
Összefoglaló táblázatok a szervezetről és működésről 135

III. számú Melléklet
Az Országos Érdekegyeztető Tanács tárgyalócsoportjai 141

IV. számú Melléklet
A Gazdasági és Szociális Tanács tagjai és tisztségviselői (2008 június) 143

V. számú Melléklet
Az országos társadalmi párbeszéd továbbfejlesztésével kapcsolatos fejlemények (Történeti áttekintés) 147

VI. számú Melléklet
Tájékoztató az Országos Érdekegyeztető Tanács 2002. július 26-i alakuló üléséről 151
Megállapodás az érdekegyeztetés megújításáról 153

VII. számú Melléklet
Az Országos Érdekegyeztető Tanács Ideiglenes Alapszabálya 157

VIII. számú Melléklet
A Gazdasági és Szociális Tanács Alapszabálya 175

IX. számú Melléklet
Az Országos Érdekegyeztető Tanács plenáris ülései (2004-2007) 185

X. számú Melléklet
A Gazdasági és Szociális Tanács plenáris ülései (2004-2007) 197

XI. számú melléklet
Az országos társadalmi párbeszéd meghatározó személyiségei 203

ELŐSZÓ

A jelen tanulmány az Országos Érdekegyeztető Tanácsról és a Gazdasági és Szociális Tanácsról –, a hazai „civil társadalomban", illetve a kormány és a "civil társadalom" közt zajló országos társadalmi párbeszéd két meghatározó intézményéről –, szól. Arra próbál választ találni, hogy mi ezeknek az intézményeknek a helye és jelentősége hazánkban és az Európai Unió más országaiban, miképpen működnek, mi a befolyásuk a politikára, általában a „dolgok menetére", s működésük hogy tehető eredményesebbé és hatékonyabbá?

A tanulmány alapjául a „Társadalmi párbeszéd a tripartizmuson belül és azon túl" című kutatási projekt szolgált. A projektre 2007-2008-ban a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal égisze alatt került sor, anyagi eszközeit a Munkaerő-piaci Alap biztosította. A tanulmány, – és a mögötte álló kutatás is –, jelentős részben neves szakértők által készített résztanulmányokra épül. A vállalkozásban részt vettek: Ágh Attila, Berki Erzsébet és Gedei Henriett, Herczog László, Kaucsek György, Neumann László és Tóth András, valamint Szabó Endre és Tóth Gábor. Közreműködésüket, – amelyekre a tanulmány egyes pontjain konkrétan hivatkozunk –, ezúton is köszönjük.

Az elemző tanulmány elkészítése során a szerzők építettek azokra a szakértői munkálatokra, illetve tanulmányokra, amelyeket az elmúlt évek során a Miniszterelnöki Hivatal, utóbb pedig az ECOSTAT kormányzati gazdaság– és társadalom-stratégiai kutatóintézet számára végeztek, illetve készítettek. A projekt nemzetközi dimenzióinak kiteljesítéséhez a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal (ILO), illetve budapesti irodája (ILO/CEET) nyújtott segítséget.

Budapest, 2008. július

A szerzők

I. FEJEZET

A hazai modell: „kétcsatornás" országos társadalmi párbeszéd

Magyarországon az országos társadalmi párbeszéd két meghatározó intézménye[1] jött létre és működik.

Ezek egyike, a közel húszéves múltra visszatekintő Országos Érdekegyeztető Tanács[2], – amely még a rendszerváltás előtt az utolsó kommunista kormány időszakában, 1988-ban alakult meg, alapvetően azzal a céllal, hogy országos bérmegállapodásaival "kiváltsa" a korábbi állami bérszabályozást, s amely jelentős szerephez jutott a gazdasági rendszerváltásban.

A másik, – az Országos Érdekegyeztető Tanácshoz képest –, „fiatal" intézmény, a Gazdasági és Szociális Tanács, már a rendszerváltás utáni időszakban, sőt hazánk európai uniós csatlakozását követően, 2004-ben alakult meg a nemzetstratégiákról folytatott konzultációkra.

Ez a „kettős" intézményi elrendezés meglehetősen sajátos Európában és a világban, de nem példa nélküli.[3]

Az Országos Érdekegyeztető Tanács, – a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal (ILO) elveit követő és a „munka világával" foglalkozó –, háromoldalú, azaz a munkavállalók, a munkaadók és a kormány részvételével működő, országos érdekegyeztető fórum.

A Gazdasági és Szociális Tanács ettől eltérően a társadalmi párbeszédnek, – a nemzeti stratégiai célok és programok egyeztetésének, – európai uniós mintákat követő –, konzultatív fóruma, amelynek munkájában a munkavállalók és a munkaadók képviselőin túl a gazdaság egyéb érdekképviseletei, illetve a civil szervezetek és a tudomány képviselői is részt vállalnak.

Az Országos Érdekegyeztető Tanács a maga területén, – tudni illik az országos háromoldalú érdekegyeztetésben –, vitathatatlanul fontos, meghatározó intézmény. Működése a munka világára összpontosul, és ezzel összefüggésben, – elvileg –, csak érintőlegesen tér ki átfogóbb gazdaság– és társadalompolitikai ügyekre. Résztvevőinek köre, – a kormányon túl –, a munkavállalókra és a munkaadókra korlátozódik.

---

1 *Ezen túlmenően több más intézmény is nevesíthető az országos társadalmi párbeszéd terén. Ezekkel a jelen tanulmány nem foglalkozik, bár utalások történnek rájuk. Lásd az OÉT 2002. július 26.-i alakuló üléséről szóló tájékoztatót a V. számú Mellékletben.*

2 *A jelen dolgozatban következetesen az eredeti és mai Országos Érdekegyeztető Tanács (OÉT) elnevezést használjuk, jóllehet tudatában vagyunk, hogy ugyanez az intézmény az 1990-es években jórészt az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) nevet viselte, majd 1999-2002 között az Orbán kormány idején, - szűkített hatáskörrel -, Országos Munkaügyi Tanácsként működött.*

3 *Közép-Kelet Európában hasonló modell alakult ki például Bulgáriában.*

A Gazdasági és Szociális Tanács funkciója a nemzeti gazdasági és társadalompolitikai stratégiákról való magas szintű konzultáció az Országos Érdekegyeztető Tanácsénál értelemszerűen szélesebb, – a nemzeti stratégiák által érintett és azok kidolgozásához hozzájárulni képes –, résztvevői kör bevonásával.

A GSZT ugyanakkor új lehetőségeket nyit az Országos Érdekegyeztető Tanácsban helyet foglaló munkavállalói és munkaadói érdekképviseletek számára (is) véleményük kinyilvánítására.

II. FEJEZET

Fogalmak, dilemmák és nemzetközi összefüggések

Az országos társadalmi párbeszéd és az érdekegyeztetés megkülönböztetése elvi-elméleti kérdés, amely nemzetközi és hazai szinten, – némiképpen eltérő módon –, egyaránt jelentkezik, és korántsem mondható kellően tisztázottnak. Maga a fogalomhasználat se egyértelmű.

Valószínűleg a társadalmi párbeszéd a szélesebb vagy átfogóbb fogalom, amely, – értelmezésünk, és általában a hazai értelmezés szerint –, egyaránt magában foglalja a kormányok, a szakszervezetek és a munkaadók közötti országos egyeztetéseket, – azaz a háromoldalú érdekegyeztetést vagy tripartizmust –, de az ennél szélesebb résztvevői körrel lefolytatott olyan politikai konzultációkat is, amelyek szinterei az Európai Unióban elterjedt gazdasági és szociális tanácsok. Ezek annyival jelentenek többet a tripartizmusnál, hogy az intézményekben a munkaadókon és szakszervezeteken túl a civil társadalom[4] más szerveződései (így a gazdaság egyéb szerveződései, civil szerveződések, a tudomány képviselői, független szakértők) is jelen vannak, de olykor annyival „kevesebbet", hogy a kormányok számos esetben távol maradnak.

A szakszervezetek, a munkaadók és a kormány közötti, – további civil szerveződések bekapcsolódásával folyó –, párbeszédet a félhivatalos szakzsargon „tripartizmus plusznak" nevezi, míg ugyanennek az elnevezése, – amennyiben a kormány kimarad belőle –, „bipartizmus plusz". Az Országos Érdekegyeztető Tanács tripartitnak minősülő intézmény. A Gazdasági és Szociális Tanács a szerint tekinthető „tripartit plusz" vagy „bipartit plusz" intézménynek, hogy a kormányt részesének tekintjük vagy sem A „tripartit", – háromoldalú –, elnevezés klasszikusan a kormány, a szakszervezetek és a munkaadók közötti kapcsolatokat, a „bipartit", – kétoldalú –, pedig a szakszervezetek és a munkaadók közti kapcsolatokat jelölik. Az eredeti tripartit vagy bipartit intézményekben való további „civil" részvételt gátolja, hogy ezek az ILO elveinek, – a szervezkedés szabadságának és a tárgyalások és megállapodások szabadságának –, bázisán működnek. Ez akadályozta meg például azt, hogy az [Országos] Érdekegyeztető Tanácsba az 1990-es években a gazdasági kamarák és civil szerveződések, – jóllehet szorgalmazták ezt –, bekerüljenek.

A háromoldalú érdekegyeztetés fogalmában a konfliktus megelőzés, megoldás, és az ezt célzó tárgyalások a meghatározó mozzanatok, míg a gazdasági és szociális tanácsokban a vélhetően közös érdekek alapján folyó konzultációk a konszenzus kimunkálása és biztosítása céljából. Az országos érdekegyeztetés működése alapvetően a munka világához kötődik, az intézmény inkább a munkaügyi kapcsolatok rendszerének része, míg a társadalmi párbeszéd ennél szélesebb területet fed le és inkább a politikai intézmény rendszer része.

---

4 *A „civil társadalom" európai értelmezésben lényegében minden magában foglal, ami nem „állami", illetve „kormányzati", így nem csupán a hazai értelemben vett „civil szerveződéseket", – egyesületeket, alapítványokat stb. – hanem az érdekképviseleteket, így a szakszervezeteket, munkaadói szövetségeket is.*

A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal (ILO) a társadalmi párbeszéd (social dialogue) fogalmát a tripartizmus és a munkavállalók (szakszervezetek) és a munkaadók közti kétoldalú, – bipartit –, kapcsolatok megjelölésére tartja fenn, míg az ennél szélesebb résztvevői körrel, – így a gazdasági és szociális tanácsokban vagy az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságban –, folyó eszmecserét civil párbeszédnek (civil dialogue) nevezi.

Az Európai Unió eredeti megközelítésében a társadalmi párbeszéd (social dialogue), – ellentétben a hazai és részben az ILO értelmezéssel –, a szakszervezetek és a munkaadók közti kétoldalú, – bipartit –, kapcsolatokat jelenti.

Az intézmények azonosításában olykor zavart okoznak az elnevezések is.

A háromoldalú országos érdekegyeztetés, – a tripartizmus –, az elmúlt évtizedek válsághelyzeteiben tűnt fel Nyugat-Európában, s mai elterjedtsége a kontinensen leginkább a közép-, illetve kelet európai rendszerváltás sajátos terméke. Az itt történetileg kialakult formái, – ami a régi tagállamokat illeti –, alig fordulnak elő a mai Európai Unióban, viszont arra több példa is van, hogy közép-, illetve kelet európai háromoldalú érdekegyeztető, azaz tripartit intézményt is gazdasági és szociális tanácsnak hívnak.

A Foglalkoztatási és Szociális Hivatal (FSZH) és a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet (SZMI), – a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal (ILO) égisze alatt és támogatásával –, 2007. december 6.-án Budapesten közép– és kelet európai szakértői szemináriumot rendezett a tripartizmuson belüli és azon túli országos társadalmi párbeszédről. Középpontjában az a kérdés állt, hogy a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal által hagyományosan szorgalmazott tripartit, – azaz a szakszervezetekre, a munkaadókra és a kormányokra kiterjedő –, országos társadalmi párbeszédnek mennyiben jelenkori alternatívája¸ kiegészítője az európai uniós országokban egyre terjedő, a gazdasági és szociális tanácsokban megtestesülő, a szakszervezeteken és munkaadókon túl egyéb érdekképviseleteket, illetve civil szerveződéseket is magában foglaló gyakorlat? A globalizált világgazdaságban hol van a tripartit és a tripartit plusz országos társadalmi párbeszéd szerepe? Nem arról van-e szó, hogy az előző helyét és szerepét, – a munka világán túl –, egyre inkább a tripartit plusz párbeszéd veszi át, mivel az sokkal inkább adekvát a gyökeresen átalakult társadalom és gazdaság körülményei között? Az ILO képviselői aláhúzták, hogy az Európai Unió elkötelezett a tripartizmus iránt, – amit a közelmúltban aláírt lisszaboni szerződés is megerősít. Ugyanakkor az ennél szélesebb civil résztvevői körrel zajló párbeszéd az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság révén szintén jelentkezik az Unió szintjén, s a gazdasági és szociális tanácsok formájában a régi tagállamok túlnyomó többségében jelen van.

Közép– és Kelet Európában, – ideértve az új uniós tagállamokat –, a rendszerváltás kapcsán szinte mindenhol a tripartit intézmények kerültek középpontba.

A háromoldalú érdekegyeztetés, – tripartizmus –, közép– és kelet európai térhódítása több okra vezethető vissza. A gazdasági rendszerváltás, – a nagy állami vállalatok összeomlása, a privatizáció, a multinacionális és szintén magán kis– és középvállalkozások térhódítása, a tömeges munkanélküliség megjele-

nése, a reálkeresetek zuhanása stb. okán –, a „munka világában" okozott súlyos feszültségeket és konfliktusokat. Ezek megoldását, megelőzését a kormányok éppen a háromoldalú érdekegyeztetéstől remélték, – így az 1988-ban hazánkban, 1990-ben Csehszlovákiában és Bulgáriában, máshol pedig ezt követően megalakult tripartit intézményektől. Ezt követően, – az ezredforduló után –, az Európai Unióhoz, illetve az EU Gazdasági és Monetáris Uniójához való csatlakozás támasztott olyan követelményeket, – a bér– és áralakulás területén –, amely a munkaadóknak és főleg a szakszervezeteknek az együttműködését kívánja a kormányokkal, aminek kimunkálásához a háromoldalú érdekegyeztetés látszik alkalmas eszköznek.

Továbbá, kezdetben a szakszervezeti és munkaadói szövetségek voltak azok az érdekképviseletek, amelyek, – eltérő küldetéssel –, már a rendszerváltást megelőzően is léteztek, s amelyekkel a rendszerváltás idején a kormányok szót tudtak váltani. Szemben a civil szerveződésekkel, amelyek zömében már a rendszerváltást követő időszak termékei.

A lezajlott változások, – és európai uniós csatlakozásuk –, vitt rá a tripartizmusban élenjáró olyan országokat, mint Magyarország vagy Bulgária, hogy, – a tripartit párbeszéd fenntartása mellett, annak mintegy kiegészítéseként –, nyissanak az európai uniós országokban elterjedt szélesebb társadalmi párbeszéd felé, és gazdasági és szociális tanácsokat hozzanak létre. Ezek az új intézmények ma még meglehetősen „halványak", – különösen a háromoldalú érdekegyeztetés intézményeivel való összehasonlításban –, de kétségtelenül van jövőjük, mivel a munka világán túlmutató szélesebb társadalmi párbeszédet tesznek lehetővé, – a résztvevők értelemszerűen szélesebb körének bevonásával –, mint a tripartizmus.

III. FEJEZET

Az intézmények kialakulása és fejlődése. Miért van szükség Gazdasági és Szociális Tanácsra?

1. Az OÉT és a „táguló világ" – a GSZT létjogosultsága

Az Országos Érdekegyeztető Tanács első tizenöt éves működéséről számos elemzés látott napvilágot.[5]

Ezek, – amelyek mondanivalóját itt nem kívánjuk megismételni –, bemutatták, hogy az intézmény milyen szerepet játszott a rendszerváltás folyamatában. Hogyan járult hozzá a rendszerváltást követő egyetlen országos méretű konfliktusnak, – a taxisok és fuvarozók 1990-es blokádjának –, a rendezéséhez. A versenyszférában, – illetve a nemzetgazdaságban –, a bérek alakulásához. A piacgazdaság munkajogi szabályozásának, – így mindenekelőtt a Munka Törvénykönyve, illetve a foglalkoztatási törvény –, megalkotásához, illetve ismételt módosításaihoz. A munkaügyi kapcsolatok intézményrendszere fejlődéséhez, – a Munkaügyi Közvetítő és Döntőbírói Szolgálat létrehozásához és működtetéséhez. Az országos szakszervezeti konföderációk és munkaadói szövetségek delegáltjaiból felálló intézmények, – így a hajdani társadalombiztosítási önkormányzatok, a Munkaerő-piaci Alap Irányító Testülete (a MAT), a megyei munkaügyi tanácsok stb. –, életre hívásához, és így tovább.

Külön fejezet az OÉT történetében, – amely vitatott és vitatható –, az intézmény szerepe a társadalmi és gazdasági megállapodás kísérletében és kudarcában (1994-95), valamint az ezt követő, – Bokros csomag néven ismertté vált –, makrogazdasági stabilizációs program társadalmi hatásainak kezelésében.

Az Országos Érdekegyeztető Tanács közel húsz éve, – 1990 óta –, lényegében változatlan tagsággal, feladatokkal és jogosítványokkal, változatlan szabályok szerint működik, – leszámítva az Orbán kormány négyéves periódusát –, miközben az őt körülvevő gazdasági, társadalmi és politikai környezet gyökeresen átalakult. Lényegében még 1990-ben zajlottak le az OÉT történelmének eddigi legfontosabb változásai, amikor a még pártállami szereplők helyét a rendszerváltás utáni új, – vagy inkább megújult, demokratizálódott és pluralizálódott –, érdekképviseletek vették át. Ugyanakkor már az 1990-es évek közepére az országos érdekegyeztetés számos más problémája, gyengesége is láthatóvá vált.[6]

---

[5] *Így: Ladó Mária-Tóth Ferenc: Helyzetkép az érdekegyeztetésről. (1990-1994) ÉT Titkársága – PHARE Társadalmi Párbeszéd Projekt. Budapest, 1996. Héthy Lajos: Az érdekegyeztetés és a táguló világ. Az országos érdekegyeztetés évtizede Magyarországon, 1988-1999. Friedrich Ebert Stiftung - Közösen a Jövő Munkahelyeiért Alapítvány, Budapest, 2000.*

[6] *Ezt a helyzetet, illetve az ebből eredő ellentmondásokat volt hivatott érzékeltetni az érdekegyeztetés első időszakját elemző könyv címe is: „Az érdekegyeztetés és a táguló világ".*

Herczog László, – aki a rendszerváltás óta az érdekegyeztetés egyik elsőszámú kormányzati szakértője –, az általános problémákat már 1996-ban így összegezte:
"1. az ÉT – különleges belpolitikai helyzete miatt – légszomjjal küzd, ugyanis egy elsősorban munkaügyi kapcsolatban illetékes testület rendre olyan témákat tárgyal s olyan ügyekben köt megállapodást, amelyekben valójában a parlamentnek kellene döntenie. (A szakszervezetek és a munkáltatók érdekképviseletei Európában általában csak véleményezik a kormányzat gazdasági lépéseit, nálunk viszont ÉT megállapodások születnek a parlamenti viták előtt-alatt, amivel az ÉT meglehetősen zavarba hozza a honatyákat.)
2. az ÉT szerepzavarban van, ugyanis egy 'legyengített' mini-parlamentként működik: törvényjavaslatokat véleményez, alakít át, a jogalkotás egyik intézményes résztvevőjeként szerepel. Ebben a folyamatban egyszerre tölt be konzultatív szerepet, – vagyis véleményezi, módosítja a kormány elképzeléseit –, illetve alkuszik ki költségvetési engedményeket. Ráadásul a munkaadók és a szakszervezetek közötti országos béralkunak is terepéül szolgál.
3. az ÉT-re rótt sok, – és sokszínű –, feladat okozza a működési zavarokat. A munkáltatók ma azt látják, hogy 'a szakszervezetek engedményeket kapnak az ÉT tárgyalásokon', ezért úgy érzik, hogy nekik is kapniuk kell valamit a kormánytól. S mivel nincs külön fórum arra, hogy a munkáltatók lobbyszervezetei gazdasági egyeztetést folytassanak a kormánnyal az adókról, a járulékokról, a gazdasági jogszabályokról, ezért az ÉT-ben a munkáltatók érdekképviseleti szervezetei valójában lobbyszervezetként működnek, s közben elhanyagolják a bérezéssel, a foglalkoztatással, általában a munkahelyi békével összefüggő kérdések tárgyalását. Igyekeznek minél többet kicsikarni a kormánytól.
4. az ÉT valójában a 'társadalmi béke' megőrzésének terepe kellene, hogy legyen. A torz működésre utal: ma azonban nem csupán az. Mindezek miatt az ÉT-ben ma a kormánynak általában több tízmilliárd forinttal kell 'megvásárolnia' a szakszervezetek és a munkáltatók jóindulatát.
5. egy külön fórum a gazdasági érdekegyeztetés számára talán megoldást jelenthetne, azonban e kérdésben csak maguk az ÉT résztvevői dönthetnek." [7]

Az Országos Érdekegyeztető Tanáccsal, illetve működésével kapcsolatban az idők során tehát a következő problémák merültek fel:

1. Az OÉT alapvetően munkaügyi érdekegyeztetésre hívatott és alkalmas intézmény.

Az OÉT „expanzív önértelmezése" folytán, – hogy Sólyom László kifejezésével éljünk[8] –, illetve a szocialista-liberális kormányok talán túlzott engedékenységének is tulajdoníthatóan, mintegy a „társadalom képviseletében" olyan ügyekben is hallatta, illetve hallatja a hangját, amelyek messze túlmutatnak a bennük helyet foglaló érdekképviseletek, illetve az általuk képviseltek kompetenciáján, pontosabban az ezekről folyó társadalmi párbeszéd sokkal szélesebb társadalmi képviseletet kívánna meg.

Tipikusan ilyenek, – a „munka világán" messze túlmutató –, nemzetstratégiai ügyek, amelyek megtárgyalására a Gazdasági és Szociális Tanácsot létrehozták, de amelyek, – mint látni fogjuk –, még korántsem kerültek át az utóbbi intézményhez.

---

7 *Magyar Hírlap, 1996. január 4.*

8 *Sólyom László: Pártok és érdekszervezetek az Alkotmányban. Rejtjel Kiadó, Budapest 2004. 196. oldal.*

2. AZ OÉT olyan, – az európai uniós országokban kivételes és sehol máshol nem létező –, közhatalmi, közjogi funkciókkal rendelkezik, amelyek, – a hazai alkotmányossági felfogás és az európai uniós megközelítések és gyakorlat szerint –, nem illetnék meg. Ami akkor is igaznak látszik, ha ezek a jogosítványok nem jelentősek, és a törvényhozás szuverenitását lényegében nem, vagy kevéssé érintik. (Erről később bővebben szólunk.)

3. Kezdettől fogva vitatott az OÉT-ben képviselettel rendelkező szervezetek minősége, és – különösképpen közjogi, közhatalmi jellegű funkcióival összefüggésben –, támogatottsága, vagy, – a szakzsargon kifejezésével élve –, „reprezentativitása."

Ami az érdekképviseletek „minőségét" illeti, itt alapvetően arról van szó, hogy munkaadói oldalon több olyan érdekképviselet, – egyébként hasznos és gyakran aktív –, tagja a testületnek, amelyek, – bár munkaadói szövetségként definiálják magukat –, európai uniós megközelítésben lényegében, – tagságukat tekintve –, sokkal inkább „egyéb érdekképviseletnek" minősülnek. (Pl. a szövetkezetek, kisvállalkozások, a mezőgazdaság érdekképviseletei.)[9]

Ez egyúttal azt is jelentheti, hogy miközben az OÉT-et „tripartit" testületként definiáljuk, tulajdonképpen nem egészen biztos, hogy az, hanem maga is talán valamiféle átmenet a „tripartit" és a „tripartit plusz", – azaz gazdasági és szociális tanács jellegű –, intézmények között.

A munkaadói szerveződéseknek ez a sokszínűsége az, ami egyebek közt igen megnehezíti, gyakorlatilag majdnem ellehetetleníti ésszerű és megalapozott reprezentativitási kritériumok kidolgozását, – már ha az a kiindulási szándék, hogy ezek mellett megőrizhető legyen az OÉT másfél évtizede szinte változatlan tagsága.

Míg a szakszervezetek az elmúlt húsz év során bizonyos megmérettetéseknek ki voltak téve, – így például voltak üzemi tanácsi és közalkalmazotti tanácsi választások –, a munkaadói szövetségek esetében soha semmi ilyenre nem került sor.[10]

4. Az OÉT alapvetően jelentős bértárgyalási– és megállapodási működésére vet árnyékot annak tisztázatlansága, hogy a nemzetgazdaság egészét, – így a közszolgálatokat is –, lefedő, vagy a „vállalkozási szférára" szorítkozó intézményről van-e szó?

A bértárgyalások– és megállapodások alapvetően a versenyszférára vonatkoznak. Az éves bruttó keresetnövekedésről elfogadott ajánlások a vállalkozási szférában folyó ágazati, illetve vállalati kollektív tárgyalásokat hívatottak ori-

9 *Héthy i.m. III. fejezet.*
10 *Héthy i.m. III. fejezet: A szakszervezetek és a munkaadók.*

entálni, mint ahogy a garantált minimál bér, – jóllehet a közszolgálatokra is hatása van –, alapvetően ugyancsak a vállalkozások bérminimumait határozza meg.

Ha az OÉT a vállalkozási szféra érdekegyeztető intézménye, – s csakis ebben az esetben –, kérdésként vethető fel, hogy mit keresnek a munkavállalói „oldal" soraiban azok a szakszervezeti konföderációk, amelyek tagsága kizárólag a közszolgálatok munkavállalóiból rekrutálódik (SZEF, ÉSZT)? Ha viszont a nemzetgazdaság egészét, – azaz a közszolgálatokat is –, lefedi, akkor miért hiányoznak a munkaadók soraiból a közszolgálati intézmények munkaadóinak, illetve az önkormányzatoknak a képviselői? És mi végre volt a múltban a Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsa (KIÉT), vagy van ma az Országos Közszolgálati Érdekegyeztető Tanács (OKÉT)?

A bérajánlások tekintetében az is gondot okoz, hogy a megállapodás részesei, – szakszervezeti és munkaadói szövetségek –, semmiféle kötelezettséget nem vállalnak arra, hogy azokat az általuk képviseltekkel betartatják. Az elmúlt húsz évben számos esetben alakult ki olyan bizarr helyzet, hogy az OÉT bérmegállapodását aláíró szakszervezeti szövetség valamelyik tagszervezete az OÉT ajánlását meghaladó bérköveteléssel lépett fel, sőt esetleg sztrájkolt.[11]

Ma az idő nem kedvező az országos érdekegyeztetés átalakítására, de az intézményt vizsgálva nem mehetünk el szó nélkül azok mellett az ellentmondások mellett, amelyek az OÉT működését közel két évtizede terhelik.

2. Az OÉT – a változtatás szükségességének felismerése, 1996

Az OÉT-tel kapcsolatos problémákról, dilemmákról, ellentmondásokról 1996-ban, – a Társadalmi és Gazdasági Megállapodás kudarca és a Bokros csomag nyomán az érdekegyeztetésben bekövetkezett apályt is kihasználva –, szerteágazó eszmecserék kezdődtek a kormány és az érdekképviseletek között.

(Az érdekegyeztetés továbbfejlesztését célzó fejleményekről az V. számú Mellékletben található történeti áttekintés.)

Ez nem volt könnyű, mert az érdekképviseletek igen ambiciózusak voltak abban, hogy olyan jogosítványokat erőszakoljanak ki maguknak, illetve őrizzenek meg, amelyek, – talán az alkotmánynak is ellentmondva –, a kormány, sőt az országgyűlés döntéshozatali kompetenciáját, közjogi, illetve közhatalmi működését szűkítették. Eközben pedig többnyire „mélyen felháborodtak" azon, hogy támogatottságuk kérdése egyáltalán felmerülhet.

---

11 Tipikus példát adnak erre a Magyar Államvasutaknál 2008-ban lezajlott munkabeszüntetések.

Az Országos Érdekegyeztető Tanácson belüli támogatottság kérdését a jelen tanulmány egyik szerzője vetette fel első ízben a nyilvánosság előtt, – a cikk 1996 januárjában jelent meg a Magyar Nemzetben. Az OÉT tagszervezeteit akkor sorra látogató új munkaügyi miniszter, Kiss Péter munkaadói szövetségektől számos olyan prompt visszajelzést kapott, amelyek egyértelművé tették, hogy magának a kérdésnek a felvetését is barátságtalannak tekintik a kormány részéről, és egyesek retorziókkal fenyegetőztek. További konfliktusokat, illetve feszültségeket okozott, hogy a kormány „szóba állt" az OÉT-en akkor még kívüli STRATOSZ-szal, a nagy közszolgáltató vállalatok munkaadói szövetségével, miután azt, – az OÉT-től eltérően –, a közszolgáltatói munkaadók európai szövetsége (CEEP) már tagjai közé fogadta. Az OÉT-ben már jelenlévő szervezetek által gyakorolt nyilvánvaló „kiszorítósdi" valószínűleg nem kerül be a hazai demokratikus munkaügyi kapcsolatok, vagy politikai viszonyok fejlődésének dicsőséges mozzanatai közé. Szakszervezeti oldalról némileg eltérőek voltak a reakciók. A nagy szakszervezeti szövetségek, – így a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége (MSZOSZ), a Szakszervezetek Együttműködési Fóruma (SZEF), a vele szövetséges Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés (ÉSZT), valamint az Autonóm Szakszervezetek Szövetsége (ASZSZ) – pártolták, hogy az egyes szövetségek OÉT-beli helye és súlya legyen figyelemmel támogatottságukra.

Nehéz tárgyalások, – hosszas alkudozások és időhúzás –, után az [Országos] Érdekegyeztető Tanács 1996. május 17-én állapodott meg „továbbfejlesztéséről", ennek alapelveiről, irányairól, módszereiről és ütemezéséről.

Az Érdekegyeztető Tanács újragondolása során az 1996.május 17-én elért megállapodás az alábbi alapelveket javasolta követni:

1. Az érdekegyeztetés újragondolásának és szükséges kiigazításának célja az érdektagoltság határozottabb megjelenítése, az érdekegyeztetés szerepének növelése és jelentőségének megerősítése, hatásfokának javítása, a gazdaság-, a szociális és munkaügyi politika alakításában, illetve a törvényhozás előkészítésében és befolyásolásában.
2. A három partner kölcsönös együttműködési készsége, tárgyalási és megállapodási hajlandósága az érdekegyeztetés alapja. Ezért annak újragondolása és korrekciója is csak együttműködésük, tárgyalásaik és megállapodásaik révén valósulhat meg.
3. Az érdekegyeztetés értelmét és értékét az adja, ha konzultációkra és megállapodásokra hiteles és megfelelő támogatottságú, szervezettségű partnerek között kerül sor.
4. Az érdekegyeztetés autonóm, egymástól független partnerek között folyik. Nem kívánatos, hogy bármely oldal bármely másik oldal autonómiájába beavatkozzék. Szükséges ugyanakkor, hogy az oldalak együttműködését befolyásoló belső szabályokat egymással is ismertessék, és arról lehetőség szerint véleményt cseréljenek.
5. Az érdekegyeztetés előfeltétele a Kormány cselekvési, illetve döntéshozatali szabadságának önként vállalt korlátozása, a tárgyalásokhoz szükséges mozgástér növelése, abból a célból, hogy ezáltal is biztosítva legyen döntéseinek társadalmi támogatottsága.
6. Az érdekegyeztetés elősegíti a törvényalkotás megalapozását és nem korlátozza a törvényhozás szuverenitását. Intézményesen biztosítani kell, hogy az Érdekegyeztető Tanács keretei között megfogalmazott álláspontok ismertté váljanak a törvényhozás számára.
7. Az érdekegyeztetés intézményi struktúrája és működési rendje, – ideértve az egyes oldalak struktúráját és működését –, illetve ezek szabályozása a párbeszédet, az együttműködést, a megállapodásra törekvést, a konszenzusos cselekvést segítse elő.
8. Az érdekegyeztetéstől elválaszthatatlan a közvélemény számára való átláthatósága és nyilvánossága.
9. Az érdekegyeztetés politikai, társadalmi és gazdasági környezete folyamatosan változik: működőképességének fenntartása ezért önmaga rendszeres kiigazítása, korrekcióját teszi szükségessé.

Bár a megállapodás világos alapelveket, – sőt ezek megvalósítására meglehetősen egyértelmű, – olykor alternatív –, cselekvési utakat rögzített az OÉT továbbfejlesztésére, gyakorlati megvalósítása érdekében alig történt valami.

A testület egy év múlva, 1997. július 4-én 30, illetve 60 napos tárgyalási határidőket rögzített néhány fontos munkaügyi törvényről való egyeztetésre, egykét új bizottságot hozott létre, és régit szüntetett meg, jogi személyiséget irányzott elő a Titkárságnak (amit az nem kapott meg) és elhatározta az 1996. május 17-i megállapodás teljesülésének értékelését (amire sohasem került sor).

Valószínűleg nagyfokú naivitás volt az OÉT-től azt várni, hogy majd megreformálja saját magát, vagy olyan konszenzusra jut a kormánnyal a reformokat illetően, amiből kinőnek majd az ésszerű változtatások. Semmi ilyen nem történt. Úgy is mondhatjuk, hogy a „hegyek vajúdtak és egereket szültek." Érvényesülni látszott az a szervezetszociológiai igazság, – mondhatnánk közhely –, hogy amennyiben egy szervezetre magára bízzuk rá önmaga megreformálását, akkor a végeredmény, – még ha látszólag komoly erőfeszítések történnek is a változtatásra –, az eredeti állapotok konzerválása lesz.

Így az OÉT lényegében bármiféle komolyabb korrekció nélkül hajózott át a konzervatív Orbán kormány (1998-2002) időszakába.

3. Az Országos Munkaügyi Tanács és a Gazdasági Tanács – 1998–2002

Az 1998/99-es változásokat az érintett érdekképviseletek jelentős része, – főleg a szakszervezetek –, és szocialista politikusok hajlamosak az országos érdekegyeztetés „kiüresítésének", „lezüllesztésének" folyamataként átélni.

Nos, egyfelől közismert, hogy a konzervatív Orbán kormány az érdekképviseletek jelentős részével, – így a szakszervezetekkel –, korántsem ápolt olyan szívélyes viszonyt, mint a szocialista-liberális kormányok, s ezeken belül is a szocialisták. Ez valószínűleg kihatott az országos érdekegyeztetés légkörére, s talán eredményességére is az 1998 és 2002 közötti időszakban.

Talán az sem volt szerencsés, hogy az (Országos) Érdekegyeztető Tanács ekkor már hazailag és nemzetközileg egyaránt jegyzett „márkanevét" Országos Munkaügyi Tanácsra cserélték.

Másfelől azt is látni kell, hogy a névváltozás által különösen jelentősnek sugallt változások rendkívül csekély mértékben érintették az OÉT helyét, súlyát és jogosítványait, viszont olyan irányokban jelentettek ésszerű elmozdulásokat, amelyben ezt már az előző szocialista-liberális kormány is szükségesnek ítélte.

Mit is tartalmazott az OÉT helyére lépett Országos Munkaügyi Tanács 1999. április 21.-én elfogadott alapszabálya?

1. Az alapszabály az új intézményt „a munkaügyi érdekegyeztetés háromoldalú országos fórumaként" definiálja.

Ez mindenképpen előrelépés a realitások felé, hiszen, – mint magunk is leírtuk –, az intézmény, – tripartit jellege miatt is –, leginkább munkaügyi érdekegyeztetésre, s ezen belül is kiváltképpen a vállalkozási szférán belüli munkaügyi érdekegyeztetésre alkalmas.

Ehhez képest az országos érdekegyeztetés „továbbfejlesztéséről" 1996. május 17-én született megállapodás az OÉT-t még „a gazdasági, a szociális és a munkaügyi érdekegyeztetés'" intézményeként kezeli, – ami aligha tekinthető kellően indokoltnak és megalapozottnak s nyilván nem annyira a realitásoknak, mint a szociális partnerek igényeinek és ambícióinak felelt meg.

2. Az alapszabály megerősíti az OÉT valamennyi korábbi jogosítványát, ideértve azokat a partnerek által kulcsfontosságúnak tartott egyetértési jogosítványokat is, amelyek magából az alapszabályból, azaz a szakszervezetek, a munkaadók és a kormány egyetértéséből adódnak, és azokat is, amelyek különféle törvényekből erednek.

A korábbi állapotokhoz képest lényegében két változás következett be.

Egyrészt, a költségvetési és adótörvények tárgyalása lekerült a testület napirendjéről, – ezek 1999 előtt és 2002 óta is ott vannak –, pontosabban az helyettesítette, hogy „a bértárgyalások szakmai hátterének megalapozása érdekében" azok tervezeteit a pénzügyminisztérium szakértői egyeztetik az Országos Munkaügyi Tanács szakértőivel.

(Végül a költségvetési és az adótörvények is a Gazdasági Tanács elé kerültek.)

Nos alig vitatható, hogy a munkaügyi érdekegyeztetéshez, illetve a vállalkozói szféra bértárgyalásaihoz korántsem szükséges, hogy a testület a költségvetési és adótörvény tervezeteket is megtárgyalja, illetve azok mentén megállapodásokat érjen el.

Másrészt, a Munka Törvénykönyvének módosítása felhatalmazta a kormányt, hogy háromoldalú egyezség hiányában maga bocsásson ki szabályozást a garantált minimál bérről.

3. Az alapszabály, – az OÉT történetében első ízben –, foglalkozik a tagság, illetve a tagságra feljogosító támogatottság kérdésével. Eszerint az Országos Munkaügyi Tanács tagjai a munkavállalók és a munkaadók országos érdekképviseleti szervezetei, amelyek megfelelnek azoknak a kritériumoknak, ame-

lyeket az 1992 évi társadalombiztosítási önkormányzatokról szóló törvény foglal magában, s amelyek a társadalombiztosítási önkormányzatok 1997. évi megújításakor is alkalmazásra kerültek.

Eszerint a munkavállalók, illetve a munkáltatók országos érdekképviseleti szervezete az a magyarországi székhelyű, bírósági nyilvántartásba vett, létrejöttétől folyamatosan működő, alapszabálya szerint a vonatkozó érdekek képviseletére jogosult szervezet, amely legalább három nemzetgazdasági ágban és legalább tíz alágazatban tevékenykedik, illetve legalább öt megyében területi szervezettel rendelkezik. Ezen túl az országos munkavállalói érdekképviseletnek legalább 100 munkaadónál kell munkahelyi szervezettel rendelkeznie, míg országos munkaadói érdekképviselethez legalább 1000 munkáltatónak, vagy 100 000 foglalkoztatottnak kell tartoznia. Egy szakszervezet csak egy szakszervezeti szövetségnél, egy munkaadó csak egy munkaadói szövetségnél vehető figyelembe.

4. Az alapszabály egy sor olyan ügyet rendezett, amelyek az OÉT praxisában már kialakultak és működtek, de amelyek formálisan szabályozatlanok, – s ezért nem egyszer vitatottak –, voltak. Így az OMT működési formái közé a nyilvános plenáris ülésen és a bizottsági üléseken túl besorolta a nem nyilvános üléseket, illetve a soros elnöki találkozókat, stb.

Mindennek azért volt jelentősége, mert a Horn Gyula vezette szocialista-liberális kormány idején (1994-98) a kormány és a szociális partnerek, olykor ezek közül egyes szervezetek között a tárgyalások, illetve konzultációk változatos formái alakultak ki, – ahogy ez normális és természetes –, amelyeket ugyanakkor a sajtó egy része gyanakvással kísért, s valamennyi olyan kapcsolatfelvételt, amely nem a teljes lehetséges résztvevői körrel folyt, vagy netalán nem-nyilvános formát öltött, igyekezett „antidemokratikusnak", illetve „konspiratívnak" beállítani, amit egyébként semmi nem indokolt. A Horn kormány utolsó két évében (1996-98) ismételt, – informálisnak nevezett –, találkozókra került sor például a miniszterelnök és az Országos Érdekegyeztető Tanácsban képviselettel rendelkező érdekképviseletek első számú vezetői között, ami bizonyos vonatkozásokban ugyancsak a Gazdasági és Szociális Tanácsot vetítette előre. Ezeken a találkozókon elvi megállapodások is születtek (pl. a kollektív tárgyalások és megállapodások előmozdításáról).

Az OMT alapszabálya részletesen foglalkozott olyan ügyekkel is, mint a kormányzati tárgyalócsoport összetétele, amelyben ekkor, – munkaügyi tárca híján –, a gazdasági minisztérium szerepe volt a meghatározó.

Miközben az Orbán Viktor vezette kormány az (Országos) Érdekegyeztető Tanácsot Országos Munkaügyi Tanáccsá alakította át, új intézményeket is életre hívott.

Így a gazdaságról, a gazdaságpolitikáról folytatott konzultációkra a Gazdasági Tanácsot, a Nemzeti ILO Tanácsot, az EU Integrációs Tanácsot stb.

A Gazdasági Tanács összetételét tekintve annyival volt több az Országos Érdekegyeztető Tanácsnál, – vagy Országos Munkaügyi Tanácsnál –, hogy a gazdaság képviseletében, – az országos munkaadói szövetségeken túl –, a gazdasági kamarák és a befektetők szervezetei is meghívást kaptak soraiba. Nem

voltak viszont ott, – a későbbi Gazdasági és Szociális Tanácstól eltérően –, a civil szervezetek és a tudomány képviselői.

A Gazdasági Tanács lényegében az OÉT feladatainak egy részét, – a gazdasági érdekegyeztetést, vagy inkább a gazdaságról, a gazdaságpolitikáról folytatott konzultációt –, vette át.

A Gazdasági Tanács a későbbi Gazdasági és Szociális Tanács előképének is tekinthető.

Első ülését 1999. április 9-re hívták össze s ezután a ciklus végéig még háromnégy ülést tartott.

Jóllehet dolgoztak rajta, a Gazdasági Tanács saját maga, – főleg szakszervezeti kifogások miatt –, nem tudott alapszabályt elfogadni.

Törvényi alap sem az Országos Munkaügyi Tanács, sem a Gazdasági Tanács esetében nem született, s ilyen még a tervek között sem szerepelt.

4. Az OÉT „restaurációja" és a GSZT létrehozása, 2002–2004

A Gazdasági és Szociális Tanács 2004-es megalakulásának előzményei a következők voltak.

A második szocialista-liberális kormány programjában célul tűzte ki az érdemi társadalmi párbeszédet, a folyamatos érdekegyeztetést a szakszervezetekkel, a munkaadói érdekképviseletekkel és a civil szervezetekkel.

Ennek jegyében, – négyéves szünet után –, újraélesztette az Országos Érdekegyeztető Tanácsot, majd hozzálátott a Gazdasági és Szociális Tanács létrehozásának előkészítéséhez.

Ami 2002-ben bekövetkezett nem az Országos Érdekegyeztető Tanácsnak korszerűsített és a megváltozott körülményekhez igazított újbóli létrehozása, hanem az intézménynek lényegében az 1999 előtti változatlan formájában való restaurációja volt. Ez egyfelől emocionálisan érthető, hiszen a résztvevők, – a korábban leírt okokból –, a korábbi állapotokhoz törekedtek visszatérni. Másfelől, – ahogy korábban már ugyancsak leírtuk –, az OÉT szervezetének és működésének már a Horn kormány idejére olyan problémái és gyengeségei váltak láthatóvá, amelyekkel a kormány és partnerei egyaránt tisztában voltak. Hiszen erről már 1995/96-ban alapos viták folytak, sőt az 1996. május 17-i megállapodásukban le is fektették a szükséges változtatások elveit és irányait. Ezért is meglepő, hogy a szükségesnek látott változtatásokból akkor, 2002-ben nem köszönt vissza szinte semmi, amikor ezek végrehajtására a legjobb

alkalom kínálkozott. Ekkor ugyanis a választásokból éppen győztesen kikerült szocialisták egy lényegében új OÉT-vel szemben érvényesíthették volna azt, amit a régivel szemben, – annak természetes ellenállása miatt –, nem akartak, vagy tudtak.

A megállapodás, – amelynek a szövege és megfogalmazása is meglehetősen hevenyészett és nélkülözi az indoklást, illetve érvelést –, megerősített pozícióiban továbbá olyan testületeket, mint a Nemzeti ILO Tanács vagy az EU Integrációs Tanács.

(A megállapodás szövege a VI. számú Mellékletben található.)

A Gazdasági és Szociális Tanács létrehozása tételesen már a Magyar Szocialista Párt 1998-as választási programjában[12] is szerepelt.

Az MSZP, – építve az Országos Érdekegyeztető Tanács körül 1995/96-ban lezajlott vitákra –, az országos társadalmi párbeszéd három intézményét vázolta fel. Ezek csúcsán a nemzetstratégiai kérdésekkel foglalkozó Gazdasági és Szociális Tanács foglal helyet. Ebben a szakszervezeteken és munkaadókon túl a civil társadalom egyéb képviselői (más gazdasági érdekképviseletek, civil szervezetek, tudósok) is helyet kaptak volna. A program a GSZT mellett egymással egyenrangú intézményekként őrizte volna meg az Országos Érdekegyeztető Tanácsot, – mint a munka világával kapcsolatos érdekegyeztetés intézményét a vállalkozási szférában –, és a Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsát (KIÉT), – mint a munka világával kapcsolatos érdekegyeztetés országos intézményét a költségvetési szférában. (Az Orbán kormány a KIÉT-et formálisan nem szüntette meg, de sohasem hívta össze.)

Az Országos Érdekegyeztető Tanács (OÉT) érdekegyeztetés megújításával kapcsolatos 2002. július 26-i megállapodása az átfogó nemzeti stratégiai célok és programok egyeztetése és a társadalmi párbeszéd konzultatív fórumaként a Gazdasági és Szociális Tanácsot nevesíti.

„Az átfogó nemzeti stratégiai célok és programok egyeztetésének konzultatív fóruma a Gazdasági és Szociális Tanács (GSZT), amelynek munkájában részt vesznek, – a munkaadói és a munkavállalói érdekképviseletek mellett –, a gazdasági, társadalmi élet meghatározó szervezetei, képviselői.”[13]

A kormány a Gazdasági és Szociális Tanács életre hívásával, – bár ilyen kötelezettsége nem volt –, közeledni kívánt az országos társadalmi párbeszédnek az európai uniós országokban szélesen elterjedt gyakorlatához.

A Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztériumban 2003 novemberében a Gazdasági és Szociális Tanácsról készült előterjesztés tervezet is azzal érvelt, hogy „a kormány 2002-ben jelezte az Európai Unió felé, hogy a Gazdasági Tanács helyett szándékában áll egy gazdasági-szociális egyeztető fórum létrehozása. A magyar kormány érdekelt az Európai Unióban ’bevált’ modellek alkalmazásában, így abban, hogy a megalakuló intézmény megfeleljen az Európai Unióban elfogadott normáknak.”

---

[12] *A munka világa. Magyar Szocialista Párt, Budapest 1998.*

[13] *Megállapodás az érdekegyeztetés megújításáról. Tájékoztató az OÉT 2002. július 26-i alakuló üléséről. Magyar Közlöny. 2002/108. szám.*

A GSZT és az OÉT küldetése és feladatai, – tartalmukat és jellegüket tekintve is –, határozottan elkülönülnek, bár munkájukban bizonyos csekély átfedések jelentkezhetnek. Ezek, – megfelelő előkészítéssel és a résztvevőkkel egyetértésben –, kiküszöbölhetők.

A „Megállapodás az érdekegyeztetés megújításáról" c. dokumentum a Gazdasági és Szociális Tanácshoz képest a következőket tartalmazza az OÉT jogosítványairól: „A háromoldalú tárgyalások legátfogóbb fóruma – az Országos Munkaügyi Tanács jogutódjaként – az Országos Érdekegyeztető Tanács (OÉT), amelynek hatáskörébe tartozik a munka világával összefüggő valamennyi kérdéskör, beleértve a gazdaságot, a foglalkoztatást és a jövedelmek alakulását befolyásoló adó, járulék és költségvetési témakörök, jogszabály-tervezetek megvitatása[át] is."

Ez azt jelenti, hogy az Országos Érdekegyeztető Tanács, – az országos munkaügyi érdekegyeztetésen túl –, a Gazdasági és Szociális Tanács megalakulása dacára megőrizte a gazdaságpolitika terén a korábbi nem csupán konzultációs, de tárgyalásos-megállapodásos szerepét is.



Az Országos Érdekegyeztető Tanács alakuló ülése 1988. október 14-én.
A képen balról jobbra: Halmos Csaba, az Állami Bér- és Munkaügyi Hivatal elnöke, Medgyessy Péter, a Minisztertanács elnökhelyettese, Kemenes Ernő, az Országos Tervhivatal elnöke és Nagy Sándor, az MSZOSZ elnöke

MTI Fotó



A politikai rendszerváltást követő első ÉT ülés. A kormány asztalánál Kupa Mihály pénzügyminiszter

MTI Fotó



2002. január 24. A Gazdasági Tanács ülése az MTA dísztermében.
A képen balról jobbra: Martonyi János külügyminiszter, Matolcsy György gazdasági miniszter, Orbán Viktor miniszterelnök, Stumpf István kancellária miniszter, Varga Mihály pénzügyminiszter, Glattfelder Béla, a Gazdasági Minisztérium politikai államtitkára, Őry Csaba, a Miniszterelnöki Hivatal államtitkára és Járai Zsigmond, a Magyar Nemzeti Bank elnöke

MTI Fotó



A munkavállalók képviselői a Gazdasági Tanács 2002. január 24-i ülésén.
A képen balról jobbra:.Wittich Tamás (Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége), Szabó Endre (Szakszervezetek Együttműködési Fóruma), Palkovics Imre (Munkástanácsok Országos Szövetsége)

MTI Fotó



2002. július 26.
Medgyessy Péter miniszterelnök aláírja az érdekegyeztetés megújításáról szóló háromoldalú megállapodást (balról Kovács László külügyminiszter)
MTI Fotó: Koszticsák Szilárd



2002. július 26.
A munkaadói szervezetek képviseletében Demján Sándor, a VOSZ elnöke írja alá a háromoldalú megállapodást

MTI Fotó: Koszticsák Szilárd



2002. szeptember 9.
Medgyessy Péter miniszterelnök a Nemzeti Fejlesztési Terv megvalósításáról beszélt az OÉT ülésén (mellette Kiss Péter foglalkoztatási és munkaügyi miniszter)

MTI Fotó: Illyés Tibor



2004. augusztus 24.
A Gazdasági és Szociális Tanács alakuló ülése a Parlament Delegációs termében
Az elnökségben: Vizi E. Szilveszter, az MTA elnöke, Kiss Péter, Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter, Héthy Lajos, az FMM közigazgatási államtitkára, Roger Briesch, az EGSZB alelnöke és Baráth Etele, a MEH politikai államtitkára (balról jobbra)

MTI Fotó: Kovács Tamás



2004. augusztus 24.
A GSZT alakuló ülésének szünetében beszélget Demján Sándor, a Vállalkozók és Munkaadók Országos Szövetségének (VOSZ) elnöke, Baráth Etele, a MEH politikai államtitkára és Vizi E. Szilveszter, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) elnöke

MTI Fotó: Kovács Tamás

IV. FEJEZET

Az OÉT és a GSZT – küldetés, funkciók, összetétel és szervezet

1. Társadalmi párbeszéd –, jogosítványokkal és azok nélkül

Az Országos Érdekegyeztető Tanácsnak, – általános küldetésén túl –, a konkrét feladatai, jogosítványai, valamint a benne résztvevők kötelezettségei meglehetősen egyértelműek és világosak, jogilag, – ideiglenes alapszabályában illetve különféle törvényekben –, is szabályozottak.

(Az OÉT ideiglenes alapszabálya a VII. számú Mellékletben található.)

A Gazdasági és Szociális Tanács feladatairól, jogosítványairól, a résztvevők kötelezettségeiről alapszabálya, – az intézményre vonatkozó ma létező egyetlen szabályozás –, ugyanakkor csupán általánosságban fogalmaz.

Úgy is fogalmazhatunk, hogy míg az Országos Érdekegyeztető Tanácsnak vannak jogosítványai, – amelyek, mint látni fogjuk, tájékozódásiak, véleményezésiek és egyetértésiek –, addig a Gazdasági és Szociális Tanácsnak semmiféle jogosítványa nincs. Ez a megállapítás, – bármilyen rosszul is hangozzon –, jogi értelemben, szabályozási szempontból megalapozott.

Az Országos Érdekegyeztető Tanács feladatait és jogait [ideiglenes] alapszabálya tartalmazza részletesen, illetve munkájának egyes elemeit törvények rögzítik: így az 1992. évi XXII. tv. a Munka Törvénykönyvéről, az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásról, az 1993. évi LXXVI. törvény a szakképzésről, az 1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről.

Az Országos Érdekegyeztető Tanács keretében a szociális partnereket tájékozódási, véleményezési és egyetértési jog illeti meg.

Tájékozódási joga van a szociális partnereknek minden olyan gazdasági, szociális és munkaügyi kérdésben, amelyek a munkáltatók illetve a munkavállalók érdekeit közvetlenül vagy közvetve, de jelentősen érintik. A tájékozódási jognak megfelelően a szociális partnerek kérésére a kormány szóban vagy írásban ad tájékoztatást.

Véleményezési jog illeti meg a szociális partnereket a törvénykezést, jogszabályalkotást megelőző konzultációk során. Ez azt jelenti, hogy a kormány a szociális partnerek véleményének megismerése, az érdekek ütköztetése után dönt a gazdaságpolitika, a szociálpolitika, a foglalkoztatáspolitika kérdéseit illetően.

Ezek mindenek előtt a munkáltatók és munkavállalók érdekeit közvetve, de jelentős mértékben érintő gazdasági, szociális, munkaügyi kérdések, beleértve a nemzetközi kötelezettségekből adódó összefüggéseket is. Hasonlóan kiemelt jelentőségűek azok a gazdasági, társadalmi törvénytervezetek, amelyek az éves költségvetés, az adótörvények, a járulékok mértékére, konstrukciójára, valamint az egészségügyi, illetve nyugdíjbiztosítási rendszerekre vonatkoznak.

Véleményezési jog illeti meg az OÉT-t a szociális igazgatásról és a szociális ellátásról szóló törvény, az államháztartási törvény, a csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló törvénytervezetek előkészítésében is.

Az OÉT véleményezési jogkörébe tartozik a munka világához kapcsolódó törvények, jogszabályok előkészítése, mint például a Munka Törvénykönyve, a munkaügyi ellenőrzésről szóló törvény, a munkavédelemről szóló törvény, a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló törvény, a szakképzésről törvény és a szakképzést érintő jogszabályok, a felnőttképzési törvény, a sztrájkról szóló törvény, a Bérgarancia Alapról szóló törvény, az Európai üzemi tanácsokról szóló törvény.

Egyetértési joga értelmében a kormány csak a szociális partnerekkel közösen dönt illetve a szociális partnerek hozzájárulásával intézkedik. Ilyen kérdések:

- Az Országos Érdekegyeztető Tanácsban folyó háromoldalú párbeszéd szabályai (működési rendje).
- Az OÉT által életre hívott Munkaügyi Közvetítői és Döntőbírói Szolgálat eljárási és működési szabályai, a Szolgálat közvetítői és döntőbírói listája, a Szolgálat főállású alkalmazottainak kinevezésére vonatkozó javaslat.
- Az ágazati szintű érdekegyeztetést segítő intézmény létrehozása, eljárási és működési szabályai, az intézmény vezetőjének személyére vonatkozó javaslat.
- Ajánlások kidolgozása a kormány és a szociális partnerek által egyaránt követett elvekre, szabályokra vonatkozóan; mint például a versenyszféra éves átlagkereset-növekedésére vonatkozó ajánlás.
- A foglalkoztatás növelése érdekében a munkavállalók nagyobb csoportját érintő gazdasági okból történő intézkedésekkel kapcsolatban hozandó szabályok.
- Az országos minimális munkabér, a napi munkaidő leghosszabb mértékének, illetve a munkaszüneti napok meghatározása.

A szociális és munkaügyi miniszter rendeletei közül – a Munka Törvénykönyve felhatalmazása alapján – a munkaminősítés rendszere, a kollektív szerződés bejelentési kötelezettség teljesítésének és nyilvántartásának részletes szabályai. Meghatározott körben a kötelező legkisebb munkabértől való eltérés, a megváltozott munkaképességű munkavállalók alkalmazása, a korkedvezményre jogosító munkakörök jegyzéke, illetve a foglalkoztatás tekintetében a törvénytől való eltérés szabályai.

Az Országos Érdekegyeztető Tanács továbbá törvényben rögzített más közhatalmi jellegű jogosítványokat is gyakorol. Így például az OÉT munkavállalói és munkaadói „oldalai" delegálták az 1998-ban megszüntetett társadalombiztosítási önkormányzatok tagjainak túlnyomó többségét, illetve delegálják a Munkaerő piaci Alap Irányító testületének, a megyei (regionális) munkaügyi tanácsoknak a munkavállalói, illetve munkaadói képviselőit.

AZ OÉT közjoginak minősülő, – tehát a konzultáción túlmutató –, jogosítványai alkotmányossági szempontból vitatottak.

Ezzel szemben a Gazdasági és Szociális Tanács konzultációs fórum, amelynek Országos Érdekegyeztető Tanácséhoz hasonló közhatalmi jellegű jogosítványai nincsenek. A törvényalkotással és a kormányzati döntéshozatallal összefüggésben nem rendelkezik sem egyetértési, de még csak véleményezési, illetve tájékozódási jogosítvánnyal sem. Jogosítványait a 2005. február 25.-én elfogadott alapszabálya rögzíti –, s ez lényegében a nemzeti stratégiákról való konzultáció. Ezzel összefüggésben véleményeket és állásfoglalásokat tehet közzé.

Döntéshozatalra csak saját működését tekintve van módja. Az alapszabály sem a kormányt, sem a testületet nem kötelezi arra, hogy bármit konzultációra bocsásson, illetve bármiről konzultációt folytasson.

Az alapszabály így fogalmaz:
„1. A GSZT feladata: a gazdaságot és a társadalmat érintő átfogó – makrogazdasági és társadalmi – problémák rendszeres vizsgálata, a gazdaság és a társadalom mindenkori állapotának értékelése és a feltárt problémák kezelésére javasolt nemzeti stratégiák megvitatása, különösen

- gazdaság– és szociálpolitikai,
- fejlesztéspolitikai,
- munkaügyi és foglalkoztatáspolitikai,
- társadalombiztosítási és egészségügyi,
- az európai integráció stratégiai kérdései,
- valamint egyéb társadalompolitikai stratégiai kérdések.

2. A GSZT a kormány, az Országgyűlés, illetve a saját kezdeményezésére napirendre tűzött kérdéseket vitatja meg."

(Az alapszabály a VIII. számú Mellékletben található.)

A GSZT feladataival, jogosítványaival, – az alapszabályon túl –, törvény vagy más jogszabály nem foglalkozik.

Az alapszabály nem szól arról, hogy konkrétan mik azok a nemzetstratégiának minősülő dokumentumok, – törvénytervezetek, kormányzati vagy egyéb koncepciók –, amelyekről a GSZT vitát folytat, s ez ügyben kit milyen kötelezettség terhel, s egyáltalán van-e a tanácsnak, vagy a kormánynak a tanács működtetésével kapcsolatban bármiféle konkrét felelőssége, vagy kötelezettsége?

A GSZT napirendjére, – az alapszabály szerint –, „a kormány, az országgyűlés, illetve saját kezdeményezésére" tűzhetők kérdések. Feltéve, ha ilyeneket a felsoroltak oda kívánnak vinni. Ilyen szándék pedig az országgyűlés részéről eddig soha nem volt, – a GSZT alapszabálya az országgyűlést nyilván semmilyen vonatkozásban nem kötelezheti –, de a kormány részéről is csak korlátozott mértékben. A helyzeten csak rontott, hogy a róla szóló törvénytervezetből még az is kikerült, hogy a kormány által javasolt témákat a GSZT megvitatja, mert a testület állásfoglalása szerint saját maga kívánja eldönteni, hogy minek a megvitatására vállalkozik.

A GSZT 2005. december 1.-i plenáris ülése a törvénytervezetről folytatott vitájában foglalt így állást, Dr. Borsik Jánosnak, a munkavállalói csoportosulás egyik tagjának a javaslatára. Arra mindez ideig nem volt ugyanakkor példa, hogy a GSZT elzárkózott volna a kormány által javasolt bármilyen téma megvitatásától, illetve a kormány javaslatára, – sőt a kormány által kért időpontban –, ne tartott volna plenáris ülést.

Ezért is ma a pillanatnyi politikai helyzetből adódó, – jórészt kormányzati –, improvizáción múlik, hogy mi is kerül éppen a GSZT plenáris ülése elé. Ez a testületet, amely egyébként nagyon is fontos és súlyos nemzetstratégiák megvitatására lett életre híva, – az Országos Érdekegyeztető Tanácshoz képest is –, meglehetősen súlytalanná, jelentéktelenné teszi, illetve demoralizálja.

Ez ellentmond az európai uniós gyakorlatnak is, amelyben a gazdasági és szociális tanácsok ugyan konzultációs testületek, de a konzultációkat illetően mind nekik, mind pedig a kormányoknak általában világos és konkrét kötelezettségei és felelősségei, – azaz a testületeknek „jogosítványai" –, vannak.

Dr. Ónodi Irén írja a projekt számára készült nemzetközi kitekintésében: "A testületeknek és a kormányoknak jelentős kötelezettségeik vannak a konzultáció, véleménykérés, illetve véleményadás területén. Ez a kötelezettség általában azt jelenti, hogy bizonyos (vagy valamennyi) gazdasági és szociális tárgyú jogszabály tervezetét véleményezésre a tanácshoz be kell nyújtani és a tanács megadott határidőre köteles véleményt adni. A kormány a véleményt sürgős határidővel is kérheti. Ezeket az eseteket általában törvények határozzák meg. Ez a kötelezettség leggyakrabban a munkaadók és munkavállalók alapvető jogait érintő törvények, jogszabályok esetében jellemző, de van ország ahol ennél tágabb körre is kiterjed. A költségvetési törvény, mint a konzultáció tárgya általában kivételt képez, de erre is van ellenkező példa. Néhány országban ez a kötelezettség kiegészül a kormánynak azon kötelezettségével, hogy évente számoljon be arról, hogy a tanács véleményeiből, javaslataiból mit vett figyelembe. A tanácsok véleményei nem kötelezik a kormányokat, a kötelezettség csupán a konzultációra vonatkozó kötelezettséget jelenti. Ilyen, – általában jogszabályban rögzített –, konzultációs kötelezettséggel találkozunk az alábbi országok gyakorlatában: Belgium, Franciaország, Görögország, Portugália, Spanyolország, Románia stb. Azokban az országokban, ahol ilyen kifejezett kötelezettség nincs, ott a tanácsok tevékenységüket általában saját maguk által meghatározott munkaprogramjuk, illetve a kormány eseti, alkalomszerű felkérése alapján végzik."

A gazdasági és szociális tanácsoknak vannak a konzultáción túlmutató funkciói is.

Dr. Ónodi Irén írja: „A fenti kérdéskörön túl fontos megemlíteni, hogy néhány országban a gazdasági és szociális tanácsok feladatai, jogosítványai folyamatosan kibővültek és a konzultatív jellegű jogosítványokon messze túlmutató feladataik is vannak: pl. kollektív tárgyalások folytatása és megállapodások kötése, átfogó jelentések készítése és társadalmi megállapodások elérése, igazgatási jellegű feladatok (ellenőrzés, felügyelet, részvétel törvény végrehajtásában), munkaügyi közvetítői és döntőbírói feladat ellátása stb. Ilyen többlet jogosítványokkal rendelkezi pl. a holland, a belga, az ír, az olasz, a szlovén, a román gazdasági és szociális tanács."

Ez ideig sem az Országos Érdekegyeztető Tanácsnak, sem a Gazdasági és Szociális Tanácsnak nincs jogszabályi alapja, amely rögzítené a felek kölcsönös jogait és kötelezettségeit.

2. A résztvevők – tagok, tisztségviselők és tárgyaló csoportok. Kit képviselnek?

Az Országos Érdekegyeztető Tanács és a Gazdasági és Szociális Tanács eltérő összetétele, – résztvevői köre –, szervezete és működése a két intézmény eltérő küldetéséből adódik.

(Az OÉT és a GSZT szervezetéről és működéséről a II. számú Mellékletben található összefoglaló táblázat.)

Az Országos Érdekegyeztető Tanácsot három egyenrangú, – azonos jogokkal rendelkező –, tárgyaló csoport, – hivatalos elnevezése szerint „oldal" –, alkotja. A „munkavállalói oldal", az országos szakszervezeti konföderációk, – hat szervezet –, képviselőit foglalja magában. A „munkaadói oldal" az országos munkaadói szövetségek, – kilenc szervezet –, képviselőiből áll. A harmadik a kormány tárgyalócsoportja, a „kormányzati oldal".

(Az OÉT tárgyalócsoportjainak a felsorolása a III. számú Mellékletben található.)

A kormány tárgyalópartnereit adó oldalalak az OÉT meghatározó szereplői. Küldetésük meghatározott társadalmi csoportosulások, – a munkavállalók és a munkaadók –, érdekképviselete. Az érdekképviselet és az érdekegyeztetés, – összhangban az intézmény elnevezésével –, az OÉT működésében kulcsszónak is tekinthető.

Vezetőjük az oldalt alkotó szervezetek egyikének vezetője, – a posztot mind a szakszervezetek, mind a munkaadói szövetségek rotációs alapon töltik be[14] –, és egy-egy téma tárgyalására ugyancsak saját soraikból szóvivőt választanak, aki az oldal előzetes egyeztetések során kialakított közös álláspontját képvi-

[14] *A munkavállalók tárgyalócsoportjában a rotációs időszak három hónap, míg a munkaadókéban két hónap.*

seli. Az oldalak közös álláspontjának kialakítási kényszere, – az úgynevezett „egyetlen hang" (one voice) rendszer –, hivatott biztosítani azt, hogy a testületben lényegében 1990 óta jelenlévő nagyszámú szakszervezeti konföderáció és munkaadói szövetség, – hat, illetve kilenc –, lehetőség szerint közös álláspontot alakítson ki, illetve képviseljen. (A közös véleménytől, – legtöbb esetben –, eltérő szervezeti álláspontok is megfogalmazhatóak.)

Az OÉT, – 1990 óta jórészt változatlan –, „munkavállalói oldala" és „munkaadói oldala" végső soron leképezi az érdekképviseleti pluralizmust, amely a rendszerváltás kapcsán bekövetkezett, és azóta is fennmaradt.

A változások olyan csekélyek, hogy szinte felsorolni sem érdemes őket. A szakszervezeti oldalról kikerült az 1990-es évek elején még jelen volt, de megszűnt szakszervezeti szövetség, a Szolidaritás (amely nem tévesztendő össze a nagynevű lengyel szakszervezeti szövetséggel, illetve politikai mozgalommal), munkaadói oldalon fuzionált az MMSZ (Magyar Munkaadói Szövetség) és az MGYOSZ (Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége), továbbá bekerült a leginkább nagy közszolgáltató vállalatokat egyesítő STRATOSZ.

A „kormányzati oldal" vezetője a munkaügyekért felelős mindenkori minisztérium (politikai) államtitkára, s a tárgyaló csoportban a többi tárcák a napirenden szereplő témáktól függően vannak képviselve. Így például az országos bértárgyalásokban a kormányt a munkaügyi tárca mellett a pénzügyminisztérium képviseli.

Az Országos Érdekegyeztető Tanácsnak elnöke nincs, a plenáris üléseket levezető elnök székében az oldalak képviselői, – titkárai –, váltogatják egymást.

Az Országos Érdekegyeztető Tanácshoz képest más a Gazdasági és Szociális Tanács szerveződése.[15]

Négy egyenrangú csoportosulásból[16] áll, – ezek a munkavállalók, a gazdaság, a civilek és a tudomány képviselői –, akikhez a kormány ötödikként, – korlátozott jogosítványokkal –, csatlakozik.

A kormány „állandó" résztvevő, aki hozzászólhat a vitákban, de nem vesz részt a döntéshozatalban, – legyen szó egy állásfoglalás vagy egy belső szabályozás, – például alapszabály vagy ügyrend –, elfogadásáról.

---

[15] *A GSZT tagjainak kiválasztásáról és az ezt megalapozó megfontolásokról lásd: Héthy Lajos – Ónodi Irén: A Gazdasági és Szociális Tanács (2004-2007). Foglalkoztatási és Szociális Hivatal, Budapest 2008. I. fejezet.*

[16] *A Gazdasági és Szociális Tanács összetétele tekintetében a fogalmak használatában ma még tapasztalható, - nem egyszer az alapszabályban is meglévő -, következetlenség. A GSZT csoportosulásait illetően előfordul a „csoport", a megjelölt társadalmi csoport „szereplői" vagy „képviselői", sőt, - az OÉT analógiáján -, az „oldal" elnevezés is. Így egyaránt beszélnek pl. „a gazdaság csoportosulásáról", „a gazdasági szféra képviselőiről", vagy „a gazdaság szereplőiről", vagy a „civil csoportosulásról", a "civil szféra képviselőiről"", „a civil szféra meghívott szervezeteiről", a „civil szervezetek képviselőiről", stb. Ezért fogalomhasználatában sajnos a jelen tanulmány sem teljesen következetes.*

A GSZT alapvetően tekintélyes személyekből áll össze, akik jelentős része, – jóllehet nem valamennyien –, bizonyos szervezeteket, köztük érdekképviseleti szervezeteket is megjelenítenek, és ilyen minőségükben kaptak felkérést a tagságra.

(A GSZT csoportosulásainak, tagjainak és tisztségviselőinek a listája a IV. számú Mellékletben található.)

A GSZT kulcsszava nem az érdekek, hanem a személyes vélemények képviselete, ami, – miután legtöbb tagnak van szervezeti, s minden tagnak van társadalmi háttere –, egyben óhatatlanul bizonyos szervezetekben, illetve társadalmi csoportosulások körében jelenlevő nézetek, illetve érdekek közvetítését is jelenti.

A Gazdasági és Szociális Tanácsban a „munkavállalók csoportosulását" az Országos Érdekegyeztető Tanácsban is jelenlévő hat országos szakszervezeti konföderáció elnökei, – azaz nem egyszerűen képviselői –, alkotják.

A „gazdaság csoportosulásában" az Országos Érdekegyeztető Tanácsban is hellyel rendelkező kilenc országos munkaadói szövetség elnökei, a két gazdasági kamara elnökei, a Budapesti Értéktőzsde, a Magyar Bankszövetség és a Szövetkezeti Tanács ugyancsak első számú vezetői, – azaz szintén nem egyszerűen képviselői –, valamint a Magyar Nemzeti Bank Monetáris Tanácsának delegáltja vannak jelen.[17]

Az „első számú vezetőt" azért szükséges aláhúzni, mert az Országos Érdekegyeztető Tanács tárgyalásaiban az országos munkaadói szövetségek elnökei, – eltérően az országos szakszervezeti konföderációk vezetőitől –, hagyományosan nincsenek jelen, leszámítva azokat az alkalmakat, amikor a plenáris ülést részvételével a miniszterelnök is megtiszteli. Erre, – tudomásunk szerint –, a konzervatív kormányok időszakában nem igen volt példa, viszont többször előfordult, hogy Horn Gyula (1994-98-ban), majd Gyurcsány Ferenc (2004-től) megjelent az OÉT-ben. Az Országos Érdekegyeztető Tanácsban a munkaadókat általában kitűnően felkészült és nagy tapasztalatokkal rendelkező „tárgyalóemberek" jelenítik meg.

A „civilek csoportosulását", – provizórikusan –, a GSZT működési küldetésére releváns civil szerveződéseknek a kormány által meghívott képviselői alkotják, ideértve a brüsszeli Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) négy magyar civil tagját.

Végül a „tudomány csoportosulását" a Magyar Tudomány Akadémia elnöke, illetve, – saját jogon –, az MTA volt elnökei, az MTA, a Magyar Rektori Konferencia és a (közben vele egyesült) Főiskolai Főigazgatói Konferencia, valamint a Magyar Közgazdasági Társaság egy-egy delegáltja alkotják.

---

[17] *Az eddigi gyakorlat szerint a Magyar Nemzeti Bank egyik alelnöke.*

A csoportosulásoknak választott elnöke van, – aki egy személyben a GSZT társelnöke –, és az évenkénti rotációval a csoportosulások által betöltött GSZT soros elnöki poszt várományosa.

A csoportosulásoknak szerepe van továbbá a határozathozatalban. A működési szabályok garanciát tartalmaznak arra, hogy határozatok a csoportosulások többségi támogatásával születhessenek.

A GSZT csoportosulásai ugyanakkor nem az OÉT oldalainak megfelelő módon működnek.

A csoportosuláshoz való tartozás nem jelenti az álláspontok csoportosuláson belüli egyeztetésének, s még kevésbé közös álláspont kialakításának kényszerét. Ez egyébként egyes csoportosulások esetében, – például a „tudomány csoportosulásában" –, nem is lenne értelmezhető, hiszen tagjai jelentős részben személyes jogon, – s nem szervezet képviseletében –, kerültek soraiba.

Kivételt talán a „munkavállalók csoportosulása" jelent, amely, – miután összetételében is azonos az OÉT „munkavállalói oldalával" –, hallgatólagosan „átvette" az ottani szabályokat és kvázi oldalként működik.

Hasonlóan jár el, – valószínűleg a brüsszeli Európai Gazdasági és Szociális Bizottságban szerzett tapasztalatok alapján –, a „civil csoportosulás" is.

A szervezeti vagy személyes tagságnak a motiváció szempontjából is jelentősége van. Szervezeti tagság esetén a részvételre jogosult szervezet jó eséllyel olyan személy(ek)kel képviselteti magát, aki(k)ben a testületben folyó munka iránti hozzáértés és érdekeltség meg van. Személyes tagság esetén, – amikor az alapszabály teljes körűen kizárja a helyettesítés lehetőségét –, az intézmény sebezhetőbb a működésében való személyes motiváció oldaláról. Ha ugyanis a személyes tagságra épülő intézmény tagjainak már egy jelentős részéből hiányzik, – vagy elkopik –, az érdekeltség, az a működés kiüresedéséhez, lebénulásához vezethet.

A Gazdasági és Szociális Tanácsban végül, – nem teljes jogú tagként, hanem „állandó résztvevőként" –, jelen van a kormány is. A kormányt a testületben a kancellária miniszter képviseli, a testülettel a mindennapos kapcsolattartást a GSZT kormányzati koordinátora biztosítja.

3. A munka feltételei –, a munkaszervezet, az eljárási rend és az eszközök

Az Országos Érdekegyeztető Tanácsnak és a Gazdasági és Szociális Tanácsnak egyaránt olyan szervezetre van szükségük, amely a működésüket, – amelynek fő terrénuma egyaránt a plenáris ülésük –, megfelelően előkészíti. Az eredményes működés szervezeti feltételei ma az OÉT esetében jórészt megvannak, míg a GSZT esetében, – összefüggésben feladatai bizonytalanságával is –, csak részben adottak.

Az Országos Érdekegyeztető Tanácsnak a plenáris ülések előkészítésére vonatkozóan közel húszéves eljárásai vannak.

A testületet alkotó három oldal egyike a kormány. Az előterjesztések döntő részét, – egy-két kivételtől eltekintve –, a kormány készíti, azaz a tárgyalások előkészítését a kormány szakapparátusa, az államigazgatás végzi. A napirendre kerülő témákon állandó szakbizottságok dolgoznak, és az oldalak álláspontjának kialakítását az oldalak egyeztetésein végzik el. Ehhez az OÉT Titkársága adminisztratív támogatást nyújt. Az OÉT tehát végső soron, – ha úgy tetszik –, a kormány „működteti", témákkal a kormány „táplálja".

Az Országos Érdekegyeztető Tanácsban mindhárom oldalnak, – így a kormányon kívül a munkaadóknak és a szakszervezeteknek is –, meg van a lehetősége arra, hogy előterjesztéseket vigyenek a testület elé. Ennek ellenére közel 20 év során alig volt példa arra, hogy szerény kötelező gyakorlatokat leszámítva, – így például azt, hogy a szakszervezetek tesznek javaslatot a következő évi minimál bér mértékére –, akár a szakszervezetek, akár a munkaadók saját önálló előterjesztéssel álltak volna elő.

Az OÉT az alábbi szakbizottságokkal rendelkezik:

– Bér és Kollektív Megállapodások Bizottsága,
– Gazdasági Bizottság,
– Esélyegyenlőségi Bizottság,
– Munkaerő-piaci Bizottság,
– Munkajogi Bizottság,
– Munkavédelmi Bizottság,
– Nemzeti Fejlesztési Terv Bizottság,
– Szakképzési Bizottság és
– Szociális Bizottság.

Mivel a Gazdasági és Szociális Tanácsnak a kormány nem tagja, – csupán állandó résztvevője –, illetve a kormányt semmiféle kötelezettség nem terheli működtetéséért, a testületnek saját magának kell gondoskodnia munkájának az előkészítéséről. Ehhez (ma még) nincs megfelelő munkaszervezete.

Herczog László úgy látja, hogy míg az Országos Érdekegyeztető Tanács a kormány által működtetett, addig a Gazdasági és Szociális Tanács az érdekképviseletek, – pontosabban talán a benne képviselt nem-kormányzati szervezetek –, által „mozgatott" társadalmi párbeszéd intézmény lehetne. Kérdéses azonban, hogy erre a GSZT mai szervezete mennyiben alkalmas, illetve, hogy ehhez az érintettek részéről mennyire van meg, – a GSZT kormánytól való függetlenségének retorikáján túl –, a tényleges hajlandóság, képesség, illetve motiváltság.

A Gazdasági és Szociális Tanács plenáris üléseinek tartalmi előkészítését az Állandó Bizottsága hivatott elvégezni. Ez a csoportosulások 3-3 képviselőjéből áll, s meghívottként rendszerint részt vesz munkájában a GSZT kormányzati koordinátora is. Erre azonban, – az eddigi tapasztalatok szerint –, nem látszik képesnek. Ennek magyarázata nem a tagok hiányzó „felkészültségében", hanem leginkább sokirányú leterheltségében, időhiányban, illetve talán tagjai motivációjának hiányában is keresendő.

A Gazdasági és Szociális Tanácsnak a plenáris ülések előkészítéséhez nincs megfelelő saját szakapparátusa sem, és nem is teremthető meg, hiszen elvileg olyan nagy horderejű és szerteágazó ügyek sokaságával kerül szembe, amelyekkel a kormány maga, – és szakapparátusa –, is nehezen birkózik meg. Ezért már többször felmerült, hogy hazai, illetve nemzetközi kutatóintézeteket kellene foglalkoztatnia, amihez azonban nincsenek meg az elgondolások, de igen korlátozottak a pénzügyi lehetőségek is. Ez ugyanakkor nyilvánvalóan nem csupán anyagi eszközök kérdése, hanem átgondolt megrendeléseké, mert külső szakértők, illetve intézetek csak ilyenek alapján tudnak dolgozni.

A Gazdasági és Szociális Tanácsnak nincsenek a célba vett témák tartalmi megvitatását előkészítő szervei, – így szakbizottságai, vagy állandó munkabizottságai – sem, jóllehet ilyenek alakítását az alapszabály lehetővé teszi. S kevéssé foglalkoznak közös álláspontok kialakításával a csoportosulások is, hiszen, – ahogy a fentiekben már leírtuk –, a GSZT, – bár vannak csoportosulásai –, alapvetően személyekből áll össze.

A testület fennállásának első három évében két ad hoc munkabizottságot hozott létre. Az egyiket a társadalmi szerződés előkészítésére, amely hozzákezdett a munkájához, de azt befejezetlenül hagyta, a másikat abból a célból, hogy a „vállalatok társadalmi felelőssége" témában készítse elő a GSZT állásfoglalását, illetve tervezett ajánlásait, amely elvégezte munkáját.

A társadalmi szerződés előkészítésére életre hívott, – Vizi E. Szilveszter vezette –, munkabizottság 2005 őszén jött létre és tartott néhány ülést. A vállalatok társadalmi felelősségével foglalkozó Fekete István (Joint Venture Szövetség) vezette munkabizottság 2006-07-ben tevékenykedett és a témában ajánlásokat dolgozott ki a szóban forgó vállalatok, az "állam", – mindenekelőtt a kormány –, a civil szerveződések és a média számára, amelyeket a GSZT plenáris ülése 2007 novemberében fogadott el. A GSZT a vállalatok társadalmi felelősségével foglalkozott ad hoc munkabizottságot utóbb állandó bizottsággá alakította, azzal a feladattal, hogy kövesse nyomon ajánlásai megvalósulását.

Utóbb, – összefüggésben azzal, hogy 2007-2008-ban már saját kezdeményezésére is tűzött napirendre témákat –, a GSZT újabb munkacsoportokat hívott életre (így a klíma változás stratégiája, a kormányzati civil stratégia, a szociális gazdaság témáiban).

Mind az OÉT, mind pedig a GSZT munkáját adminisztratív titkárság segíti.

Az OÉT Titkárság feladata az oldalak közötti kapcsolattartás, munkájuk összehangolása, a plenáris ülések előkészítése, és a szakbizottságok munkájának a szervezése.

Az OÉT Titkársága három titkárból, – a kormányzati, a munkavállalói és a munkaadói oldalak titkáraiból –, és adminisztratív személyzetből áll. A Titkárság maga a munkaügyekért felelős mindenkori tárca szervezeti egységeként működik, munkatársai, – függetlenül attól, hogy a kormány vagy a kormánytól független munkavállalói, illetve munkaadói oldalak számára dolgoznak, illetve irányítása alatt állnak –, köztisztviselők. Az egység kizárólag adminisztratív teendőket lát el, hiszen az OÉT működésének tartalmi előkészítése az államigazgatásra, a szakbizottságokra, illetve az oldalakra hárul.

A GSZT Titkárság a soros elnök és az Állandó Bizottság működéséhez nyújt segítséget.

A GSZT Titkársága két főből áll, a főtitkárból, – aki maga is tagja a testületnek –, és egy titkárságvezetőből. A Titkárság, – átmenetinek szánt megoldásként –, a Magyar Tudományos Akadémia Titkárságának részeként működik. A Titkárság azért került ide, mivel a GSZT, – függetlenségére való hivatkozással –, tiltakozott az ellen, hogy az államigazgatás, – nevezetesen a Miniszterelnöki Hivatal –, része legyen. Munkatársai, – akiknek munkaadója az MTA –, ugyancsak köztisztviselők.

Bár a GSZT Titkársága adminisztratív feladatokra lett létrehozva, megfelelő egyéb szervezet híján valószínűleg kénytelen lesz szerepet vállalni a GSZT működésének tartalmi előkészítésében, illetve ennek szervezésében is.

Az állami költségvetés mind az OÉT, mind pedig a GSZT működéséhez támogatást ad. Az előbbi a munkaügyi tárca, – jelenleg a Szociális és Munkaügyi Minisztérium –, az utóbbi, – ugyancsak a GSZT „függetlenségének" a demonstrálására –, az MTA fejezetében jelenik meg.

Az OÉT, – a szociális partnerek felkészítésének céljára –, nagy összegű, – milliárdos nagyságrendű –, éves támogatást kap a Munkaerő-piaci Alaptól.

A GSZT eredeti költségvetési támogatása 2005-ben 35 millió forint volt, ami az időközbeni költségvetési szigorítások folytán 2007-re 26.5 millió forintra csökkent. Ez a titkárság bérköltségeire, illetve dologi kiadásokra elég.

Bár egyes tagok anyagi támogatást ígértek a testületnek, ilyen ez idáig nem érkezett.

4. A kormány szerepe, – a politikai függetlenség „mítosza" és valósága

Az országos társadalmi párbeszédben, – a jelen helyzetből és a történelmi hagyományokból adódóan –, ma mindenki a kormányt, – és nem valamely más partnert vagy partnereket –, tekint elsősorban olyan félnek, akivel politikai, jogi szabályozási és stratégiai ügyekben szót kíván váltani, vagy akinek „üzenni" kíván. Holott a ma már döntően magán versenyszféra vállalkozásaiban a szakszervezetek és a munkaadók közvetlenül egymással állnak szemben. Mindez olyan adottság, amit a hagyományok és nyilván jelenkori tényezők együttesen magyaráznak.

Ha a kormány „kivonulása" vagy teljes távolmaradása az országos társadalmi párbeszédből programként fogalmazódna meg, akkor ma ilyen törekvések színteréül talán leginkább az országos érdekegyeztetés kínálkozna, ahol ehhez, – a zömében magán üzleti szféra kialakulásával –, már bizonyos feltételek többé-kevésbé létrejöttek. De az Országos Érdekegyeztető Tanáccsal kapcsolatosan sincs napirenden ilyen törekvés sem a szociális partnerek, sem a kormányzat részéről.

Dr. Szabó Endre a projekt számára készült tanulmányában kiáll a kormányzati részvétel fenntartásáért. „Magyarországon az adott viszonyokra figyelemmel, a tripartizmus helyes és ésszerű elhatározás volt. A kormány, a munkavállalói és munkaadói szervezetek közös részvétele jobb hatékonyságot jelentett a napirendre kerülő témák, mindenekelőtt a munka világát közvetlenül érintő kérdések megtárgyalására, egyeztetésére és esetenként a megállapodásokra. A jogalkotási feladatkörön túl, különösen az első években a kormány szerepe még jelentős volt a gazdaság közvetlenebb irányításában és a gazdasági folyamatok befolyásolásában, s a gazdasági szférában is viszonylag széleskörű volt a munkáltatói jogköre, ami megalapozta és indokolttá tette részvételét az érdekegyeztetés fórumában… Később a kormány kompetenciája mindkét említett területen változott. A gazdaság irányításában az indirekt kormányzati eszközök alkalmazása vált uralkodóvá, s jelentősen csökkent azoknak az állami vállalatoknak a száma, ahol korábban a kormány illetve szervei állami munkáltatói pozícióban jelentek meg. Ez a körülmény mind gyakrabban szolgál hivatkozási alapul a kormány számára, hogy olyan ügyekben, amelyek nem tartoznak a kormány, illetve a parlament döntési jogkörébe, a szociális partnerek közötti megegyezéseket szorgalmazza. Ez a partnerek részéről, különösen a munkavállalói oldalon nem vált ki megértést és egyetértést. Mindkét oldal arra törekszik, hogy a kormány támogatását megnyerje a köztük lévő vitákban. A kormányt ez a körülmény esetenként taktikai balanszírozásra kényszeríti. Valószínű, hogy változtatni kell a kormány-centrikus szemléletmódon,… [az] Országos Érdekegyeztető Tanács tripartit rendszerének feladása azonban nem indokolt."

A Gazdasági és Szociális Tanács küldetése viszont, hogy azokról a nemzetstratégiákról konzultáljon, amelyek megalkotója és megvalósítója, – az ő szakértői közreműködésével is –, a mindenkori kormány, s az is marad.

A Gazdasági és Szociális Tanácsban a csoportosulásoknak, – az OÉT oldalaihoz, azaz a szakszervezetekéhez és munkaadókéhoz –, kísértetiesen hasonló beállítottsága, – a kormány effektív távolmaradása mellett –, már komoly gondok forrása.

Ha ugyanis a kormány csupán állandó résztvevőként, – s nem teljes jogú tárgyalópartnerként –, van jelen, s nincsen szabályozva, hogy a kormány és a GSZT között miről milyen konzultációkra kell, hogy sor kerüljön, valamint a csoportosulások egymással sem „beszélgetnek", – mint az elmúlt három év történései mutatják –, akkor erősen kérdéses, hogy a GSZT képes-e érdemben dolgozni. Főleg ha munkáját nehezíti a társadalmi párbeszéd kollektív kultúrájának a hiánya, eluralkodnak az individuális cselekvések, és általában hiányzik a közös munkában való motiváció.

A függetlenség kérdése az Országos Érdekegyeztető Tanácsban, – tudomásunk szerint –, fennállása óta sohasem merült fel, – hiszen senkiben nem igen volt kétely aziránt, hogy az OÉT a kormánytól független, ahogy egész működése közel húsz év során bizonyította. A szakszervezeteket és a munkaadókat soha semmi nem tartotta vissza attól, hogy a kormánnyal szemben kritikus véleményeiket, követeléseiket nagyon is markánsan képviseljék.

A Gazdasági és Szociális Tanácsnak ugyanakkor az egész eddigi létét és működését áthatotta, – talán mert nem érdekképviseletek, hanem személyek tagságára épül, s ezáltal a politikai befolyás által sebezhetőbb –, a saját függetlenségéért érzett „aggodalom", és azoknak a külső jegyeknek a hangsúlyozása, amelyek a kormánytól, a végrehajtó hatalomtól való távolságát hívatottak demonstrálni.

Ezzel a Gazdasági és Szociális Tanács „nyitott kapukat döngetett", hiszen létrehozóinak, – így a kormánynak –, a szándéka szerint is független és pártpolitizálástól mentes intézménynek lett szánva. Ez logikusan fakad küldetéséből.

Egyfelől, a nemzeti stratégiák természetüknél fogva hosszú távúak, – azaz kormányzati ciklusokon keresztül „átívelők" –, megszületésük ideális esetben a „pártpolitizálástól", azaz pártérdekektől független módon történik, és megvalósításukhoz is a politikai pártok szempontjain túlmutató, azokon „felül emelkedő"-, társadalmi egyetértés, konszenzus kívántatik meg.

Ennek az ideális helyzetnek a megközelítéséhez a nemzeti stratégiák megvitatására hivatott Gazdasági és Szociális Tanács csakis abban az esetben nyújthat érdemi segítséget, amennyiben maga is a „pártpolitikától" mentesen és a mindenkori hivatalban lévő kormánytól is lehetőség szerint független módon tevékenykedik.

Másfelől, az elmúlt évtizedben immár kétszer fordult elő, hogy az éppen hivatalba lépett kormány, – így 1998-ban a konzervatív Orbán kormány, majd 2002-ben a szocialista-liberális kormány –, alapvetően újraszabta a társadalmi párbeszéd országos intézményeit.

Az nyilván vitatható, hogy ezek a változtatások, mint eltérő kormányzati filozófiák leképeződései, mennyiben voltak károsak vagy hasznosak az érdek-

egyeztetés, illetve a társadalmi párbeszéd megvalósulására. Az azonban aligha kétséges, hogy az intézmények stabilitásának hiánya nehezítő tényező a társadalmi párbeszéd folyamatában.

Ezért létrehozói úgy gondolták, hogy a „politikamentesség" deklarálása, és lehetőség szerinti gyakorlati megvalósítása, önmagában is egyfajta biztosítéka lehet az intézmény kormányváltozásoknak is ellenálló stabilitásának.

Ebben a tekintetben persze nem lehetnek illúzióink. Nem csupán politikai toleranciára van ugyanis szükség a kormányok részéről ahhoz, hogy az országos társadalmi párbeszéd színpadának ciklikus újrarendezése elkerülhető legyen, s az intézmények egyfajta stabilitást mutassanak, hanem megfelelő távlatos gondolkodásra és bölcsességre annak belátásához, hogy az intézmények stabilitása híján érdemi társadalmi párbeszéd nem vagy nehezen alakítható ki, illetve remélhető.

A testület függetlensége kifejeződött tagjai kiválasztásában, szervezetének és működési szabályainak autonóm, illetve közös egyetértésen alapuló alakításában, illetve abban is, ahogyan a kormány testületben elfoglalt helye meghatározásra került, valamint a függetlenség több, – már hivatkozott –, „külső" jegyében.

A függetlenséget illetően ugyanakkor mind a mai napig nem tisztázódott az alapkérdés, hogy ezen mi értendő? A véleményalkotás és véleménynyilvánítás függetlensége, – ami minden gazdasági és szociális tanács olyan alapvető sajátossága kell, hogy legyen, amelynek hiánya a létét tenné, – egyébként a mindenkori kormányok számára is –, értelmetlenné. Avagy a szervezet, és a működés függetlenségét a mindenkori kormánytól, amely nehezen valósítható meg, és ha meg is valósítható, a testület eredeti küldetésének, – tudni illik a nemzeti stratégiák alakításában való folyamatos és érdemi részvételnek –, az útjába állíthat akadályokat. Továbbá a függetlenség, – a kormányon túl –, mennyiben kívánja meg a saját csoportosulásaitól és tagjaitól való függetlenséget is?

A Gazdasági és Szociális Tanácsnak, – így véleményalkotásának és véleménynyilvánításának –, a függetlenségére –, az is káros lehet, ha a testületet egy-két nagy tekintélyű és befolyásos tagja vagy csoportosulása, illetve a mögöttük álló szervezet, vagy a saját adminisztratív apparátusa „uralja el". Így erősen kérdéses, hogy a Titkárságnak a Magyar Tudományos Akadémia szervezetében történő elhelyezése, – megalakulásakor a Gazdasági és Szociális Tanácsban öt fő képviselte az MTA-t, amely egyben meghatározó erő volt a tudomány csoportosulásában[18] –, nem jelent-e hasonló függőséget ahhoz, mint amit a testület a kormány irányában oly gondosan igyekezett elkerülni?

A GSZT függetlenségének, – szerintünk –, nem mondott ellent, – s kezdetben erről egyetértés is alakult ki –, hogy a GSZT számára a kormány „adhasson fel-

[18] *Az MTA jelenlegi és három volt elnöke, valamint az MTA egy delegáltja.*

adatokat", ami ugyancsak megjelent az alapszabályban. Ezt a kitételt, – jóllehet az alapszabály módosítására nem került sor –, a későbbi fejlemények, – mint erre fentebb már utaltunk –, felülírták. Ez természetesen nemcsak a kormány lehetőségeit korlátozta, hogy a testületet „dolgoztassa", hanem azt a kötelezettségét is, hogy elgondolásait, – nemzetstratégiai ügyekben –, a GSZT elé vigye. E megközelítés egyébként ellentmond az európai uniós gazdasági és szociális tanácsok működési gyakorlatának, hiszen feladatuk és létalapjuk minden országban az, hogy tanácsaikkal, véleményükkel a hivatalban lévő kormányok munkáját segítsék.

Dr. Szabó Endre írja a projekt számára készült dolgozatában: „A mindenkori kormánytól való függetlenség árnyalt értelmezést igényel. Az természetes, hogy a tanács nem állhat semmiféle alárendeltségi, kiszolgálói szerepkörben a kormánnyal. A kormány nem hozhat a tanácsra kötelező döntéseket, nem kötelezheti feladatok teljesítésére, nem szólhat bele működési rendjébe. Ugyanakkor a tanácsnak és a mindenkori kormánynak kölcsönösen érdeke a korrekt együttműködés, a jó kapcsolatok ápolása. Ennek fontos eleme és egyben feltétele is, hogy a tanács mutatkozzék késznek a kormány felkéréseinek fogadására, a kormány pedig tanúsítson megkülönböztetett figyelmet a tanács javaslatai, ajánlásai iránt, s azokat döntéseinek előkészítése során vegye figyelembe. Kötelezze el magát abban, hogy akkor is megismerteti indokait, amikor a tanács javaslatait nem tudja/akarja elfogadni."

Érzelmi és politikai okokból tehát érthető a GSZT vezető személyiségeinek tiltakozása az ellen, hogy a testület „kormányzati tanácsadó testületként", vagy „kormányzati konzultatív fórumként" definiálják, – mint ahogy talán ténylegesen többnek is lett szánva ennél –, de akkor mi, és hol van a helye az alkotmányos jogállam intézményrendszerében?



2005.február 25.
Plenáris ülés a Parlament Delegációs termében. A Gazdasági és Szociális Tanács elfogadta Alapszabályát.
Héthy Lajos, az FMM közigazgatási államtitkára, Kiss Péter, a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter, Gyurcsány Ferenc miniszterelnök és Demján Sándor, a VOSZ elnöke (balról jobbra)

MTI Fotó: Kovács Attila

V. FEJEZET

Az OÉT és a GSZT párhuzamos működése – 2004–2007

1. Az OÉT ellátja feladatait és „elvonja a levegőt" a GSZT-től

A jelen elemzés szempontjából az Országos Érdekegyeztető Tanácsnak és a Gazdasági és Szociális Tanácsnak, – az utóbbi 2004. augusztus 24-én lezajlott megalakuló ülését követő –, közös időszaka érdekes.

Ez a rövid közel négy év maga is két világosan elkülönülő szakaszra osztható, így a 2006 áprilisi parlamenti választásokat megelőző és az azokat követő időszakokra.

Az Országos Érdekegyeztető Tanács az elmúlt négy évben a tőle megszokott nagy aktivitással működött. 2004-ben 26, 2005-ben 18, 2006-ban 23 és 2007-ben 28, azaz összesen 95 plenáris ülést tartott és az általa megvitatott napirendi pontok száma jóval meghaladta a százat.

(Az OÉT plenáris ülések és napirendjeik felsorolását a IX. számú Melléklet tartalmazza.)

Ezek között, – az OÉT küldetésének, illetve feladatainak megfelelően –, központi helyet kaptak az országos bértárgyalások és ezzel összefüggésben a soron következő év költségvetési, illetve adó– és járulékfizetési törvénytervezeteiről folyó konzultációk. 2004-ben az OÉT formálisan már szeptember közepén hozzálátott ehhez a feladathoz és a bértárgyalások összességében nyolc plenáris ülést vettek igénybe. 2005-ben hasonlóképpen a bértárgyalások és a vele összefüggő témák vitatása hét plenáris ülést igényelt. 2006-ban pedig az október végén megkezdett bértárgyalások négy plenáris ülés napirendjén szerepeltek, és befejezésük átnyúlt a következő évbe. Hosszú évek „rutinját" követve az OÉT nagyszámú törvényjavaslatról és módosítás tervezetről mondott véleményt, ideértve a Munka Törvénykönyve, a foglalkoztatási törvény, a munkaügyi ellenőrzésről szóló törvény, a felnőttképzésről szóló törvények módosításait, s magáról az Országos Érdekegyeztető Tanácsról készülő törvény tervezetét. Több gazdaságpolitikai tárgyú konzultációra is sor került, így 2004-ben az első konvergencia programról, illetve a Magyar Nemzeti Bank monetáris-, kamat-, és árfolyam politikájáról.

A projekt számára az Országos Érdekegyeztető Tanácsban zajló bértárgyalásokról és az ott született megállapodásokról, ezek összefüggéseiről, illetve húsz éves történetéről Tóth Gábor írt kitűnő tanulmányt. Sajnos a bértárgyalások és megállapodások részletes elemzése nem fért be a jelen összefoglaló tanulmány kereteibe.

A korábbiakhoz képest új elemeket az OÉT tevékenységében a következők jelentették:

1) 2005-ben az OÉT elé került a kormány 100 lépés programja, pontosabban annak munkaügyi elemei, és a velük kapcsolatos jogi szabályozás.

2) 2005-től az OÉT ismételten tárgyalt a 2007-13 közötti európai uniós támogatások felhasználását meghatározó programról, amely különféle egyéb elnevezéseket követően végül is az Új Magyarország Fejlesztési Terv elnevezést kapta.

3) A kormány, – a 2006 áprilisi parlamenti választásokat és az új kormány megalakulását követően –, az OÉT elé vitte társadalmi konzultációra a költségvetés egyensúlyának javítására hívatott Új egyensúly programot és az ezzel összefüggő törvénymódosítások tervezeteit, illetve a módosított konvergencia programot. Az előbbivel az OÉT négy egymást követő plenáris ülésen, – így 2006. június 10-én, 15-én, 22-én és 27-én –, foglalkozott, – anélkül, hogy a szociális partnerek a kormánnyal egyetértésre jutottak volna,[19] az utóbbival pedig augusztus végén.

Az Új egyensúly programmal foglalkozó maratoni hosszúságú plenáris ülés sorozat végén a szakszervezetek azzal álltak fel az asztaltól, hogy a kormány elgondolásai általában elfogadhatatlanok számukra. A munkaadók pedig egyebek közt arra hívták fel a figyelmet, „hogy a megismert intézkedéseknek kedvezőtlen gazdasági és foglalkoztatási kihatásai vannak, és a munkaadók egy részének jelentős problémákat okoznak." [20] E tárgyalások során került sor a miniszterelnök és vezető munkaadók között az elhíresült szóváltásra, annak kapcsán, hogy az utóbbiak, – megnövekvő terheik miatt –, felvetették annak veszélyét, hogy a magyar vállalkozók külföldre helyezik át tevékenységüket.

4) A kormány az OÉT elé vitte egyes reformelgondolásait, így a 2006. november 6-i plenáris ülésen az egészségügyi reform megvalósításával kapcsolatos törvénytervezeteket.

Az OÉT mellett a miniszterelnök kezdeményezésére egyébként már az év nyarán létrehoztak egy háromoldalú reformbizottságot, amely a gyakorlatban sohasem működött.

Ezt az időszakot Dr. Szabó Endre, – az OÉT egyik kulcsszereplője, a GSZT soros elnöke 2006-07-ben , – szakszervezeti nézőpontból –, a következőképpen értékelte: "A 2006-ban hivatalba lépett 'második' Gyurcsány kormány időszaka új fejleményeket hozott az Országos Érdekegyeztető Tanács működésében. A tanács a korábbiakhoz képest több, a munka világán túlterjedő témát tárgyalt. …jellemzőbbé vált a konfliktus a kormány és a szociális partnerek között, sőt a munkaadói és a munkavállalói oldal között is több témában. A kormány magatartása keményebb, sok esetben elutasítóbb lett, ami kedvezőtlen légkört teremtett a tanács szereplői között. Kialakult az

[19] *Tájékoztató az Országos Érdekegyeztető Tanács 2006. június 10-i, június 15-i, június 22-i és június 27-i üléseiről. Magyar Közlöny, 2006/96.*
[20] *Uo.*

a vélemény, hogy az érdekegyeztetés az érdemi együttműködésre, kompromisszumra törekvés helyett, formálissá, az egymás mellett elbeszélők színterévé vált. A mindenki által elismerten szükséges intézkedések, amelyek az államháztartási, a költségvetési hiány csökkentésére, a fenntartható fejlődést szolgáló reformok végrehajtására irányultak, főként a megvalósítás hogyanja és módszerei miatt számos esetben heves vitákat, sőt tiltakozásokat váltottak ki mindenekelőtt a munkavállalói oldal, de nem ritkán, bár értelemszerűen más aspektusból a munkaadói oldal részéről is. A munkavállalói oldal elutasította, míg a munkáltatói oldal, bizonyos megjegyzésekkel tudomásul vette a konvergencia programot…Súlyos nézetkülönbségek jellemezték, ugyancsak elsősorban a munkavállalókat képviselő oldal és a kormány oldal közötti konzultációt az egészségügy reformjának koncepciójáról, s egyes intézkedéseiről (vizitdíj, kórházi napidíj stb.) amelyeket a szakszervezetek nem fogadhattak el."

Az OÉT tehát, – hagyományos feladatainak ellátásán túl –, 2005/06-ban az új kormánynak a munka világán messze túlmutató stabilizációs és reformintézkedéseiről történő országos társadalmi párbeszéd központi intézményévé vált. Erre nézve talán a kormány részéről volt érzékelhető törekvés és igény, amit a testület azzal „viszonzott", hogy lényegében a kormány minden kezdeményezésével szembehelyezkedett, pontosabban egyikhez sem nyújtott bátorítást, illetve támogatást.

Az OÉT ilyen működése már önmagában is behatárolta azt a mozgásteret, amely az új Gazdasági és Szociális Tanács számára nyílott (volna).

2. A GSZT „helykeresése", – az indulás sikerei és nehézségei.[21] Az Új Magyarország Fejlesztési Terv

A Gazdasági és Szociális Tanács tevékenysége, – ez az indulás kezdeti nehézségeinek is betudható –, 2004-2007-ben sokkal visszafogottabb és bizonytalanabb volt, mint az Országos Érdekegyeztető Tanácsé.

A Gazdasági és Szociális Tanács három és féléves fennállása alatt tizenhárom plenáris ülést tartott, – ez éves átlagban mintegy négyet jelent, ami több mint az alapszabályban szereplő legalább évi kettő. Ha úgy vesszük, a testület az „elvárthoz" képest „szorgalmas" volt.

(A GSZT plenáris üléseinek felsorolását a X. számú Melléklet tartalmazza.)

2004. augusztus 24-i alakuló ülésén, – a megalakulás kérdésein túl –, a mai nevén az Új Magyarország Fejlesztési Tervvel foglalkozott.

2005. február 25-i plenáris ülésén, – a miniszterelnök jelenlétében –, megvitatta, majd konszenzussal elfogadta alapszabályát, – amely rögzíti feladatát, ösz-

[21] *A GSZT hároméves (2004-07) tevékenységéről lásd: Héthy Lajos - Ónodi Irén: a Gazdasági és Szociális Tanács (2004-2007), Foglalkoztatási és Szociális Hivatal, Budapest 2008. A jelentés eredetileg a kormány Társadalompolitikai Kabinetje számára készült.*

szetételét, szervezetének és működésének alapvető szabályait. Állásfoglalásban kezdeményezte, hogy előkészítésében, – a kormány bevonásával –, szülessen társadalmi szerződés.

2005. június 25-én meghallgatta a miniszterelnök politikai tájékoztatását, – a miniszterelnök ekkor jelentette be a parlamenti ülést néhány órával megelőzően adócsökkentési javaslatait, amelyek a 2006-os választások után visszavonásra kerültek –, és saját működési kérdéseivel foglalkozott.

2005. augusztus 30-i plenáris ülésén ismét foglalkozott az Új Magyarország Fejlesztési Tervvel és megvitatta a kormány 100 lépés programját.

2005. december 1-i, – sorrendben ötödik –, plenáris ülésén egyetértésre jutott a róla szóló törvénytervezetről, meghallgatta a miniszterelnököt a társadalmi szerződésről, – a miniszterelnök ekkor nyújtotta át 12 pontos javaslatát, illetve ismertette elgondolásait a társadalmi szerződésre vonatkozóan –, és megvitatta a lisszaboni stratégiával kapcsolatos álláspontját.

Ezt követően a választásokig már nem került sor újabb plenáris ülésre. Viszont 2006. március 9-10-én a GSZT és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság közös konferenciát rendezett. Ennek küldetése az európai gazdasági és szociális tanácsok lisszaboni stratégiával kapcsolatos álláspontjának egyeztetése volt. Kiegészítő rendezvénye a társadalmi szerződés lehetőségével és esélyeivel, illetve az ezzel kapcsolatos európai uniós tapasztalatok megvitatásával foglalkozott.[22]

2006. május 25-én, – a parlamenti választások miatti többhónapos szünetet követően –, a testület kibővített ülésen, – és ismét a miniszterelnök jelenlétében –, vitatta meg a kormány és a társadalom előtt álló tennivalókat, és állásfoglalásban erősítette meg a társadalmi szerződésre vonatkozó kezdeményezését.

A soron következő plenáris ülések közül kettő is, – 2006. szeptember 11-én és 2006. november 8-án –, foglalkozott az Új Magyarország Fejlesztési Tervvel és operatív programjaival. Ezekkel kapcsolatban nagyszámú vélemény fogalmazódott meg a testületben, – írásban is –, érdemi vita és egyeztetés folyt a fejlesztési kormánybiztossal, illetve a Nemzeti Fejlesztési Ügynökséggel.

A GSZT pozitívan és támogató módon viszonyult az Új Magyarország Fejlesztési Tervhez és erről állásfoglalást is elfogadott. Ennek vitáját a GSZT vezető tisztségviselői és a kormány is „példaértékűnek" minősítették.

---

[22] *Az előadásokat és a vitát ismerteti Dr. Ónodi Irén: Társadalmi szerződés létrejöttének esélyei Magyarországon – egy nemzetközi konferencia tükrében. Európai Tükör, 2006. 7-8. sz. 99-108. o.*

AZ UMFT pozitív tárgyalásának előzményeihez, illetve körülményeihez az alábbiak járultak hozzá.

1. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv a társadalomnak a testületben is képviselt csoportosulásai számára egyértelműen pozitív programot fogalmaz meg, ígéreteket tartalmaz, hiszen fejlesztésekről, és jelentős európai uniós és hazai fejlesztési források elosztásáról szól.

2. A GSZT 2004. augusztus 24-i megalakulása óta rendszeresen foglalkozott az Új Magyarország Fejlesztési Tervvel.

3. Az Új Magyarország Fejlesztési Tervről színvonalas írásbeli előterjesztések álltak rendelkezésre.

4. A GSZT csoportosulásai, – vagy inkább tagjai –, addig soha nem látott aktivitást tanúsítottak az Új Magyarország Fejlesztési Terv véleményezésében, így nagyszámú írásbeli vélemény is készült.

5. Bajnai Gordon akkori fejlesztési kormánybiztos és a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) nagyfokú nyitottságot és rugalmasságot tanúsított a testületből érkező vélemények kezelésében.

Már a plenáris ülést megelőzően pozitív szakmai levélváltásra került sor a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség és a GSZT titkársága, illetve az NFÜ és más testületbeli véleményt nyilvánítók között.

6. A GSZT pozitív gesztusként értékelte, hogy hét képviselője meghívást kapott a miniszterelnök elnökletével létrehozott Nemzeti Fejlesztési Tanácsba.

7. A GSZT ígéretet kapott arra, hogy a konkrét operatív programok is elé kerülnek, s ezeket később véleményezte is.

Mindez, – úgy tűnik – módot nyitott arra, hogy az Új Magyarország Fejlesztési Tervet illetően a kormány és a GSZT között, – a kedvező előzmények és legutóbbi fejlemények nyomán –, rendszeres munkakapcsolat jöjjön létre és a testület egyfajta „társadalmi kontrollt" gyakoroljon illetve „monitoring szerepet" töltsön be az UMFT megvalósítása során.

Ez önmagában is elérendő célnak látszik és talán, – minden mástól függetlenül is –, megfelelő értelmet ad a Gazdasági és Szociális Tanács működésének. Ha a GSZT az elkövetkező időszakban „csupán" az UMFT megvalósításában vállal szerepet, már akkor is fontos és pozitív küldetést tölt be.

A választások óta eltelt időszaknak eddig a leginkább biztató mozzanata tehát, hogy a Gazdasági és Szociális Tanács érdemben részt vett, illetve részt vesz az Új Magyarország Fejlesztési Terv társadalmi vitájában.

A 2006. november 8-i plenáris ülés határozott arról is, hogy felhívást intéz a politikai pártokhoz a társadalmi szerződés érdekében.

2007. március 1-én tartott plenáris ülését az egészségügyi reformnak szentelte.

A 2007. július 3-i plenáris ülésen a GSZT meghallgatta a miniszterelnök tájékoztatóját a kormány reformelgondolásairól és megvitatta azokat, meghallgatta és megvitatta a vállalatok társadalmi felelősségével foglalkozó munkacsoport beszámolóját és ajánlás-tervezetét, – amelyen további módosításokat javasolt.

Az ezt követő plenáris ülések 2007 második felében és 2008-ban már inkább maga a GSZT által választott témákra összpontosultak.

3. Amiből a GSZT kimaradt….

A három éves működést áttekintve látható, hogy a Gazdasági és Szociális Tanácsnak kevés olyan kezdeményezése volt, amely a sajátjának mondható, tudni illik a társadalmi szerződésé, amelynek bővebb vitatására a továbbiakban még kitérünk.

2007 végén, – talán kormányzati kezdeményezések hiányában, s a GSZT három éves működéséről készült elemzésünk hatására is[23] –, a testület több téma önálló feldolgozását határozta el, így 2007 decemberében, – saját kezdeményezésére és a Magyar Tudományos Akadémia előterjesztésében –, foglalkozott a klímaváltozási stratégiával, 2008-ban pedig napirendre tűzte, – a civil csoportosulás gondozásában –, a szociális gazdaság és a civil stratégia témaköröket.

Ezen túl, – saját belső ügyeit leszámítva –, a GSZT előtt alig volt olyan téma, amelyet az OÉT ne tárgyalt volna, viszont az OÉT számos olyan nemzetstratégiai témáról is szót váltott, amely nem járt a GSZT előtt.

A GSZT számára sajátos, – nehezen értelmezhető és értékelhető – gyakorlatot hoztak 2008 elején a keretei között tartott „meghallgatások".

A „meghallgatásokra" a Magyar Tudományos Akadémián meghirdetett „Munka, tulajdon, tudás" kormányzati program témájában, – kormányzati értelmezésben a GSZT kezdeményezésére –, 2008. április 17-én és 2008. április 24-én a Parlament Delegációs Termében került sor. (A kezdeményezés valójában a GSZT és az OÉT vezető tisztségviselőivel 2008 március végé lezajlott találkozón a miniszterelnök, illetve a kancellária miniszter részéről történt.) A „meghallgatásokat" a kormány tartotta, – amelyet a miniszterelnök, a pénzügyminiszter, a szociális és munkaügyi miniszter és az oktatási miniszter, illetve államtitkáraik –, képviselték. A lehetőséggel a GSZT mintegy 15 szervezete élt, akiket olykor egy-két, máskor négy-öt fő képviselt. A kormány képviselői és a „meghallgatottak" egymással szemben felállított asztaloknál helyezkedtek el. Az utóbbiak meghatározott, – létszámuktól függő –, időterjedelemben, – amely legalább 10-15 perc

[23] *Héthy – Ónodi i.m.*

volt –, elmondták, amit a kormányzati programról gondoltak, vagy annak kapcsán eszükbe jutott, illetve amiről beszélni akartak, és erre a kormány képviselői tételesen reagáltak. Új dolgok nemigen hangzottak el. A GSZT csoportosulásai közül a gazdaság és a civilek képviseltették magukat, a munkavállalók és a tudósok távol maradtak.

A GSZT kimaradt, – mivel az érezhető időbeli sürgetettség miatt nem is kívánt abban részt venni –, a költségvetés, illetve a gazdaság egyensúlyának helyreállításával kapcsolatos programok, – így az Új egyensúly program és a módosított konvergencia program –, társadalmi vitájából. Ez,– ahogy láttuk –, az Országos Érdekegyeztető Tanácsban és más fórumokon történt meg.

A Gazdasági és Szociális Tanács 2006. május 25-i plenáris ülésén, – a társadalmi szerződéssel kapcsolatban elfogadott –, állásfoglalása a következőképpen fogalmaz: a GSZT „a helyzetből fakadó, a kormánnyal és a társadalommal szemben jelentkező kihívásokat és kényszereket tekintetbe véve, a) érzékeli, hogy a kormánynak sürgős és elkerülhetetlen intézkedéseket kell hoznia a költségvetés konszolidálására, és sürgősen el kell készítenie a módosított konvergencia programot, melyekkel kapcsolatban az igénye az, hogy megfelelő időben megfelelő tájékoztatást kapjon, és módja nyíljon a vélemény-nyilvánításra, b) partnerséget vállal a kormány által napirendre tűzött hosszabb távú reformok (államháztartási, egészségügyi stb.) és ügyek (pl. a foglalkoztatás növelése, a munkavállalók biztonságának a megerősítése) megtárgyalásában, és a remélhetőleg kialakuló egyetértésnek a társadalmi szerződésben történő megállapodásos rögzítésében." A GSZT a fentiekben kért írásbeli tájékoztatást megkapta. Írásbeli reakció erre csak a Magyar Kereskedelmi és Iparkamarától érkezett.

Érdemben nem foglalkozott a GSZT a figyelem középpontjában állt reformokkal sem.

Az OÉT és a GSZT elmúlt, közel négy éves párhuzamos, – elvileg egymást kiegészítő – tevékenységét áttekintve egyáltalán nem látható, hogy az utóbbi létrehozása és működése mennyiben hozott új elemet az országos társadalmi párbeszéd gyakorlatába. Az OÉT, – ahogy ez természetes –, továbbra is ellátta a „munka világával" összefüggő társadalmi párbeszédben betöltött, meglehetősen egyértelmű és világos küldetését, továbbra is szerepet vállalt, – esetenként a Gazdasági és Szociális Tanácsot is meghaladó módon és mértékben –, a „nemzetstratégiainak" minősíthető témák tárgyalásában is. Nem, vagy igen kevéssé volt érzékelhető, hogy a GSZT mit tud hozzátenni az országos társadalmi párbeszédben ahhoz, ami az OÉT égisze alatt hazánkban már közel húsz éve folyik.

Mindez, – a működés nyilvánvaló „kezdeti nehézségein" túl –, a GSZT konstrukciós hibáira, – feladatainak, a benne szerepet vállaltak kötelezettségeinek és jogosítványainak – a tisztázatlanságára, bizonytalanságaira hívja fel a figyelmet.

Az éppen hogy létrejött, és a nap alatt bizonytalanul a helyét kereső Gazdasági és Szociális Tanácstól nyilván az Országos Érdekegyeztető Tanács „elvonta a levegőt" – követve a munka világán mindig is sikeresen túlterjeszkedni törekvő hagyományait.[24]

[24] *Ez alól az Orbán korszak időszaka a kivétel, amikor az (Országos) Érdekegyeztető Tanács helyére lépett Országos Munkaügyi Tanács jogosítványait igyekeztek a „munka világára" korlátozni.*

Ezt a „túlterjeszkedést" ugyanakkor a háromoldalú érdekegyeztetést méltányló, és annak „bevált" csatornáihoz érthetően kötődő szocialista-liberális kormányzati gyakorlat mindig is akceptálta.

Ebben az is szerepet játszhatott, hogy az új intézménynek az Országos Érdekegyeztető Tanácsban helyet foglaló nagyszámú tagja, – szakszervezeti vezetők és vezető munkaadók –, maguk is alkalmasabbnak láthatták ezt az intézményt nézeteik kifejtésére, illetve érdekeik képviseletére, mint a Gazdasági és Szociális Tanácsot. Az Országos Érdekegyeztető Tanácsban ugyanis ők jelentették a kormány kizárólagos partnereit, akikkel, – a hagyományok szerint –, a kormány nem csupán konzultált, hanem „a megállapodás szándékával tárgyalt."

Ezek után már csupán arra kellene magyarázatot találni, hogy a GSZT miért nem foglalkozott, – legalábbis az Országos Érdekegyeztető Tanácsnál nagyobb intenzitással –, azokkal a reformokkal, amelyek előkészítéséhez és megvalósításához „partnerséget" ajánlott a kormánynak. Leszámítva az egészségügyi reform egyszeri és, – az Országos Érdekegyeztető Tanácshoz viszonyítva is több hónappal, azaz alaposan –, megkésett tárgyalását. S miért nem volt képes, – a miniszterelnök ismételt személyes sürgetése dacára –, még 2007. nyarán sem érdemben nyilatkozni arról, hogy a kormány reform menetrendjéből mit kíván a saját napirendjére venni.

A GSZT működését az Országos Érdekegyeztető Tanács és Gazdasági és Szociális Tanács kulcsszereplőivel is megvitattuk.

A GSZT működésének elégtelenségéért, hiányosságaiért a megkérdezettek[25], – nem meglepő módon és nem is ok nélkül –, leginkább a kormányt, illetve a testület saját irányítását, vezetését tették felelőssé (az előző előfordulási gyakorisága 25, míg az utóbbié 20.). Hibáztatták továbbá a tagság nem megfelelő motivációját (10), a parciális érdekképviselet eluralkodását (9), – különösképpen a civilek szereplését, az együttműködési és megegyezési készség elégtelenségét (6), nem mindig szerencsés témaválasztást (6), a pártpolitikai befolyás jelenlétét (5).

A GSZT tagjai beszámolnak az intézmény saját belső gyengeségeiről is. Abban persze, hogy ki mit lát „gyengeségnek" a vélemények messzemenően megoszlanak.

---

[25] *Dr. Kaucsek György a GSZT tagjaival folytatott beszélgetésekben négy kérdésre összpontosított, nevezetesen, hogy 1. miben látják a GSZT helyét, szerepét a hazai érdekegyeztetésben, társadalmi párbeszédben, 2. mit talált a GSZT működésében személy szerint „zavarónak", 3. más GSZT tagok számára „zavarónak" és 4. mit lehetne tenni a jövőben? A beszélgetésekre 2007. őszén a GSZT 12 tagjával, - a gazdaság, a munkavállalók, a civilek és a tudomány csoportosulását képviselő 3-3 személlyel –, került sor.*

A Kaucsek György által készített interjúkban a következőket említik: „Egy 43 fős létszámú testületben az érdemi vitát sokkal jobban elő kell készíteni, illetve az ehhez szükséges feltételeket biztosítani. A felvetett kérdésekre megalapozott és nem spontán válaszokat kell adni." – „A bizottsági próbálkozások a stratégiai kérdések megvitatására eddig nem voltak igazán sikeresek." – „A sokszereplős szervezet nem tudott ütőképes lenni, mert nem alkalmas a kérdések plenáris megvitatására azok alapos szakbizottsági előkészítésének hiányában." – „Nem jó, hogy rotálják az elnököt, így az elődhabitusa, – amely ilyen szervezetnél meghatározó hatással bírhat –, változhat, és ez instabillá teszi a működést, pedig hosszú távú stabilitás kellene." – „A GSZT elnöke nem megfelelően viselkedik, mert nem 'csap az asztalra' annak érdekében, hogy határozatot, állásfoglalást hozzon a testület." – „A GSZT által tárgyalt kérdések alapos megismerésére kevés időt szánnak." – „Rosszul menedzseltek a GSZT projektjei." – „Tömbösített a GSZT. Szóvivő van, hierarchikus lett, nincsenek egyéni hangok." – „ A szervezeti képviseletet kellene inkább előnyben részesíteni és nem az egyénit." – „ A hierarchikus működési feltételek és a megvalósulatlan kutatási háttér is oka annak, hogy az érdemi kérdésekről egyre kevésbé esik szó." –„A levezető elnök túlzottan figyel az arányosságra." – „Nem tapasztalható a főállású alkalmazottak munkájának hatása a GSZT belüli interaktivitás növelésére." – „Bonyolult a szervezet működtetése." – „Sok a kötöttség. A túlzott 'rendezettség' indokoltsága különösen akkor kérdőjelezhető meg, ha parttalan, nem jól előkészített tematikus fórumon követelik meg." –„ „A konzultációk célja nem tisztázott. Mindenkit zavar az, hogy hiányzik az egészséges vitakultúra. Kulturált vitához partnerek kellenek." –„ A jobb állásfoglalások előkészítése érdekében nem eléggé strukturált az együttműködés." – „Nem elég folyamatos a GSZT működése. Nem mindig folyik tartalmi munka."



2006. november 8.
Tájékoztató a GSZT plenáris ülésén az Új Magyarország Fejlesztési Tervről.
Bajnai Gordon fejlesztéspolitikai kormánybiztos és Szabó Endre, a GSZT soros elnöke az ülés után beszélget

MTI Fotó: Soós Lajos



2007. június 2.
A Nemzeti Fejlesztési Tanács ülésén a GSZT képviselői Bajnai Gordon előadását hallgatják az Új Magyarország Fejlesztési Terv pályázati eredményeiről.
Parragh László (gazdasági csoportosulás), Halm Tamás, a GSZT főtitkára, Tóth János (civil csoportosulás), Szabó Endre soros elnök, Borsik János (munkavállalók) és Vizi E. Szilveszter (a tudomány csoportosulása)

MTI Fotó



2007. július 3.
Konzultáció a GSZT plenáris ülésén a kormány egyéves munkájáról a Parlament Vadász termében.
Tóth János társelnök (civil csoportosulás), Gyurcsány Ferenc miniszterelnök, Szabó Endre soros elnök (munkavállalók), Kiss Péter kancellária miniszter és Vizi E. Szilveszter, társelnök (balról jobbra)

MTI Fotó: Koszticsák Szilárd



2006. október 27.
Ülést tart az Országos Érdekegyeztető Tanács a képviselői Irodaházban. Napirenden a 2007. évi költségvetés. A kormány asztalánál Veress János pénzügyminiszter (balra) és Herczog László, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium államtitkára (jobbra)

MTI Foto: Földi Imre



2007. október 5.
OÉT ülés a Szociális és Munkaügyi Minisztérium Tükörtermében. Napirenden a 2008. évi költségvetés, a kis- és középvállalkozások fejlesztési programja és a lisszaboni akcióprogram

MTI Fotó: Kovács Tamás



2007. október 12.
Az Országos Érdekegyeztető Tanács plenáris ülése. A 2008-ra vonatkozó bértárgyalások megkezdése. A kormány asztalánál Csizmár Gábor, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium államtitkára, szemben a munkavállalók tárgyalócsoportja

MTI Fotó: Soós Lajos



2008. január 28.
Konzultáció az egészségbiztosítási pénztárakról szóló törvényjavaslatról az OÉT plenáris ülésén
Horváth Ágnes egészségügyi miniszter (balra), Csizmár Gábor, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium államtitkára (középen) és Herczog László, az SZMM szakállamtitkára

MTI Fotó

VI. FEJEZET

Társadalmi szerződés kezdeményezések, 1994–1995 és 2005–2006

1. A társadalmi szerződés kezdeményezése, – kedvezőtlen és kedvező előzmények

A Gazdasági és Szociális Tanács 2005. február 25.-i ülésén, – miközben Alapszabályát is elfogadta –, úgy döntött, hogy kezdeményezi egy társadalmi konszenzust előmozdító, – de pontosabban nem definiált – társadalmi szerződés létrehozását.

A társadalmi szerződés gondolata sem nemzetközileg, sem hazánkban nem tekinthető újnak, vagy eredetinek. Ma már nehezen rekonstruálható, hogy a kezdeményezés személy szerint kitől indult el, de már az alakuló ülésen „a levegőben volt". Indoklása az volt, hogy a nemzeti célokat illetően égető szükség van társadalmi konszenzusra és együttműködésre, de a politikai pártok képtelenek egymással szót érteni. Ezért ezt helyettük, – vagy velük együtt –, a társadalom széles rétegeit képviselő, – így a gazdasági szféra, a munkavállalók, a civilek és a tudomány képviselőit –, egyaránt magában foglaló Gazdasági és Szociális Tanácsnak lehetne, illetve kellene előmozdítani. A társadalmi konszenzus, illetve együttműködés előmozdításának eszköze lehet tehát a társadalmi szerződés.

Társadalmi szerződésekre vannak nemzetközi példák. Az Európai Unióban leginkább az ír példát szokás emlegetni, de az újonnan csatlakozott közép-kelet európai országok közül, – éppen a csatlakozást megelőzően és annak segítésére –, Szlovéniában is született egy társadalmi megállapodás, s több más országban is napirenden van a téma. Európában a társadalmi szerződések, – azaz a politikai pártokon túlmutató, illetve a „civil szféra" részvételével nemzetstratégiai ügyekben történő megállapodások –, kétféle történelmi környezetben születtek. Egyfelől, amikor a politikai, illetve gazdasági rendszerben a rendeltetésszerű működéssel járó változásokat meghaladó mértékű, illetve mélységű átalakulások kerültek napirendre, – amelyeket a társadalomtudományban „paradigmaváltásnak" is szokás nevezni. Másfelől, amikor a gazdaságban olyan mértékű és jellegű problémák merültek fel, amelyek hagyományos politikai eszközökkel való kezelése már nem ígérkezett sikeresnek, azaz ehhez rendkívüli társadalmi áldozatvállalást kívánó beavatkozásra volt szükség.[26] Az előző esetre leggyakrabban idézett példa a spanyol Moncloa paktum, amely a Franco rezsimből a demokratikus rendszerbe történő átalakulást volt hívatva előmozdítani, vagy a szlovén társadalmi megállapodás, amely az ország Európai Unióhoz történő csatlakozását alapozta meg. Az utóbbira az ír megállapodások szolgáltatnak példát. Küldetésük a 90-es évek elején igen nehéz helyzetben lévő ír gazdaság versenyképessé tétele, a hatalmas arányú munkanélküliség leküzdése volt, ami azóta sikeresen meg is valósult.

---

[26] *Vö: Vizi E. Szilveszter tanulmányával. In: Előmunkálatok a társadalmi párbeszédhez. A Gazdasági és Szociális Tanács felkérésére készített tanulmányok. (Vizi E. Szilveszter, Teplán István, Szentpéteri József szerk.), Budapest, 2006. 7. old.*

[27] *Vö: Vizi E. Szilveszter tanulmányával. In: Előmunkálatok a társadalmi párbeszédhez. A Gazdasági és Szociális Tanács felkérésére készített tanulmányok. (Vizi E. Szilveszter, Teplán István, Szentpéteri József szerk.), Budapest, 2006. 7. old.*

Magyarországon a társadalmi szerződést ma az EU Gazdasági és Monetáris Uniójához, – köznyelven az euróhoz –, való csatlakozás feltételeinek megteremtése, és az ezzel összefüggésben is a gazdaság konszolidációja és a halaszthatatlan reformok végrehajtása is indokolná.

Tóth András és Neumann László az Európai Unió régi és új tagállamaiban vizsgálták a társadalmi szerződéseknek (szociális paktumoknak) a szerepét az EU Gazdasági és Monetáris Uniójához való csatlakozásban. Úgy találták, hogy míg a régi tagállamok közül hétben jöttek létre ezt segítő megállapodások, addig az új tagállamok közül Szlovéniában, – ahol időközben már be is vezették az eurót –, s legfeljebb egy-két további új tagállamban van esély ilyen megállapodások létrejöttére[28].[29]

2. Kedvezőtlen és kedvező előjelek. A társadalmi és gazdasági megállapodás kudarca, 1995

A Gazdasági és Szociális Tanácsnak, – s nem kevésbé a kormánynak –, a társadalmi szerződéssel kapcsolatos magatartására, – a nemzetközi példákon túl –, nem kis hatással voltak a hazai történelmi tapasztalatok, – azok az előzmények, amelyek között éppúgy voltak kedvezőtlenek, mint kedvezőek.

A szocialista-liberális Horn kormány (1994-98) programjában egy nagyszabású társadalmi és gazdasági megállapodás (TGM) elérését tűzte ki célul. A kormány a miniszterelnök 1994. júliusi kezdeményezését követően a megállapodást a háromoldalú (Országos) Érdekegyeztető Tanácsban, – azaz az országos szakszervezeti szövetségekkel és munkaadói szervezetekkel való tárgyalások révén –, remélte elérni.[30]

Ez a kezdeményezés fél év leforgása alatt még 1995 januárjában látványos kudarcba fulladt. Kósáné Kovács Magda akkori munkaügyi miniszter frappáns megfogalmazásával élve „a róla folyt tárgyalások befejeződtek, még mielőtt elkezdődtek volna". A kudarc okaként szakértők számos tényezőt jelöltek meg, s valószínűleg valamennyinek része volt benne.

a) A társadalmi és gazdasági megállapodás tematikájában túl szélesre sikeredett, mivel a kormány a tárcáktól és partnereitől minden kezdeményezést befogadott, – a dologból senki sem akart kimaradni –, és – ezáltal – a megállapodás tartalmilag kezelhetetlenné vált.

---

[28] *Tóth András-Neumann László: National level tripartism and EMU in the new EU member states and candidate countries. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin,.June, 2004.*

[29] *Tóth András-Neumann László: National level tripartism and EMU in the new EU member states and candidate countries. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin,.June, 2004.*

[30] *A kísérlet részletes leírását lásd: Héthy Lajos idézett munkájának VI. fejezetében. 1996-ben szintén sikertelen kísérlet történt egy ár/bér megállapodásra is. Erről Tóth Gábor már hivatkozott tanulmánya tartalmaz elemzést.*

b) A kormány elkövette azt a hibát, hogy néhány hónapos határidőt tűzött ki a megállapodás elérésére, és hamar nyilvánvalóvá vált, hogy ez a határidő tarthatatlan.

c) A kormány 1994 őszén a Munka Törvénykönyv módosítását kezdeményezte annak rugalmasabbá tétele céljából, amit a szakszervezetek rossz néven vettek.

d) A társadalmi és gazdasági megállapodásra már rávetette árnyékát az 1995 tavaszán megvalósult, – és Bokros csomagként ismertté vált –, makrogazdasági stabilizációs program előkészítése. Ez a gazdaságilag egyébként igen sikeresnek bizonyult program, – mint ismeretes –, 1995-96-ban – egyebek közt – a reálkereseteknek a mintegy 18 százalékos zuhanását hozta magával, amit a szakszervezetek, – a maguk szempontjából érthető módon –, vállalhatatlannak ítéltek.

e) A kormány kezdeményezését a társadalmi és gazdasági megállapodásra a szakszervezetek és a munkaadók is úgy fogták fel, hogy kizárólagosan a kormány politikai céljait szolgálta, és ezért parttalan és teljesíthetetlen gazdasági követelések teljesítését szabták csatlakozásuk feltételéül.

Ez utóbbit nevezte utóbb a szakirodalom TGM szindrómának.

A társadalmi szerződés és a társadalmi párbeszéd történelmi előzményei ugyanakkor, – a társadalmi és gazdasági megállapodás kudarcát leszámítva –, jórészt pozitívak és biztatóak.

Az Országos Érdekegyeztető Tanácsban folyt bértárgyalások eredményeként, – vagy „melléktermékeként" – már a 90-es években számos jövedelempolitikai megállapodás is született, amelyek, – a bérek alakulásán túl –, a béreket terhelő járulékokra, az adózásra, illetve a szociális juttatásokra is kiterjedtek, s amelyek nyomán a kormány a költségvetési törvényjavaslatot is megfelelően módosította.[31]

Az Országos Érdekegyeztető Tanácsban született legutóbbi, – a szokásos éves bérmegállapodásokon túlmutató jelentőségű –, egyezség a 2005. november 25-én elért hároméves, 2006-2008 évekre szóló bérmegállapodás.

A megállapodás három évre rögzíti a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) összegét, amely 2006. január 1.-től 62.500 Ft, 2007. január 1.-től 65.500 Ft, és 2008. január 1-től 69.000 Ft. Ettől eltérő erről szóló középszintű megállapodás hiányában ettől magasabb és növekvő minimálbért irányoz elő a szakképzettséget igénylő szakmákban dolgozók, és a felsőfokú iskolai végzettséget és/vagy akkreditált felsőfokú szakképzettséget igénylő munkaköröket ellátók számára. Így 2008-ban az előbbiek esetében a garantált bérminimum, – ha legalább két év gyakorlatuk

[31] *Héthy i.m. V. Fejezet. Jövedelempolitikai csomag megállapodások.*

van –, a garantált minimálbér 125 %-a, az utóbbiak esetében 160 %-a. A követendő bérpolitikát illetően a megállapodás a reálkereset növekedés, a foglalkoztatás-bővülés és a termelékenység növelés együttes fontosságát hangsúlyozza az európai bérfelzárkóztatás folyamatában. 2006-ra a bruttó keresetek 4-5 %-os növelését ajánlja a vállalkozásoknak, – a reálkeresetek 3.5 %-os növekedésének elérése érdekében. Ez azon a feltételen alapult, hogy 2006-ban a GDP 4 %-kal nő, a foglalkoztatás 0.5-1 %-kal bővül, az SZJA csökkentés hatására a bruttó keresetnövekedéssel azt 1-1.5 százalékponttal meghaladó nettó keresetnövekedés párosul, és a fogyasztói árszínvonal éves növekedése 2 % lesz. A választások nyomán, – a megújított konvergencia program és az új egyensúly program meghirdetésekor –, egyértelművé vált, hogy a bérmegállapodás megkötésekor tételezett feltételek gyökeresen megváltoztak, ezért a munkaadók felvetették az újratárgyalás szükségességét.

Magyarországon tehát, – legalábbis a munkaügyi kapcsolatok rendszerében –, nem csekély és egyáltalán nem jelentéktelen hagyományai vannak a problémák párbeszéd és megállapodások útján történő rendezésének. Az itt elért egyezségek korántsem érik el egy átfogó társadalmi szerződés dimenzióit, de azt jelzik, hogy az erre való törekvés korántsem idegen a hagyományoktól és a társadalmi szereplők beállítottságától.

3. A GSZT „befejezetlen erőfeszítései" a társadalmi szerződésért

A társadalmi szerződés előkészítésére a Gazdasági és Szociális Tanács 2005. február 25-i ülésén a testület négy csoportosulásának egy-egy képviselőjéből álló munkabizottságot hozott létre, amely az év végéig, – illetve összesen –, három ülést tartott.

2005 novemberében a munkabizottság égisze alatt elkészült a társadalmi szerződés „szövegtervezete."

Elkészült továbbá, – több neves társadalomkutató hozzájárulásával –, egy tanulmánykötet a társadalmi szerződés, – pontosabban a reform –, lehetséges területeiről és irányairól. Ez, – még ha a tanulmányok anyaga nem is épült, épülhetett be a társadalmi szerződés kezdeményezésébe –, a GSZT első komolyabb produktumának tekinthető.[32]

Végül 2006-ban a GSZT titkársága egy táblázatban foglalta össze a társadalmi szerződés lehetséges témáit és tartalmát, hogy a tagok véleményét begyűjtse, de erre alig érkeztek reagálások.

---

[32] *A munkabizottság elnöke Vizi. E. Szilveszter, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke volt. A munkabizottságba a kormány, - jóllehet erről a GSZT 2005. február 25-i plenáris ülésének az állásfoglalása tételesen rendelkezett -, nem kapott meghívást. A megjelent kötet: Előmunkálatok a társadalmi párbeszédhez. A Gazdasági és Szociális Tanács felkérésére készített tanulmányok. (Vizi E. Szilveszter, Teplán István, Szentpéteri József szerk.), Budapest, 2006.*

A munkabizottság égisze alatt született szövegtervezet hat nagy témát fedett le, illetve pontot tartalmazott. Az 1. pont az államapparátus ésszerűsítését, az „olcsó és hatékony kis állam" kialakítását szorgalmazta, amely „befektetőbarát" politikát folytat abból kiindulva, hogy hazánk „legfontosabb versenyhátránya az állami-önkormányzati szektor alacsony hatékonyságú működése." A 2. pont a „tudásalapú társadalom és gazdaság" létrehozásáért szállt síkra, ami, – a szöveg szerint –, „az ország versenyképessége javításának kulcsa." Ennek érdekében a tudomány, a fejlesztés, az innováció terén „célzott állami politikát, aktív szerepvállalást" igényelt és azt, hogy „a K+F ráfordítás az európai uniós tervciklus végére közelítse meg a 3 százalékot." Tudásközpontok, nemzeti laboratóriumok létrehozását célozta meg „a meglévő egyetemi és/vagy akadémiai kutatóbázisokon." A 3. pont célul tűzte ki a bérfelzárkóztatást: "tíz-tizenöt év alatt el kell érni, hogy a bérek európai színvonalúak legyenek", – amihez a szöveg szerint az szükséges, hogy „a jövedelmek növekedése érje el, – hosszabb távon is –, a GDP növekedését –, s a bérfelzárkózás „a nyugdíjkorrekciós programmal összehangolva nyugdíjfelzárkózást is jelent." A 4. pont az egészségügyi rendszer átalakításával foglalkozott, s – egyebek közt –, a „biztosítási elv érvényesítését és a rászorultsági fokozatok kialakítását" szorgalmazta. Az 5. pont „a kiszámítható, több cikluson átívelő és valamennyi politikai erő által elfogadott és garantált népességpolitika néhány sarkkövéről" szólt, amelyek egyike, hogy „a jelenleginél 30-40 százalékkal magasabb élveszülési arány kívánatos, amely garantálná a jövő nemzedéke számára, hogy a nemzeti jövedelmet megtermelők, azaz a munkaképes lakosság aránya az össznépességhez viszonyítva elfogadható legyen." Végül a 6. pont szerint „az európai uniós gyakorlatnak megfelelően rendezni kell kapcsolatainkat a határon túl élő magyarokkal."

A szövegtervezet, – amelynek részletes, illetve behatóbb tartalmi elemzésére itt nem kívánunk vállalkozni[33] –, nagy súlyt helyezett a „tudásalapú társadalomra és gazdaságra", – ami akadémiai indíttatása folytán is érthető. Legalább két olyan tételt foglalt magában, amelyek vélhetőleg a politikai jobboldalon is pozitív rezonanciát remélhettek, – a népesedési politikát és a határon túli magyarok ügyét. Foglalkozott a közigazgatás korszerűsítésével, – ami a gazdasági szféra kitüntetett követelése volt –, és a bérfelzárkóztatással, – ami viszont vélhetően a szakszervezetek támogatását volt hivatott megnyerni. Ilyen értelemben egyfajta kísérlet volt arra, hogy néhány fontosnak ítélt társadalmi, illetve gazdasági ügy szelektív kiválogatásával a GSZT-ben képviselettel rendelkező társadalmi csoportosulások mindegyike számára, – illetve a politikai baloldal és jobb oldal számára –, is nyújtson valamit, ami számukra vonzó lehet.

Ugyanakkor a munkabizottság környékén született elgondolások, – ideértve a javasolt szövegtervezetet –, nem váltak a GSZT „hivatalos" álláspontjává vagy javaslatává, mivel nem voltak plenáris ülésen, de maga a munkabizottság sem vitatta meg őket.

A Gazdasági és Szociális Tanács legsúlyosabb adósságát a társadalmi szerződéssel kapcsolatos saját kezdeményezésének a megvalósításában máig éppen abban látjuk, hogy az érdemi, tartalmi viták is elmaradtak azokról az alapvető gazdasági és társadalmi kérdésekről, amelyekről a magának a testület tagjainak, csoportosulásainak kellett volna egymással egyetértésre jutnia, hogy közelebb kerüljön a célba vett megegyezés eléréséhez, s magáról a társadalmi szerződés konstrukciójáról és elérésének módszereiről is.

---

[33] *Bővebben lásd: Héthy-Ónodi i.m.*

4. A miniszterelnök „visszhang nélküli" váratlan kezdeményezése. A téma kifulladása

A Gazdasági és Szociális Tanács a fenti előzmények után és első ízben 2005. december 1-én, – a miniszterelnök kezdeményezésére –, tárgyalt érdemben a társadalmi szerződésről.
A miniszterelnök egy 12 pontos javaslatot tett le a testület asztalára a társadalmi szerződés lehetséges tartalmáról.

A miniszterelnök 12 pontját a Gazdasági és Szociális Tanácsban helyet foglaló társadalmi partnereknek és egyben, – kormányzati és ellenzéki pozíciójuktól függetlenül –, a parlamenti pártoknak címezte. Az 1. pont 2008-ra célul tűzte az európai Gazdasági és Monetáris Unióhoz (EMU) való csatlakozáshoz, azaz, az euró bevezetéséhez szükséges egyensúlyi feltételek megteremtését, így az államháztartási hiány 3.4 %-ra történő mérséklését. A 2. pont a fejlesztéspolitikának az európai uniós támogatások felhasználását is meghatározó prioritásairól szólt. A 3. pont európai bérfelzárkóztatási programot javasolt, amelynek alapja, hogy a reálbérek növekedése legfeljebb 1 % ponttal térhet el, – ennek irányáról a javaslat nem beszélt –, a GDP éves növekedésétől. A 4. pont a minimálbérnek a létminimumhoz történő igazításáról és szakképzettség szerinti differenciálásáról, illetve a foglalkoztatás bővítéséről, a munkaerőpiacon kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportok foglalkoztatásának elősegítéséről, az alkalmazottak munkajogi védelmének és a munkaügyi ellenőrzésének a megerősítéséről szólt. Az 5. pont egy 2010-ig szóló program keretében az adóterhek, – köztük az élőmunka után fizetendő társadalombiztosítási terhek –, mérséklését javasolta, oly módon hogy a jövedelemkoncentráció 2 %-kal csökkenjen. A 6. pont a kis– és középvállalkozások működési feltételeinek javítását, a 7. pont pedig a mezőgazdaság versenyképességének javítását, – így az agrártámogatások bővítését, a termőföld használatának ésszerűsítését stb. – irányozta elő. A 8. pont ötéves nyugdíjkorrekciós programot tartalmazott, míg a 9. pont a család– és lakástámogatások olyan átalakítását javasolta, amely az átlagos vagy átlagosnál alacsonyabb jövedelműek élethelyzetének javítását segíti elő. A legfontosabb lakossági szolgáltatások (elektromos áram, gáz, víz– és csatorna, távfűtés, telefon és internet) ármegállapításában „szociális tarifát" ígért e társadalmi csoportok számára. A 10. pont az egészségügy átalakítását a „biztosítási alapúvá tétellel" javasolta megkezdeni. A 11. pont a kisebb és hatékonyabb államapparátust és közigazgatást irányozta elő. Végül a 12. pont a közoktatás olyan átalakítását célozta meg, amelyben az intézmények finanszírozása az 1.-4. osztályok esetében a lakóhely közelében lévő iskola elérhetőségére, a felsőbb évfolyamokon a magas színvonalú képzés feltételeinek megteremthetőségére koncentrál. [34]

A miniszterelnök javaslatcsomagja, – a küszöbönálló választásokra való tekintettel is –, nyilvánvalóan túlzott optimizmussal vázolta fel a makrogazdasági mozgásteret, – kezdve azzal, hogy az euró bevezetésének feltételei 2008-ra megteremthetők –, illetve mindazokat a javasolt intézkedéseket, amelyek ebben, – a valóságosnál kedvezőbbnek tételezett –, mozgástérben váltak volna elérhetővé. Így az európai bérekhez való felzárkóztatás programja, a reálkeresetek GDP növekedéssel összekapcsolt emelése, az adóterhek, illetve társadalombiztosítási járulékok csökkentése, stb. Ugyanakkor a javasoltak egy része máshol is megjelent, így a bérre vonatkozóak bekerültek a GSZT plenáris ülése előtt néhány nappal, 2005. november 25-én, az Országos Érdekegyeztető Ta-

[34] *Gyurcsány Ferenc: Megegyezés a köztársaságról. A sokszorosított szöveg a GSZT 2005. december 1-i plenáris ülésén került kiosztásra s összefoglalója megjelent a másnapi lapokban is.*

nácsban született hároméves bérmegállapodásba, illetve a későbbi kormányzati elgondolásokba.

A miniszterelnök javaslata a GSZT számára váratlan volt. Míg korábban egyes vezető személyiségei aziránt is kételyeket fogalmaztak meg, hogy a kormány egyáltalán szükségeltetik-e partnerként a társadalmi szerződéshez, az eléjük került javaslat olyan mértékben kormányzati volt, – hírek szerint a miniszterelnök személyesen fogalmazta meg őket –, hogy magasabb szintről nem is érkezhetett volna. A GSZT, – feltehetően a kezdeményezés váratlansága fölötti „zavarában" –, a 2005. december 1-i plenáris ülés azonnali és spontán reagálásain túl –, soha semmit nem kezdett a miniszterelnök javaslatával. Semmilyen formában nem tárgyalt róla, s nem tűzte napirendre még a társadalmi szerződés előkészítésére életre hívott munkabizottságban sem. Ezt az is kevéssé menti, hogy a GSZT, – mint láttuk –, nemcsak a miniszterelnök, de „saját" szövegtervezetét sem vitatta meg.

A GSZT nemzetgazdasági ügyekben járatos számos tagja számára a miniszterelnöki prezentáció eleve, – s nem is minden alap nélkül –, „kampánygyanús" volt, hiszen a társadalmi szerződésbe általa javasolt jó néhány főbb elem nemzetgazdasági tarthatatlansága már akkor egyértelműnek látszott. A választások után testületet és magát a kormányt is igen kínos helyzetbe hozta volna, ha a választásokat megelőzően, – valamilyen csoda folytán –, a társadalmi szerződést a javasolt tartalommal sikerül aláírni.

A korrektség kedvéért szükséges megjegyezni, hogy a GSZT égisze alatt készült, – korábban ismertetett –, szövegtervezetnek sem volt erőssége a gazdasági realitásokkal való számvetés.

A Gazdasági és Szociális Tanács a 2006 áprilisi parlamenti választásokat követően gyorsan újra elővette a társadalmi szerződés ügyét, és róla 2006. május 25-én tartott kibővített plenáris ülésén, – a miniszterelnök jelenlétében –, állásfoglalást fogadott el. Ez megerősítette a kezdeményezést és a célba vett szerződés témájaként a reformokat jelölte meg. A plenáris ülés ekkor foglalkozott másodszor, – a 2005. december 1-i ülés után –, a társadalmi szerződéssel az eredeti kezdeményezés megtétele óta. Ebben nyilván szerepet játszott a szocialista-liberális koalíció meggyőző választási sikere, amely egyértelművé látszott tenni, hogy a társadalmi párbeszédben szocialista-liberális kormány lesz az elkövetkező négy évben a testület kormányzati partnere.

A választásokat követően, – tekintet nélkül a GSZT kezdeményezésére –, gazdasági érdekképviseletek egy csoportja, – beleértve a testületben képviselt[35] és azon kívüli szervezeteket, így a külföldi kereskedelmi kamarákat is –, kiált-

[35] *Igy a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, a VOSZ, a Joint Venture Szövetség, a Nemzetközi Vállalatok Magyarországi Társasága (HAIC).*

ványban sürgetett társadalmi szerződést. A kiáltvány aláírói az eltelt időben újra és újra kapcsolatot kerestek, – és találtak –, a miniszterelnökkel, a kormánnyal és a politikai pártokkal. A kiáltvány, – némi jóindulattal és jóhiszeműséggel –, a GSZT társadalmi szerződés kezdeményezését előmozdító akciónak is tekinthető.

A GSZT májusi állásfoglalásával összhangban 2006 nyarán, illetve őszén viszonylagos egyetértés látszott kialakulni abban, hogy a társadalmi szerződés fő témája az úgynevezett államreform lehetne. Az Állandó Bizottság már 2006. augusztus 25-i ülésén meghallgatta Draskovics Tibort, az államreformmal foglalkozó kormánybiztost, aki arra tett ígéretet, hogy bemutatja a reformbizottság menetrendjét, és ennek összefüggésében kerül sor a testülettel való konzultációk témáinak és menetének a megjelölésére. Draskovics Tibor azt is felajánlotta, hogy 2006. októberben behozza az államreform átfogó koncepcióját a GSZT plenáris ülése elé, amit az ÁB egyetértéssel fogadott.

Ami az államreformmal kapcsolatos tárgyalások és megállapodás(ok) perspektíváit illeti, a pozitív kapcsolatfelvétel dacára világosan kellett látni, hogy ekkor még szinte teljes egészében hiányoztak azok a pozitív fejlemények, amelyek az Új Magyarország Fejlesztési Terv ügyében lehetővé tették, hogy a GSZT pozitív és támogató véleményt alakítson ki, illetve, hogy – további előkészítéssel – esetleg megállapodásra jusson a kormánnyal. Az átfogó reform elképzelések, – koncepciók –, sokkal kevésbé látszottak kidolgozottnak, mint a fejlesztésre, a fejlesztési pénzek felhasználására vonatkozó elgondolások.

Ugyanakkor az államreform a társadalom csoportosulásai számára, – az Új Magyarország Fejlesztési Tervtől eltérően –, korántsem tűnt egyértelműen pozitívnak, hiszen az addig napvilágra került elgondolásokat, – legyen szó a közszféra vagy az egészségügy reformjáról –, már addig is, – a GSZT tagsága részéről is –, súlyos és kemény kritikák érték. Ezzel is magyarázható, hogy a GSZT államreformmal kapcsolatos, – feltételesen 2006. október 19-re kitűzött –, plenáris ülésére nem került sor, mert a GSZT vezetői úgy látták, és hallgatólagosan a kormány is úgy ítélte meg, hogy ilyen konzultációnak csak akkor van értelme, ha a nyári állapotokhoz képest a kormány már kidolgozottabb és konkrétabb reformelgondolásokkal tud előrukkolni.

Ezért a GSZT 2006. november 8-i plenáris ülése sem foglalkozott a reformokkal, viszont ismét azt az üzenetet fogalmazta meg a kormánynak, hogy hajlandó a társadalmi szerződésről a kormányzati reformelgondolások mentén tárgyalni, amennyiben és amikor ezeket a kormány tudomására hozza. Egyben úgy döntött, hogy felhívásban fordul a kormányhoz és a politikai pártokhoz a társadalmi szerződés érdekében.

A felhívás, – amely fizetett hirdetésként jelent meg két napilapban –, úgy fogalmaz, hogy "a Gazdasági és Szociális Tanács felajánlja, hogy pártpolitikai szempontból semleges szereplőként hozzájárul a reformok társadalmi párbeszéd keretében történő megalapozásához és – az Európai

Unió több tagállamához hasonlóan – egy társadalmi szerződés megkötéséhez. Ebben a szerződésben a kormány, a parlamenti pártok, valamint a társadalom sokféle érdekcsoportját képviselő Gazdasági és Szociális Tanács hosszabb távra megállapodhat hazánk társadalmi és gazdasági fejlődésének fő irányairól." Sajnálatos módon a felhívásra, – leszámítva a miniszterelnök és egyes kormánytagok korábbi pozitív viszonyulását a társadalmi szerződés ügyéhez –, a kormánypártok, illetve általában a politikai pártok egyáltalán nem reagáltak, – kivéve az ellenzéki FIDESZ-MPP adminisztrációjának formális köszönet nyilvánítását.

A társadalmi szerződés perspektíváit rendkívül kedvezőtlenül érintették a miniszterelnök balatonöszödi beszédének nyilvánosságra kerülése nyomán 2006 őszén kialakult fejlemények, és az ügy lényegében lekerült a napirendről.

5. A kormányzati magatartás és „felelősség"

A társadalmi szerződéssel kapcsolatos kormányzati magatartás lényege úgy foglalható össze, hogy a kormány kezdettől fogva támogatta, illetve támogatja a kezdeményezést, partnerséget ajánlott hozzá.

Ugyanakkor óvakodott attól, hogy a kezdeményezést, – amelyet a Gazdasági és Szociális Tanács sajátjának tekintett –, átvegye, és a szerződés elérését netán kormányzati célnak minősítse. Hiszen ennek egyik fő értéke, – szakértők szerint –, éppen az volt, hogy elindítója nem a kormány, vagy valamelyik politikai párt, hanem, – ha úgy tetszik –, maga a „civil társadalom". Ezért is előkészítését a kormány nem vehette át a Gazdasági és Szociális Tanácstól, azaz, – a testület egyik tagjának pesties megfogalmazásával élve –, a kezdeményezést „nem nyúlhatta le". A kormány folyamatosan ezt a megközelítést képviselte, még ha időnként voltak is olyan jelek, – így a miniszterelnök szereplése és 12 pontos javaslatcsomagja a 2005. december 1-i plenáris ülésen –, hogy tényleges érdeklődése túlmutat ezen a „pozitív visszafogottságon".

A kormányzati magatartás alakítására nem kis hatással volt az Érdekegyeztető Tanácsban a kormány által 1994-ben kezdeményezett és 1995-ben kudarcba fulladt társadalmi és gazdasági megállapodás, – korábbiakban leírt –, élménye. Az akkor megtanult lecke lényege, hogy a kormány, – amennyiben maga kezdeményez társadalmi szerződést, és ennek elérését időhatárhoz köti –, akkor a partnerek, – a GSZT tagjai, köztük az l994/95-ös kísérletben is részes szakszervezetek és a munkaadók –, ezt úgy tekinthetik, mint aminek elérése a kormány kizárólagos politikai érdeke és célja. Így a tárgyalások során parttalan, illetve, – esetenként –, költséges követelések teljesítését szabhatják együttműködésük és csatlakozásuk előfeltételéül, – aminek a Gazdasági és Szociális Tanácsban is határozott jelei voltak.

Az akkori soros elnök a Gazdasági és Szociális Tanácsról szóló törvényt, már arra való hivatkozással sürgette, hogy erre a társadalmi szerződés eléréséhez van szükség, – jóllehet a két ügynek valószínűleg vajmi kevés köze volt egymáshoz.

Neumann László és Tóth András 2007 őszén a projekt keretében a Gazdasági és Szociális meghatározó résztvevőivel és az államigazgatás képviselőivel folytatott beszélgetések útján[36] kerestek magyarázatot a társadalmi szerződés elmaradására. Eszerint: „az interjúk többsége, – s nem csak a szociális partnerekkel készültek –, a kormányzatot teszi felelőssé a paktum elmaradásáért. Többek szerint a kormány csak PR eszköznek tekinti a nyilvános érdekegyeztető fórumokat, vagy az EU által elvárt kötelezettség formális teljesítésének. A GSZT és a kormány jelenlegi viszonyát tekintve úgy tűnik, a kormány fogadókészsége nélkül a kezdeményezések kiürülnek, a meddő tanácskozások tét nélküli, általánosságokban mozgó dokumentumokat eredményeznek, s munkája végül is érdektelenségbe fullad. Másfelől viszont a kormány számára sem kívánatosak a fórum kezdeményezései, a saját kezdeményezésre folyó társadalmi szerződés munkálatok nem sok kormányzati figyelemben részesültek." – írja Neumann és Tóth.

Ahogy már a társadalmi és gazdasági megállapodás sorsa is mutatta, gazdasági, költségvetési megszorítások közepette, – amikor az érdekképviseletek saját fennmaradásuk és támogatottságuk fenntartásának érdekei szerint cselekszenek, és ezt gyakran a kormányzati törekvésekkel szembeni ellenállásként élik meg –, társadalmi szerződés elérésére igen csekély az esély. Nem segíti a párbeszédet, ha a szűk költségvetési mozgástérbe szorított és politikai „ostromzár" alá is vett kormánynak a partnerekkel való tárgyalása állandóan azzal veszélyeztet, hogy olyan engedményeket kell tennie, amelyekre tulajdonképpen nem lenne módja, de amelyek a „tűz oltásához" elengedhetetlennek látszanak. Ráadásul a jövőt illetően olyan koncepciókat, elgondolásokat, javaslatokat várnak tőle, – hogy „lezsűrizzék" azokat –, amelyekkel még maga sem rendelkezik.

Neumann és Tóth szerint az sem segítette a társadalmi szerződés ügyét, hogy a kormánynak „kész terve csak a megszorításokra volt, a reformok kibontakozását eleve a ciklus második felére időzítette, csak elnagyolt képe volt az irányokról. Régi tapasztalat, hogy pusztán egy megszorító csomagról nem lehet igazán paktumot, jó egyezményt kötni", mint ezt a társadalmi és gazdasági megállapodás, illetve a Bokros csomag története is mutatta. Elemzésük szerint a társadalmi szerződést kezdeményező GSZT maga is alkalmatlan a paktum megkötésére. A betartáshoz, illetve betartatáshoz ugyanis fontos feltétel, hogy azt alkuképes, legitim, – reprezentatív –, szervezetek kössék meg, s az Országos Érdekegyeztető Tanács tagsága ennek a kritériumnak sokkal inkább eleget tesz, mint a Gazdasági és Szociális Tanácsé. A társadalmi szerződéssel kapcsolatos tárgyalásokhoz az OÉT-nek túl kell (kellett volna) lépnie közel húsz éves rutinján a napi ügyek tárgyalásában. Ez azonban, – szerintük –, kellő kormányzati eltökéltséggel megvalósítható (lett volna)."[37]

A társadalmi szerződés a 2006-os országgyűlési választásokat követően kialakult helyzetben elvi, elméleti szinten a társadalmi összefogás érdekében minden korábbinál fontosabb és aktuálisabb ügynek látszott. De gyakorlatilag és konkrétan, – a fokozódó politikai megosztottság miatt –, minden korábbinál több akadállyal került szembe.

---

[36] *A meginterjúvolt személyek által képviselt szervezetek a következők voltak: Szakszervezetek Együttműködési Fóruma (SZEF), Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége (MSZOSZ), Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége (MGYOSZ), Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (MKIK), Nemzetközi Vállalatok Magyarországi Társasága (HAIC), Joint Venture Szövetség (JVSZ), Magyar Nemzeti Bank (MNB), Levegő Munkacsoport, Gazdasági és Szociális Tanács (GSZT) Titkársága, Szociális és Munkaügyi Minisztérium (SZMM).*

[37] *A Neumann László és Tóth András elemzésében foglaltakat megerősítik azok a beszélgetések is, amelyeket Kaucsek György folytatott a Gazdasági és Szociális Tanács további tagjaival.*

Néhány társadalmi szereplő jó szándékú „időleges fellángolása", – legyen szó a „civil társadalom" képviselőiről vagy politikusokról, akik ugyancsak részesei voltak ennek a talán még nem lezárult vállalkozásnak –, aligha elégséges ahhoz, hogy megvalósítsa a szinte megvalósíthatatlant. Sajnos illúziónak bizonyult a feltételezés, hogy a növekvő társadalmi megosztottságot, amely politikai eredetű, azaz amelyet a nagy politikai pártok rivalizálása, illetve szembenállása visz be a társadalomba, a „civil társadalom" meg tudja szüntetni, de legalábbis enyhíteni. Sőt a testület a maga eszközeivel, – mint a GSZT több vezető tisztségviselője gondolta –, a politikai erőket arra is rá tudja kényszeríteni, hogy „marakodásukkal" felhagyva megegyezzenek egymással.



1994. július 22.
A Társadalmi Gazdasági Megállapodás az Érdekegyeztető Tanács napirendjén.
A kormány képviseletében: Akar László, a Pénzügyminisztérium politikai államtitkára, Horn Gyula miniszterelnök, Kósáné Kovács Magda, munkaügyi miniszter, Héthy Lajos, a Munkaügyi Minisztérium politikai államtitkára, Herczog László, a Munkaügyi Minisztérium helyettes államtitkára (balról jobbra)

MTI Fotó: Czech Attila



2005. december 1.
A Gazdasági és Szociális Tanács rendkívüli plenáris ülése a Magyar Tudományos Akadémián. (A miniszterelnök ismerteti a társadalmi szerződésre vonatkozó 12 pontos javaslatát.)
Vizi E. Szilveszter társelnök, Gyurcsány Ferenc miniszterelnök, Demján Sándor soros elnök, Csizmár Gábor, foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszter (balról jobbra)

MTI Fotó: Soós Lajos



2006. május 25.
„Társadalmi szerződés esélyei Magyarországon." A Gazdasági és Szociális Tanács kibővített ülése.
Gyurcsány Ferenc ügyvezető és kijelölt miniszterelnök és Demján Sándor soros elnök. A háttérben Erdei Tamás, a Bankszövetség elnöke és Parragh László, a Magyar Kereskedelmi és Ipar Kamara elnöke (balra) és Vizi E. Szilveszter (középen)

MTI Fotó: Koszticsák Szilárd

VII. FEJEZET

A demokratikus jogállam, – alkotmányossági követelmények és jogszabályi alapok

1. Alkotmányossági és politikai kérdőjelek

Az alkotmányos jogállam kialakulásának meghatározó fejleménye volt a XIX. században az állam és a társadalom különválasztása, amely során a közhatalom gyakorlása s a jogalkotás, – a közhatalom gyakorlásának meghatározó eleme –, az állam, illetve az állami szervek kizárólagos hatáskörében maradt. Ebben némi változást hozott, hogy a II. világháborút követően, – éppen alkotmányos jogállam alapjainak megerősítésére –, napirendre került, hogy az állam és a társadalom közi „közvetítő" szerepet betöltő civil érdekképviseleteket, – az állami döntések, így a törvényalkotás jobb megalapozása és társadalmi elfogadtatása érdekében –, bevonják az állam működtetésébe. Erre egyebek közt olyan intézmények keretében került sor, mint az európai gazdasági és szociális tanácsok.

Ezt a gyakorlatot intézményesíti az Európai Unió szintjén, – egyebek közt –, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság léte és működése is, és ennek adja programszerű indoklását az Európai Bizottságnak az európai kormányzásról 2001-ben született Fehér Könyve.[38] Pozícióit megerősíti a 2007 végén aláírt lisszaboni szerződés is.

Hazánkban az Országos Érdekegyeztető Tanács és más hasonló intézmények, – így utóbb a Gazdasági és Szociális Tanács –, létrejötte, fejlődése és működése kizárólag politikai indíttatású folyamatnak tekinthető, amely a rendszerváltást követő kormányok és az érdekképviseletek, – esetenként informális –, egyezségein alapult, olykor törvényekben is testet öltött, de egészen a közelmúltig nélkülözte a jogi, alkotmányossági összefüggések mérlegelését. Ez utóbbiakra lényegében két mozzanat hívta fel a figyelmét.

Egyfelől az Alkotmánybíróság határozatban kötelezte a kormányt, hogy alkosson törvényt az Országos Érdekegyeztető Tanácsról, amelyet parlamenti elfogadását követően a köztársasági elnök normakontrollra az Alkotmánybíróság elé utalt.

Másfelől az újonnan létrejött Gazdasági és Szociális Tanács sürgetésére a kormány maga vállalta föl, hogy törvényt alkot, – pontosabban kezdeményez –, róla, amire 2005 és 2006 fordulóján már történt is sikertelen kísérlet.

---

[38] *European Governance. A White Paper. Commission of the European Communities. Brussels, 25.7.2001. COM (2001) 428 final.*

2006 januárban a törvényjavaslat az országgyűlésben eljutott az általános vitáig, de a kormány, – a szabaddemokraták támogatásának hiányában –, kénytelen volt a napirendről levétetni.

A szabaddemokraták szembehelyezkedését a GSZT törvénnyel sokan egyszerű „sértődöttséggel" magyarázták, mivel koalíciós egyeztetésre a törvényjavaslatról nem került sor, illetve azokkal az alkotmányossági aggályokkal, amelyeket a tervezettel kapcsolatban az Igazságügyi Minisztérium megfogalmazott, de amelyektől a parlamenti benyújtáskor elállt.[39] Mások szerint a magyarázat a jogállamnak abban a klasszikus, – az európai országokban már jó ideje túlhaladottá vált –, liberális felfogásában keresendő, amely az érdekképviseleteknek nem juttat szerepet a közpolitika formálásában és a jogalkotásban, sőt ebben a hajdani totalitáriánus rendszerekre jellemző „korporatizmus" egyfajta újjáéledését gyanítja. Ennek ugyanakkor ellentmondani látszik, hogy az SZDSZ az Országos Érdekegyeztető Tanácsról szóló törvényt megszavazta, illetve korábban már partner volt, – még ha mérsékelt lelkesedéssel is –, olyan szocialista indíttatású kezdeményezésekben, mint 1994-ben a társadalmi és gazdasági megállapodás. Megint más vélekedések szerint, – ezt a GSZT több tagja is megfogalmazta –, a szabaddemokraták azért helyezkedtek szembe a róla szóló törvénnyel, mert egy erős társadalmi párbeszéd intézmény a szocialisták mozgásterét bővítené az ő rovásukra. Akármi is legyen a magyarázat, tényként kell kezelni, hogy a kormány társadalmi párbeszéddel kapcsolatos cselekvését alapvetően meghatározza a két, – korábbi koalíciós –, párt érzékelhető egyet nem értése.

Mindez érzékelteti, hogy az országos társadalmi párbeszéd intézményeinek hazai politikai és alkotmányjogi megítélése ma korántsem egyértelmű, és számos politikai és alkotmányossági dilemmát és problémát vet fel.

2. Társadalmi párbeszéd: konzultáció és közhatalmi jellegű jogosítványok?

Az Országos Érdekegyeztető Tanács „erősebb" jogosítványokkal rendelkezik, mint a legtöbb tripartit intézmény a kontinensen, ezek egy része túlmutat a konzultáción, – amelynek eredményei jogi értelemben sem a kormányra, sem a törvényhozásra nem kötelezőek –, és közjogi jellegűnek tekinthetőek. A szakszervezetek és a munkaadók fennállása óta arra törekedtek, – többnyire sikerrel –, hogy ez utóbbiak bővüljenek, és ne szűküljenek.

Ez számos működésbeli zavart és problémát okozott, amelyek az érdekegyeztetés nem jogász szakértői számára, – erről korábban szóltunk –, már az 1990-es években világossá váltak.

Az Országos Érdekegyeztető Tanács közhatalminak minősíthető jogosítványai ugyanakkor alkotmányossági problémákat is felvetettek.

---

[39] *Részletes leírását lásd: Héthy – Ónodi i.m. VI. fejezet. A Gazdasági és Szociális Tanács és a demokratikus jogállam. A jogszabályi alapok kérdése.*

Sólyom László[40] elfogadja, hogy az érdekképviseletek az állam és a társadalom viszonyában fontos és hasznos „közvetítő" szerepet tölthetnek be, – ami összhangban áll a demokratikus jogállam európai felfogásával. Ugyanakkor úgy látja, – s ez is megfelel az európai felfogásnak –, hogy a jogalkotás terén ez a „közvetítés" lényegében „szakértői közreműködés", azaz „konzultatív" jellegű, és – az érvényes alkotmányossági korlátok mellett – szigorúan konzultatív, illetve tanácsadó jellegűnek is kell maradnia. Felfogása szerint az Országos Érdekegyeztető Tanácsot, – a jogszabályalkotás terén gyakorolt közhatalmi jogosítványaival együtt –, a jogállam még az előző rendszertől örökölte, amelyben az „a központi bérszabályozás leépítése idején a bérek feletti állami ellenőrzést szolgáló, az államigazgatásba ágyazott nem független szervezet volt."[41] Ugyanígy örökölte az OÉT az előző rendszerből, – jórészt a Szakszervezetek Országos Tanácsától (SZOT) –, a jogszabályalkotással kapcsolatos egyetértési jogosítványait is. Ehhez képest az OÉT, – és a szakszervezetek –, időközben függetlenné váltak az államtól, és a rendszerváltás óta az országos érdekegyeztetés lényegében, – Sólyom László szerint –, a „normális" konzultatív státusz felé halad.

Alkotmányossági szempontból, – Sólyom László értelmezésében –, tehát indokoltnak látszik, hogy 1998-ban az Orbán kormány az Érdekegyeztető Tanácsot munkaügyi egyeztető fórummá redukálta, – bár ebben nagy valószínűséggel nem alkotmányossági megfontolások vezették, hiszen közhatalmi jellegű jogosítványait meghagyta –, s kifogásolható, hogy 2002-ben a szocialista-liberális kormány eredeti jogosítványaival állította helyre.

A köztársasági elnök, amikor az Országos Érdekegyeztető Tanácsról szóló törvényt normakontrollra az Alkotmánybíróság elé küldte, valószínűleg alapvetően azok a fenntartásai motiválták, amelyeket politikailag a testület „expanzív önértelmezésével", jogilag a testületnek a közhatalmi funkcióival, – jogalkotással összefüggő jogosítványaival –, szemben már korábban megfogalmazott. Ezeket az országgyűlés által 2006-ban az Országos Érdekegyeztető Tanácsról elfogadott törvény, – jóllehet nem sorolja fel őket –, hallgatólagosan megerősítené, holott felfogása szerint az OÉT tevékenységét, – ellenkezőleg –, konzultációra, „szakértői közreműködésre" kellene leszűkíteni.

Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy az Országos Érdekegyeztető Tanács, – a bérmegállapodásoktól eltekintve –, alapvetően konzultatív testület, jogalkotással összegfüggő jogosítványai rendkívül korlátozottak és, – ha elvi szempontból kifogásolhatók is –, gyakorlatilag meglehetősen jelentéktelenek. S nem is annyira a parlament, hanem a kormány jogalkotási tevékenységével függnek össze. Igazi, – a foglalkoztatásra és versenyképességre kiható –, jelentősége is egyedül a garantált minimálbér megállapításának van, ami az OÉT megállapodására épül és kormányrendeletben kap jogszabályi megerősítést. Az OÉT minimálbérrel kapcsolatos megállapodása egyébként úgy is felfogható, mint országos kollektív megállapodás, – jóllehet ezt a fogalmat a hazai munkajog nem ismeri.

---

[40] *Sólyom László: Pártok és érdekszervezetek az Alkotmányban. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004.*
[41] *Sólyom i.m. 192-193. old.*

Az OÉT „jogalkotási jogosítványainak" politikai megfontolásokból történő, – jogilag kodifikálatlan, ha úgy tetszik informális –, fenntartását, – ha jól értelmezzük –, egyébként Sólyom László sem kérdőjelezi meg. A mindenkori kormányoknak feltétlenül megadatik ugyanis az a lehetőség, hogy jogszabály alkotási kezdeményezéseik során olyan „önkorlátozást" vállaljanak magukra, amelynek keretében cselekvésüket egyik vagy másik társadalmi partnerüknek, vagy éppen a társadalmi párbeszéd valamely fórumának az egyetértésétől teszik függővé. Ez a mi olvasatunkban azt jelenti, hogy a minimálbér megállapításának a Munka Törvénykönyvében rögzített mechanizmusa, – amelyhez a mindenkori kormánynak igazodnia kell –, alkotmányossági szempontból talán kifogásolható lehet, de az már nem, ha egy adott kormány arra az álláspontra helyezkedik, hogy a minimálbért az Országos Érdekegyeztető Tanácsban született megállapodásnak megfelelően szabályozza.

Az Országos Érdekegyeztető Tanács közhatalmi jellegű jogosítványai kapcsán merült fel nagy hangsúllyal a benne helyet foglaló szervezeteknek, illetve magának a testületnek a legitimációja. Sólyom László arra a megállapításra jut, hogy az Országos Érdekegyeztető Tanácsnak a jogalkotásban való részvételhez nincs meg a szükséges demokratikus legitimációja, s ezt azok a megmérettetések sem pótolják, – így például a múltbeli üzemi, illetve közalkalmazotti tanácsi választások –, amelyeknek a társadalmi partnerek egy része, – a szakszervezetek –, alávetették magukat.[42]

Azt is aggályosnak tartja, hogyha az OÉT tagjai maguk fogalmaznak meg olyan reprezentativitási követelményeket a testületbe való bejutásra, illetve az abban való részvételre, amely a már benn lévő tagok jelenlétét „legitimálja", – ahogy ez a törvény előkészítése során történt.[43] Ezen túlmutató „alkotmányos" legitimációt ugyanakkor, – ha jól értelmezzük Sólyom érvelését –, nem az OÉT érdekegyeztetési feladatainak ellátása tesz szükségessé, hanem kifejezetten a jogalkotással összefüggő jogosítványai kívánnak meg.

A Gazdasági és Szociális Tanács működésének, – szemben az Országos Érdekegyeztető Tanácséval –, nincs közvetlen hatása a kormány, illetve a parlament munkájára. A testület, – ahogy a többi hasonló intézmény az Európai Unióban –, a társadalmi párbeszéd konzultatív intézménye. Az általa elfogadott állásfoglalásoknak és ajánlásoknak, – amennyiben ilyenek elfogadására egyáltalán sor kerül –, illetve a közösen elfogadott véleményeknek a kormányra nincs jogilag kötelező ereje.

A GSZT véleményének figyelembevételét a kormány által, – esetleg a parlament által, amellyel egyébként közvetlen kapcsolata sincs –, az azt megfogalmazók személyes tekintélye, az általuk képviseltek társadalmi illetve gazdasági jelentősége és, – hosszabb távon –, magának a Gazdasági és Szociális Tanácsnak a társadalmi tekintélye biztosíthatja.

---

[42] *Sólyom i.m. 194-198 oldal.*
[43] *Sólyom i.m. 204. oldal.*

Ebben az összefüggésben tehát valószínűleg nincs ok arra, hogy a Gazdasági és Szociális Tanáccsal szemben a saját szuverenitása fölött érzékenyen és jogosan őrködő parlament vagy a parlament szuverenitását féltő politikusok és szakemberek alkotmányossági fenntartásokat tápláljanak.

E szempontból talán nem volt szerencsés, hogy a 2004 elején a Medgyessy Péter akkori miniszterelnök által elindított közjogi eszmecserében, – jóllehet csupán utalások szintjén –, a GSZT mint kvázi „második kamara" merült fel. Ennek a beállításnak, – amely a kormányzó koalícióban pontosabban a kormánypártok értelmiségi hátterében is némi polémiát váltott ki –, csupán annyi volt a valóság alapja, hogy a testületben olyan társadalmi csoportosulások, illetve szerveződések jutottak képviselethez, amelyek adott esetben egy második kamarában való részvételre is aspirálhatnának. Ugyanakkor más hasonlóan jelentősek (pl. az egyházak vagy a kisebbségek) nem kerültek be a Gazdasági és Szociális Tanácsba.

A róla szóló törvénytervezettel kapcsolatos alkotmányossági aggályok és viták is javarészt éppen abból adódtak, hogy az Igazságügyi Minisztérium és más jogi szakértők, közhatalmi, közjogi funkciókat tulajdonítottak a testületnek, és ennek megfelelően a tagok kiválasztását az általános alkotmányossági követelményekhez kívánták igazítani.[44]

A Gazdasági és Szociális Tanáccsal kapcsolatban az eredeti politikai szándék, – az európai uniós országok leírt gyakorlatának is megfelelően –, konzultatív intézmény létrehozása volt. Sem a kormánynak, sem a részvételt vállaló szereplőknek, – az „alapítóknak" –, sem volt soha tehát olyan szándéka, hogy közhatalmi funkciókat ruházzanak rá, „közjogi testületet" hozzanak létre.

Ez nem csupán alkotmányossági megfontolásból nem lett volna indokolható, hanem a demokratikus politikai rendszerek működési logikájának is ellentmondana.

A politológus Ágh Attila a projekt számára készült elemzésében a közpolitika-csinálásnak négy szakaszát különbözteti meg: 1. az „ügyek" kiválasztását, 2. a döntéshozatalt, 3. a végrehajtást és 4. az értékelést. A civil társadalomnak a közpolitika-csinálásba való bekapcsolását valamennyi szakaszban indokoltnak és szükségesnek látja, kivéve a 2. szakaszt, tehát a döntéshozatalt. „a kiválasztási szakasz nagyon lényeges, mert ha az állami politikai rendszer a szervezett civil társadalommal való párbeszédében nem képes annak felmérésére, hogy melyek a legfontosabb témák, amelyekkel foglalkozni kell, akkor társadalmi érzéketlensége miatt elveszti a többség támogatását. Márpedig nagy a kísértés arra, hogy a politikai rendszer csak az igen befolyásos, nagyon hangos és erőszakos nyomásgyakorló érdekcsoportok ügyeivel foglalkozzon…" „a civil társadalommal való párbeszéd, – írja –, a harmadik fázisban is visszatér, mint a végrehajtás során az érintettek támogatása vagy ellenállása…" és megjelenik, – immár szakértők közvetítésével –, a negyedik, értékelési szakaszban is. A társadalmi párbeszédben, – mutat rá –, rendkívül fontos a szakértők szerepe: „a civil társadalom, illetve a politikai rendszer különböző szintű szereplői csak akkor tudnak 'politikaiul' megszólalni, az érdekeiket értelmesen megfogalmazni, ha a társadalom valamennyi szintjén megjelennek azok az intézményesen szervezett szakértők, akik ezeket artikulálják és kommunikálják. S ezzel lehetőséget adnak a jelenlegi hazai közéleti bábeli zűrzavar helyett az értelmes párbeszéden alapu-

[44] *Héthy – Ónodi i.m.*

ló kompromisszumok kialakítására." A döntéshozatali szakaszban ugyanakkor nincs helye a civil részvételnek, a döntésekért a szakmai és politikai felelősség kizárólag a döntéshozóké, „akiknek egyszer, a folyamat kezdetén az érintettek legszélesebb körével konzultálnia kell, de a véleményezők körének a tevékenysége itt véget ér…"– írja Ágh Attila.

3. Az alkotmányos alapok és hivatkozás lehetőségének hiánya

Az Európai Unióban a társadalmi párbeszéd nem egy esetben a nemzeti alkotmányokból vezethető le. Így például a francia Gazdasági és Szociális Tanács létének, és a róla szóló törvényi szabályozásnak az alapja maga az alkotmány.

Az európai uniós országok gazdasági és szociális tanácsairól a projekt számára készített nemzetközi áttekintésében Dr. Ónodi Irén írja:"Az országok több mint felében a gazdasági és szociális tanácsot jogszabály hozta létre, vagy később született róla jogszabály. A jogszabály általában törvényi szintű. Ez a megállapítás igaz az Unióhoz később csatlakozott közép-kelet európai országok többségére is. A testületet létrehozó törvények tárgya tekintetében különbségek vannak az egyes országok gyakorlatában. Van ahol a jogszabály tárgya maga a testület, de van arra is példa, hogy valamilyen átfogóbb törvény részeként kerül szabályozásra a tanács. Néhány országban maga az alkotmány is tartalmaz rendelkezéseket vagy úgy, hogy csupán a társadalmi párbeszéd alkotmányos elvét rögzíti, vagy úgy hogy felhatalmazást ad a gazdasági és szociális tanácsról szóló törvény megalkotására. Ebbe a csoportba tartozik Belgium, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Luxemburg, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Bulgária, Lengyelország, Románia, Málta, Litvánia, Szlovákia. A többi országban a tanács létrejöttének alapját a felek között létrejött megállapodás képezi. Ez a megállapodás az országok többségében formális, de működhet teljesen informális alapon is (ld. Ausztria)."

Hazánkban az Alkotmány nem tesz említést a társadalmi párbeszédről, – illetve az érdekegyeztetésről –, így a Gazdasági és Szociális Tanács, vagy éppen az Országos Érdekegyeztető Tanács jogszabályi alapjainak megteremtéséhez is hiányzik ez a hivatkozási alap.

„Az Alkotmány csupán magukról a szakszervezetekről és az érdekképviseletekről beszél, az ő érdekvédő és érdekképviselő funkciójukat erősíti meg igen általánosan a 4.§-ban. Nincs tehát az Alkotmányban nevesítve egy 'gazdasági és szociális tanács' – típusú csúcsszerv, amely az érdekképviseletek közvetítő funkcióit megtestesítené, s egyben e feladat alkotmányos súlyát és helyét szimbolikusan kifejezné." – írja Sólyom László.[45]

A Horn kormány időszakában, – amikor az alkotmányozás napirenden volt –, voltak javaslatok ennek pótlására, de a folyamat, – mint ismeretes –, akkor nem vezetett eredményre, és mára gyakorlatilag semmivé vált az esély arra, hogy újrainduljon. Az érdekegyeztetés alkotmányos helyzetének a tisztását már az ÉT 1996. május 17-én az érdekegyeztetés továbbfejlesztéséről elfogadott dokumentuma is sürgette.

[45] *Sólyom i.m. 189. oldal.*

Némileg ironikus, hogy az érdekképviseletekkel, – a jogalkotással összefüggésben folyó –, társadalmi párbeszéd általános törvényi alapját, – leszámítva az OÉT jogosítványaival kapcsolatos specifikus szabályozást –, máig a még a kommunista érában elfogadott 1987 évi XI. számú törvény jelenti a jogszabályalkotásról.

A törvény előírja, hogy „a társadalmi szervezeteket és az érdekképviseleti szerveket be kell vonni az olyan jogszabályok tervezetének elkészítésébe, amelyek az általuk képviselt és védett érdekeket, illetőleg társadalmi viszonyokat érintik. Így a kodifikációs folyamatban „részt vesznek az érdekelt állami szerveknek, társadalmi szervezeteknek, érdekképviseleti szerveknek, valamint a megfelelő tudományágnak a képviselői is."[46]

Az 1987. évi XI. számú törvénnyel kapcsolatban a fő gondot a társadalmi párbeszéd szempontjából az jelenti, hogy előírásait az egymást követő kormányok, – itt egyaránt szó van konzervatív és szocialista liberális kormányokról –, gyakran megsértették, – pontosabban talán nem tartották be –, az Alkotmánybíróság pedig arra az álláspontra helyezkedett, hogy az érdekképviseletekkel a jogszabálytervezetekről előírt konzultáció elmaradása nem érinti az elfogadott törvények hatályát.

Dr. Szabó Endre a projekt számára készült elemzésében a következőket írja: "A helyzet figyelemre méltó érdekessége, fintora, hogy a plurális és demokratikus politikai intézményrendszer jogállami szervei gyakorta figyelmen kívül hagyják az előző, egypólusú és diktatórikus jellegű társadalmi berendezkedésre épülő törvényhozás participációt ösztönző 'termékének' garanciális szabályait és előírásait, a társadalmi párbeszédben, különösen az érdekegyeztetésben résztvevő szervezetek, szociális partnerek leggyakoribb, tegyük hozzá jogos kifogása a hivatkozott törvény rendelkezéseinek folyamatos megsértése, semmibe vétele…. Több szakszervezet kezdeményezett alkotmányossági felülvizsgálatot a törvényben foglalt kötelezettségek elmulasztása miatt. Ezek rendre nem jártak eredménnyel. Az Alkotmánybíróság az egyes törvények előkészítése során elkövetett érdekegyeztetési mulasztásokat nem ítélte alkotmányt sértőnek arra az esetre, ha az egyeztetés tárgyát képező törvény, illetve annak egyes rendelkezései egyébként nem minősülnek alkotmányellenesnek. A taláros testület pusztán politikai, etikai elvárások, illemszabályok figyelmen kívül hagyására mutatott rá. Ezt a nehezen értelmezhető álláspontot ugyan tiszteletben kell tartani, de hangsúlyozni szükséges, hogy nem ösztönözte, végképp nem segítette elő a társadalmi párbeszéd, az érdekegyeztetés hiányosságainak, problémáinak, joghézagainak felszámolását."

Annak ellenére, hogy ma alkotmányozásra, – illetve a társadalmi párbeszédnek az alkotmányba történő iktatására –, nincs esély, számos lehetőség kínálkozik a kormány, illetve a kormányzó pártok számára a társadalmi párbeszéd jogszabályi alapjainak megerősítésére, illetve a jogszabályok betartatására. A GSZT törvény eddigi meghiúsulása nem annyira alkotmányossági problémáknak, hanem a kormányzó koalíción belüli egyetértés hiányának tudható be. Az 1987. évi jogalkotásról szóló XI. számú törvény betartása, illetve betartatása

[46] *Az 1987. évi XI. törvény 18, 20, 25, 27 és 31. paragrafusai.*

végső soron nem az alkotmánybírósági szemlélet, hanem kormányzati elhatározás, illetve a társadalmi párbeszéddel kapcsolatos következetes kormányzati magatartás kérdése.

4. Mi az intézmények jogi „státusza"?

Miközben tehát hazánkban közel két évtizedes múltja van a társadalmi párbeszédnek, – pontosabban az országos érdekegyeztetésnek –, mind a mai napig tisztázatlan az olyan intézmények jogi státusza, mint az Országos Érdekegyeztető Tanács, vagy a Gazdasági és Szociális Tanács. Meglehetősen egyértelmű, hogy a létező jogi intézményi keretekbe nehezen illeszthetők, – bár ismétlődő törekvések vannak arra, hogy ezekbe próbálják beleszorítani őket –, s valószínűleg ma nincsenek is olyanok, amibe bele illenének. Ennek tisztázatlansága, – mint látni fogjuk –, számos problémát vet fel, amelyek egyelőre megoldatlanok.

Az OÉT vagy a GSZT jogi „státusza" tisztázatlan. Függetlenül attól, hogy működésük az államhoz, pontosabban a kormányhoz kapcsolódik, nyilván nem állami szervek.

AZ OÉT-ről megszületett törvény a testületet „érdekegyeztető fórumnak", a GSZT-ról szóló törvénytervezet ezt az intézményt „konzultatív fórumnak" nevezi. Ilyen intézményeket ugyanakkor a magyar jogrend nem ismer.

A megszületett törvény 2. §-a szerint „az OÉT az országos szakszervezeti, illetve munkáltatói szövetségek (a továbbiakban: munkavállalói, illetve munkáltatói oldal) és a kormány közötti makroszintű konzultációk és tárgyalások folyamatosan működő, legátfogóbb, országos, háromoldalú (tripartit) érdekegyeztető fóruma."

Sokan a Gazdasági és Szociális Tanácsot közjogi testületként tételeznék, amely az államtól átvett feladatokat lát el, – mint a Magyar Tudományos Akadémia, vagy a gazdasági kamarák –, de a társadalmi párbeszéd nyilvánvalóan nem tekinthető ilyen tevékenységnek. Mint erről már fentebb szóltunk sem törvény, – de kormányzati kötelezettségvállalás sem –, ad át számára állami feladatokat, vagy juttat számára olyan jogosítványokat, amelyek révén direkt befolyást gyakorolhatna a vonatkozó kormányzati döntésekre, illetve törvényalkotásra. Miközben meghirdetett, bevallott küldetése, hogy tulajdonképpen ezt tegye, vagy legalábbis ezzel próbálkozzon.

A Gazdasági és Szociális Tanácsot, – előkészítése során –, sokan aposztrofálták kormányzati tanácsadó, vagy konzultatív testületként,[47] – ami a kormány eredeti elképzeléseinek, nagy valószínűséggel számos alkotmányjogász elgon-

[47] *Ez szerepelt egyébként az Alapszabály első tervezeteiben is, s a GSZT egyes tagjainak kérésére került ki belőle.*

dolásainak, és a realitásoknak is megfelel –, de amely szögesen szemben áll a testület egyes vezetői által meghirdetett aspirációkkal.

Egy ilyen testület funkciója a nemzetstratégiákkal kapcsolatos törvénytervezetek, illetve kormányzati döntés előkészítő anyagok véleményezése. Szoros munkakapcsolatban áll a kormánnyal, s tevékenységében alapvetően a kormányhoz való igazodás a meghatározó. A kormány jelen lehet a testületben, – sőt az elnöki posztot is betöltheti valamelyik minisztere –, de távol is maradhat. Tagjait a kormány kéri fel, – nevezi ki –, az érintettek személyes szakmai felkészültsége, szervezeti háttere, esetleg, – kimondva vagy kimondatlanul –, politikai kötődései alapján. Tevékenységét az állami költségvetés finanszírozza, – a Miniszterelnöki Hivatal vagy valamely más tárca fejezetében. Nem rendelkezik önálló jogi személyiséggel, erre működéséhez nincs is szüksége.

Természetesen ebbe az is beleférhet, – sőt kívánatos –, hogy a testület véleményalkotásában politikailag, így a kormánytól is független legyen, bizonyos korlátok között önálló szerepet vállaljon a saját működési terén, – azaz a nemzetstratégiák alakításában –, s maga is előálljon kezdeményezésekkel.

Kormányzati tanácsadó testületet általában kormányhatározat hoz létre.

A Gazdasági és Szociális Tanács felfogható olyan társadalmi egyesületként is, amelyet „alapító tagjai" abból a célból hívtak életre, hogy a gazdaság és a társadalom állapotával foglalkozzon, nemzetstratégiákat vitasson meg, illetve ilyenekről foglaljon állást, vagy mondjon véleményt.

Ez esetben természetesen saját maga alakíthatja munkaprogramját, saját elhatározásán, – s természetesen a kormány együttműködési hajlandóságán –, múlik, hogy a kormányzati napirendből mit vesz saját napirendjére. A testületnek nincs olyan kötelessége, hogy megtárgyalja, amit a kormány elé bevisz, s kormánynak sincs semmiféle kötelezettsége, hogy bármit a GSZT elé terjesszen. Ez esetben létrehozásához elégséges a cégbírósági bejegyzés, a tagság alapja nem kormányzati felkérés, hanem az „alapító tagok" saját elhatározása. Tevékenységének anyagi forrása saját „vagyona", a tagok anyagi hozzájárulása, közvetlen támogatást az állami költségvetésből nem kaphat. És természetesen önálló jogi személy.

A Gazdasági és Szociális Tanácsot, – mint leírtuk –, nem egyszerűen saját „alapító tagjai" hozták létre, hanem ez kormányzati kezdeményezésre történt, így a testület aligha minősíthető „társadalmi egyesületnek". A kormány maga is jelen van a testületben, – nem tagként, hanem „állandó résztvevőként" –, továbbá annak működését is az állami költségvetésből a kormány finanszírozza.

A GSZT ez ideig maga sem ambicionálta, hogy „társadalmi egyesületként" regisztráltassa magát. Jóllehet munkájának, napirendjének meghatározásában az általa igényelt szabadságfok, – amiről korábban szóltunk –, abban az esetben látszana elérhetőnek, ha társadalmi egyesületként működne.

5. Az OÉT és a GSZT, – és résztvevőik –, legitimitása

Ahhoz, hogy a társadalmi párbeszéd intézményei érdemben betölthessék küldetésüket, és hitelesek legyenek, az Országos Érdekegyeztető Tanácsnak és a Gazdasági és Szociális Tanácsnak legitimitásra van szükségük.

Ez az OÉT esetében azt jelenti, hogy az intézményeiben képviselettel rendelkező szervezeteknek, – megfelelő támogatottsággal kell rendelkezniük, részben saját tagságuk, részben azon társadalmi csoportok részéről, akiknek a képviseletére vállalkoznak. Így a szakszervezeti és munkaadói szövetségeknek saját tagjaik, illetve általában a munkavállalók és a munkaadók részéről. A GSZT tagsága ugyanakkor személyekből áll, s ezért, – bár a személyek társadalmi csoportosulásokat jelenítenek meg és nagy többségük szervezeti háttere okán került a testületbe –, a támogatottság igénye sokkal bizonytalanabb módon merül fel.

Az Országos Érdekegyeztető Tanács közel két évtizedes történetét, – pontosabban annak rendszerváltás utáni szakaszát –, ezért is kísérték végig a résztvevők társadalmi támogatottságáról, ennek méréséről és igazolásáról folyó viták.[48] A támogatottság kérdésének rendezését az Érdekegyeztetés Tanácsnak az érdekegyeztetés továbbfejlesztéséről 1996. május 17-én elfogadott dokumentuma is sürgette. Ezt a kérdést voltak hívatottak rendezni azok, – az egyébként valóban vitatható –, reprezentativitási kritériumok is, amelyeket a 2006-os törvény fogalmaz meg.

A kérdés az, hogy az OÉT és a GSZT legitimációja miből táplálkozik? Feltétlenül szükséges-e ehhez azoknak alkotmányossági követelményeknek való megfelelés, amelyek közhatalmi funkciót betöltő testületek tagjainak kiválasztására vonatkoznak? Még akkor is, ha nem közhatalmi funkciókat betöltő, közjogi feladatokat ellátó olyan intézményekről van szó, mint a Gazdasági és Szociális Tanács? Vagy amelyek esetében a közhatalmi, közjogi jelleg olyan halovány, mint az Országos Érdekegyeztető Tanács?

Ilyen legitimitást, – mint ismeretes –, a képviseltek általi közvetlen választás, vagy egy közvetlen választással létrejött testület, – így az országgyűlés –, általi delegálás adhat.

---

[48] *Héthy Lajos i.m. VII. Fejezet. Az érdekképviseleti támogatottság tisztázásának feladványa.*

Nem egyszerűen a politikai pragmatizmus, de a hazai és nemzetközi gyakorlatból kiinduló józan megfontolások is azt sugallják, hogy hiba lenne a legitimitást a közjogi funkciót betöltő testületek kiválasztására vonatkozó alkotmányossági követelményeknek való megfeleléssel azonosítani, – anélkül, hogy ezek indokoltságát, illetve jelentőségét a maguk helyén kétségbe vonnánk.

Az Országos Érdekegyeztető Tanács közel húsz éve áll fenn, s 1990 óta tagsága, – csekély módosulásokkal –, lényegében változatlan. Valamennyi létező országos szakszervezeti konföderációt és munkaadói szövetséget magában foglal, azaz senkit nem rekeszt, illetve rekeszthet ki, aki a „pályán előfordul", mert nincs kit kirekesztenie. Legitim intézménynek, tagjait legitim partnereiknek ismerték el az egymást követő, – eltérő nézeteket valló és a szociális partnerekkel szemben eltérő politikai érzelmeket tápláló –, kormányok, ideértve a szocialista-liberális, de az Antall József, majd Orbán Viktor vezette konzervatív kormányokat is. Ez utóbbiak viszonya a szociális partnerekhez, – különösen a szakszervezetekhez –, korántsem volt mindig barátságos, de az legfeljebb „futó ötletként" merült fel, hogy legitimitásukat, – és az OÉT legitimitását –, megkérdőjelezzék. Nem tették ezt a szociális partnerek sem, – még ha köreikben is zajlottak, – olykor igen éles és elkeseredett –, legitimitási viták.

Tudatában vagyunk, hogy a szakszervezetek ma már csak a munkavállalók kisebbségét mondhatják tagjuknak és ez az arány az elmúlt húsz évben is folyamatosan csökkent.

Olyan objektív gazdasági folyamatokból adódóan, mint a privát gazdaság kialakulása, a kis– és középvállalkozások fejlődése, a tömeges munkanélküliség megjelenése és a fekete, illetve szürke gazdaság terebélyesedése, de nyílván azért is, mivel mindehhez a munkavállalók szervezetei eddig nem tudtak sikeresen adaptálódni hazánkban, – ahogy más országokban sem.

A „szervezettség" csökkenése, illetve alacsony színvonala nemcsak hazánknak, az unióhoz csatlakozott közép-kelet európai országoknak, de számos régi európai uniós tagországnak is sajátja. Közismert, hogy Franciaországban, – ahol a szakszervezetek szerepe igazán nem nevezhető jelentéktelennek –, a szervezettség a verseny szférában már régóta 10 % alatti. Ellenpéldaként az északi országok hozhatók fel.

Nincs alapos okunk ugyanakkor arra, hogy a csökkenő, vagy alacsony színvonalú szervezettség alapján kétségbe vonjuk a szakszervezetek legitimitását, illetve a munkavállalók képviseletére való alkalmasságát.

Mellékesen egy-egy szakszervezeti konföderáció még így is sokkal több taggal rendelkezik, mint egy „nagy" politikai párt, a kicsikről nem is szólva.

Az Országos Érdekegyeztető Tanácsban, és a Gazdasági és Szociális Tanácsban helyet foglaló szakszervezeti konföderációk és munkaadói szövetségek közel húsz éve demokratikus szabályok alapján működő érdekképviseletek.

Bár, – valami okból –, mindig a szakszervezetek az ilyen kritika „kitüntetett céltáblái", – mintha értelmiségünk egy része velük szemben, s csakis velük szemben, kitüntetetten és negatívan elfogult lenne –, nagy valószínűséggel a munkaadók szervezetei nem kevés hasonló problémával küzdenek.

Berki Erzsébet és Gedei Henriett írják a projekt számára készült, a reprezentativitás európai uniós országokban és hazánkban történő kezelését elemző dolgozatuk konklúziójaként: „arra az általános kérdésre, hogy az OÉT munkavállalói oldala és munkáltatói oldala szervezetei együttesen képviselik-e a magyar munkavállalókat és munkáltatókat, azt kell mondanunk, hogy nincs más olyan fórum vagy szervezet, amely képes lenne a munkavállalók és a munkáltatók érdekeinek integrálására, megjelenítésére és védelmére. Nincs más szervezett társadalmi erő, nincsenek olyan jelentős szervezetek Magyarországon, amelyek képesek lennének az OÉT-ben résztvevő szervezetek, oldalak funkcióinak betöltésére. Ennek következtében az OÉT működése nélkülözhetetlen a kormány és a parlament számára. (Az napjainkban jól látszik, hogy szervezetlen, koordinálatlan, magukat nyíltan meg nem jelenítő társadalmi erőkkel mennyire nem lehet párbeszédet folytatni.) Elvileg is elképzelhetetlen, hogy a szociális partnerek csúcsszervezeteit nem vonjuk be a döntéshozatalba, akár attól függetlenül is, hogy a munkavállalók és a munkáltatók mekkora hányada ruházta fel ezeket a szervezeteket képviseletének feladatával oly módon, hogy e szervezetekkel közvetlen tagsági viszonyt létesített. Ennek következtében a reprezentativitásnak más tartalmat kell keresnünk. Az igazán szép társadalmi megoldás a felek egymás általi elismerése, amelynek alapja a tradicionálisan hatékony együttműködésből fakadó bizalom."

Még összetettebb a kép a Gazdasági és Szociális Tanácsba bekerült civil szervezetek vonatkozásában.

Velük a szakszervezeteknél és a munkaadói szervezeteknél is mostohábban bánt a történelem. Míg ugyanis az előbbiek az állam részeként, – az állami akarat közvetítésében egyfajta „transzmissziós szíj" szerepre is kárhoztatva –, a rendszerváltást megelőzően is léteztek, a civil szervezetek jószerivel az eltelt húsz év során alakultak ki. Ők nagyon sokan vannak. Nagyok és kicsik, – kisegyesületek és alapítványok –, kevés mögött áll jelentős tagság és önálló anyagi erő és, – Sárközy Tamás szavaival élve –, sok a „megélhetési civil", aki állami támogatásokból tengődik. A politikai pártok igyekeznek a jelentősebb szervezeteket magukhoz kötni, élükön a saját embereiket látni. Amivel szemben egyébként a szakszervezetek és a gazdasági érdekképviseletek sem „védettek". „A jelenlegi kiélezett pártpolitikai harcban szinte vetélkedik a két nagy politikai erő, hogy minél több civil szervezetet kössön magához, lásd például a magyar sport különböző szervezeteit."[49]

A civil szervezetek történelmileg érthető állapota sem lehet elégséges ok ugyanakkor arra, hogy akár legitimitásukat, akár a civil társadalom képviseletére való alkalmasságukat eleve kétségbe vonjuk.

[49] *Sárközy Tamás: Kormányzás – együttműködve az érdekképviseletekkel? Népszava, 2007. március 10.*

Az országos társadalmi párbeszédben való részvételük, – amire első ízben a GSZT nyújt lehetőséget –, maga is „letisztulásukat" segítheti.

A Gazdasági és Szociális Tanács legitimitását tekintve az sem mellőzhető tény –, hogy a megalakulását kezdeményező kormány kezdettől legitimnek ismeri el. Ülésein a kormány miniszterei vel rendszeresen képviseltette magát, nem egy esetben maga a miniszterelnök is részt vett, és megnyilatkozott plenáris ülésein, s rendszeresen találkozik vezető tisztségviselőivel. A résztvevők egymást is legitim partnernek tekintették és tekintik, ami egy ennyire heterogén testületben nem csekélység[50]. A GSZT legitimitását az általa képviselt területekről sem vonta kétségbe, illetve kérdőjelezte meg senki, – bár kétségtelenül voltak további önkéntes jelentkezők, – leginkább a civil szférából –, a bekerülésre.

Mi több, az Országos Érdekegyeztető Tanácsban, sőt a Gazdasági és Szociális Tanácsban jelen lévő szervezeteket legitimnek ismerik el külföldön, így az Európai Unióban is.

E szervezetek adják az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság civil, illetve munkaadói és munkavállalói képviselőit. A magyar szakszervezetek és munkaadói szövetségek tagjai az Európai Szakszervezeti Szövetségnek (ETUC), az unió munkaadói szövetségeinek (UNICE, CEEP), a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal (ILO) munkavállalói és munkaadói csoportjainak.

Erősen vitatható tehát, hogy az OÉT vagy a GSZT legitimitásának igazolásához valamiféle összetett kiválasztási mechanizmus szükségeltetne, – legyen szó a munkavállalók, a gazdaság, a civilek vagy a tudomány képviseletéről –, amely a képviseltek általi közvetlen választás, vagy egy választott közjogi testület, – így például az országgyűlés által történő delegálás –, révén valósulhatna meg. Számos európai uniós országban az sem okoz gondot, – s ez bevett gyakorlat –, hogy a gazdasági és szociális tanácsokba a tagok közvetlen kormányzati kiválasztással és kinevezéssel kerülnek.

---

[50] *Emlékezzünk arra, hogy a civil szervezetek vagy a gazdasági kamarák például már a 90-es-es években szerettek volna helyet kapni az Érdekegyeztető Tanácsban, amitől akkor a benne ülők, - arra való indokolt hivatkozással, hogy ez ellentmondott a tripartizmus elveinek -, határozottan elzárkóztak.*

VIII. FEJEZET

A párbeszéd hiányosságai és lehetséges megerősítése. Hogyan tovább?

1. „Nemzeti konzultáció", „országjárás" és/vagy intézményes társadalmi párbeszéd?

Nagy valószínűséggel kevés okot lehet találni arra, hogy az elmúlt éveket az országos társadalmi párbeszéd kiemelkedő időszakának tekintsük. Ma ugyanis a legnagyobb „kincstári optimizmussal" sem állítható, hogy a társadalmi párbeszéd „arany korát" élnénk, amikor egyfelől a kormány és a „civil társadalom", másfelől a kormány és az ellenzéki pártok, vagy éppen a „civil társadalom" szervezetei és meghatározó személyiségei érdemben beszélnének egymással. Vitatkozni inkább azon lehet, hogy érdemben volt-e egyáltalán ilyen dialógus, s ha igen, milyen eredményeket hozott?

Az elmúlt években számos olyan nyilatkozat hangzott el, – mind kormányzati, mind ellenzéki oldalról –, hogy milyen nagy szükség van [lenne] társadalmi párbeszédre, közmegegyezésre, sőt társadalmi szerződésre –, de ezért érdemben kevés történt. Volt „nemzeti konzultáció", voltak „országjárások" és „roadshowk", – amelyek keretében politikusok találkoztak saját választóikkal, – azaz nem is általában a választókkal –, ami normális dolog, csak éppen nem az, amit társadalmi párbeszédnek lehet tekinteni.

A „nemzeti konzultáció", „országjárás", „roadshow" típusú rendezvényeket, – még ha politikailag egyáltalán nem feleslegesek illetve haszontalanok –, azért nem lehet – megítélésünk szerint –, társadalmi párbeszédnek tekinteni, mert résztvevőik összetétele politikailag determinált, maguk a találkozók esetlegesek és kötelezettség nélküliek. Résztvevőikről tehát nem lehet tudni, hogy a társadalomban kit képviselnek, – jószerivel valamelyik politikai tábor, illetve párt lelkes hívei, – és amit elmondanak abból a politika tetszése szerint „szemezgethet", számára semmiféle kötelezettséget nem teremt. Csupán olyan általános kiszólásokhoz szolgálhat forrásul, hogy „az emberek úgy gondolják, hogy…" A szerteágazó, gyakran egymásnak is ellentmondó vélemény nyilvánítások gyakran „kioltják" egymást. Ezzel szemben az intézményes társadalmi párbeszéd alkalmas arra, hogy jelentős társadalmi csoportosulások véleményét közvetítse. Ezt a politika kevésbé hagyhatja figyelmen kívül, még ha az OÉT-ben vagy GSZT-ben megfogalmazott véleményeknek általában nincs is jogilag kötelező ereje a kormányra, vagy a parlamentre nézve.

A Gazdasági és Szociális Tanácsnak vagy az Országos Érdekegyeztető Tanácsnak, mint az országos társadalmi párbeszéd intézményeinek a küldetése, – vagy úgy is fogalmazhatjuk, a lényege –, hogy módot adjanak a különféle társadalmi csoportosulásokat megjelenítő, nyilvánvalóan eltérő, esetenként ütköző nézeteket és érdekeket képviselő személyek közti véleménycserére, konzultációra, vitára. Ennek eredményeként közös nevező megkeresésére, illetve kölcsönös megértésen, kompromisszumokon alapuló közös vélemények, álláspontok, állásfoglalások kialakítására.

Véleményüknek, álláspontjuknak a kiemelkedő súlyát nyilván az adja, illetve adhatja meg, – a kormány vagy éppen a szélesebb a közvélemény előtt –, hogy ez több jelentős társadalmi csoportosulás nagyszámú ismert és elismert, – azaz befolyásos és tekintélyes –, képviselőjének együttes véleménye. Sokkal több tehát annál, mintha egy-egy kiemelkedő nagyvállalkozó, ismert szakszervezeti vezető, tekintélyes akadémikus, vagy a közéletben aktív civil a saját nevében nyilatkozott volna meg. Egy ilyen közös vélemény, álláspont ugyanis, – az azt megfogalmazók sokrétű szakmai hozzáértése és háttere folytán, nyilván megalapozottnak tekinthető. Ugyanakkor jórészt érdekmentes is, – hiszen az érintett személyek érdekkötöttségei sokrétűek, és egyetértésük kizárja a közös vélemény egyoldalú érdekkötöttségét. Továbbá általában politikamentes vagy politikától független, – merthogy az érintett személyek vagy kívül állnak a pártpolitikán, vagy ha vannak is ilyen kötődéseik, – mint ahogy jócskán előfordulnak –, a közös álláspont kialakításához kívül kell helyezniük magukat, – vagy divatosabb kifejezéssel élve –, „felül kell emelkedniük" –, ezeken.

A társadalom és a nemzetgazdaság hosszabbtávú fejlődését kijelölő nemzetstratégiák alakításában a szakmailag megalapozott, a közvetlen érdekkötöttségektől mentes, pártpolitikától független „civil" véleményeknek nyilván meg van a helye, – s elvileg fontos szerepe van –, a parlamenti demokráciák működésében is, különösképpen olyan politikailag kiélezett helyzetekben, amelyeket a pártok egymásnak feszülése jellemez. Már ha születnek ilyen vélemények, és nyilvánosságra kerülnek.

Ezért is sajnálatos, hogy miközben intenzíven folyt a „nemzeti konzultáció" és zajlottak az „országjárások", az intézményes társadalmi párbeszédben, – ha udvariasan akarunk fogalmazni –, egyre halmozódtak a kihasználatlan lehetőségek.

Azzal együtt, – vagy annak ellenére –, hogy nem volt még olyan magyar miniszterelnök, aki több időt töltött volna partnereivel, – az OÉT, a GSZT ülésein és számos más formában –, mint Gyurcsány Ferenc.

Dr. Szabó Endre, – aki 2006/07-ben a GSZT soros elnöke és hosszú időszakon át a SZEF elnöke volt –, a társadalmi párbeszéd nem kielégítő helyzetéért, – amely szerinte a konzervatív és szocialista-liberális kormányok időszakaiban eltérő módon és mértékben, de egyaránt jellemző volt –, a „hatalmi-uralmi rendszer működési módját", a „pártdominanciát" teszi felelőssé. Ebből eredeztethető, – szerinte –, a jogszabályi alapok elégtelensége, illetve az, hogy a társadalmi párbeszéd megvalósulása, – mint a fentiekben erről szó esett –, még a meglévő jogszabályi kereteket sem töltötte ki. „Jól jellemzi ezt a helyzetet, – írja –, hogy a hatalmi, kormányzati erők mindmáig adósak maradtak a társadalmi párbeszéd, az érdekegyeztetés alkotmányjogi megalapozásával, de átfogó módon nem valósult meg ez a törvényi szabályozás útján sem (csupán egyes törvények tartalmaznak elszórt utalásokat az érdekegyeztetés egy-egy szegmensére)."

2. Miért nem hoz(hat)ott újat a Gazdasági és Szociális Tanács?

Immár négy éve létezik és működik hazánkban az országos társadalmi párbeszéd kétcsatornás, – az Országos Érdekegyeztető Tanácsban és a Gazdasági és Szociális Tanácsban testet öltő –, modellje. Ez a „civil társadalom" új és szélesebb „erőinek", – így az OÉT szakszervezetein és munkaadóin túl a gazdaság számos további reprezentánsának, a civil szervezetek és tudomány képviselőink a bevonására nyitott utat.

Az új modell ugyanakkor, – legalábbis egyelőre –, érzékelhető „áttörést", de minőségi változást sem hozott, – az Új Magyarországi Fejlesztési Tervről folyt konzultációkat leszámítva –, a társadalmi párbeszéd folyamatában. A Gazdasági és Szociális Tanács nem vált, – válhatott –, a nemzetstratégiákról folytatott magas szintű társadalmi konzultáció intézményévé. Ezek kimunkálása és megvalósítása a mindenkori kormányok feladata, ugyanakkor a testület nem mindig szerencsésen értelmezett „függetlenségi" törekvései megakadályozták a kormányhoz való viszonyának, feladatainak és a kölcsönös kötelezettségeiknek a konkrét meghatározását, – ami a mai napig nem történt meg. Ezáltal mind a GSZT, mind a kormány számára fakultatív gyakorlat maradt, hogy miben és hogyan működnek együtt. Működtetésétől a kormány távol maradt, – mivel ez volt vele szemben az igény –, de a testület sem alakított ki olyan saját munkaszervezetet, illetve nem rendelkezett, – és rendelkezhetett –, olyan szakapparátussal, illetve anyagi eszközökkel, amelyek az általa elképzelt tartalmi működést lehetővé tették volna.

Eközben az Országos Érdekegyeztető Tanács, – a „munka világának" háromoldalú érdekegyeztető intézményeként –, továbbra is betöltötte ismert küldetését.

Továbbá, – miután az OÉT számára mindazok a feltételek jórészt adottak voltak, amelyek hiánya a Gazdasági és Szociális Tanács eddigi érdemi működését jórészt megakadályozta –, a háromoldalú érdekegyeztetés nemcsak megőrizte, de bizonyos fokig, – talán inkább ösztönösen, mint szándékoltan –, ki is terjesztette működését a nemzetstratégiák megvitatásának területén. Számos olyan témát tárgyalt meg, amely nem is került a GSZT elé, viszont a GSZT elé nem került olyan téma, ami nem járt volna az érdekegyeztető fórumon.

Miközben a Gazdasági és Szociális Tanács esetében jórészt hiányoztak azok a feltételek, amelyek az Országos Érdekegyeztető Tanácsot működőképessé tették, a GSZT esetében ezek még újabb nehézségekkel tetéződtek.

Egyfelől, a testületben uralkodóvá váltak az individuális megközelítések, ami, – az egyébként pozitív –, egyéni ambíciókon túl abból is fakadt, hogy az intézmény személyekre épül(t), illetve munkaszervezete maga sem „erőltette" a kollektív megközelítéseket.

Másfelől, egyre terjed(t) az egyéni érdektelenség, illetve csalódottság, amiben szerepet játszhatott, hogy számos GSZT tag a testület saját ügyeibe sem érezte magát beavatottnak, nem érzékelte, – mint ahogy nem is érzékelhette –, hogy a testület betölti meghirdetett küldetését, azaz hogy személyes hozzájárulása nem „elvesztegetett idő", hanem értelme van, a kormány figyelembe veszi, és a társadalom elismeri.

Mindehhez járult, hogy a GSZT tagság többsége számára, – talán a civilek egy részét leszámítva –, számos alternatíva nyílott, – így például maga az Országos Érdekegyeztető Tanács is –, hogy véleményét a kormány és a nyilvánosság számára kinyilvánítsa, illetve a saját, illetve az által képviseltek érdekeiért a kormánynál „lobbizzon".

Dr. Szabó Endre, a GSZT 2006-07 évi soros elnöke írja: „általánosabb értelemben is szólni kell a tanács munkájában való részvételről. Nem lehet kitérni a kérdésfeltevéstől: vajon mi az oka annak, hogy mind a plenáris ülések, mind az Állandó Bizottsági ülések esetében nagy a távolmaradók száma (kivéve, ha a plenáris ülés résztvevője a miniszterelnök)? Az egyik ok az lehet, hogy az érintett személyeknek úgyszólván mindegyike fontos funkciókat tölt be, amelyek sokféle kötelezettségekkel járnak, és időben egybeesnek a tanács, illetve az Állandó Bizottság üléseivel. (Ezt a helyettesítés oldhatja). A másik ok, hogy a tanácsban résztvevő szervezetek és képviselőik jó része más ismert érdekképviseleti szervezeteknek is tagja, ahol módja van álláspontját – esetenként a Gazdasági és Szociális Tanács által tárgyalt témákban is – megjeleníteni, s ezért kevésbé érzi szükségét a megjelenésnek. A harmadik lehetséges ok, hogy a szervezetek és képviselőik önmagukban is erős lobbi tevékenységet folytatnak, gyakran nagyobb sikerrel, mint amit az egyes fórumok elérnek. Végül a negyedik ok az lehet, hogy a Gazdasági és Szociális Tanács nem lebecsülhető eredményei ellenére, – egyebek mellett éppen a tagok szükséges aktivitásának hiánya miatt –, egyelőre még nem tudott kivívni magának olyan közéleti rangot, társadalmi elismertséget, ami a résztvevők nagyobb érdekeltségét eredményezné. Mindezek külön-külön és együtt is megfontolásra érdemes jelenségek, amelyek részét képezhetik a Tanács működésének fejlesztését célzó lépéseknek.

Csupán emlékeztetünk rá, hogy a GSZT, – nyilván a kommunikáció hiányosságai miatt is –, ma is jórészt ismeretlen nem csupán a szélesebb, de a szűkebb, – szakmai és politikai –, közvélemény számára is.

Csalódást okozott a GSZT törvény 2006-os meghiúsulása és újbóli parlamenti benyújtásának halasztódása. Ezt csak fokozta a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanácsról született 2008 májusi országgyűlési határozat, – erről később szólunk – , fölötti értetlenség.

2007 végére a helyzet sajnálatosan odáig romlott, hogy már határozatképes GSZT plenáris ülést is gondot okozott összehívni, s utóbb előfordult, hogy a négy csoportosulás képviselőiből gondosan összerakott Állandó Bizottság ülésén csupán két csoportosulás, – a civilek és a tudomány[51] –, illetve a kormány volt képviselve.

[51] *A GSZT Állandó Bizottságának elnöke, illetve a GSZT 2007/08 évi soros elnöke a civilek, főtitkára pedig a tudomány csoportosulásához tartozott.*

Több tekintélyes személyiség, – aki korábban kifejezett érdeklődést mutatott a testület iránt –, jelezte, hogy annak munkájában a továbbiakban nem óhajt [tud] aktív részt vállalni.[52]

3. A kormányzati megközelítés bizonytalansága, – a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács

Ami a kormányzat társadalmi párbeszéddel kapcsolatos megközelítését illeti, aligha vitatható, hogy ezt egyfajta bizonytalanság jellemezte.

1. A kormányban kétségtelenül volt egyfajta erős, – inkább elvi, mint gyakorlatban megnyilvánuló –, elkötelezettség a társadalmi párbeszéd iránt, hiszen működtette az Országos Érdekegyeztető Tanácsot, az egyébként általa életre hívott Gazdasági és Szociális Tanácsot, s a „nagy témák" végül is csak bekerültek az OÉT és/vagy a GSZT elé.

2. A kormánynak, – ezzel együtt vagy ennek ellenére –, érezhetően nem volt világos elgondolása arról, hogy mit is vár (illetve várhat) a társadalmi párbeszédtől. Szakmai hozzájárulást nemzeti stratégiáinak kimunkálásához, – reform koncepcióit is ideértve? Ezek támogatását, illetve társadalmi elfogadásának, támogatottságának előmozdítását? Az MSZP helyzetének erősítését a koalíción belül, a kormánypártokét a politikai ellenzékkel szemben? Pozitív hírverést és a társadalmi párbeszéd iránt elkötelezett kormány „képének" erősítéséhez? Vagy mindezt együtt? Vagy egyszerűen követte a társadalmi párbeszéd intézményeinek rutinját, elkerülendő azt a kritikát, amely ennek hiányában érte volna?

Kormánypárti politikusok szájából, – a társadalmi párbeszéd iránti elvi elkötelezettség s ennek hangoztatása mellett –, sokrétű érvek hangzottak el annak indoklására, hogy a 2006-2008-ban az érdeklődés középpontjában álló reformok kérdésében pl. érdemi társadalmi párbeszédről miért nem lehet szó.

Gyakori hivatkozások olyan, – egyébként valóságos –, indokokra, mint az időnyomás, a nemzetgazdaság helyzetéből fakadó kényszerek, az érintettek ellenállása és ellenérdekeltsége a reformokkal szemben, a kormány szabad választások révén kapott, – és ezért újabb társadalmi megerősítést nem igénylő –, felhatalmazása a kormányzásra. Látni kell persze, hogy ezek az érvek, – egy másik olvasatban –, legalább annyira szólnak az érdemi és hatékony társadalmi párbeszéd mellett, mint igazolják mellőzését. Mi több, a nem mai generációkhoz tartozó külső szemlélőkben a „déja vu" érzését keltik, hiszen „a közérdek képviseletére egyedül hívatott, mindentudó és mindenható hatalom" emlékét idézik fel.

---

[52] *Pl. a gazdasági csoportosulásban Demján Sándor, illetve Erdei Tamás.*

Neumann és Tóth szerint nehezítette a tárgyalásokat és megállapodásokat, – bár jószerivel elő is segíthette volna –, a fő politikai erők között kiéleződött ellentét, illetve versengés. Illetve ha „az érdekegyeztetés aktuális vitatémája" egyben a kormányzó koalíció „szakítópróbájának" bizonyul –, mint a 2006. júniusi OÉT tárgyalásokon az ÁFA kulcsokról folyt vita, illetve a társadalombiztosítási reform. (Mint ismeretes, az Új Egyensúly programmal kapcsolatos megállapodást az Országos Érdekegyeztető Tanácsban 2006 júniusában az e témákban képviselt kormányzati álláspont „merevsége" akadályozta meg.) Az OÉT és a GSZT kulcsszereplővel folytatott beszélgetéseken, – főként az ösződi beszédre való hivatkozással hangzott el –, hogy „a miniszterelnök pontosan a reformok ügyében kerüli meg az egyeztetést. Nem szövetségeseket gyűjt, hanem konfrontálódik, ez ügyben nem tűri a kritikát, 'szentistváni módszerekkel' veri át reformterveit." Neumann és Tóth emlékeztetnek rá, hogy „a 'reform puccs' hagyománya meglehetősen erős a magyar politikai kultúrában. Például már „a nyolcvanas évek reformlépéseit is a politikai hatalmat ügyesen megkerülő technokraták legendái lengték körül." „A reformpolitikusoknak ma egyre határozottabb meggyőződése, hogy legitim hatalmuk birtokában minél gyorsabban kell cselekedniük, minél előbb visszafordíthatatlan lépésekkel kell biztosítani elégondolásuk megvalósítását. Miközben elhalványul a rendszerváltásnak az érdekegyeztetést létrehozó érvelése, amely szerint a fájdalmas átalakítások társadalmi támogatásának, tűrésének ez elengedhetetlen eszköze." – állapítják meg. [53]

Utóbb 2008 tavaszán, – a népszavazást, illetve a kormányzó koalíció felbomlását követően –, ugyanakkor olyan ellentétes előjelű megközelítések, mondhatni túlzások jelentek meg, amelyek bármiféle reform, változtatás elengedhetetlen előfeltételének tekintik az általános társadalmi támogatást, "konszenzust", sőt a kormány a reformlépések tartalmának meghatározását is kvázi a szociális partnerekre bízza.

3. A kormánynak, – úgy tűnik –, nem volt világos és pontos elgondolása arról sem, hogy melyik intézménytől, – küldetésének megfelelően –, mit vár, illetve várhat.

Ebből (is) adódott az, hogy kormányzati kezdeményezésre és esetlegesen egyes partnerek megelégedésére társadalmi párbeszéd intézmények olyan témákat tárgyaltak, amelyek vitatása nem csupán küldetésükhöz nem tartozott, – ami önmagában nem lett volna gond –, de amire igazán nem is voltak alkalmasak.

Így fordulhatott elő az a bizarr helyzet, hogy a kormány nemzeti stratégiákról való konzultációkra 2004-ben életre hívta a Gazdasági és Szociális Tanácsot, de 2006-ban már alapvető nemzeti stratégiai ügyekben, – az egyébként akkor okkal egyáltalán nem barátságos –, Országos Érdekegyeztető Tanácshoz fordult.

Így történhetett az is, hogy a kormány, illetve utóbb az országgyűlés olyan újabb és újabb „társadalmi párbeszéd jellegű" testületeket hozott létre, amelyek pontos küldetése és feladata, egymáshoz és a társadalmi párbeszéd „nagy" intézményeihez való viszonya nem volt tisztázott.

---

[53] *A Neumann László és Tóth András elemzésében foglaltakat megerősítik azok a beszélgetések is, amelyeket Kaucsek György folytatott a Gazdasági és Szociális Tanács további tagjaival. (Lásd az V. részben.)*

Így, – ami a reformokat illeti –, a miniszterelnök elnökletével létezett és működött az Állami Reform Bizottság. Ugyancsak 2006-ban az Országos Érdekegyeztető Tanács mellett további reformbizottság jött létre,– bár ez utóbbi sohasem működött. Életre hívtak három nemzeti kerek asztalt a versenyképesség és adózás, az oktatás és ifjúság, illetve a nyugdíjrendszer témáiban, amelyeknek sem a feladatai, sem a kormányzati munkához, illetve a társadalmi párbeszéd intézményeihez való viszonya nem volt megfelelően tisztázott és szabályozott. (A kerek asztalokba a GSZT is képviselőket delegálhatott.) 2007 novemberében és 2008 májusában pedig országgyűlési határozatok születtek a Gazdasági és Szociális Tanácshoz funkcióiban és összetételében is kísértetiesen hasonlító Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács, majd utóbb kormányhatározat a Gazdasági Egyeztető Fórum létrehozásáról.[54] Ez utóbbi fejlemény a Gazdasági és Szociális Tanácsot is meglepetésként érte.

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács, – amely „egyeztető, véleményező, javaslattevő testület" –, az országgyűlés és saját kezdeményezésre a nemzeti fenntartható fejlődés témakörében napirendre tűzött kérdéseket vitat meg, ami széles értelemben minden nemzeti stratégiát magában foglal. A tanácsot létrehozó országgyűlési határozat az öt parlamenti párt közös előterjesztésére, hatalmas támogatással (361 szavazat), meglehetős érdektelenség mellett, – gyakorlatilag vita nélkül –, született meg. Kétségtelen erőssége, hogy az intézmény, – legalábbis a létrehozó országgyűlési határozat –, még valamennyi parlamenti párt támogatását élvezte.

Az országgyűlési határozat szövegéből nem derül ki, hogy az NFFT a fenntartható fejlődés általában nemzetstratégiainak minősíthető széles témakörén belül mi célból és mivel foglalkozik. Az sem világos, hogy működése hogyan kapcsolódik a parlament törvényhozói és a kormány feletti ellenőrző tevékenységéhez. A testületnek a konkrét feladatai, a kormány működésével való kapcsolódásai, – még a Gazdasági és Szociális Tanácshoz hasonló mértékben –, sem szabályozottak, a testületben a kormány, – azon túlmenően, hogy képviselője az NFFT négy társelnökének egyike –, nincs jelen.

A mintegy 30-35 fősre tervezett NFFT sokkal inkább tűnik egy jogosítványok nélküli „második kamarának", mint az országos társadalmi párbeszéd intézményének. Elnöke az országgyűlés mindenkori elnöke. Tagsága, – társadalmi hátterét tekintve –, részben azonos a Gazdasági és Szociális Tanácséval, részben túlmutat azon. Így ott vannak benne is a gazdaság, a munkavállalók, a civilek és a tudomány képviselői. De olyanok is bekerültek, akik a GSZT-ből kimaradtak, – s általában az európai gazdasági és szociális tanácsokban sincsenek ott, – így a politikai pártok, az egyházak, az önkormányzati szövetségek, a nemzeti és etnikai kisebbségi szervezetek képviselői. A tagság soraiban „alulképviselt" a gazdaság. Mindössze négy képviselője van jelen, – kettő a gazdasági kamarákat, kettő a munkaadókat képviseli –, míg a Gazdasági és Szociális Tanácsban a gazdaságnak 18 (!) képviselője van. Ez azt is jelzi, hogy az NFFT nem, vagy csak igen korlátozottan alkalmas gazdasági stratégiák tárgyalására.

---

[54] *A 100/2007. (XI. 14.) és az 57/2008. (V. 22) OGY határozatok, illetve a kormány 1052/2008 (VIII. 4.) sz. határozata.*

Miután az országgyűlés a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanácsban, – saját vélhető megítélése szerint –, a társadalmi párbeszéd „jelentős" intézményét hozta létre, aligha remélhető, – bár nem zárható ki –, hogy belátható időn belül törvényt fogadjon el a Gazdasági és Szociális Tanácsról. Miközben az utóbbi már négy éve létezik és működik, s eddig, – ismételt erőfeszítések ellenére –, semmiféle jogszabály nem született róla.

A Gazdasági Egyeztető Fórum és az OÉT, illetve a GSZT viszonya ugyancsak tisztázatlan, illetve rendezetlen.

4. A GSZT a nemzetstratégiákról folytatott konzultációkra egy olyan időszakban lett életre híva, amikor a legnagyobb kormányzati bizonytalanság, – elegendő utalni a gazdasági egyensúlyi és növekedési problémák kezelésének kényszerére, a reformok szükségességére, erőltetésére, majd halogatására, a gyorsan változó, prioritásaikban folyamatosan mozgó újabb és újabb kormányzati cselekvési programokra-, éppen nemzetstratégiák, így gazdasági és társadalmi stratégiák, terén mutatkozott.

Emlékezetes, hogy a kormány az egészségügyi reform koncepcióját nem azért mulasztotta el érdemben megvitatni a Gazdasági és Szociális Tanácsban, mert a partnerek ezzel eleve szembehelyezkedtek, vagy a szabaddemokraták által [akkor] birtokolt egészségügyi tárca erre nem mutatott volna hajlandóságot. Egyszerűen az ügy nem volt olyan készültségi állapotban, – ideértve a kormánykoalíción belüli politikai egyeztetést –, hogy társadalmi egyeztetésre, vitára lett volna bocsátható. Az egészségbiztosítókról szóló, a parlament által két ízben is elfogadott, – majd 2008 májusában visszavont –, törvényen is az utolsó pillanatig folytak a civil társadalom számára jórészt nyomon követhetetlen szakmai, vagy inkább politikai viták.

Ebből is adódott, hogy a testülettel kapcsolatos kormányzati magatartást, illetve várakozásokat kezdettől fogva bizonyos fokú bizonytalanság, – illetve ezzel együtt a változó körülményeket tükröző érthető változékonyság, – lengte körül.

Hogy a GSZT nem mindig tudta, hogy „mit kezdjen magával", nyilván szerepe volt annak is, hogy láthatólag a kormány sem mindig tudta, hogy mit kezdjen az, – egyébként általa teremtett –, testülettel.

Ez a probléma már a Gazdasági és Szociális Tanács megalakulásakor jelen volt. A 2004. augusztus 24-re összehívott alakuló ülésnek, – s ez a miniszterelnök váltás összefüggéseiben talán nem is volt meglepő –, kezdetben nem volt érdemi témája. Némi fejtörések után jutott el a kormány, – illetve a kancellária miniszter – , arra a jövő szempontjából később igen szerencsésnek bizonyult döntésre, hogy ez – az akkor még más nevet viselő –, Új Magyarország Fejlesztési Terv legyen.

5. A társadalmi párbeszéd összetett folyamat, – ennek kormányzati oldalról különféle témákban különféle kormányszervek és intézmények a részesei, ezért érdemi megvalósítása, – világos célokon és az elérésükre hívatott stratégián túl –, megfelelő koordinációt igényel.

Ez nem valamiféle központi „irányítást" jelent, de legalábbis annak nyomon követését, hogy mi folyik az egyes intézményekben, – így mindenekelőtt az Országos Érdekegyeztető Tanácsban és a Gazdasági és Szociális Tanácsban.

Úgy tűnik, hogy erre a Miniszterelnöki Hivatal, – és a kancellária miniszter –, 2008 elején felhatalmazást is kapott, de gyakorlati eredmények még nem igen mutatkoznak.

4. Hogyan tehető érdemibbé a társadalmi párbeszéd?

Ahhoz, hogy az országos társadalmi párbeszédben minőségi változás következzék be, újra szükséges gondolni és rendezni a Gazdasági és Szociális Tanács és a kormány viszonyát, illetve a GSZT működési feltételeit.

1) Ennek leginkább kézenfekvő rövidebb távú megoldásaként a kormány és a GSZT közti megállapodás kínálkozik, amely, – legalább egyéves távlatban –, rögzíti együttműködésüket, nevezetesen, hogy a kormány milyen nemzetstratégiai ügyek GSZT elé terjesztésére, illetve a GSZT melyek véleményezésére vállal kötelezettséget a soron következő évben. A megállapodásnak, – a GSZT reális lehetőségeihez is igazodva –, szelektívnek kell lennie, azaz nem szabad átfognia azoknak a nemzetstratégiai ügyeknek a teljes spektrumát, amelyekkel a kormány szembekerült.

A kormány vegye komolyan a társadalmi párbeszédet, s ha nem is valósítja, – mint ahogy nem is valósíthatja meg –, a fórumokon elhangzott javaslatokat, érdemben reagáljon azokra, azaz legyen „visszacsatolás".

A Dr. Kaucsek György által megkérdezett GSZT tagok kormánnyal fennálló kapcsolatokat illetően is leginkább a visszacsatolás hiányát tették szóvá: "A kormányzat nem fordít kellő figyelmet a GSZT-re." – „Az elhangzott javaslatokat, véleményeket tartalmazó dokumentumok, jegyzőkönyvek további életútját nem látni. A kormányzati oldalról hiányzik az ezekre adott visszacsatolás, pl. az állásfoglalások meggondolása, megfontolása, a velük való további foglalkozás stb. Mintha egy feneketlen kútba esnének a javaslatok." – „Nem világos, hogy a GSZT véleményét ki és hogyan hasznosítja, mintha légüres térben mozogna." – „A testületben elhangzó véleményeknek nincs további életük, nincs rájuk felelős visszacsatolás kormányzati részről. – „Sem a kormányzati 'előkészítő' munkában, sem a visszacsatolásban nem jelenik meg, nem érvényesül a GSZT. A kormányzati összekötő [koordinátor, a szerző] felhatalmazása úgy tűnik nem elég erős ebben." – „ A kormány-oldalon voltak ugyan látszat-együttműködési törekvések, de ezek szertefoszlottak akkor, amikor megjelent a kormány valamelyik 'túlsúlyos' főtisztviselője, aki nem indokolt, hanem kinyilatkoztatott." – „Leginkább a kormány hosszú távú koncepciójánál tapasztalható visszaesés a korábbiakhoz képest. A korábbi ígéretek nincsenek összhangban a tettekkel, így pl. az innováció és a tudásalapú gazdaság, a 3 éves bérmegállapodás témakörökben."

– „A jelenlegi feszült gazdaságpolitikai helyzetben a kormány nem törekszik olyan hosszú távra kiható megegyezésre, amely döntéseiben, cselekvéseiben jelentősen korlátozná." – „A 'jóindulatúan' küldetéstudatos mindenkori kormányokat zavarja a párbeszéd."

A feladat technikai megoldásához európai uniós példák sora kínál segítséget.

2) Kívánatos lenne a Gazdasági és Szociális Tanácsról törvényt alkotni, túljutva azon a jórészt kimondatlan egyet nem értésen, amely az akkori kormánykoalíción belül, illetve az ellenzéki pártokkal is fennállt, s amely a törvény megszületését 2006-ban meghiúsította.

Ez megfelelne számos európai ország, – köztük a Magyarországgal együtt csatlakozók –, gyakorlatának.

A kormány, – és az országgyűlés –, alkotmányozás hiányában is –, sokat tehetne a társadalmi párbeszéd jogszabályi alapjainak megerősítésére, ha erre van politikai akarat.

Általában szükséges tisztázni ugyanakkor a társadalmi párbeszéd országos intézményeinek, – így az OÉT-nek és a GSZT-nek is –, az alkotmányos jogállamban, illetve annak politikai intézményrendszerében betöltött szerepét és elfoglalt helyét, illetve azokat a feltételeket, amelyek eredményes és hatékony működésükhöz szükségesek.

Ha a jogszabályi alapok megerősítéséhez az Alkotmány nem is nyújt segítséget, illetve hivatkozási alapot, egyre inkább megteszi ezt az Európai Unió, így a 2007 végén aláírt Lisszaboni Szerződés.

3) Az Országos Érdekegyeztető Tanácshoz és a Gazdasági és Szociális Tanácshoz való viszonyában a kormánynak szükséges lenne tartania magát ahhoz elvi sémához, amelyet az OÉT általa is támogatott 2002 július 26-i megállapodása foglal magában.

Ez az előbbit a munka világában megvalósuló háromoldalú országos érdekegyeztetés intézményének, az utóbbit pedig a nemzetstratégiákról a civil társadalom széleskörű képviseletével folytatott társadalmi párbeszéd intézményének tekinti.

Ez fontos annak elkerüléséhez, hogy a GSZT tevékenysége „kiüresedjék" mielőtt érdemben beindult volna, illetve a neki szánt funkciókat is az OÉT vegye át.

Az országos társadalmi párbeszéd intézményrendszere, – függetlenül a GSZT 2004-ben történt létrehozásától is –, átalakításra szorul.

Az Országos Érdekegyeztető Tanácsot a GSZT már mentesítette a nemzetstratégiai kérdések megvitatásától, – egyelőre inkább elvileg, mint gyakorlatilag.

A továbbiakban szükség lesz a „munka világával" kapcsolatos érdekegyeztetés kérdésének átfogó áttekintésére és rendezésére. Ez a régóta megérett átalakítás elsősorban a „munka világával" kapcsolatos intézményeket kell, hogy érintse. Itt nem igen van szükség új elgondolásokra, hiszen a „munka világával" kapcsolatos érdekegyeztetésről már az 1990-es években megalapozott elemzések és változtatási javaslatok születtek

A változtatás megvalósulhat az OÉT „profiltisztításával", – nevezetesen, hogy a testület működése a „vállalkozási szférára" szűkül –, illetve, hogy a közszolgálati érdekegyeztetést egy vele egyenrangú új testület, – KIÉT, illetve OKÉT utód –, vállalja föl. De úgy is, hogy az OÉT tevékenysége differenciálódik, és – módosított résztvevői körrel – mind a vállalkozási, mind a közszolgálati, – és esetleg külön a közszolgáltatói –, szféra érdekegyeztetése számára is intézményes keretet biztosít.

IX. FEJEZET

Nemzetközi kitekintés – az országos társadalmi párbeszéd intézményei az Európai Unióban

1. A nemzeti intézmények – sokszínűség

A kötet előző fejezetei bemutatják és elemzik az országos társadalmi párbeszéd Magyarországon működő két meghatározó intézményét, a hosszabb múltra visszatekintő Országos Érdekegyeztető Tanácsot és a négy éve megalakult Gazdasági és Szociális Tanácsot.

Az európai intézmények feltérképezése során[55] számos olyan kérdéssel szembesültünk, amelyek a hazai helyzetre és intézményekre is relevánsak. Így az Európai Unió országaiban létrejött és általunk vizsgált egyes intézmények, – figyelembe véve elnevezésüket, funkcióikat, összetételüket stb. –, mennyiben tekinthetőek inkább gazdasági és szociális tanács típusú testületnek, vagy inkább a klasszikus tripartit érdekegyeztető fórumnak? Miként jöttek létre? Hogyan működnek, és milyen feltételek szükségesek ahhoz, hogy érdemi tevékenységet folytathassanak? Kik és milyen megfontolásokból a résztvevőik? Milyen a szervezetük? stb.

Napjainkban az Európai Unió tagállamainak többségében létezik, – elnevezésétől függetlenül –, olyan intézmény, szervezet, amelynek küldetése a gazdasági és szociális kérdésekről való konzultáció. Kivételként a leggyakrabban az Egyesült Királyságot, Németországot említjük, de ide sorolható Dánia, Svédország vagy az újabb tagállamok közül Ciprus.

A korábbi vizsgálat során a „gazdasági és szociális tanácsok" elnevezést, – ha úgy tetszik –, bizonyos értelemben gyűjtőfogalomként használtuk és ebben az egyik meghatározó szempont az volt, hogy az adott intézményt maga az Európai Unió, illetve az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság is gazdasági és szociális tanácsként tartja számon.

A helyzet azonban ennél sokkal összetettebb és árnyaltabb, hiszen – mint látni fogjuk – egységes európai modell nem létezik. A gazdasági és szociális kérdésekről való konzultáció céljából Európában létrejött intézmények egyik legjellemezőbb vonása éppen azok sokszínűsége.

Itt csupán utalni kívánunk arra, – ez a hivatkozott tanulmányban részletesen kifejtésre került –, hogy ezek az intézmények Európában, az egyes európai országokban igen eltérő történelmi, társadalmi-gazdasági körülmények között – egymástól időben is jelentősen eltérő módon – jöttek létre. Az első intézmények, illetve azok csírái egyes országokban már a két világháború között is léteztek (pl. Franciaország).

---

[55] *Egy korábbi tanulmányban már részletesen foglalkoztunk az Európai Unió országaiban létező, az országos társadalmi párbeszéd, illetve nemzeti konzultációk keretéül szolgáló intézményekkel. Héthy – Ónodi i.m. 115-134., 165-205. old.*

Az Európai Gazdasági Közösség 1957. évi megalakulásával, majd bővítésével a nemzeti intézmények köre is kibővült. Az egyes országok Európai Unióhoz történő csatlakozása és a testület létrehozásának időpontja között közvetlen időbeli összefüggés ugyanakkor általában nincs.

Az országok jelentős részében ezek a konzultatív testületek az európai uniós tagságot megelőző időpontban jöttek létre, néhány országban pedig, – ilyen például Luxemburg, Görögország, Portugália, Spanyolország –, a tagság után néhány évvel. De akad példa arra is, amikor az intézmény létrehozását a társulási tárgyalások során vállalt kötelezettség „kényszerítette" ki.

Természetesen nem hagyható figyelmen kívül az a körülmény sem, hogy már az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó alapító szerződés[56] is rendelkezett egy ilyen típusú szervezet létrehozásáról közösségi szinten.

„Gazdasági és Szociális Bizottság kerül felállításra tanácsadó jelleggel. Ez a bizottság a gazdasági és társadalmi élet különböző csoportjainak, különösen a termelők, mezőgazdasági dolgozók, közlekedési vállalkozók, munkavállalók, kereskedők, kézművesek, szabadfoglalkozásúak és a közvélemény képviselőiből áll."

A Gazdasági és Szociális Bizottság léte és működése szintén hatással lehetett és bizonyos tekintetben mintául szolgálhatott a későbbiekben tagállami szinten életre hívott konzultatív testületeknek. A Gazdasági és Szociális Bizottság ismertetése nem tárgya a mostani elemzésnek, ezért erre részletesen nem térünk ki.

Annyit azonban megemlítünk, hogy az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az Európai Unió „kormánya", az Európai Bizottság mellett ugyanolyan, vagy nagyon hasonló szerepet tölt be, mint a nemzeti szinten létrehozott tanácsok a nemzeti kormányok mellett.

Működése ugyanakkor ugyanolyan mértékben eltér a nemzeti gazdasági és szociális tanácsokétól, mint ahogy az Európai Unió Bizottságáé a nemzeti kormányokétól.

Az elkövetkezőkben az Európai Unió tagországaiban létrejött és működő országos társadalmi párbeszéd, konzultáció intézményeit kívánjuk bemutatni mindenek előtt a hazai intézmények elemzésével összefüggésben.

Kísérletet teszünk arra is, hogy az európai intézményeket abból a szempontból „értékeljük", hogy azok a Magyarországon egymás mellett létező két intézménytípus közül melyikkel mutatnak hasonlóságot, illetve különbözőséget. Ehhez – megítélésünk szerint – leginkább az egyes intézmények funkcióinak és összetételének vizsgálata szolgálhat kiindulási alapul.

---

[56] *1957. évi Római Szerződés, 3. Fejezet, 193-198. cikk*

Az alábbi táblázatban az Európai Unió országaiban működő és általunk vizsgált intézményeket mutatjuk be.

Ország		Alakulás éve
Ausztria	1.) Paritásos Bizottság 2.) Gazdasági és Szociális ügyek Tanácsa	1957 1963
Belgium	„A Szociális Partnerek Háza": 1.) Központi Gazdasági Tanács 2.) Országos Munkaügyi Tanács	 1948 1952
Bulgária	1.) Tripartit Együttműködés Országos Tanácsa 2.) Gazdasági és Szociális Tanács	1992 2001
Csehország	Gazdasági és Szociális Megállapodás Tanácsa	1997
Észtország	Gazdasági és Szociális Tanács	1999
Finnország	Gazdasági Tanács	1966
Franciaország	Gazdasági és Szociális Tanács	1958
Görögország	Gazdasági és Szociális Tanács	1994
Hollandia	Szociális-Gazdasági Tanács	1950
Irország	Országos Gazdasági és Szociális Tanács	1973
Lengyelország	Szociális és Gazdasági Ügyek Tripartit Bizottsága	1994
Lettország	Országos Tripartit Együttműködés Tanácsa	1999
Litvánia	Litván Köztársaság Tripartit Tanácsa	1995
Luxemburg	Gazdasági és Szociális Tanács	1966
Magyarország	1.) Országos Érdekegyeztető Tanács 2.) Gazdasági és Szociális Tanács	1988 2004
Málta	Gazdasági és Szociális Fejlődés Máltai Tanácsa	2001
Olaszország	Országos Gazdasági és Munkaügyi Tanács	1957
Portugália	Portugál Gazdasági és Szociális Tanács	1991
Románia	Szociális Párbeszéd Tripartit Titkársága *Átalakult:* Gazdasági és Szociális Tanács	1993 1997
Spanyolország	Gazdasági és Szociális Tanács	1991
Szlovákia	Gazdasági és Szociális Partnerség Tanácsa *Átalakult:* Gazdasági és Szociális Tanács	1997 2007
Szlovénia	Gazdasági és Szociális Tanács	1994

A fenti táblázat – mint később látni fogjuk – jól illusztrálja, hogy az egyes intézmények – sok esetben azonos, vagy hasonló elnevezés ellenére – egymástól igen jelentős mértékben különböznek és nagyon változatos képet mutatnak.

Az alábbiakban a nemzetközi gyakorlatot a hazai intézményeket bemutató előző fejezetek szerkezetéhez igazodóan tekintjük át.

2. Az intézmények jellege, küldetése, funkciói – kapcsolata a kormánnyal

Az Európai Unió országaiban létező országos szintű párbeszéd intézmények küldetésének meghatározása jelentős hasonlóságot mutat, lényegi különbség, – kisebb hangsúlyeltolódásokat leszámítva –, szinte nem tapasztalható.

E szerint küldetésük a társadalom egészét érintő átfogó gazdasági és társadalmi kérdésekről való konzultáció a konszenzus elősegítése érdekében, a társadalmi párbeszéd és a társadalmi béke erősítése.

Az egyes testületek konkrét feladataiban és jogosítványaiban azonban már jelentős eltérések mutatkoznak függetlenül attól, hogy magukat általában konzultatív, tanácsadó testületként definiálják. Ezért ez részletesebb elemzést érdemel.

Ebből a szempontból alapvetően kétféle gyakorlat figyelhető meg.

A vizsgálat alá vont európai intézmények egy részének feladatköre nem terjed túl a konzultáción, tanácsadáson, véleményezésen és javaslatok, ajánlások megfogalmazásán. Fenti megállapítással természetesen nem minősíteni kívánjuk ezt a típusú jogosítványt, hiszen számos példa van arra, – elsősorban Nyugat-Európában –, hogy ez a konzultatív jellegű jogosítvány is lehet adott körülmények és feltételek mellett igen „erős". A megkülönböztetés érdekében az ide sorolható intézményeket konzultatív, gazdasági és szociális tanács típusú testületeknek nevezzük.

Jellemzően ilyen típusú intézmények jöttek létre és működnek ma is az Európai Unió nyugat-európai országaiban – többnyire gazdasági és szociális tanács vagy hasonló elnevezéssel. A közép-kelet európai országok közül ennek a modellnek felel meg a magyar és a bolgár gazdasági és szociális tanács. Fontos azonban megjegyezni, hogy ez utóbbi két országban az országos társadalmi párbeszédnek – a gazdasági és szociális tanács mellett – létezik egy másik, hosszabb múltra visszatekintő tripartit intézménye is.

A nyugat-európai országok közül egyedül Belgiumban találunk példát két, egymástól eltérő funkciójú intézmény egyidejű létezésére. Konzultatív jellegű testületnek Belgiumban a Központi Gazdasági Tanács tekinthető. Ausztriában ugyanakkor külön fóruma létezik a szociális partnerek egymás közötti konzultációjának, és a szociális partnerek és a kormány közötti konzultációnak.

A vizsgált intézményeknek ugyanakkor van egy másik csoportja, amelyeknek a konzultatív funkcióktól eltérő, azon túlmutató egyéb jogosítványai (is) vannak (pl. bérmegállapodások, kollektív tárgyalások, munkaügyi közvetítés stb.) Ezeknek az intézményeknek a feladatköre alapvetően a munka világára fókuszál és általában a munkaügyi érdekegyeztetés intézményi keretéül szolgálnak. Ez a típusú intézmény általában a poszt-kommunista közép-kelet európai országokban honosodott meg, és jellemzően tripartit, munkaügyi érdekegyeztető fórumnak tekintendő. Ez számos esetben már az intézmény elnevezésében is tükröződik (Pl. Bulgária: Tripartit Együttműködés Országos Tanácsa, Lengyelország: Szociális és Gazdasági ügyek Tripartit Tanácsa, Magyarország: Országos Érdekegyeztető Tanács stb.). Ugyanakkor számos példa van arra is, hogy gazdasági és szociális tanács elnevezés alatt működik munkaügyi érdekegyeztető fórum (pl. Románia, Szlovákia, stb.)

A magyar Országos Érdekegyeztető Tanács – a jogosítványok tekintetében – egyedülállónak tekinthető Európában, hiszen egyetlen olyan más intézmény sem létezik, amelynek a konzultáción, érdekegyeztetésen túl, közhatalmi jellegű jogosítványai is lennének. Ezekkel a jogosítványokkal a tanulmány másutt részletesen is foglalkozik.

Ugyanakkor megjegyezzük, hogy Nyugat-Európában is vannak olyan intézmények, amelyek a konzultáción túl más jellegű, egyéb jogosítványokkal is rendelkeznek. Például a holland Szociális-Gazdasági Tanács jelentős irányítási és ellenőrzési jogosítványokkal rendelkezik a szakmai és szakmaközi (kamarai) szervezetek tekintetében és jelentős szerepet tölt be az üzemi tanácsokról szóló törvény végrehajtásában is.

Az országos párbeszéd intézményei tevékenységüket saját kezdeményezésből, és/vagy a kormány, – néhány esetben – a parlament felkérésére végzik. Az eltérések abban jelentkeznek, hogy e tekintetben a testületeknek, illetve kormányoknak mennyire vannak erős jogosítványaik, illetve kölcsönös kötelezettségeik, illetve vannak-e ilyenek egyáltalán. A testület számára létezik-e olyan kötelezettség, hogy meg kell tárgyalnia az elé benyújtott javaslatot, vagy pedig ez a tanács döntésén múlik. A kormány számára pedig van-e olyan kötelezettség, hogy bizonyos javaslatokat köteles a testület elé bevinni. További kérdés, hogy a kormányok, parlamentek milyen mértékben veszik figyelembe a tanácsok véleményeit, javaslatait és erről milyen a visszacsatolás a tanácsokhoz.

Az európai gyakorlat sokszínűségéből adódóan valamennyi megoldásra találunk példát. A példák sorából itt azokat tartjuk kiemelésre érdemesnek, ahol a konzultáció, véleménykérés, illetve véleményezés kötelezettséget jelent vagy a tanács, vagy a kormány, vagy mindkettő számára. Nem törekszünk teljességre, csupán az egymástól eltérő gyakorlatokat kívánjuk érzékeltetni, bemutatni.

A belga Országos Munkaügyi Tanács, – törvényi felhatalmazás alapján –, a munkajog és szociális jog területén a jogalkotási folyamatban jelentős véle-

ményezési, javaslattételi jogosítványokkal rendelkezik. Ez azt jelenti, hogy a törvényekben előírt kérdésekben kötelező konzultációt folytatni a tanáccsal és előzetesen kikérni a véleményét.

Hasonló módon Franciaországban a Gazdasági és Szociális Tanács köteles véleményezni valamennyi gazdasági és szociális tárgyú törvényjavaslatot, – kivéve a költségvetési törvényt. A kormány ezt sürgősségi eljárás keretében is kérheti rövid határidővel. A tanács delegálhat egy tagot véleményének ismertetésére a parlamentbe. Ezzel egyidejűleg a miniszterelnöknek is megvan az a kötelezettsége, hogy minden évben tájékoztatást adjon arról, hogy a tanács véleményéből, javaslataiból mi került elfogadásra.

A görög Gazdasági és Szociális Tanács bizonyos tárgykörökben szintén köteles jogszabályokat véleményezni. Ezeket a tárgyköröket törvény határozza meg. Véleményét a kormány rendkívüli, 15 napos határidővel is kérheti.

A luxemburgi kormány általában, – a rendkívüli sürgősség esetét kivéve –, kikéri a Gazdasági és Szociális Tanács véleményét a gazdasági és szociális kérdések szabályozása esetén. A Tanácshoz fordul általában minden olyan kérdésben is, amelyekben a szakmai kamarák álláspontja jelentősen eltér egymástól. Ez utóbbi esetben a Tanács egységes, koordinált álláspontot alakít ki.

Portugáliában a kormánynak van olyan kötelezettsége, hogy minden évben be kell számolnia a Gazdasági és Szociális Tanács véleménye, javaslata alapján megtett intézkedéseiről.

Spanyolországban törvény határozza meg azokat az eseteket, amelyekben a Gazdasági és Szociális Tanács számára a véleményalkotás kötelező, más esetekben csupán lehetőség. A Tanács véleménye természetesen a kormányra nézve nem kötelező.

Romániában a jogalkotók minden olyan esetben kikérik a Gazdasági és Szociális Tanács véleményét, amikor a jogalkotás tárgya a béreket, vagy a munkaadók és munkavállalók alapvető jogait és kötelezettségeit, a társadalombiztosítást, a nyugdíjakat, vagy a munkanélküliek jogait érinti.

Más országokban ilyen típusú kötelezettség egyik fél számára sem áll fenn (sem vélemény kérésére, sem vélemény adására), az elsősorban a partnerek eseti döntésének a függvénye. A kormány nem rendszeresen és nem meghatározott tárgykörökben fordul a tanácshoz. Ez utóbbi megoldás – megítélésünk szerint – „súlytalanabbá" teszi ezeket a testületeket.

A magyar Gazdasági és Szociális Tanács működése sajátosnak, – és valószínűleg egyedülállónak –, tekinthető ebből a szempontból. A tanács, – a 2005. december 1-i ülésen megfogalmazott álláspontja szerint –, még annak a döntésnek a

lehetőséget is fenntartja a maga számára, hogy kíván-e egyáltalán konzultációt folytatni vagy sem a kormány által hozzá benyújtott javaslatról.

Ugyanakkor teljesen informális alapon, a felek kölcsönös együttműködési szándékán alapuló testület, a kölcsönös jogok és kötelezettségek deklarálása nélkül is lehet eredményes. Ez utóbbira jó példa az osztrák Gazdasági és Szociális ügyek Tanácsa.

A tripartit érdekegyeztető fórumok esetében, – ahol a kormány, a szakszervezetek és a munkaadók párbeszéde, megállapodások létrehozása zajlik –, ott a jogok és kötelezettségek, illetve az együttműködés szabályai általában jogszabályokban, – vagy ennek hiányában –, megállapodásokban rögzítettek.

3. Az intézmények összetétele, illetve résztvevői

A vizsgált európai intézmények méretükben, így a tagok száma tekintetében is igen változatos képet mutatnak. Ezzel a kérdéssel itt nem kívánunk részletesen foglalkozni, csupán jelezzük, hogy a legkisebb tanács Máltán (14 fős), a legnagyobb Franciaországban (231 fős) működik.

A mostani elemzés szempontjából azonban sokkal jelentősebb az intézmények összetételének a kérdése. Az egyes intézmények összetétele, – mint látni fogjuk – általában összefügg a testületek jellegével, funkcióival is.

Az összetétel tekintetében az egyik fontos szempont, hogy a kormány tagja-e a testületnek vagy sem. Az intézmények e szempontból történő minősítésénél támaszkodunk a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal (International Labour Office, ILO) által használt fogalomrendszerre.

Az ILO megközelítésében a társadalmi párbeszéd alapmodellje tripartit, azaz a kormány, a szakszervezetek és a munkaadók közötti párbeszédet jelenti.

Az általunk vizsgált intézmények közül ennek a modellnek leginkább a Közép-Kelet Európában létező, – és elsődlegesen a munka világához kapcsolódó –, érdekegyeztető fórumok felelnek meg. Ilyen intézmények működnek Bulgáriában (Tripartit Együttműködés Országos Tanácsa), Csehországban, Észtországban, Lengyelországban, Lettországban, Litvániában, Magyarországon (Országos Érdekegyeztető Tanács), Romániában, Szlovákiában, Szlovéniában, de ezen túlmenően Máltán is. Észtországban a kormányon, szakszervezeteken és a munkaadókon túl a kormány által delegált szakértők is tagjai a testületnek.

A konzultatív, gazdasági és szociális tanács jellegű intézmények sorában tisztán tripartit összetételű intézményt nem találunk. Olyat azonban igen, ahol a fenti hármas összetétel létezik, de az további szereplőkkel egészül ki, ezeket

nevezhetjük „tripartit plusz" intézményeknek. Itt a kormány, a szakszervezetek és munkaadók köre általában egyéb érdekképviseletekkel, civil szervezetekkel és/vagy szakértőkkel egészülnek ki. Erre találunk példát Írországban és Portugáliában.

Ausztria helyzete fenti szempontból – bizonyos értelemben – speciálisak tekinthető. Az osztrák Gazdasági és Szociális ügyek Tanácsa alapvetően „bipartit" intézmény, amelyben csak a munkaadók és a munkavállalók érdekképviseletei vesznek részt. Ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül hogy ez a konzultatív testület az 1957-ben létrejött Paritásos Bizottság albizottságaként alakult meg. A Paritásos Bizottság pedig a kormány és a szociális partnerek párbeszédének a fóruma Ausztriában.

A nyugat-európai országok – a testületek összetételében – általában az Európai Unió szintjén működő konzultatív testület (Európai Gazdasági és Szociális Bizottság) szerkezeti modelljét követik.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot három csoport alkotja:1.) munkaadók, 2.) munkavállalók, és 3.) egyéb érdekképviseletek. Lényegében ennek a modellnek felelnek meg Bulgária, Franciaország, Görögország, Hollandia, Spanyolország és Magyarország gazdasági és szociális tanácsai.

Az összetétel tekintetében ezek között az országok között is vannak bizonyos eltérések, sajátos megoldások. Például az un. „harmadik csoport"-ban egyikmásik országban nem csupán egyéb érdekképviseletek, – beleértve a szervezett civil társadalom szervezeteinek képviselőit is –, de szakértők, tudósok, nagytekintélyű személyek, vagy egyéb kiemelt intézmények képviselői is részt vesznek. Hollandiában például a munkaadók és munkavállalók képviselőin túl a harmadik csoportot az. un."korona-tagok" – király/nő által kinevezett független szakértők – és a Holland Központi Bank és a Tervezési Hivatal elnökei alkotják. De említhetnénk Magyarországot is, ahol a Gazdasági és Szociális Tanácsot négy csoport alkotja: 1.) a munkavállalók, 2.) a gazdasági élet képviselői (amely tágabb kört foglal magában, mint a munkaadói érdekképviseletek), 3.) a civil szervezetek és 4.) a tudomány képviselői. Ezek a tanácsok abban azonban mindenképpen megegyeznek, hogy a kormányok nem részei a testületnek.

A tagok mandátuma általában határozott időre szól, de a mandátum hossza tekintetében már jelentős különbségek vannak. Ez egyéves és ötéves időtartam között változó. Egy évre szól a tagok mandátuma Máltán és öt évre például Olaszországban és Franciaországban. Leggyakrabban a mandátum négy évre szól, ami általában egy alkalommal megújítható. Van olyan ország ahol a mandátum a kormányzati vagy parlamenti ciklushoz igazodik (pl. Portugália).

Talán a magyar Gazdasági és Szociális Tanács az egyetlen, ahol a tagok mandátuma nincs meghatározott időtartamhoz kötve. Szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy az előkészítése során a mandátum javasolt időtartama négy év volt, ez azonban végül nem került be az alapszabályba.

4. Az intézmények alapja: jogszabály vagy megállapodás?

A testületek létrehozásának alapja tekintetében az Európai Unió országaiban általában kétféle gyakorlattal találkozunk.

Az országok többségében a testületet jogszabály hozta létre, vagy később jogszabály született róla, de e tekintetben is meglehetősen árnyalt a kép.

Azokban az országokban, ahol a testületnek jogszabályi alapja van, ott a szabályozás általában törvényi szinten történt. Ez alól lényegében csak Észtország képez kivételt, ahol kormányrendelet hozta létre a Gazdasági és Szociális Tanácsot.

Törvény alapján jött létre az intézmény az alapító, illetve régebbi tagországok közül Belgiumban, Finnországban, Franciaországban, Görögországban, Hollandiában, Luxemburgban, Olaszországban, Portugáliában és Spanyolországban. Az utóbb csatlakozott országok közül pedig Bulgáriában, Lengyelországban, Máltán és Romániában. Litvániában és Szlovákiában az eredetileg megállapodással létrehozott testületről később született jogszabály. Litvániában a Munka Törvénykönyve, Szlovákiában az országos tripartit konzultációról szóló törvény keretében. Ez utóbbit 2007 elején fogadta el a szlovák parlament.

A törvények jellege vonatkozásában is jelentős eltéréseket figyelhetünk meg az egyes országok gyakorlatában. A törvények vagy keretjellegűek és a működés részletes szabályait más formában rögzítették, vagy néhány esetben meglehetősen részletes szabályozást tartalmaznak. Előbbire példaként a francia, utóbbira a holland törvényt említhetjük.

Különbség figyelhető meg a törvények esetében a jogalkotás tárgya szempontjából is. Találkozunk olyan törvényekkel, amelyek kizárólagos tárgya a testület, a gazdasági és szociális tanács, vagy átfogó törvényekkel (pl. munka törvénykönyve, társadalmi párbeszédről szóló törvény, stb.), amelynek keretében, annak részeként tartalmaz rendelkezéseket a jogszabály a tanácsról.

Néhány országban a gazdasági és szociális tanács, vagy hasonló intézmény létrehozásának alapját az alkotmány is rögzíti. Az alkotmányos alapok tekintetében is megfigyelhetünk bizonyos eltéréseket. A különbség alapvetően abban jelentkezik, hogy az alkotmány csupán a szociális párbeszéd alkotmányos alap-

elvét rögzíti, vagy felhatalmazást ad a testületről szóló törvény megalkotására. Arra is van példa, hogy alkotmány nevesíti is az intézményt (például a francia alkotmány). A testületnek alkotmányban rögzített alapja van Franciaországban, Görögországban, Hollandiában, Lengyelországban, Olaszországban, Portugáliában és Romániában. Görögországban a 2001. évi alkotmány módosítással, Portugáliában az 1989. évi alkotmánymódosítással, Lengyelországban és Romániában pedig az új alkotmányok elfogadásával teremtődtek meg ezek a legmagasabb szintű jogszabályi alapok. Az 1958. évi francia alkotmány külön címben tartalmaz rendelkezéseket a Gazdasági és Szociális Tanácsról, egyben felhatalmazást adva működésére és szervezetére vonatkozó törvény megalkotására.

Az országok másik csoportját azok alkotják, amelyekben az országos társadalmi párbeszéd, konzultáció működésének alapja nem jogszabály, hanem a kölcsönös együttműködés, párbeszéd minden részes fél által vállalt elve. Az erre irányuló megállapodás lehet informális, azaz nélkülözi az erre irányuló szándék formális rögzítését, vagy a felek által aláírt megállapodás formáját ölti. Informális megállapodással jött létre 1963-ban és működött hosszú éveken keresztül az osztrák Gazdasági és Szociális ügyek Tanácsa, amelyet azután 1992-ben a felek egy formális megállapodással is megerősítettek.

Megállapodással jött létre az intézmény Írországban, Csehországban, Litvániában, Szlovákiában, Szlovéniában és Magyarországon. Mint említettük Litvániában és Szlovákiában később jogszabály is született a testületekről. Magyarországon a Gazdasági és Szociális Tanács alapját egy, az Országos Érdekegyeztető Tanácsban 2002-ben – az érdekegyeztetés megújításáról – született megállapodás hozta létre. 2005-ben a magyar kormány törvényjavaslatot nyújtott be az országgyűléshez, amely azonban nem kapta meg az elfogadásához szükséges támogatást. Az Országos Érdekegyeztető Tanácsot kormányhatározat (1988), illetve háromoldalú megállapodás (2002) hozta létre, majd 2006-ban törvény született róla, amely azonban még nem került kihirdetésre.

5. Szervezeti és működési kérdések

Az egyes intézmények belső működési szabályaikat általában maguk határozzák meg, elfogadásukra a plenáris ülésen kerül sor. Ezek a belső szabályok általában alapszabály, ügyrend, vagy szervezeti és működési szabályzat formáját öltik.

Néhány országban a szervezetre, működésre vonatkozó rendelkezések jogszabállyal, vagy egyéb módon külön megerősítésre kerülnek. Belgiumban a tanács belső működési szabályait a király erősíti meg. Finnországban, Görögországban a szervezeti, működési szabályokat kormány, illetve miniszteri rendeletben hirdetik ki. Luxemburgban több nagyhercegi rendelet is szabályozza a műkö-

dés egyes kérdéseit. Hollandiában a Gazdasági és Szociális Tanácsot létrehozó terjedelmes, több mint száz szakaszból álló törvény a működés szabályait is részletesen rögzíti.

Az osztrák Gazdasági és Szociális ügyek Tanácsát e tekintetben is kivételként említhetjük, mert ott a tanács működésére vonatkozóan semmilyen formális szabályozás nem született – ez nyilvánvalóan szorosan összefügg minden tekintetben informális jellegű működésével.

Az egyes intézmények működésének szervezeti keretei, szervezeti formái jelentős hasonlóságot mutatnak, különösen a gazdasági és szociális tanács típusú tanácsok esetében. Ez a szervezeti modell a következő elemekből épül fel: a tanácsok élén elnök áll, akinek munkáját egy-vagy több elnökhelyettes segíti (elnökség). A tanácsok legjelentősebb működési formája a plenáris ülés (elnevezésétől függetlenül), amelynek keretében a döntések (vélemények, határozatok, állásfoglalások stb.) születnek. Mindenütt működik valamilyen döntés előkészítő szervezet (állandó bizottság, hivatal stb. elnevezéssel). A tanácsok állandó vagy eseti munkabizottságokat, munkacsoportokat hoznak létre és működtetnek – általában külső szakértők bevonásával – a vélemények, javaslatok, állásfoglalások szakmai megalapozása érdekében. A tanácsok működését titkárság segíti, amelynek alapvető feladata a plenáris ülések technikai előkészítése és az adminisztratív háttér biztosítása.

Az egyes országokban természetesen csak a fent ismertetett szervezeti séma hasonló, de amikor annak egyes elemeit vizsgáljuk, jelentős eltéréseket tapasztalunk.

Igen különböző például az elnöki tisztség betöltésének módja is. Van ahol az elnök a tanács tagjai sorából kerül ki és van ahol az elnöki tisztet a tanácstól független személy tölti be. Számos ország gyakorlatából látszik, hogy annak ellenére, hogy a tanács az államhatalomtól független testület, elnökének kinevezésében az államfő, a kormány, vagy a törvényhozó hatalom jelentős szerepet játszik. A parlament választja az elnököt például Portugáliában, Bulgáriában, Romániában. Belgiumban és Hollandiában a király nevezi ki az elnököt, Olaszországban a köztársasági elnök. A miniszterelnök, vagy a kormány, illetve annak valamely tagja bízza meg az elnököt például Spanyolországban és Finnországban. Mindezekben az esetekben azonban megelőzően kikérik a tanács véleményét, van ahol a tanács tagjai részéről kétharmados támogatásra van szükség az elnök kinevezéséhez, megbízásához. Vannak országok, ahol az elnöki tisztség a tanácsban helyet foglaló szervezetek képviselői sorából rotációs alapon – a szervezet belső szabályai szerint – kerül betöltésre (pl. Ausztria, Magyarország). De van példa arra is, hogy az elnök a kormány tagja vagy maga a miniszterelnök (pl. Írországban). Az egyes országokban eltérő az elnöki mandátum időtartama is.

A plenáris ülések tekintetében említésre méltó eltérések nem jelentkeznek, a különbségek alapvetően az ülések gyakoriságában figyelhetőek meg. Vannak tanácsok amelyek negyedévente üléseznek és vannak amelyek kéthavonkénti, vagy havonkénti gyakorisággal. Indokolt esetben rendkívüli ülések összehívására is sor kerül. Az üléseken a határozatképesség, illetve határozathozatal szabályait a tanácsok belső szabályzatai rögzítik.

A plenáris ülések általában nyilvánosak, de ettől néhány országban eltérő gyakorlattal találkozunk, például Ausztriában, Finnországban, Görögországban. A tanács határozatai, véleménye azonban ezekben az országokban is publikusak.

A működési kérdések keretében még érdemes röviden a finanszírozásról szólni.

Néhány kevés kivételtől eltekintve (Ausztria, Hollandia, Szlovákia, Görögország) az intézmények működését teljes mértékben az állami költségvetés finanszírozza, eltérés csupán abban van, hogy a forrás a költségvetés mely fejezetében kerül tervezésre, illetve biztosításra (parlament, miniszterelnök, miniszterelnöki hivatal, vagy valamely minisztérium, egyéb költségvetési szerv fejezetében, illetve önálló fejezetként).

Az osztrák Gazdasági és Szociális ügyek Tanácsa e tekintetben is kivételt jelent. A Tanácsnak nincs önálló költségvetése, a működés során esetlegesen felmerülő kiadásokat (konferenciák, publikációk stb.) a felek egyenlő arányban viselik.

A holland Szociális-Gazdasági Tanács finanszírozása nem része az állami költségvetésnek, attól teljesen független. A működési és egyéb költségeket a vállalatok befizetéseiből finanszírozzák.

Szlovákiában egy un. vegyes finanszírozási rendszer működik, amelynek keretében az állami költségvetés csupán a Gazdasági és Szociális Partnerség Tanácsa és titkársága működési kiadásait fedezi, a szociális partnerek költségeinek forrását a tagok befizetései jelentik.

Görögországban pedig az állami költségvetés meghatározó finanszírozása mellett a Gazdasági és Szociális Tanács egyéb forrásokat is bevonhat a finanszírozásba, de ehhez a közgyűlés (plenáris ülés) jóváhagyására van szükség.

Magyarországon minkét intézmény (OÉT, GSZT) működési költségeit az állami költségvetés finanszírozza.

Az állami költségvetésből történő finanszírozással természetszerűen együtt jár az állam azon jogosultsága, hogy a források felhasználását – erre felhatalmazott szervezetein keresztül – ellenőrzi, illetve ellenőrizheti.

Számos országban a tanács titkársága is valamelyik kormányzati szerv (miniszterelnöki hivatal, vagy minisztérium) keretében működik (pl. Franciaország, Írország, Finnország, Észtország, Lengyelország, stb.) és az ülések helyszínét is a kormány biztosítja. A magyar Országos Érdekegyeztető Tanács titkársága a Szociális és Munkaügyi Minisztérium keretében, míg a Gazdasági és Szociális Tanácsé a Magyar Tudományos Akadémia Titkárságának keretében végzi tevékenységét.

Ausztriában a tanácsnak nincs állandó székhelye, üléseit a tanács elnökét adó (félévenkénti rotáló elnökség) szervezet helyiségében tartják.

**

A mára már 27 tagúvá lett Európai Unió országainak jelentős többségében működik valamilyen, az országos társadalmi párbeszéd keretéül szolgáló intézmény.

Ezek az intézmények Európában több mint fél évszázad alatt különböző időszakban, és eltérő történelmi, társadalmi, politikai és gazdasági körülmények között születtek. Jelentős mértékben ez az oka annak, hogy az intézmények igen változatos, sokszínű képet mutatnak. Ezzel magyarázható az is, hogy jellegüket tekintve – eltérő típusú intézmények jötték létre Nyugat-Európában és Kelet-Európában. Nyugat Európát inkább a konzultatív, gazdasági és szociális tanács típusú, a kormány távolmaradásával működő intézmények, míg a kelet-európai országokat inkább a tripartit érdekegyeztető tipusú intézmények jellemzik. Ez a megállapítás még akkor is igaz, ha a leírtakból jól látható, hogy ennél azért valamivel árnyaltabb és sokszínűbb a helyzet, ha az egyes országok intézményeit nézzük.

Az országok többségében az intézményeket jogszabály hozta létre, vagy később született róla jogszabály. A jogszabály általában törvényi szintű. Ez a megállapítás igaz az Unióhoz később csatlakozott közép-kelet európai országok többségére is. Magyarország egyenlőre e tekintetben a kivételek közé sorolandó.

Az országos társadalmi párbeszéd intézményei küldetésüket szinte azonos módon határozzák meg, ennek ellenére feladataikban, jogosítványaikban lényeges különbségeket figyelhetünk meg.

A testületek egy része kizárólag konzultatív jellegű jogosítványokkal rendelkezik (beleértve a tanácsadási, véleményezési feladataikat is). Ezeket az intézményeket gazdasági és szociális tanács típusú intézményként definiál a tanulmány.

Az országos társadalmi párbeszéd keretéül szolgáló intézmények másik csoportját az un. tripartit érdekegyeztető fórumok alkotják, amelyek keretében – túl a konzultációs jogosítványokon – elsősorban a munka világát érintően

jelentős megállapodások (bérmegállapodás, országos kollektív tárgyalások és megállapodások stb.) születnek.

Ezek közül is kiemelkedik, – közhatalmi, közjogi jellegű jogosítványai folytán –, a magyar Országos Érdekegyeztető Tanács.

Az intézmények jellegével is összefüggésben jelentős eltérések mutatkoznak az egyes tanácsok összetételében. Ennek alapján megkülönböztethetjük az európai Gazdasági és Szociális Tanács típusú, azaz „bipartit plusz" (munkaadó – munkavállaló – egyéb érdekképviselet), a tripartit (kormány – munkaadó – munkavállaló), a tripartit plusz (kormány – munkaadó – munkavállaló – egyéb) és az un. bipartit (munkaadó – munkavállaló) összetételű intézményeket.

A társadalmi párbeszéd intézményei között számottevő különbség van a tanácsok tagjainak számát, vagyis a testület nagyságát, illetve finanszírozásuk módját és a kormányzati szerepvállalást tekintve is.

Mindez jól illusztrálja, hogy Európában az országos társadalmi párbeszéd keretéül milyen sokszínű, változatos intézményrendszer szolgál.

MELLÉKLETEK

I. számú Melléklet

Az Országos Érdekegyeztető Tanács és a Gazdasági és Szociális Tanács – elérhetőségek és kapcsolattartó személyek

AZ ORSZÁGOS ÉRDEKEGYEZTETŐ TANÁCS

Kormányzati kapcsolattartó személy:

Dr. Herczog László,
szakállamtitkár,
Szociális és Munkaügyi Minisztérium

Postacím: Szociális és Munkaügyi Minisztérium
1054 Budapest, V. Alkotmány u. 3.

Telefon: 472-8260
Fax: 472-8262
E-mail: herczog.laszlo@szmm.gov.hu

Titkárság:

Postacím: Országos Érdekegyeztető Tanács
Szociális és Munkaügyi Minisztérium
1054 Budapest, V. Alkotmány u. 3.

Kormányzati oldal titkára:
Godó Edit

Telefon: 472-8287
Fax: 472-8288
E-mail: godo.edit@szmm.gov.hu

Munkaadói oldal titkára:
Panykó Antal

Telefon: 472-8292
Fax: 472-8294
E-mail: munkaado@szmm.gov.hu

Munkavállalói oldal titkára:
Szabó Júlianna

Telefon: 472-8289
Fax: 472-8291
E-mail: munkavallalo@szmm.gov.hu

A GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS TANÁCS

Kormányzati kapcsolattartó személy:

Dr. Héthy Lajos,
a Gazdasági és Szociális Tanács kormányzati koordinátora, a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet főigazgatóhelyettese, munkaügyi igazgató

Dr. Ónodi Irén,
a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet munkaügyi igazgatóhelyettese

Postacím:

Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet,
Munkaügyi Igazgatóság,
1066 Budapest, Mozsár utca 14.

Telefon: 354-1984
06-30-9525-013
Fax: 354-1985
E-mail: hethyl@lab.hu
onodii@lab.hu

Titkárság:

Főtitkár:
Dr. Halm Tamás

Postacím: Gazdasági és Szociális Tanács
1051 Budapest Nádor u. 7.

Telefon: 411-6176
Fax: 411-6177
E-mail: halm.tamas@office.mta.hu

II. számú Melléklet

Az Országos Érdekegyeztető Tanács és a Gazdasági és Szociális Tanács Összefoglaló táblázatok a szervezetről és működésről

A testület elnevezése	**Országos Érdekegyeztető Tanács (OÉT)**
Létrejöttének időpontja (előzményei)	1988-1990: Országos Érdekegyeztető Tanács (OÉT) 1990-1999: Érdekegyeztető Tanács (ÉT) 1999-2002: Országos Munkaügyi Tanács (OMT) 2002– Országos Érdekegyeztető Tanács
Létrejöttének alapja (jogszabály vagy megállapodás)	A tanács létrejöttének alapja kormányhatározat (1988), majd a kormány és a szociális partnerek közötti megállapodás (2002). Tevékenységének egyes elemeire vonatkozó jogi szabályozás: – az 1992. évi XXII. Tv. a Munka Törvénykönyvéről – az 1991. évi IV. tv. a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról – az 1993. évi LXXVI. Tv. a szakképzésről – az 1993. évi XCIII. Tv. a munkavédelemről Az Országos Érdekegyeztető Tanácsról szóló törvényjavaslatot az Országgyűlés 2006. decemberében elfogadta, de kihirdetésre nem került. (A köztársasági elnök által normakontrollra utalt törvény az Alkotmánybíróság határozatára vár.)
Feladata, jogosítványai	Az OÉT a kormány és a szociális partnerek közötti makroszintű tárgyalások legátfogóbb országos fóruma. Feladatait és jogait az OÉT alapszabálya – jelenleg ideiglenes alapszabálya – tartalmazza. Az OÉT funkciója, hogy intézményi keretet nyújtson a kormány és a munkavállalói és munkáltatói érdekképviseletek közötti konzultációnak. Az OÉT jogosítványai: – *egyetértési jog:* A kormány csak a szociális partnerekkel közösen dönthet, illetve hozzájárulásával intézkedhet az alapszabályban meghatározott témakörökben. – *véleményezési jog:* A kormány csak a szociális partnerek véleményének megismerése, az érvelések és érdekek ütköztetése után dönt, illetve intézkedik az alapszabályban meghatározott témakörökben. –*tájékozódási jog:* A szociális partnerek kérésére a kormány tájékoztatást ad (szóban vagy írásban) A tárgyalócsoportok jogosítványai: –Vélemény-nyilvánítás –Kérdésfeltevés, tájékoztatáskérés –Javaslat benyújtása –Állásfoglalás kialakítása –Jogi szabályozás kezdeményezése

A testület létszáma, összetétele	Az OÉT alapító tagjai a kormány, valamint az érdekegyeztetés megújításáról szóló (2002. július 26.) megállapodást aláíró szociális partnerek. Az Országos Érdekegyeztető Tanácsot három oldal (tárgyalócsoport) alkotja: – a munkavállalói érdekképviseletek (6 fő, a 6 szakszervezeti konföderáció 1-1 képviselője) – a munkáltatói érdekképviseletek (9 fő , 9 munkáltatói érdekképviselet 1-1 képviselője) – és a kormány képviselői A kormány állandó képviselője a Szociális és Munkaügyi Minisztérium államtitkára. További kormányképviselők a napirend függvényében vesznek részt az üléseken. Az üléseken esetenként részt vesz a miniszterelnök is.
A felek együttműködése (Az együttműködés alapja, jogok és kötelezettségek	Az alapszabálynak megfelelően történik.
Működés (finanszírozás, belső működés, kormányzati szerepvállalás a működtetésben, stb.)	Plenáris ülés: A plenáris ülés az OÉT munkájának legfőbb fóruma. A plenáris ülés működési szabályait az alapszabály melléklete részletesen tartalmazza. Tisztségek: Levezető elnök (eltérő megállapodás hiányában a három oldal titkára felváltva tölti be) Soros elnök – ügyvivő (jogosítványait az oldal által meghatározott módon gyakorolja, az ülések közötti időszakban is képviseli az oldalt) Szóvivő (az egyes napirendi pontoknál az oldal álláspontjának képviselete a feladata) A plenáris ülések nyilvánosak a sajtó számára, de indokolt esetben konszenzussal zárt ülés rendelhető el.. Az OÉT plenáris üléseiről tájékoztató készül, amely a Magyar Közlönyben megjelenik Soros elnöki ülés: Az OÉT oldalak (tárgyalócsoportok) soros elnökei találkozójának célja, hogy előkészítse a plenáris üléseket, tájékoztasson az aktuális kérdésekről, áttekintse a konfliktusos helyzeteket. A találkozót bármelyik oldal kezdeményezheti. A találkozó nem nyilvános.

Működés (finanszírozás, belső működés, kormányzati szerepvállalás a működtetésben, stb.)	Titkárság: Az OÉT munkájának adminisztratív segítése a plenáris ülések, a szakbizottságok és szakfórumok szervezési feladatainak ellátása. Az OÉT Titkársága a Szociális és Munkaügyi Minisztériumban működik. Szakfórumok: – Nemzeti ILO Tanács – Euróapi Integrációs Tanács – Ágazati Tanács Szakbizottságok: – Bér– és Kollektív Megállapodások Bizottsága – Gazdasági Bizottság – Esélyegyenlőségi Bizottság – Munkaerő-piaci Bizottság – Munkajogi Bizottság – Munkavédelmi Bizottság – Nemzeti Fejlesztési Terv Bizottság – Szakképzési Bizottság – Szociális Bizottság A bizottságok feladata a plenáris ülések munkájának előkészítése Az OÉT működéséhez szükséges forrásokat az állami költségvetés a Munkaerő-piaci Alapból biztosítja. Az OÉT üléseinek helyszínét a kormány biztosítja.

A testület elnevezése	**Gazdasági és Szociális Tanács**
Létrejöttének időpontja (előzményei)	2004. augusztus 24.
Létrejöttének alapja (jogszabály vagy megállapodás)	Megállapodás az érdekegyeztetés megújításáról.(2002. július 26.) Nincs jogszabályi alap, a GSZT-ről szóló 2005. évi törvény-javaslat nem kapta meg a parlamenti többség támogatását. Törvény újbóli benyújtása kormányzati döntést igényel.
Feladata, jogosítványai	Konzultatív, véleményező testület: a nemzeti gazdasági és társadalompolitikai stratégiákról való konzultáció, a kormányzati stratégiák megvitatásának független fóruma a nemzeti konszenzus elősegítése érdekében. Tevékenysége az alábbi főbb területekre terjed ki: – gazdaság– és szociálpolitika – fejlesztés-politika – munkaügyek és foglalkoztatáspolitika – társadalombiztosítás és egészségügy – európai integráció – egyéb társadalompolitikai kérdések
A testület létszáma, összetétele	43 fő 4 csoportosulás: 1. gazdasági szféra képviselői: 18 fő – az OÉT-ben helyet foglaló országos munkáltatói érdekképviseletek elnökei (9 fő) – országos gazdasági kamarák elnökei (2 fő) – a befektetői szféra szervezeteinek elnökei (5 fő) – az Országos Szövetkezeti Tanács elnöke (1 fő) – a Magyar Nemzeti Bank Monetáris Tanácsának képviselője (1 fő) 2. a munkavállalók képviselői: 6 fő Az OÉT-ben helyet foglaló országos munkavállalói érdekképviseletek elnökei 3. a civil szféra képviselői: 11 fő 4. a tudomány képviselői 8 fő A kormány a GSZT-nek nem tagja, de üléseinek állandó résztvevője (szavazati joggal nem rendelkezik). A tagok mandátuma nincs időhöz kötve.

A felek együttműködése (Az együttműködés alapja, jogok és kötelezettségek	A kormány állandó képviselője a Tanácsban a kancellária miniszter. A kormány és a GSZT közötti együttműködést kormányzati koordinátor segíti. Állandó meghívottak: – a miniszterelnök – szociális és munkaügyi miniszter – gazdasági miniszter – egészségügyi miniszter – pénzügyminiszter – oktatási minisuzter – KSH elnöke Az együttműködés keretében a jogok és kötelezettségek nem kerültek egyértelműen rögzítésre (sem a kormánnyal való együttműködés, sem a GSZT tagjai közötti együttműködés tekintetében).
Működés (finanszírozás, belső működés, kormányzati szerepvállalás a működtetésben, stb.)	A működés alapja a GSZT 2005. február 25-i ülésen konszenzussal elfogadott alapszabály. A testület működését az állami költségvetés finanszírozza, jelenleg a Magyar Tudományos Akadémia elkülönített fejezetében. A Titkárság az MTA Titkárságának keretében működik. Szervezet: *Elnök* Az elnöki tisztséget az egyes csoportok által választott társelnökök – évenkénti rotáció alapján – töltik be. Az elnök vezeti a plenáris üléseket és külső (hazai és nemzetközi) kapcsolatokban képviseli a testületet. *Társelnökök* (a csoportosulások elnökei) *Plenáris ülés* A konzultáció legmagasabb szintű fóruma, szükség szerint, de évente legalább kétszer ülésezik. Az ülések általában nyilvánosak, az elnök zárt ülést rendelhet el. Az ülésekről jegyzőkönyv készül, amelyet a tagok tájékoztatásul megkapnak. *Állandó Bizottság* Feladata a plenáris ülések szakmai előkészítése. Tagjai: az egyes csoportok által, tagjaik sorából delegált 3-3 fő. (Esetenként külső szakértők bevonására is sor kerül.) Munkáját tagjai sorából választott elnök irányítja. *Titkárság,* amelynek élén főtitkár áll. Feladata a GSZT munkájának koordinálása, segítése.

III. számú Melléklet

Az Országos Érdekegyeztető Tanács tárgyalócsoportjai

1. A munkavállalók tárgyalócsoportja ("munkavállalói oldal")

Autonóm Szakszervezetek Szövetsége, ASZSZ
Szabad Szakszervezetek Demokratikus Ligája ("Liga Szakszervezetek")
Munkástanácsok Országos Szövetsége, MOSZ
Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége, MSZOSZ
Szakszervezetek Együttműködési Fóruma, SZEF
Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés, ÉSZT

2. A munkaadók tárgyalócsoportja ("munkaadói oldal")

Kereskedők és Vendéglátók Országos Érdekképviseleti Szövetsége
Agrár Munkaadói Szövetség
Általános Fogyasztási Szövetkezetek és Kereskedelmi Társaságok Országos Szövetsége, AFEOSZ
Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége, VOSZ
Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége
Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége, MGYOSZ
Ipartestületek Országos Szövetsége, IPOSZ
Magyar Iparszövetség
Stratégiai és Közszolgáltató Társaságok Országos Szövetsége, STRATOSZ

3. Kormányzati tárgyalócsoport

A kormány állandó képviselője a Szociális és Munkaügyi Minisztérium államtitkára.
A kormányzati tárgyalócsoport a napirend függvényében a minisztériumok és országos hatóságok képviselőiből kerül összeállításra.

IV. számú Melléklet

A Gazdasági és Szociális Tanács tagjai és tisztségviselői (2008 június)

A GSZT soros elnöke: Vizi E. Szilveszter (tudomány)

Előző soros elnökök: Demján Sándor (gazdaság) 2005-2006, Szabó Endre (munkavállalók) 2006-2007, és v. Tóth János (civil szervezetek) 2007-2008

A GSZT társelnökei:

Demján Sándor (gazdasági szféra),
Szabó Endre (munkavállalók)[57],
v. Tóth János (civil szervezetek),
Vizi E. Szilveszter (tudomány).

A GSZT Állandó Bizottságának elnöke: Herczog Mária

A GSZT főtitkára: Halm Tamás

Előző főtitkár: v. Tóth János 2005-2006.

A GSZT csoportosulásai és tagsága:

Gazdasági szféra

Antalffy Gábor, Kereskedők és Vendéglátók Országos Érdekképviseleti Szövetsége,
Balogh István, Agrár Munkaadói Szövetség[58],
Bartus Pál, Általános Fogyasztási Szövetkezetek és Kereskedelmi Társaságok Országos Szövetsége,
Csikai Miklós, Magyar Agrárkamara,
Demján Sándor, Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége,
Felcsúti Péter, Magyar Bankszövetség[59],
Farkas Tamás, Országos Szövetkezeti Tanács,
Fekete István, Joint Venture Szövetség,
Karvalits Ferenc, Magyar Nemzeti Bank Monetáris Tanácsa[60],

---

[57] *Szabó Endre helyét a Gazdasági és Szociális Tanácsban 2007 őszén a Szakszervezetek Együttműködési Fórumának új elnöke, Varga László vette át, de a csoportosulás a lista összeállításának időpontjáig új társelnököt nem választott.*
[58] *2006-tól. Ezt megelőzően Kőrösi Imre.*
[59] *2008-tól. Ezt megelőzően Erdei Tamás.*
[60] *2007-től. Ezt megelőzően Szapáry György.*

Nagy Tamás, Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége,
Parragh László, Magyar Kereskedelmi és Iparkamara,
Rudnay János, Nemzetközi Vállalatok Magyarországi Társasága,
Sugár András, Befektetői Tanács,
Szalay-Berzeviczy Attila, Budapesti Értéktőzsde Rt,
Futó Péter, a Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége[61]
Szűcs György, Ipartestületek Országos Szövetsége,
Tokár István, Magyar Iparszövetség,
Tóth István, Stratégiai és Közszolgáltató Társaságok Országos Szövetsége

Munkavállalók

Borsik János, Autonóm Szakszervezetek Szövetsége,
Gaskó István, Liga Szakszervezetek,
Palkovics Imre, Munkástanácsok Országos Szövetsége,
Pataky Péter, Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége[62],
Varga László, a Szakszervezetek Együttműködési Fóruma[63],
Vígh László, az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés

Civil szervezetek

Barabás Miklós, Európa Ház,
Garai István, Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület,
Hegedűs Lajos, Országos Fogyatékosügyi Tanács,
Herczog Mária, Család, Gyermek, Ifjúság Kiemelten Közhasznú Egyesület,
Jankovits György, Idősügyi Tanács,
Kormosné Debreceni Zsuzsanna, Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlősége Tanács,
Kovács Árpád, Gazdálkodási és Tudományos Társaságok Szövetsége,
Lukács András, Levegő Munkacsoport[64],
Pongrácz Gábor, Gyermek– és Ifjúsági Konferencia,
Tardy Pál, Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége,
V. Tóth János, Ipari Parkok Egyesülete

Tudomány[65]

Berend T. Iván, a Magyar Tudományos Akadémia volt elnöke,
Besenyei Lajos, Magyar Rektori és Főiskolai Főigazgatói Konferencia,

---

[61] *2008-tól. Ezt megelőzően Széles Gábor*
[62] *2006-tól. Ezt megelőzően Wittich Tamás.*
[63] *2007 őszétől. Ezt megelőzően Szabó Endre.*
[64] *2006-tól. Ezt megelőzően Márkus Eszter (EMLA).*
[65] *Tagja volt még a csoportosulásnak 2005-ös lemondásáig Horn Péter akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia delegáltjaként, valamint 2007 novemberében bekövetkezett haláláig Kosáry Domokos akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia volt elnöke.*

Glatz Ferenc, a Magyar Tudományos Akadémia volt elnöke,
Halm Tamás, Magyar Közgazdasági Társaság,
Pálinkás József, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke,[66]
Roóz József, Magyar Rektori és Főiskolai Főigazgatói Konferencia,
Vizi E. Szilveszter, a Magyar Tudományos Akadémia volt elnöke

Kormány

Kiss Péter kancellária miniszter, a kormány állandó képviselője,
Héthy Lajos, a GSZT kormányzati koordinátora

[66] *2008 májustól.*

V. számú Melléklet

Az országos társadalmi párbeszéd továbbfejlesztésével kapcsolatos fejlemények (Történeti áttekintés)

Az Érdekegyeztető Tanács 1996. május 17-i ülése

A plenáris ülés megtárgyalta a kormányzati tárgyalócsoport által benyújtott előterjesztést az Érdekegyeztető Tanács továbbfejlesztéséről. Az előterjesztést, – kisebb módosításokkal –, az ÉT állásfoglalás formájában elfogadta.

Az állásfoglalás megfogalmazta az ÉT alapelveit, a továbbfejlesztés fő irányait és javaslatokat tartalmazott az egyeztetés munkamódszerére és ütemezésére.

Megállapodtak abban is, hogy a tárgyalócsoportok kijelölik a további szakértői munkában való részvételre képviselőiket. A szakértői munka alapja az elfogadott állásfoglalás, de az nem korlátozza a tagokat újabb alternatívák kidolgozásában.

Az Érdekegyeztető Tanács 1997. július 4-i ülése

Az ÉT megtárgyalta „A szociális partnerek jogai az Érdekegyeztető Tanácsban" című előterjesztést, továbbá az ÉT bizottságaira vonatkozó javaslatokat.
Az ÉT a kormányzati javaslatokat csak részben támogatta.

1999. január-február

Az ÉT tagjai két alkalommal zártkörű tanácskozáson vitatták meg a kormány érdekegyeztetési koncepcióját. (Nem sikerült konszenzust kialakítani.)

1999. március 5-6.

A kormány nevében Stumpf István kancellária miniszter március 5-én az ÉT munkavállaló, március 6-án pedig a munkaadói oldalával folytatott tárgyalást az érdekegyeztetési rendszer átalakításáról. (A napirenden még a Munka Törvénykönyvének módosítása szerepelt.)

1999. április 9.

A kormány április 9-re hívja össze a Gazdasági Tanács első ülését, amely a kormány szándékai szerint az Érdekegyeztető Tanács szerepének egy részét veszi át. A Gazdasági Tanács évente kétszer ülésező konzultatív fórum.

1999. április 21.

Az ÉT megtárgyalta a munkaügyi érdekegyeztetés átalakítására, az Országos Munkaügyi Tanács megalakítására tett kormányzati javaslatot.

A részt vevő szervezetek elfogadták az Országos Munkaügyi Tanács (OMT) ideiglenes alapszabályát.

A szociális partnerek tudomásul vették a Kormány kezdeményezését az Érdekegyeztető Tanács megszüntetéséről, és az OMT ideiglenes alapszabályának aláírásával – mint alapító szervezetek – megalakították az Országos Munkaügyi Tanácsot.

1999. április 29.

A Gazdasági Tanács ülése. Napirendjén a 2000-2002-es költségvetési irányelvek szerepeltek.

2000. május 29.

A Gazdasági Tanács ülése. Napirendjén a Széchenyi-terv, a minimálbér és a jövő évi költségvetés volt.

2000. november

Az EU ország jelentés bírálja a társadalmi párbeszéd magyarországi gyakorlatát.

2001. február

Az Európai Szakszervezeti Szövetség budapesti látogatása során bírálta a kormány társadalmi párbeszéddel kapcsolatos politikáját. Az ÉT helyébe létrehozott Gazdasági Tanács nem tölti be azt a szerepet, amelyet a szociális partnerek elvárnak tőle.

2001. március

A kormány részéről felmerül a Gazdasági Tanács átalakításának gondolata. Ennek lényege, hogy a kormány formálisan nem lenne tagja a testületnek.

2001. április 9.

Ülésezett a Gazdasági Tanács. A résztvevők megállapodtak abban, hogy a fórum alapszabályának kidolgozására szakbizottság tegyen javaslatot.

2001. július 7.

Az EU szociális párbeszéd bizottsága Budapesten tájékozódott a szociális párbeszéd hazai helyzetéről, a korábban kifogásolt problémákkal kapcsolatos intézkedések helyzetéről.

2002. január 24.

Ülésezett a Gazdasági Tanács. (Szakszervezeti ellenvélemény miatt nem fogadta el alapszabályát.)

2002. május–június

Kiss Péter leendő munkaügyi miniszter bejelentette, hogy a kormány vissza kívánja állítani az érdekegyeztető tanácsot és megújítja a társadalmi párbeszéd rendszerét.
1094/2002 (VI.8.) sz. kormányhatározat az érdekegyeztetés újraindításáról.

2002. július 26.

Megtartotta első ülését az OÉT. A résztvevők aláírták a háromoldalú megállapodást az érdekegyeztetés megújításáról. A megállapodás a háromoldalú megállapodások legátfogóbb fórumaként – az OMT jogutódjaként – az Országos Érdekegyeztető Tanácsot, míg az átfogó nemzeti stratégiai célok és programok egyeztetésének konzultatív fórumaként a Gazdasági és Szociális Tanácsot nevesíti. (A megállapodás szövegét ld. a VI. sz. Mellékletben)

2002. szeptember 9-i OÉT ülés

Állásfoglalás született a társadalmi párbeszéd intézményeinek megerősítéséről, valamint az EU csatlakozás társadalmasításáról.

Az állásfoglalás rögzíti a kormány, a szakszervezetek és a munkáltatók elkötelezettségét a társadalmi párbeszéd intézményeinek megerősítésében. A sikeres EU csatlakozás érdekében támogatja a szociális partnerek felkészítését.

2004. március 4-5.

Konzultáció az OÉT eddigi működéséről, működési rendjét érintő kérdésekről.
(Nem nyilvános ülés)

2004. augusztus 24.

A Gazdasági és Szociális Tanács megtartja alakuló ülését.

2005. szeptember 27-i OÉT ülés

Az OÉT megvitatta a szociális párbeszédről szóló törvényjavaslat koncepciójáról szóló előterjesztést. A szociális partnerek a koncepciót támogatták és szorgalmazták a törvényjavaslat normaszövegének mielőbbi elkészítését.

2005. október

Az Alkotmánybíróság határozata (AB 40/2005.(X.19.) alkotmányos mulasztásra hivatkozva kötelezte a kormányt, hogy az érdekegyeztetésről szóló törvényt 2006. március 31-ig nyújtsa be a parlamenthez.

Ezt követően az OÉT-ről szóló törvényjavaslatról az OÉT az alábbi ülésein folytatott konzultációt:

2006. január 27.

2006. szeptember 8 (Informális ülés)

2006. október 11 (Informális ülés)

2006. október 27.

2006. november 6.

Az OÉT a törvényjavaslat parlamenthez történő benyújtását támogatta.

2006. december 11.

A törvényjavaslatot az Országgyűlés nagy többséggel elfogadta, de kihirdetésére nem került sor.

2006. december 28.

A köztársasági elnök előzetes normakontrollt kért az Alkotmánybíróságtól.

(AB döntés a mai napig nem született.)

VI. számú Melléklet

Tájékoztató az Országos Érdekegyeztető Tanács 2002. július 26-i alakuló üléséről

1. Az országos szakszervezeti szövetségek és a munkáltatói érdekképviseletek, valamint a Kormány szándéka alapján a felek a Kormány előterjesztésében megvitatták az érdekegyeztetés megújítására vonatkozó javaslatot.

Medgyessy Péter miniszterelnök kiemelte, hogy a jóléti rendszerváltás programjának és az Európai Unióhoz történő csatlakozás történelmi feladatának végrehajtásában meghatározó jelentőségűnek tartja a munkavállalói és munkaadói szervezetekkel való szoros együttműködést, a folyamatos és érdemi konzultációt és az alapvető társadalmi, gazdasági kérdésekben a megegyezést.
A szociális partnerek ugyancsak megerősítették érdekeltségüket az érdemi párbeszédben azzal, hogy az országos érdekegyeztetés csúcsa az Országos Érdekegyeztető Tanács (OÉT), és hangsúlyozták megállapodási szándékukat az elfogadott társadalompolitikai célok megvalósításában.
Az álláspontok kifejtése után a Kormány és az érdek-képviseleti szervek képviselői aláírták az érdekegyeztetés megújításáról szóló megállapodást. (Függelék)

[2.-4. A fentieken túlmenően az OÉT foglalkozott, – a munkavállalói oldal napirend előtti felvetésére –, az állami vállalatok végkielégítési gyakorlatával, a pénzügyminiszter előterjesztésében konzultációt folytatott a 2003. év gazdaságpolitikai irányvonaláról, a külügyminiszter pedig tájékoztatást adott az EU integráció időszerű feladatairól.]

Függelék

Megállapodás az érdekegyeztetés megújításáról

1. Az elmúlt időszakban a Kormány által kezdeményezett, a munkavállalói és munkaadói érdekképviseletekkel lefolytatott konzultációk megerősítették, hogy indokolt az érdekegyeztetés intézményes keretének és feladatainak újragondolása, újjáalakítása.
Alapelvként fogalmazódott meg, hogy a Kormány az érdekegyeztetés új rendszerét párbeszédben kívánja kialakítani a munkaadói és a munkavállalói érdekképviseletekkel: olyan tárgyalásokban érdekeltek, amelyben érdemben figyelembe veszik egymás véleményét, nagy gondot fordítanak a közös álláspontok kialakítására, nyílt párbeszéd keretében törekednek a konfliktusok feltárására és lehetőség szerinti feloldására. A tárgyalásokat a partnerek a megállapodás szándékával folytatják.
Közös törekvés az országos (középszintű), ágazati, területi és regionális érdekegyeztetés rendszerének fejlesztése, hatékonyabb összekapcsolása.

2. Az érdekegyeztetés intézményes kereteit a fenti célok érdekében országos szinten az alábbiak szerint kívánjuk átalakítani:

2.1. A háromoldalú tárgyalások legátfogóbb fóruma – az Országos Munkaügyi Tanács jogutódjaként – az Országos Érdekegyeztető Tanács (OÉT), amelynek hatáskörébe tartozik a munka világával összefüggő valamennyi kérdéskör, beleértve a gazdaságot, a foglalkoztatást és a jövedelmek alakulását befolyásoló adó, járulék és költségvetési témakörök, jogszabálytervezetek megvitatása is.

Az Országos Érdekegyeztető Tanács szervezeti felépítésével összefüggésben előzetes egyetértés alakult ki arról, hogy feladatai ellátását szakfórumok, szakbizottságok és munkacsoportok segítsék.

a) Szakfórumként működjön tovább a jelenlegi feladat– és illetékességi körének megtartása mellett:

- ❏ a Nemzeti ILO Tanács,
- ❏ az Európai Integrációs Tanács,
- ❏ új szakfórumként alakuljon meg az Ágazati Tanács, az „Autonóm társadalmi párbeszéd erősítése" PHARE program irányítására, az ágazati egyeztető bizottságok megalakulásának segítésére, az OMT Operatív Bizottság eddigi feladatainak ellátására.

b) Az Országos Érdekegyeztető Tanács szakbizottságai (az ÉT/OMT szakbizottságaként eddig is működő bizottságok esetleges korszerűsítését nem kizárva)

❑ Bér– és Kollektív Megállapodások Bizottsága,
❑ Gazdasági Bizottság,
❑ Esélyegyenlőségi Bizottság,
❑ Információs és Statisztikai Bizottság,
❑ Munkaerő-piaci Bizottság,
❑ Munkajogi Bizottság,
❑ Munkavédelmi Bizottság,
❑ Szakképzési Bizottság,
❑ Szociális Bizottság.

c) Az Országos Érdekegyeztető Tanács egyes feladatok előkészítésére, megoldására munkacsoportot hozhat létre.

2.2. Az országos érdekegyeztetés fórumaiként működjenek tovább a szociális partnerek részvételének biztosításával; a munkaadói és munkavállalói szervezetek egyenlő arányú képviseletével:

❑ a Munkaerő-piaci Alap Irányító Testülete,
❑ a Szociális Tanács,
❑ az Országos Területfejlesztési Tanács, valamint a területfejlesztési regionális testületek,
❑ az Országos Szakképzési Tanács,
❑ az Országos Felnőttképzési Tanács, valamint
❑ a Felnőttképzési Akkreditációs Testület.

2.3. Az átfogó nemzeti stratégiai célok és programok egyeztetésének konzultatív fóruma a Gazdasági és Szociális Tanács (GSZT), amelynek munkájában részt vesznek – a munkaadói és a munkavállalói érdekképviseletek mellett – a gazdasági, társadalmi élet meghatározó szervezetei, képviselői.

3. A költségvetési szférában

3.1. Országos szinten új átfogó konzultatív egyeztető fórumként megalakul a Közszolgálati Érdekegyeztető Tanács, a közalkalmazottakat, a köztisztviselőket és a rendvédelmi ágazatban foglalkoztatottakat képviselő szakszervezetek, valamint a települési önkormányzatok képviselőinek részvételével.

3.2. Szektoriális szinten maradjanak, illetve kerüljenek korszerűsítésre a meglevő fórumok:
❑ Közalkalmazottak Országos Munkaügyi Tanácsa (KOMT),
❑ Köztisztviselői Érdekegyeztető Tanács (KÉT),
❑ Országos Önkormányzati Köztisztviselői Érdekegyeztető Tanács (OÖKÉT),
❑ a fegyveres rendészeti szervek körében a tárcaközi érdekegyeztető fórum,
❑ a honvédség esetében az ágazati érdekegyeztető fórum.

3.3. Az ágazati érdekegyeztetés területén továbbra is működjenek a közalkalmazotti kérdésekkel foglalkozó egyeztető fórumok.

4. Ágazati szinten a felek elkötelezettek abban, hogy kiépítik az érdekegyeztetés – uniós gyakorlathoz igazodó – középszintű (ágazati, regionális) szintjét. Ennek érdekében haladéktalanul megkezdik az ágazati párbeszéd bizottságok felállítását, hogy a 2003. évi ilyen szintű megállapodásokra már ezen kereteken belül is sor kerülhessen. A kormányzat az EU támogatásokból és saját forrásokból biztosítja a működés feltételeit.

5. Továbbra is kiemelt szerepet szánnak a helyi foglalkoztatáspolitika alakításában a megyei munkaügyi tanácsoknak.

6. A Kormány és a szociális partnerek között egyetértés született az érdekegyeztetés megújításáról és struktúrájáról. Ennek alapján a Kormány, a munkaadói és a munkavállalói oldal képviselői megállapodtak arról, hogy

a) közösen kidolgozzák, illetve megerősítik a felsorolt érdekegyeztetési fórumok részletes feladat és működési rendjét, valamint egymáshoz való viszonyrendszerét; az oldalakon belül meghatározzák az újonnan létrejövő fórumok résztvevőinek körét,

b) egyeztetett napirend alapján az Országos Érdekegyeztető Tanács évente legalább a havi gyakoriságnak megfelelő számban, következő alkalommal augusztus végén, szeptember elején tartja ülését,

c) az Országos Érdekegyeztető Tanács szakfórumai és szakbizottságai működési rendjüknek megfelelően megkezdik, illetve folytatják munkájukat.

7. A Magyar Köztársaság Kormánya és a szociális partnerek a mai napon, együttes akarattal létrehozták az Országos Érdekegyeztető Tanácsot. Ezzel megszűnt az Országos Munkaügyi Tanács.

Országos Érdekegyeztető Tanács Titkársága

VII. számú Melléklet

Az Országos Érdekegyeztető Tanács Ideiglenes Alapszabálya

A feladatra kijelölt OÉT munkacsoport
2004. május 10-i ülése alapján javított
munkaanyag

Az Országos Érdekegyeztető Tanács (a továbbiakban: OÉT) a háromoldalú – a kormány és a szociális partnerek (munkavállalók és munkáltatók országos érdekképviseleti szervezetei) közötti makro szintű – tárgyalások folyamatosan működő, legátfogóbb országos fóruma.

1. **Az OÉT célja:** a munkavállalók, a munkáltatók és a kormány érdekeinek, törekvéseinek feltárása, egyeztetése, közös álláspontot tükröző megállapodások kialakítása, az esetleges országos méretű konfliktusok megelőzése, rendezése, valamint információcsere, javaslatok, alternatívák megvizsgálása.
   Ennek érdekében megvitatja a munka világával összefüggő valamennyi kérdéskört, beleértve a gazdaságot, a foglalkoztatást és a jövedelmek alakulását befolyásoló adó, járulék és költségvetési témaköröket, jogszabály-tervezeteket.

2. **Az OÉT funkciója,** hogy intézményi keretet nyújtson a kormány és a munkavállalói és munkáltatói érdekképviseletek közötti konzultációnak:
   a) országos szinten gyakorolja a munkaügyi kapcsolatokat,
   b) konzultál a foglalkoztatáspolitikai, munkaerő-piaci stratégiai elképzelésekről, a jövedelem-elosztást érintő legfontosabb gazdaságpolitikai, elvi, stratégiai koncepciókról,
   c) véleményt formál, illetve – törvényi felhatalmazás esetén – megállapodik a munkaviszonyt érintő, valamint a legfontosabb gazdasági jogszabályokról (törvényekről, rendeletekről).

3. **Az OÉT munkáját:**
   a) plenáris ülésen,
   aa.) nyilvános plenáris ülésen,
   ab.) nem nyilvános plenáris ülésen,
   b) szakfórumban,
   c) szakbizottságokban,
   d) munkacsoportban,
   e) soros elnöki találkozón,
   f) valamint írásos észrevételek alapján végzi.

Az OÉT tagjai

4. Az OÉT alapító tagjai:
A kormány, valamint az érdekegyeztetés megújításáról szóló (2002. július 26.) megállapodást aláíró szociális partnerek.

a) A munkavállalók országos érdekképviseleti szervezetei:
- Autonóm Szakszervezetek Szövetsége (ASZSZ),
- Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés (ÉSZT),
- LIGA Szakszervezetek (LIGA),
- Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége (MSZOSZ),
- Munkástanácsok Országos Szövetsége (Munkástanácsok),
- Szakszervezetek Együttműködési Fóruma (SZEF).

b) A munkáltatók országos érdekképviseleti szervezetei:
- Agrár Munkaadói Szövetség (AMSZ),
- Általános Fogyasztási Szövetkezetek és Kereskedelmi Társaságok Országos Szövetsége (ÁFEOSZ),
- Ipartestületek Országos Szövetsége (IPOSZ),
- Kereskedők és Vendéglátók Országos Érdekképviseleti Szövetsége (KISOSZ),
- Magyar Iparszövetség (OKISZ),
- Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ),
- Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége (MGYOSZ),
- Stratégiai és Közszolgáltató Társaságok Országos Szövetsége (STRATOSZ),
- Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége (VOSZ).

5. *Az OÉT részvételi és reprezentativitási szabályairól a felek 2004. ……-ig meg kívánnak állapodni.*

6. A munkavállalók, illetve a munkáltatók országos érdekképviseleti szervezetei (a továbbiakban: országos szakszervezeti konföderációk, illetve országos munkáltatói szövetségek; együtt: szociális partnerek) oldalt (tárgyalócsoportot) alkotnak. A munkavállalói és munkáltatói oldal az őket alkotó szervezetek egy-egy képviselőjéből áll.

7. A kormány képviselői kormányzati oldalt alkotnak. A kormányzati oldal tagjai:

a) állandó tagok:
aa) a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium politikai államtitkára (elnök),
ab) a Pénzügyminisztérium politikai államtitkára,
ac) a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium illetékes helyettes-államtitkára,

b) esetenként vesz részt:
a miniszterelnök, illetve a napirendben illetékes minisztérium minisztere, vagy az általa felhatalmazott képviselője.

8. A tárgyalócsoportok a napirendben szereplő kérdésekben megállapodásra jogosult személyekkel, önszerveződéssel jönnek létre.

9. A tárgyalócsoportok soros elnököt (a bizottságokban és a munkacsoportokban ügyvivőt) választanak, akik előkészítik, koordinálják a csoport munkáját, vezetik a csoportot a tárgyalásokon; a tárgyalócsoport felhatalmazása alapján szavazásra és a megállapodás aláírására jogosultak.

OÉT szervezete

10. Az OÉT legmagasabb szintje a plenáris ülés. Emellett az OÉT állandó szakfórumokat, szakbizottságokat és albizottságokat működtet, valamint a fontosnak ítélt témák vizsgálatára munkacsoportot hozhat létre, az alábbiak szerint:
- szakfórumot az OÉT plenáris ülése,
- szakbizottságot az OÉT plenáris ülése, a szakfórum,
- albizottságot az OÉT plenáris ülése, a szakfórum, a szakbizottság,
- munkacsoportot az OÉT plenáris ülése, a szakfórum, a szakbizottság, valamint az albizottság alakíthat.

11. Plenáris ülés nyilvános vagy nem nyilvános formában tartható.

a.) A nyilvános plenáris ülés célja általában egy téma lezárása, az álláspontok megfogalmazása, illetve megállapodások kötése. A nyilvános plenáris ülés írásos előterjesztés alapján dolgozik.

b.) A nem nyilvános plenáris ülés célja általában a tájékoztatás, az elvárások megfogalmazása, a koncepciók kidolgozásának előkészítése. Nem nyilvános plenáris ülés írásos előterjesztés nélkül is tartható.

12. A szakfórum feladata az OÉT, illetve saját alapszabályában meghatározott feladatok ellátása, lehetőleg közös álláspont kialakítása, a problémák, az eldöntendő kérdések megfogalmazása, megállapodás kötése a hatáskörébe tartozó kérdésekben.

13. A szakbizottság, albizottság feladata az OÉT Alapszabályában és a saját működési szabályzatában meghatározott feladatok ellátása, az OÉT plenáris ülésének előkészítése, a problémák, az eldöntendő kérdések megfogalmazása, lehetőleg közös álláspont kialakítása, az eltérő vélemények jelzése, valamint – a hatáskörébe tartozó, illetve az OÉT plenáris ülése által meghatározott témákban – megállapodás kötése.

14. A munkacsoport célja, hogy a kormány, illetve az OÉT által kezdeményezett koncepciók, elképzelések kialakításában a szociális partnerek is részt vegyenek. Nem kötelező, hogy minden szervezet képviselőt delegáljon a munkacsoportba.

A munkacsoportnak nincs döntési jogosítványa, csak vizsgálatokat végez, javaslatokat alakít ki, illetve véleményt formál.

15. A szakfórumok, szakbizottságok, albizottságok működési rendjüket az OÉT alapszabálya általános elveinek alkalmazása mellett – a 10. pont szerinti alapító fórum döntéseit figyelembe véve – maguk dolgozzák ki, és az OÉT plenáris ülése konszenzussal hagyja jóvá.

16. A szakfórumban, szakbizottságban, albizottságban valamennyi szervezet jogosult egy-egy fővel képviseltetni magát. Az ülésről való távolmaradásra eredménnyel senki sem hivatkozhat.

17. A szakbizottságban, albizottságban a tagok szervezeteik, a munkacsoportban a szervezeteik, illetve oldalaik megbízásából vesznek részt.

A tag köteles:

- együttműködni az őt delegáló szervezettel, oldallal,
- tájékoztatni a történésekről,
- képviselni szervezete, oldala álláspontját.

18. Szakfórumként működik:

a) Nemzeti ILO Tanács

aa) Feladata:

- az ILO 144. sz., a tripartit tanácskozásokról (a nemzetközi munkaügyi normák elősegítése érdekében) szóló Egyezmény alapján, a Magyarország által ratifikált ILO egyezmények végrehajtásának elősegítése,
- az egyezmények által meghatározott területek jogi szabályozásának és gyakorlatának figyelemmel kísérése,
- a ratifikált egyezmények végrehajtásáról készült kormányjelentések alapján konzultációk folytatása a Kormány politikájáról és intézkedéseiről,
- valamint az ILO egyezmények ratifikációjára vonatkozó javaslatokról.

ab) A szakfórumban a munkáltatók, a munkavállalók és a Kormány képviselői egy-egy fővel képviseltetik magukat:

- a munkavállalók képviselőit az OÉT munkavállalói oldala,
- a munkáltatók képviselőit az OÉT munkaadói oldala,
- a kormányzati oldal képviselőit az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium (1 fő), a Külügyminisztérium (1 fő), az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség (1 fő) és a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium (3 fő) delegálják

ac) A szakfórumot a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium működteti.

b) Európai Integrációs Tanács

ba) Feladata:
- az európai integráció során a folyamatos szakmai párbeszéd kialakítása,
- az EU tárgyalásokhoz szükséges szakmai-társadalmi konszenzusok megteremtése,
- tájékoztatás az integrációs folyamat időszerű kérdéseiről, az egyes szakmapolitikai kérdések tárgyalási helyzetének ismertetéséről,
- az érdekképviseletek különféle európai struktúrákkal folytatott kapcsolatainak fejlesztése, elősegítése.

bb) A szakfórum tagjai:
- az OÉT munkavállalói oldalt alkotó érdekképviseletek 1-1 képviselője,
- az OÉT munkáltatói oldalt alkotó érdekképviseletek 1-1 képviselője,
- a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara és a Magyar Agrárkamara 1-1 képviselője,
- a kormányzat képviseletében a Külügyminisztérium és a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium képviselője, illetve a napirendben illetékes minisztérium képviselője,
- állandó meghívottként a Magyar Munkaadói Szervezetek Nemzetközi Együttműködési Szövetsége és a Magyar Szakszervezetek Európai Integrációs Bizottsága 1-1 képviselője.

bc) A szakfórumot a Külügyminisztérium működteti.

c) Ágazati Tanács

ca) Feladata:
- az ágazati bizottságok megalakításának és munkájának segítése,
- az ágazati érdekegyeztetés koordinálása.

cb) A szakfórum tagjai:
- az OÉT munkavállalói oldalt alkotó érdekképviseletek 1-1 képviselője,
- az OÉT munkáltatói oldalt alkotó érdekképviseletek 1-1 képviselője,
- a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium, valamint a napirendben illetékes minisztérium képviselői.

cc) A szakfórumot a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium működteti.

19. Az OÉT szakbizottságai (és a szakbizottságot működtető minisztériumok):

- Bér-és Kollektív Megállapodások Bizottsága (FMM),
- Gazdasági Bizottság (PM),
- Esélyegyenlőségi Bizottság (FMM),
- Munkaerő-piaci Bizottság (FMM),
- Munkajogi Bizottság (FMM),

- Munkavédelmi Bizottság (OMMF–FMM),
- Nemzeti Fejlesztési Terv Bizottság (MeH),
- Szakképzési Bizottság (FMM),
- Szociális Bizottság (ESzCsM)
- Szociális Karta Bizottság (FMM)

20. Soros elnöki találkozó

Az OÉT oldalak (tárgyalócsoportok) soros elnökei találkozójának célja, hogy előkészítse a plenáris üléseket, tájékoztasson az aktuális kérdésekről, áttekintse a konfliktus helyzeteket. A találkozót bármelyik oldal kezdeményezheti.
A találkozó résztvevői a kormányzati oldal elnöke, a szociális partnerek soros elnökei, OÉT oldalak titkárai és a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium illetékes helyettes-államtitkára.
A találkozó nem nyilvános, az ülésről emlékeztető készül.

OÉT jogosítványai

21. *Egyetértési jog*
A kormány csak a szociális partnerekkel közösen dönthet, illetve csak a szociális partnerek hozzájárulásával intézkedhet a következő témakörökben:

21.1. Jogszabályhoz nem kapcsolódó témakörök:
a) Az Országos Érdekegyeztető Tanácsban folyó háromoldalú párbeszéd szabályai (Alapszabály, munkaterv, napirend stb.).
b) A Munkaügyi Közvetítői és Döntőbírói Szolgálat eljárási és működési szabályai, a közvetítők és döntőbírók listája, a Szolgálat főállású alkalmazottainak kinevezésére vonatkozó javaslat,
c) Az Ágazati Párbeszéd Központ létrehozása, eljárási és működési szabályai, a Központ vezetőjének személyére vonatkozó javaslat,
d) Ajánlások kidolgozása a kormány és a szociális partnerek által egyaránt követett elvekre, szabályokra vonatkozóan. Például a versenyszféra éves átlagkereset-növekedésére – ennek átlagos, továbbá minimális és maximális mértékére – vonatkozó ajánlás.

21.2. Jogszabályhoz kapcsolódó témakörök:
a) Kormányrendeletek kiadása a Munka Törvénykönyve (a továbbiakban: Mt.) felhatalmazása alapján:
aa) foglalkoztatás érdekében a munkavállalók nagyobb csoportját érintő gazdasági okból történő munkaviszony-megszüntetéssel kapcsolatban az ettől eltérő szabályok [Mt. 17. § (1) bek. a) pont];
ab) minimális bér [Mt. 17. § (1) bek. b) pont]
ac) napi munkaidő leghosszabb mértékének, illetve a munkaszüneti napok meghatározása [Mt. 17. § (1) bek. c) pont].

b) foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszteri rendelet kiadása az Mt. felhatalmazása alapján:
ba) a munkaminősítés rendszere [Mt. 17. § (4) bek.];
bb) a kollektív szerződés bejelentési kötelezettség teljesítésének és nyilvántartásának részletes szabályai [Mt. 41/A. (4) bek.];
bc) meghatározott körben – különösen a fiatalkorúak, a megváltozott munkaképességűek és a részfoglalkozásúak tekintetében – a kötelező legkisebb munkabér alóli eltérés, ha ez a foglalkoztatás érdekében szükségesnek mutatkozik [Mt. 144. § (6) bek.].

c) Jogszabály kiadása az Mt. felhatalmazása alapján:
A megváltozott munkaképességűek alkalmazása, korkedvezményre jogosító munkakörök jegyzéke, illetve foglalkoztatása tekintetében az Mt-től eltérő szabályok [Mt. 75. § (3) bek.].

22. *Véleményezési jog*
A kormány csak a szociális partnerek véleményének megismerése, az érvelések és érdekek ütköztetése után dönt, illetve intézkedik:

22.1. Jogszabályhoz nem kapcsolódó témakörök:
a) A gazdaságpolitika, a szociálpolitika, a foglalkoztatás– és munkaügyi politika kérdései, amelyekben a kormány nagyobb léptékű változtatásokra készül, s ezek az elképzelések önálló koncepcióban körvonalazódnak (például a következő témakörökben: adó, járulék, költségvetés, államháztartási reform, a munka világára vonatkozó jogszabályok).
b) A munkáltatók és munkavállalók érdekeit közvetve, de jelentős mértékben érintő gazdasági, szociális, munkaügyi kérdések, beleértve a nemzetközi kötelezettségekből adódó összefüggéseket is.

22.2. Jogszabályhoz kapcsolódó témakörök:
a) Gazdasági, társadalmi témakörök:
- költségvetési törvény,
- adótörvények,
- a járulékok mértékére, konstrukciójára vonatkozó törvények,
- az egészségügyi, illetve nyugdíjbiztosítási rendszerekre vonatkozó törvények,
- a szociális igazgatásról és a szociális ellátásról szóló törvény,
- államháztartási törvény,
- csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló törvény.

b) Munka világához kapcsolódó témakörök:
- Munka Törvénykönyve,
- munkaügyi ellenőrzési törvény,
- munkavédelmi törvény,
- foglalkoztatási törvény,
- szakképzési törvény és a szakképzést érintő jogszabályok,
- felnőttképzési törvény,

- sztrájktörvény,
- bérgarancia törvény,
- európai üzemi tanácsokról szóló törvény.

22.3. A tárgyalások során, kedvező esetben, a kormány és a szociális partnerek között közeledhetnek az álláspontok, s végül részegyezségek, megállapodások jöhetnek létre. Ezek elmaradása azonban nem akadályozza meg a kormányt abban, hogy – a tárgyalások lefolytatását követően – elképzeléseit megvalósítsa, tervezett intézkedéseit végrehajtsa.
A kormánynak ez esetben azonban kötelezettsége, hogy ha az adott témakör a törvényhozás elé kerül, akkor a szociális partnerek álláspontjáról, a tárgyalások eredményéről – az OÉT Titkárság által elkészített írásos dokumentum átadásával – tájékoztassa a frakcióvezetőket és az illetékes bizottságok elnökeit, illetve a miniszteri expozéban, (ha szükséges, a zárszóban) tájékoztassa a Parlament tagjait.

23. *Tájékozódási jog*
A szociális partnerek kérésére a kormány tájékoztatást ad (szóban vagy írásban).
Ez a jog minden olyan gazdasági, szociálpolitikai, illetve munkaügyi kérdésben megilleti a szociális partnereket, amelyek a munkáltatók és a munkavállalók érdekét közvetlenül, vagy közvetve, de jelentősen érinthetik.

24. *A tárgyalócsoportok jogosítványai:*
a) vélemény-nyilvánítás;
b) kérdésfeltevés, tájékoztatáskérés;
c) javaslat benyújtása;
d) állásfoglalás kialakítása;
e) jogi szabályozás kezdeményezése.

OÉT tárgyalás és megállapodás rendje

25. Annak érdekében, hogy a legfontosabb kérdésekben lehetőség szerint közös álláspont szülessen, a kormány és a szociális partnerek az egyeztetés során kötelező tárgyalási időperiódusokat vezetnek be. A partnerek vállalják, hogy ezen időszak alatt ismételten kísérletet tesznek álláspontjaik megvitatására, véleményük közelítésére.
A meghatározott időszak alatt – a felsorolt témakörök esetében – a kormány nem kezdeményezi a törvényjavaslat benyújtását, nem intézkedik jogszabályalkotásról és nem ad ki végrehajtási rendeletet (a költségvetési törvényhez kapcsolódó intézkedések kivételével).

a) Az OÉT tárgyalások általános időbeli szabályai alapján – legalább 10 nappal az előterjesztés átadása után; (ld. Függelék V. 2. és 3. pont) – történik a tárgyalás a következő témákban:
- költségvetési törvény,

- adótörvények,
- a járulékok mértékére, konstrukciójára vonatkozó törvények,
- államháztartási törvény,
- az egészségügyi, illetve nyugdíjbiztosítási rendszerekre vonatkozó törvények,
- csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló törvény.

b) Az OÉT tárgyalások általános időbeli szabályaitól eltérően, legalább 30 napig tart a tárgyalás a következő témákban:
- foglalkoztatási törvény,
- munkaügyi ellenőrzési törvény,
- munkavédelmi törvény,
- felnőttképzési törvény,
- szakképzési törvény és a szakképzést érintő jogszabályok,
- a tb rendszerek változásával kapcsolatos törvények,
- a szociális igazgatásról és a szociális ellátásról szóló törvény,
- a külföldiek magyarországi munkavállalására vonatkozó rendelet,
- kollektív bérmegállapodások statisztikai adatgyűjtési rendszere,
- egyéb, a munka világát jelentős mértékben érintő jogszabályok.

c) Az OÉT tárgyalások általános szabályaitól eltérően, legalább 60 napig tart a tárgyalás a következő témákban:
- Munka Törvénykönyve,
- sztrájktörvény,
- foglalkoztatási törvénynek a Munkaerő-piaci Alap Irányító Testületére (MAT) vonatkozó része,
- a szakszervezetek és a munkáltatói szervezetek működési és joggyakorlási feltételeire vonatkozó jogszabályok.

d) Az Országgyűléshez történő benyújtással egyidejűleg kerülnek átadásra majd napirendre a következő témák:
- költségvetési törvényjavaslat,
- adótörvények javaslatai

26. A megállapodásokat nyílt szavazással kell meghozni.

27. Szavazáskor a következő álláspontok lehetségesek:
a) mellette: az oldal a javaslatot elfogadja;
b) ellene: az oldal a javaslatot nem fogadja el, ami – a napirend kivételével – egyszersmind vétót jelent;
c) tartózkodik a szavazástól.

28. Az OÉT állásfoglalásait és megállapodásait konszenzussal hozza. (Nem jelent konszenzust az egy „igen", két „tartózkodás". Egy „tartózkodás" a konszenzus létrejöttét nem akadályozza meg).

29. Közös álláspont esetén a felek kötelező magatartási szabályt vállalnak (pl.: a kormány a megállapodásnak megfelelő jogszabályt ad ki, illetve terjeszt elő; a munkáltatói és a munkavállalói érdekképviseletek nem támogatják a megállapodástól eltérő követeléseket és cselekedeteket).

30. Amennyiben a 21. pontba tartozó témában nem születik megállapodás, marad az eredeti állapot (a jogszabályt kiadó intézmény eltekint a jogszabály kiadásától.)
A helyzet megoldása érdekében az OÉT a következő megoldásokat választhatja:
a) A témát az illetékes bizottság elé utalja, majd újra tárgyalja.
b) Felkéri a kormányt, illetve az érintett érdekképviseleteket, hogy álláspontjukat vizsgálják felül.

Az OÉT Titkársága

31. A Titkárság az OÉT munkaszervezete. Az OÉT Titkárságába az oldalak egy-egy titkárt delegálnak, akiknek feladata az oldalak munkájának összefogása, az oldalak előtt álló feladatok koordinálása, kapcsolattartás az oldalak között és a plenáris ülés előkészítése.
A OÉT Titkársága koordinálja az OÉT plenáris ülése és a szakfórumok, szakbizottságok közötti kapcsolatokat. A Titkárság működésének rendjét, feladatait a függelék rögzíti.

32. Az OÉT Titkárság elhelyezéséről és működésének feltételeiről a Foglalkoztatási és Munkaügyi Minisztérium gondoskodik. Az érintett oldalak javaslatai alapján a titkárokat a foglalkoztatási és munkaügyi miniszter nevezi ki.

Az OÉT nyilvánossága

33. Az OÉT plenáris és szakbizottsági ülései a sajtó számára nyilvánosak.

34. Amennyiben a téma indokolja (pl.: a nyilvánosságra hozatala sértheti az ország nemzetközi érdekeit, illetve téves következtetések levonásához vezethet), az OÉT nyilvános plenáris ülése konszenzussal zárt ülést rendelhet el. A zárt ülésre vonatkozó javaslat elutasítása esetén a kezdeményező oldal az adott témában nyílt tárgyalásra nem kötelezhető.

35. Az OÉT plenáris üléséről hangfelvétel készül, amelynek elkészüléséről és nyilvántartásáról az OÉT Titkárság gondoskodik.

36. Az OÉT plenáris üléséről tájékoztató készül, amely a Magyar Közlönyben megjelenik.

Általános rendelkezések

37. Az OÉT plenáris ülés napirendjére bármely oldal, vagy szakfórum, szakbizottság javaslatot tehet, előterjesztést nyújthat be az OÉT Titkárságnak, és az OÉT Titkárságon keresztül kérheti a plenáris ülés összehívását.

38. A szakfórum ülésének napirendjére bármely oldal javaslatot tehet, előterjesztést nyújthat be, a fórum titkárságán keresztül.

39. A szakbizottsági ülés napirendjére bármelyik résztvevő szervezet javaslatot tehet, előterjesztést nyújthat be, közvetlenül vagy az OÉT Titkárságon keresztül kérheti összehívását.

40. A OÉT plenáris ülésre benyújtott javaslatokat (előterjesztéseket) az OÉT Titkárság a Függelékben meghatározott módon juttatja el az oldalakat alkotó szervezetek illetékes képviselőinek.

41. A javaslatokat (előterjesztéseket) az OÉT plenáris ülése előtt az illetékes szakbizottság is megtárgyalja, kivéve ha ettől a szociális partnerek konszenzussal eltekintenek.

42. Az OÉT országos szintű, a munkavállalókat illetve a munkáltatókat érintő témákat tárgyal. A csak egy szektort (pl. intézményi, infrastrukturális), vagy egy ágazatot, szakmát, régiót érintő kérdések tárgyalására, a kötelezettségek, jogosultságok gyakorlására a megfelelő szektorális, ágazati, szakmai, regionális fórum illetékes.

43. A szociális partnerek a javaslatok, előterjesztések előzetes egyeztetését az általuk képviselt szervezetekkel, személyekkel, saját hatáskörben, önállóan kialakított rend szerint végzik.

44. Ha az ülésen olyan új felvetés hangzik el, amelyet korábban nem volt mód megismerni (szakfórum, szakbizottság nem tárgyalta, írásban nem adták át), bármelyik partnernek joga van bejelenteni, hogy érdemi választ csak a következő üléseken kíván adni. E bejelentés elfogadása kötelező, illetve a felvetés visszavonható. (Ez alól az sem jelent felmentést, ha az érintett szervezet a szakfórumon, szakbizottságban nem képviseltette magát.)

45. Bármelyik szociális partner – a soros elnök, vagy az ügyvivő útján – szakértői meghallgatást kezdeményezhet. A szakértő véleményét kifejtheti, de nincs tanácskozási joga.

46. Az OÉT plenáris ülése működésének szabályait a FÜGGELÉK tartalmazza.

47. Az OÉT Alapszabályában foglaltakat mindhárom oldal magára nézve kötelezően elismeri.

Függelék

Országos Érdekegyeztető Tanács Plenáris ülés működési szabályai

I. Munkaterv készítése

1. Az OÉT Titkársága az OÉT plenáris üléseihez féléves munkatervi javaslatot készít.

2. Az OÉT tervszerű működése érdekében az OÉT Titkársága információkat gyűjt:

a) a kormány féléves munkaterve, jogszabály-alkotási programja alapján,
b) a szociális partnerektől
- a tárgyalni kívánt kormányzati témákról (ezen belül melyeket kívánják plenáris, illetve szakfórumi, szakbizottsági ülésen tárgyalni, írásban véleményezni);
- saját javaslataikról, amelyek lehetnek:
  – előterjesztés benyújtása saját kezdeményezésre;
  – a kormány felkérése előterjesztés készítésére (a kormány a felkérést – amennyiben az olyan előterjesztés készítésére vonatkozik, amely a munkatervében nem szerepelt – belátása szerint teljesíti, vagy elveti, utóbbit azonban indokolnia kell).

c) az országgyűléstől az OÉT munkatervében is szereplő törvényjavaslatok (plenáris ülés, illetve bizottsági) tárgyalási időpontjairól.

3. A munkatervet az OÉT konszenzussal fogadja el.

II. Tisztségek

1. Levezető elnök

a) Eltérő megállapodás hiányában a három oldal titkára felváltva adja.
b) A tárgyalóasztal negyedik oldalán, az OÉT oldalak titkárai között foglal helyet.
c) Feladata: az ülés levezetése az Alapszabály alapján.
Tartózkodnia kell a tárgyalás során kifejtett álláspontok minősítésétől, politikai deklarációktól.
d) Konszenzussal megengedhető, hogy a hozzá intézett szakmai kérdésekre válaszoljon, illetve kérheti, hogy szakmai kérdésekben véleményt nyilvánítson.

2. Soros elnök – ügyvivő

a) A soros elnök (ügyvivő) jogosítványait az oldal által meghatározott módon gyakorolja.
b) A soros elnök (ügyvivő) az ülések közötti időszakban is képviseli az oldalt.

3. Szóvivő
Feladata: az egyes napirendi pontoknál az oldal álláspontjának képviselete az adott témában.

4. A három tisztséget – az oldal tetszése szerint – azonos, vagy különböző személyek töltik be. A levezető elnök azonban plenáris ülésen soros elnök vagy szóvivő nem lehet.

III. Az ülés helyszíne

1. Az OÉT plenáris ülések megfelelő helyéről a kormányzati oldal gondoskodik.

2. A szakfórumi és szakbizottsági ülések helyszínét a működtető kormányzati szerv biztosítja.

3. A soros elnöki megbeszélés helyéről a kormányzati oldal elnöke gondoskodik.

IV. Az ülés ideje

Az ülések időpontjáról az oldalak konszenzussal határoznak.

V. Az előterjesztések napirendre tűzése

1. Tárgyalásra csak időben benyújtott előterjesztés, illetve (szóbeli tájékoztatás esetén) felkérés alapján kerülhet sor.
2. Az üléseket úgy célszerű szervezni, hogy az előterjesztés átadása után:
- plenáris ülésre legalább 10 nap,
- szakfórumi, szakbizottsági ülésre legalább 8 nap elteltével kerüljön sor,
- a szakbizottsági ülés vége és a plenáris ülés kezdete között legalább 2 nap legyen.

3. Írásbeli véleményezésre legalább 15 napot indokolt adni.

4. A napirendet konszenzussal kell megállapítani.

5. Az 1-4. pontok figyelembevételével az ülések napirendjének megállapítása a következő:

a) Az ülés végén az OÉT Titkársága javaslatot tesz a következő ülés napirendjére, amelyet az oldalak véleményeznek és kiegészíthetnek.
b) Ülések között a soros elnökök írásban tehetnek javaslatot további téma napirendre tűzésére.
c) Az ülésre az OÉT Titkársága az a)-b) pontok alapján írásban napirendi javaslatot készít, amelyet az ülés meghívójában a szervezeteknek eljuttat.
d) Az üléseken az oldalak a napirendi javaslatot kiegészíthetik.

e) A kiegészített napirendi javaslatról az ülés szavaz.
Ettől az eljárástól a soros elnökök konszenzusos megállapodásával el lehet térni.

VI. Az ülés vezetése

1. Az ülést a levezető elnök irányítja.

2. A levezető elnök teendői:

a) Megnyitja az ülést és megállapítja, hogy az oldalak az alapszabály szerint meghatározott rendben ülnek-e az asztalnál.
b) Felkéri az oldalakat a soros elnökök megnevezésére.
c) Az OÉT Titkársága előterjesztése alapján javaslatot tesz a napirendre és elfogadtatja azt.
d) Lehetőséget ad napirend előtti bejelentésekre, kérdésekre.
A napirenden kívüli kérdéseket (felvetéseket) azonban a plenáris ülés előtt lehetőleg 3 nappal írásban kell átadni a kérdezettnek. Ellenkező esetben a megkérdezett az Alapszabály 44. pontja alapján a válaszadást halaszthatja.
Napirend előtti felszólalás csak az OÉT illetékességi körébe tartozó ügyekről lehetséges, melyekről vita nem folytatható.
e) Megkezdi a napirendi pont tárgyalását. Minden napirenden szereplő témánál:
- felkéri az oldalakat a szóvivők megnevezésére,
- vezeti a vitát,
- kérés esetén engedélyezi szakértő meghallgatását,
- amennyiben az OÉT plenáris ülése javasolja, felkéri a soros elnököket, nevezzék meg a vita (konzultáció) eredményeként megszülető tájékoztató tervezetének készítőit,
- bármelyik oldal kérésére, illetve saját kezdeményezésére konszenzussal a tárgyalást meghatározott időre felfüggesztheti.

f) Az OÉT Titkársága előterjesztése alapján javaslatot tesz a következő ülés napirendjére és időpontjára.
g) Berekeszti az ülést.

3. Az első szólás joga az előterjesztőé.

4. A tárgyalás két részből: általános és részletes vitából áll.

a) Az általános vitában az elvi, koncepcionális álláspont kifejtésére és megvitatására van mód.
b) A részletes vita az előterjesztő által javasolt rend szerint történik, amit a partnerek véleményének megismerése után a levezető elnök határoz meg. (Ez lehetséges pl. fejezetenként, témakörönként, vagy a már elkészített tájékoztató tervezete alapján).

5. Az első körökben a szóvivők kapnak szót. Mielőtt azonban a szóvivők a szót továbbadják, az oldalakat alkotó szervezetek – rövid indoklással – az elhangzottaktól eltérő különvéleményt jelenthetnek be.

6. Az Alapszabályt érintő kérdések tisztázása elsősorban a soros elnökök feladata. E kérdésekben soron kívül lehet szót kérni.

7. A téma tárgyalása során az egyes oldalak képviselői sorban kapnak szót: amikor az egyik oldal képviselői befejezték a vélemény-nyilvánítást, akkor a levezető elnök átadja a szót a következő oldalnak és így tovább.

8. Az oldalak megszólalásának sorrendje az óramutató járásával ellentétesen történik.

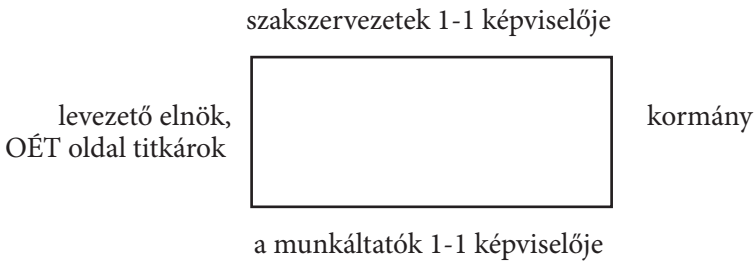
9. Lehetővé kell tenni kérdések felvetését:
- a levezető elnök az első kör után lehetőleg adjon lehetőséget kérdések felvetésére,
- a vita során bárki tehet fel kérdést, amikor nála van a szó,
- a kérdések megválaszolására kétféle szabályt érdemes alkalmazni: a megkérdezett választása szerint vagy azonnal válaszol, vagy csak akkor, ha a forgás szerint rákerül a sor.

10. Bármelyik oldal kérésére a levezető elnök meghatározott időtartamú szünetet rendelhet el.

11. Az ülésteremben az ülés ideje alatt mobiltelefon nem használható.

VII. Ülésrend

Négyszög alakú tárgyalóasztal körül az oldalak elhelyezkedése a következő:



VIII. Nyilvánosság

1. Az OÉT nyilvános plenáris ülései a sajtó számára nyitottak. A teremben csak az OÉT tagjai, a delegált szakértők, a sajtó képviselői, valamint a Titkárság által meghívott személyek tartózkodhatnak.

2. A plenáris ülésekre napirendi pontonként 1-1 szakértőt delegálhatnak a szervezetek. Az ülésteremben csak a tárgyalt téma szakértői lehetnek jelen. Ennek ellenőrzése a levezető elnök feladata.

3. Az OÉT ülésre benyújtott előterjesztéseket a sajtó képviselői megkaphatják.

4. Az OÉT üléseinek helyszíni – élőben történő – közvetítésére az oldalak egyetértése esetén kerülhet sor.

5. Az érdekképviseleti szervezetek képviselői a titokvédelmi szabályokat magukra nézve kötelezően fogadják el.

IX. Az OÉT plenáris ülések dokumentumai

1. A Magyar Közlönyben megjelenő tájékoztató tényszerűen a tárgyalások témáit, az OÉT állásfoglalásait és a különvéleményeket tartalmazza.
A különvéleményekben csak az eltérő vélemény tüntethető fel, ahhoz magyarázat, érvelés nem fűzhető.

2. Amennyiben megoldható, a tájékoztatóban megjelentetni kívánt szöveg tervezetét a soros elnökök – legkésőbb az ülés kezdetéig – írásban juttassák el az oldalaknak és az OÉT Titkárságának.

3. Az OÉT plenáris üléseiről hangfelvétel készül. A hangfelvételeket az OÉT Titkársága őrzi.
A nyilvános plenáris ülésekről készült hangfelvételek az OÉT-t alkotó érdekképviseleteknek, az OÉT munkáját feldolgozó tudományos kutatóhelyeknek és a sajtó képviselőinek – másolatban – átadhatók.

4. Napirendi pontonként a szervezetek képviselői jelenlétüket olvasható aláírásukkal igazolják. A szóvivő nevét külön meg kell jelölni.

5. A törvénykezést érintő témákról – a tájékoztatónál részletesebb – állásfoglalás készíthető. Az állásfoglalásban lehetőség van az álláspontok, különvélemények rövid, szakszerű kifejtésére. Az OÉT állásfoglalása alapján az állásfoglalást a Titkárság megküldi a parlamenti frakciók vezetőinek és az illetékes bizottságok elnökeinek.

6. Az OÉT által megtárgyalt törvényjavaslatok parlamenti bizottsági vitáira az előterjesztő tárca kezdeményezi az illetékes bizottságnál, hogy a munkáltatói és a munkavállalói érdekképviseletek (a két oldal) egy-egy képviselőjét – az OÉT Titkárságon keresztül – meghívják és a vitában tanácskozási joggal vehessenek részt.

7. A kormányzati előterjesztésekben, illetve expozéban (zárszóban) a szociális partnerek álláspontját ismertetni kell.

Budapest, 2004. május 12.

VIII. számú Melléklet

A Gazdasági és Szociális Tanács Alapszabálya[67]

Preambulum

A Gazdasági és Szociális Tanács (a továbbiakban: GSZT) a nemzeti gazdasági és társadalompolitikai stratégiákról való konzultáció, a kormányzati stratégiák megvitatásának, véleményezésének független fóruma. Küldetése a gazdaság és a társadalom átfogó fejlődését érintő országos ügyek és az ezekben kialakítandó, kormányzati ciklusokon átívelő nemzeti stratégiák megvitatása, a lehető legszélesebb nemzeti konszenzus elérése céljából; a harmonikus és kiegyensúlyozott gazdasági fejlődés és az ehhez illeszkedő szociális modell kidolgozásának és megvalósításának előmozdítása a szervezett civil társadalom és a gazdasági szféra képviselőinek bevonásával, az Európai Unió gyakorlatát is figyelembe véve.

I. fejezet

A GSZT feladata és tevékenysége

1. A GSZT feladata: a gazdaságot és a társadalmat érintő átfogó – makrogazdasági és társadalmi – problémák rendszeres vizsgálata, a gazdaság és a társadalom mindenkori állapotának értékelése és a feltárt problémák kezelésére javasolt nemzeti stratégiák megvitatása, különösen
- gazdaság– és szociálpolitikai,
- fejlesztéspolitikai,
- munkaügyi és foglalkoztatáspolitikai,
- társadalombiztosítási és egészségügyi,
- az európai integráció stratégiai kérdései,
- valamint egyéb, társadalompolitikai stratégiai kérdések.

2. A GSZT a kormány, az Országgyűlés, illetve a saját kezdeményezésére napirendre tűzött kérdéseket vitatja meg.

3. A GSZT konzultatív fórum, amely a napirenden lévő kérdésekről
- véleményt formál,
- állásfoglalást alakít ki,
- javaslatot tesz, valamint
- saját, belső ügyeit illetően határozatot hoz.

---

[67] *Az Alapszabályt a Gazdasági és Szociális Tanács 2005. február 25-i ülésén konszenzussal elfogadta. Aláírói Demján Sándor, az ülés levezető elnöke és Dr. Héthy Lajos, az Alapszabály tervezet elfogadása c. napirendi pont előterjesztője voltak.*

II. fejezet

A GSZT résztvevői

A GSZT-t a következő csoportok[68] alkotják:

a.) a gazdasági szféra képviselői, ezen belül
- ❏ az Országos Érdekegyeztető Tanácsban helyet foglaló országos munkáltatói érdekképviseletek elnökei (9 fő)
- ❏ az országos gazdasági kamarák elnökei (2 fő)
- ❏ a befektetői szféra szervezeteinek elnökei (5 fő)
- ❏ az Országos Szövetkezeti Tanács elnöke (1 fő)
- ❏ a Magyar Nemzeti Bank Monetáris Tanácsának képviselője (1 fő)

b.) a munkavállalók képviselői
- ❏ az Országos Érdekegyeztető Tanácsban helyet foglaló országos munkavállalói érdekképviseletek elnökei (6 fő)

c.) a civil szféra képviselői, ezen belül az
- ❏ emberi és állampolgári jogok védelme, fogyasztóvédelem, kisebbségvédelem;
- ❏ gyermekek, fiatalok képviselete;
- ❏ idős korúak képviselete;
- ❏ nemek közötti esélyegyenlőség előmozdítása
- ❏ oktatás, képzés, művelődés, kutatás;
- ❏ szakmai-gazdasági érdekképviselet, műszaki innováció;
- ❏ szektorfejlesztés, európai és euroatlanti integráció, nemzetközi kapcsolatok fejlesztése;
- ❏ szociális-egészségügyi tevékenység, hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének előmozdítása;
- ❏ település– és gazdaságfejlesztés, lakhatás, a közrend és a közbiztonság védelme;
- ❏ természet-, környezet-, állatvédelem, az épített környezet védelme, polgár– és tűzvédelem

területén tevékenykedő, országos hatókörű civil szervezetek által delegált személyek (összesen 10 fő). A delegáló szervezetek e területek szerinti kiválasztása demokratikus eljárással, a civil szervezetek által meghatározott módon történik. Az itt felsorolt területenkénti választás, illetve a személyek megbízásának időpontjáig a civil szféra képviseletét a GSZT 2004. augusztus 24-ei alakuló ülésére meghívott személyek látják el (11 fő).

d.) a tudomány képviselői, ezen belül
- ❏ az MTA volt elnökei és jelenlegi elnöke (4 fő)
- ❏ tudósok, elismert gazdaság– és társadalomkutatók (4 fő).

---

[68] *A csoportok tagjainak felsorolását ld. az 1.sz. függelékben.*

e.) A kormány a GSZT-nek nem tagja, de üléseinek, munkájának állandó résztvevője. Képviselői (ld. a 2. sz. függelékben) szavazati joggal nem rendelkeznek.

III. fejezet

A GSZT tagjainak státusza, mandátumuk érvénye

1. A GSZT tagjai természetes személyek, akiknek tagi státusza – csoportonként – a következőképpen keletkezik:

a.) A gazdasági szféra és a munkavállalók csoportjának tagjait az 1. sz. függelékben felsorolt szervezetek első számú vezetői alkotják. A Magyar Nemzeti Bank Monetáris Tanácsát a Tanács tagjai közül delegált személy képviseli.

b.) A civil szféra csoportjának tagjai személyükben, delegáló szervezeteik megbízása alapján tagjai a GSZT-nek.

c.) A tudomány képviselőinek csoportját alkotók közül az MTA jelenlegi és volt elnökei személyükben, betöltött tisztségük alapján, a tudományos élet további képviselői személyükre történt jelölés alapján tagjai a GSZT-nek.

2. A tagság megszűnik

- a gazdasági szféra és a munkavállalók csoportjának esetében a szervezet megszűnése, illetve a szervezet első számú vezetője megbízatásának megszűnése, továbbá a szervezet OÉT tagságának megszűnése esetén;
- a civil szféra csoportjának esetében akkor, ha a delegáló fórum a szervezetet, illetve a képviselő személyét visszahívja;
- alanyi jogú tagság esetében az érintett elhunytával;
- a tagot delegáló valamely szervezet kilépésével, vagy személy mandátumról való lemondásával.

3. A GSZT üléséről távol maradó tag nem helyettesíthető, véleményét azonban az ülés napirendjén lévő témákban írásban benyújthatja. Az előzetesen benyújtott írásos véleményt az ülésen ismertetni kell.

IV. fejezet

A GSZT szervezete

1. A GSZT szervezetét a tagjainak a II. fejezetben a.)-tól d.) pontig felsorolt négy csoportja, valamint állandó résztvevőként a kormány képviselete alkotja.

2. A négy csoport tagjai közül ügyvivőt választ, aki egyben a GSZT adott csoportot képviselő társelnöke is.

3. A kormány állandó képviselője a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter.

4. Az társelnökök, csoportjuk egyetértésével, jogosultak a csoport képviseletére, szükség esetén a napirend szóvivőjének megnevezésére.

V. fejezet

Az elnök

5. A GSZT elnökének tisztségét az egyes csoportok által választott társelnökök töltik be, évenkénti rotáció alapján. A rotáció sorrendje az alapszabályban való csoport-felsorolás sorrendjét követi.

6. Más szervezetekkel való kapcsolattartásban, valamint a nemzetközi kapcsolatokban a GSZT-t az elnök képviseli.

7. A GSZT plenáris ülését az elnök vezeti.

VI. fejezet

A titkárság

1. A Gazdasági és Szociális Tanács munkáját önálló titkárság segíti, koordinálja.

2. A titkárság feladatai:
- a GSZT üléseinek előkészítése,
- a GSZT ülések összehívásának gyakorlati biztosítása,
- az előterjesztések időben történő megküldése a résztvevők számára,
- az ülések helyszínének és körülményeinek biztosítása,
- hangfelvétel és emlékeztető készítése az ülésekről,
- az információáramlás biztosítása,
- a nyilvánosság biztosításával kapcsolatos feladatok, sajtóval való kapcsolattartás,
- a nemzetközi kapcsolatok szervezése.

3. A titkárságot a GSZT főtitkára vezeti. A főtitkár megbízása, illetve visszahívása a GSZT csoportosulásaival egyetértésben történik. A megbízás öt évre szól.

VII. fejezet

A GSZT működési formái

A GSZT munkáját plenáris ülésen, állandó és ad hoc bizottságokban, továbbá írásos észrevételek útján végzi.

a.) Plenáris ülés

- ❑ *feladata:* konzultáció a Tanács illetékességi körébe tartozó témákról;
- ❑ a plenáris ülés szükség szerint, de legalább évente kétszer ülésezik;
- ❑ a GSZT plenáris ülését a kormány, vagy a GSZT csoportok legalább felének közös kérésére az elnök hívja össze;
- ❑ az egyes témák napirendre tűzéséről a csoportok ügyvivői döntenek, a csoport felhatalmazása alapján, a határozathozatali rendnek megfelelően;
- ❑ a konzultáció írásos előterjesztés alapján történik, amelyet a tagoknak 14 nappal a tervezett ülés előtt meg kell küldeni;
- ❑ az ülésen a GSZT tagjai, a kormány képviselői, valamint meghívottak vehetnek részt;
- ❑ a vitában az elnöknek biztosítania kell, hogy a csoportok tagjainak megfelelő megszólalási lehetősége legyen;
- ❑ az egyes hozzászólásokra fordított időt illetően az ülést levezető elnök időkorlátot szabhat meg;

b.) Állandó bizottság

- ❑ *feladata:* a plenáris ülések szakmai előkészítése. Ennek keretében
  - a plenáris ülés elé kerülő előterjesztések előzetes megvitatása;
  - a gazdasági és társadalmi helyzetet áttekintő, értékelő jelentések készítése, javaslatok kialakítása, állásfoglalások előkészítése;
- ❑ *résztvevői:*
  - állandó résztvevők:
    - a GSZT csoportjainak három-három megbízott szakértője,
    - a főtitkár,
  - esetenkénti résztvevők:
    - az aktuális napirend kormányzati szakértői;
- ❑ bizottsági ülés összehívását, írásos előterjesztés alapján bármelyik tárgyalócsoport kezdeményezheti a plenáris ülés elnökénél;
- ❑ az állandó bizottság saját ügyrendet készít, valamint tagjai közül elnököt választ;
- ❑ az ülés nem nyilvános;
- ❑ az ülésről emlékeztető készül, amelyet a plenáris ülés résztvevői megkapnak. Az emlékeztető a bizottság állásfoglalását, a véleményeket, illetve az elvégzendő esetleges további feladatokat, valamint a plenáris ülés számára megfogalmazott javaslatokat tartalmazza.

c.) Ad hoc bizottságot a plenáris ülés hozhat létre.

VIII. fejezet

Határozatképesség, határozathozatal

1. Határozatképesség:
A GSZT akkor határozatképes, ha
- ❏ külön-külön a négy csoport mindegyikében a tagok legalább fele jelen van, vagy
- ❏ a GSZT összes tagjának kétharmada, de csoportonként legalább egy fő jelen van.

2. Határozathozatal:
Határozat meghozatalához külön-külön a négy csoport mindegyikében a jelenlévő tagok egyszerű többségének támogatása szükséges.
A határozathozatal nyílt szavazással történik, kivéve, ha a titkos szavazás elrendelését a jelen lévő tagok legalább egynegyede kéri.

IX. fejezet

Záró rendelkezések

1. A GSZT az alapszabályt és annak módosítását konszenzussal fogadja el.

2. A GSZT alapszabályában foglaltakat minden tag magára nézve kötelezőnek ismeri el.

I. számú Függelék

A tárgyalócsoportok tagjai:

a.) a gazdaság szereplői:

gazdasági érdekképviseletek:
1. Agrár Munkaadói Szövetség elnöke
2. Általános Fogyasztási Szövetkezetek Országos Szövetsége elnöke
3. Ipartestületek Országos Szövetsége elnöke
4. Kereskedők és Vendéglátók Országos Érdekképviseleti Szövetsége elnöke
5. Magyar Iparszövetség elnöke
6. Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége elnöke
7. Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége elnöke
8. Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége elnöke
9. Stratégiai és Közszolgáltató Társaságok Országos Szövetsége elnöke

gazdasági kamarák:
10. Magyar Kereskedelmi és Iparkamara elnöke
11. Magyar Agrárkamara elnöke

egyéb gazdasági szervezetek:
12. Magyar Bankszövetség elnöke
13. Budapesti Értéktőzsde Rt. elnöke
14. Befektetői Tanács elnöke
15. Nemzetközi Vállalatok Magyarországi Társasága elnöke
16. Joint Venture Szövetség elnök
17. Szövetkezeti Tanács elnöke
18. Magyar Nemzeti Bank Monetáris Tanácsának képviselője

b.) a munkavállalók képviselői:

19. Autonóm Szakszervezetek Szövetsége elnöke
20. Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés elnöke
21. LIGA Szakszervezetek elnöke
22. Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége elnöke
23. Munkástanácsok Országos Szövetsége elnöke
24. Szakszervezetek Együttműködési Fóruma elnöke

c.) a civil szféra meghívott szervezetei:

25. Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület
26. Európa Ház
27. Gazdálkodási és Tudományos Társaságok Szövetsége

28. Gyermek– és Ifjúsági Konferencia
29. Idősügyi Tanács
30. Ipari Parkok Egyesülete
31. Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége
32. Nőképviseleti Tanács
33. Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület
34. Országos Fogyatékosügyi Tanács
35. Környezeti Management és Jog Egyesület – EMLA

d.) a tudomány képviselői:

36.-39. az MTA jelenlegi és három megelőző elnöke
40.-43. tudósok, akik a gazdaság és társadalom kérdéseinek elismert kutatói
(jelölő szervezetenként egy fő)
jelölő szervezetek:

MTA
Magyar Rektori Konferencia
Főiskolai Főigazgatói Konferencia

II. számú Függelék

A kormány képviselői:

állandó képviselők:

miniszterelnök,
a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter, a kormány állandó képviselője a GSZT-ben,
pénzügyminiszter,
foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszter,
gazdasági– és közlekedési miniszter,
egészségügyi miniszter,
ifjúsági-, családügyi-, szociális– és esélyegyenlőségi miniszter,
oktatási miniszter,
a Központi Statisztikai Hivatal elnöke.

a napirendben illetékes meghívottak.

IX. számú Melléklet

Az Országos Érdekegyeztető Tanács plenáris ülései (2004-2007)

2004. évi ülések

2004. január 8.	– A munkaerő-piaci helyzet várható alakulása – Javaslat a foglalkoztatást elősegítő és a munkaerő képzettségét javító intézkedésekre.
2004. február 6.	– Konzultáció a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló törvény tervezetéről
2004. február 27.	– A nemzeti jelentés tervezete az Európai Szociális Kartában vállalt kötelezettségek teljesítéséről – Előterjesztés az európai részvénytársaságról szóló törvény tervezetéről – Javaslat az Országos Érdekegyeztető Tanács 2004. első félévi Munkaprogramjára
2004. március 4-5.	– Konzultáció az OÉT eddigi működéséről, működési rendjét érintő kérdésekről (nem nyilvános ülés)
2004. március 22.	– Konzultáció a jogalkotásról szóló törvénytervezet módosításáról. – Előterjesztés egyes pénzügyi tárgyú törvények jogharmonizációs célú módosításáról
2004. április 13.	– Előterjesztés a csatlakozási szerződésben rögzített munkaerőp- piaci viszonosság és védintézkedések alkalmazásának lehetséges irányairól – Konzultáció az OÉT-ben eddig létrejött megállapodások megvalósulásának helyzetéről
2004. április 15.	– Konzultáció a foglalkoztatási törvény átfogó felülvizsgálatának szakmai koncepciójáról (nem nyilvános ülés)
2004. április 23.	– Előterjesztés az egész életen át tartó tanulás fejlesztésének stratégiájáról – Előterjesztés az üzemi és közalkalmazotti tanácsi választással kapcsolatos egyes kérdések együttes szabályozásáról – Előterjesztés a korkedvezményes rendszer átalakításának ütemtervéről
2004. május 10.	– Konzultáció Magyarország első konvergencia programjáról (nem nyilvános ülés)
2004. május 14.	– Előterjesztés a Magyar Universitas Programról, valamint az új felsőoktatási törvény koncepciójáról. – A Népesedési Kormánybizottság népesedéspolitikai programjának koncepciója

2004. június 25.
- Ütemterv a korkedvezményes nyugdíjrendszer átalakítására
- Nemzeti Foglalkoztatási Akcióterv
- Javaslat az OÉT Ideiglenes Alapszabályra

2004. július 2.
- Előterjesztés az Ágazati Párbeszéd Bizottságok működéséről, javaslat a működtetésüket biztosító Ágazati Párbeszéd Központ létrehozására
- Az Ágazati Párbeszéd Bizottságok részére a bértarifarendszerek alkalmazásának elősegítésére készítendő ajánlás tervezete

2004. július 6.
- Konzultáció a magyar gazdaság helyzete 2004. tanulmány alapján
- Konzultáció a pénzügyminiszterrel a 2005. évi adó és költségvetési elképzelésekről (nem nyilvános ülés)

2004. augusztus 13.
- Előterjesztés az Ágazati Párbeszéd Bizottságok működéséről, javaslat a működtetésüket biztosító Ágazati Párbeszéd Központ létrehozására
- Előterjesztés a 2005.évi munkaszüneti napok körüli munkarendről
- Előterjesztés az üzemi és közalkalmazotti tanácsi választással kapcsolatos egyes kérdések együttes szabályozására.

2004. szeptember 13.
- A 2005, évi adó– és költségvetési javaslatok megvitatása, valamint a jövő évi bértárgyalások megkezdése

2004. szeptember 17.
- Előterjesztés a 2004. évi nemzeti foglalkoztatási akciótervről
- Ajánlás az ágazati párbeszéd bizottságok részére a bértarifa-rendszerek alkalmazásának elősegítésére
- Beszámoló a Munkaügyi Közvetítői és Döntőbírói Szolgálat tevékenységéről (2003-2004)
- Javaslat az Országos Érdekegyeztető Tanács 2004. II. félévi munkatervére

2004. szeptember 24.
- Tájékoztató a Magyar Nemzeti Bank jelenlegi és következő évi monetáris, kamat- és árfolyam politikájáról
- Az OÉT 2004. szeptember 13-i napirendjének folytatása: A 2005. évi adó- járulék és egyéb költségvetési befizetésekről szóló törvényjavaslat
- 2005. évi központi költségvetési javaslat
- 2005. évi bértárgyalások

2004. október 8.
- Az OÉT 2004. szeptember 24-i napirendjének folytatása;
- 2005. évi adó, járulék és egyéb költségvetési befizetésekről szóló törvények módosítása (T/11621. számú törvényjavaslat)
- 2005. évi bértárgyalások

2004. október 22.
- A 2005. évi bértárgyalások folytatása;
- Magyar Köztársaság 2005. évi költségvetéséről (T/11700. számú törvényjavaslat)
- 2005. évi adó, járulék és egyéb költségvetési befizetésekről szóló törvények módosításáról (T/11621. számú törvényjavaslat)
- Keresetnövelés 2005. évi ajánlott mértékéről
- Minimálbér 2005. évi javasolt összegéről

2004. október 26. A bértárgyalások folytatása a 2005. évi költségvetést és az adórendszert érintő egyes kérdésekről, a 2005. évi minimálbérről és a keresetnövekedés ajánlott mértékéről

2004. október 29.
- A 2005. évi bértárgyalások folytatása

2004. november 3.
- A 2005. évi bértárgyalások folytatása

2004. november 12.
- A 2005. évi bértárgyalások folytatása

2004. november 24.
- Előterjesztés a szakképzés fejlesztési stratégiájáról és a végrehajtáshoz szükséges intézkedésekről
- Előterjesztés a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény jogharmonizációs célú módosításáról
- Beszámoló a Munkaerő-piaci Alap Irányító Testület (MAT) 2003. évi tevékenységéről-

2004. november 29.
- Előterjesztés Magyarország aktualizált konvergencia programjáról
- Előterjesztés a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló 2003/88 (EK) számú irányelv módosításáról

2004. december 17.
- Előterjesztés a 2013-ig terjedő időszak iparpolitikájáról
- Előterjesztés a Munkaügyi Közvetítői és Döntőbírói Szolgálat (MKDSZ) pályázati felhívásáról

2005. évi ülések

2005. március 4.
- Előterjesztés a felsőoktatásról szóló törvényről
- Javaslat az Országos Érdekegyeztető Tanács 2005. I. félévi programjáról

2005. március 10-11.
- Tervezett feladatok a kormányzati ciklus végéig
- A Munka Törvénykönyve módosításával összefüggő feladatok 2005. első felében
- A II. Európai Tervből adódó együttműködés kérdései és tennivalói
- A 2005. év kiemelt kormányzati feladatai
- Az OÉT első félévi munkaprogramja (informális ülés)

2005. március 25.
- Előterjesztés az adókról, járulékokról szóló törvények módosításáról szóló törvényjavaslatról

– Javaslat a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény módosításáról
– Előterjesztés a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény, valamint a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény módosításáról
– Előterjesztés a munkaügyi ellenőrzésről szóló 1996. évi LXXV. törvénynek a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi XCL. törvénnyel összefüggő módosításáról

2005. május 13.
– Konzultáció a kormány 100 lépés programjáról, különös tekintettel a munka világát érintő kérdésekre

2005.május 27.
– Előterjesztés a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény módosításáról
– Előterjesztés az alkalmi munkavállalói könyvvel történő foglalkoztatásról és az ahhoz kapcsolódó közterhek egyszerűsített befizetéséről szóló 1997l évi LXXIV. Törvény módosításáról
– Előterjesztés a prémiumévek program kiterjesztéséről és a munka világából történő fokozatos kivonulás támogatásáról
– Előterjesztés a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény módosításáról
– Jelentés a pályázati Bíráló Bizottság munkájáról
– Javaslat az MKDSZ Alapszabálya módosítására

2005. június 14.
– Nemzeti jelentés az Európai Szociális Karta végrehajtásáról
– Előterjesztés a társadalombiztosítás pénzügyi alapjainak és a társadalombiztosítás szerveinek állami felügyeletéről szóló 1998. évi XXXIX. Törvény módosításáról
– Előterjesztés a rendezett munkaügyi kapcsolatok kritériumainak az állami támogatások odaítélése és a közbeszerzések elbírálása során történő figyelembevételéről szóló koncepcióról
– Előterjesztés a pályakezdő fiatalok elhelyezkedési esélyeinek fokozottabb elősegítését szolgáló javaslatról

2005. augusztus 25.
– Előterjesztés az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepcióról
– Előterjesztés az egész életen át tartó tanulás stratégiájáról
– Előterjesztés a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény, valamint egyéb munkaügyi tárgyú törvények módosításáról
– Előterjesztés a munkaügyi ellenőrzésről szóló 1996. évi LXXV. törvény módosításáról

– Előterjesztés a Bérgarancia Alapról szóló 1994. évi LXVI. törvény jogharmonizációs célú módosításáról
– Javaslat az OÉT 2005. évi második félévi munkaprogramjára

2005. szeptember 27.
– Előterjesztés a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény, valamint egyéb munkaügyi tárgyú törvények módosításáról
– Előterjesztés a munkaügyi ellenőrzésről szóló 1996. évi LXXV. törvény módosításáról
– Előterjesztés a rendezett munkaügyi kapcsolatok feltételeinek meghatározásáról
– Előterjesztés a megbízás alapján folytatott érdekérvényesítésről szóló törvényjavaslatról
– Előterjesztés a szociális párbeszédről szóló törvényjavaslat koncepciójáról

2005. október 7.
– Előterjesztés az adókról, járulékokról és egyéb költségvetési befizetésekről szóló törvények módosításáról
– Előterjesztés a Magyar Köztársaság 2006. évi költségvetéséről
– A 2006. évi bértárgyalások megkezdése a.) a 2005. évi keresetnövelési ajánlás várható teljesülése, b.) javaslatok a 2006. évi OÉT bérmegállapodás tartalmára, c.) javaslat a legkisebb munkabér 2006. évre érvényes emelésére

2005. október 14.
– Az Országos Érdekegyeztető Tanács 2005. október 7-i napirendjének folytatása a.) az adó, járulék és egyéb költségvetési befizetésekről szóló törvényjavaslat, b.) a 2006. évi központi költségvetési javaslat, c.) a 2006. évi bérjavaslatok
– Nemzeti Akcióprogram a növekedésért és a foglalkoztatásért (2005-2008)

2005. október 21.
– Előterjesztés a csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló 1991. évi XLIX. törvény módosításáról
– Előterjesztés a gazdasági társaságokról szóló törvény és a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló törvény tervezetéről
– Előterjesztés a közbeszerzésről szóló 2003. évi CXXIX. törvény módosításáról.
– Előterjesztés az oktatást érintő egyes törvények módosításáról

2005. október 28.
– Előterjesztés a rendezett munkaügyi kapcsolatok szempontrendszerének kialakításához szükséges jogszabályok módosításáról szóló FMM tervezetéről
– A 2006. évi bértárgyalások folytatása

2005. november 4. A 2006. évi bértárgyalások folytatása
2005. november 11. A 2006. évi bértárgyalások folytatása
2005. november 18. A 2006. évi bértárgyalások folytatása
2005. november 25. A 2006. évi bértárgyalások folytatása
2005. december 2.
- Előterjesztés a kis- és középvállalkozások fejlesztésének koncepciójáról
- Beszámoló a MAT 2004. évi munkájáról

2005. december 9.
- Előterjesztés a rendezett munkaügyi kapcsolatokról
- Javaslat a munkahelyi képzésekről szóló megállapodásokra

2006. évi ülések

2006. január 16.
- Tájékoztató az ágazati párbeszéd bizottságok 2005. évi működéséről
- Előterjesztés az ágazati párbeszéd bizottságokról és a középszintű szociális párbeszéd egyes kérdéseiről szóló törvényjavaslatról

2006. január 27.
- Előterjesztés az Országos Érdekegyeztető Tanácsról szóló törvényjavaslatról
- Előterjesztés az ágazati párbeszéd bizottságokról és a közép-szintű szociális párbeszéd egyes kérdéseiről szóló törvényjavaslatról

2006. március 22.
- Az Új Magyarország Fejlesztési Terv. Partnerségi egyeztetési változat és a stratégia meghatározása
- Tájékoztató az Osztrák Elnökég programjáról, a folyamatban lévő EU jogalkotási kezdeményezésekről (szóbeli)
- Az Emberi erőforrások fejlesztésének operatív programja (1. olvasat)
- Előterjesztés a munkáltatók társadalmi felelősségének erősítéséről és az ezt ösztönző intézkedésekről
- Javaslat az Országos Érdekegyeztető Tanács 2006. első félévi programjára

2006. június 10.
- Tájékoztató a konzultáció és az új kormány főbb kormányzati kezdeményezéseiről, az Új egyensúly programjáról

2006. június 15.
2006. június 22.
2006. június 27.
- AZ OÉT konzultáció folytatása, a Kormány Új egyensúly programjáról és a kapcsolódó törvényjavaslatokról
- Törvényjavaslat egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról
- Törvényjavaslat az államháztartás egyensúlyát javító különadóról és a költségvetési forrásból származó kamattámogatások után fizetendő járadékokról
- Törvényjavaslat a házipénztáradóról

– Előterjesztés az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról
– Törvényjavaslat a Magyar Köztársaság 2006. évi Költségvetéséről szóló 2005. évi CLIII. törvény módosításáról

2006. augusztus 28.
– Konzultáció a konvergencia programról
– Előterjesztés a 2007. évi munkaszüneti napok körüli munkarendről

2006. szeptember 8.
– Konzultáció az Új Magyarország Fejlesztési Tervről (második olvasatban)
– Javaslat az Országos Érdekegyeztető Tanács 2006. második félévi munkaprogramjára

2006.szeptember 8.
– Az Országos Érdekegyeztető Tanácsról szóló törvény tervezete
– Az ágazati párbeszéd bizottság és a középszintű szociális párbeszéd egyes kérdéseiről szóló törvény tervezete

2006. szeptember 15.
– Előterjesztés a Felülvizsgált Nemzeti Lisszaboni Akcióprogramról
– Előterjesztés a 2007. évi munkaszüneti napok körüli munkarendről szóló szociális és munkaügyi miniszter rendelet-tervezetének ismételt OÉT plenáris ülésre tűzéséről

2006. szeptember 29.
– Tájékoztató az EU 2006. második félévi finn elnökségének programjáról és a magyar prioritásokról
– Előterjesztés a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény módosításáról
– Előterjesztés a pályakezdő fiatalok, az ötven év feletti munkanélküliek, valamint a gyermek gondozását, illetve a családtag ápolását követően munkát keresők foglalkoztatásának elősegítéséről, továbbá az ösztöndíjas foglalkoztatásról szóló 2004. évi CXXIII. törvénynek a START PLUSZ és a START EXTRA program elindításával kapcsolatos módosításáról
– Előterjesztés a prémiumévek programról és a különleges foglalkoztatási állományról szóló 2004. évi CXXII. törvény módosításáról

2006. október 11.
– Az Országos Érdekegyeztető Tanácsról szóló törvény tervezete
– Az ágazati párbeszéd bizottság és a középszintű szociális párbeszéd egyes kérdéseiről szóló törvény tervezete

2006. október 17.
– Előterjesztés az Európai Bizottságnak benyújtandó, a 2006-2008. közötti időszakra vonatkozó Szociális védelemről és társadalmi összetartozásról szóló Nemzeti Stratégiai Jelentésről

– Javaslat az ad hoc bizottság (munkacsoport) létrehozására

2006. október 18.
– A társadalmi nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. Törvény módosításáról szóló törvényjavaslat tervezete

2006. október 27.
– Előterjesztés a Magyar Köztársaság 2007. évi költségvetésének kereteiről
– Előterjesztés a 2006. évi bérmegállapodás várható teljesüléséről
– Előterjesztés a vállalkozási szférának ajánlható 2007. évi keresetnövelés mértékéről
– Előterjesztés a Konvergencia Programban szereplő, a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerben rövidtávon megvalósítandó intézkedésekről
– Előterjesztés a megváltozott munkaképességű személyek ellátó alrendszerei összehangolt átalakításának koncepciójáról
– Előterjesztés az Országos Érdekegyeztető Tanácsról szóló törvényjavaslatról
– Előterjesztés az ágazati párbeszéd bizottság és a középszintű szociális párbeszéd egyes kérdéseiről szóló törvényjavaslatról
– Előterjesztés egyes szakképzési és felnőttképzési tárgyú törvények módosításáról

2006. november 6.
– Előterjesztés az Országos Érdekegyeztető Tanácsról szóló törvényjavaslatról
– Előterjesztés az ágazati párbeszéd bizottság és a középszintű szociális párbeszéd egyes kérdéseiről szóló törvényjavaslatról
– Előterjesztés egyes munkaügyi tárgyú és más kapcsolódó jogszabályok módosításáról
– Előterjesztés egyes szociális törvények módosításáról
– Előterjesztés az ÁPV Zrt. 2005. évi tevékenységéről, a tulajdonában álló, valamint a hozzárendelt vagyon alakulásáról, hasznosításának eredményéről
– Törvényjavaslat egyes, az egészségügyet érintő törvényeknek az egészségügyi reformmal kapcsolatos módosításáról
– Törvényjavaslat az egészségügyben működő szakmai kamarákról
– Törvényjavaslat a biztonságos és gazdaságos gyógyszer és gyógyászati segédeszköz ellátás, valamint a gyógyszerforgalmazás általános szabályairól
– Előterjesztés a korkedvezményes nyugdíjrendszer és a szakmai nyugdíjrendszerek átalakításáról

2006. november 13.
– Előterjesztés az Új Magyarország Fejlesztési Terv operatív programjairól (2007-2013) a) Gazdaságfejlesztési

	Operatív Program, b) Társadalmi megújulás Operatív Program, c) Társadalmi infrastruktúra Operatív Program – Előterjesztés a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény módosításáról – Az október 27-i OÉT ülésen megkezdett 2007. évi bértárgyalások folytatása
2006. november 22.	– Előterjesztés a Magyar Köztársaság 2007. évi költségvetéséről szóló törvényjavaslatról – Előterjesztés a 2007. évi költségvetést megalapozó egyes törvények módosításáról szóló törvényjavaslatról – Előterjesztés az egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló törvényjavaslatról – Az október 27-i OÉT ülésen megkezdett 2007. évi bértárgyalások folytatása
2006. november 27.	– Előterjesztés az aktualizált konvergencia programról
2006. december 1.	– Az október 27-i ülésen megkezdett 2007. évi bértárgyalások folytatása – Előterjesztés a Társadalmi Párbeszéd Központ létrehozásáról – Előterjesztés a Románia és Bulgária csatlakozását követő munkaerő-piaci szabályozásról
2006. december 20.	– Az október 27-i ülésen megkezdett 2007. évi bértárgyalások folytatása – Előterjesztés a Társadalmi Párbeszéd Központ létrehozásáról
2006. december 21. (informális ülés)	– Az október 27-i ülésen megkezdett 2007. évi bértárgyalások folytatása

2007. évi ülések

2007. január 5. **2007. január 19.**	– A 2007. évi bértárgyalások (ajánlás a keresetek 2007. évi növelésére) folytatása.
2007. január 26.	– A 2007. évi bértárgyalások (ajánlás a keresetek 2007. évi növelésére) folytatása – Előterjesztés a Kis és középvállalkozások fejlesztésének koncepciójáról – A Nyugdíjbiztosítási Ellenőrző Testület és az Egészségbiztosítási Ellenőrző Testület beszámolói tevékenységükről, a társadalombiztosítási ágazatok helyzetéről – Javaslat az MKDSZ szervezeti és működési szabályzatának módosítására
2007. január 30.	– A 2007. évi bértárgyalások folytatása. Megállapodás a 2007. évi keresetnövelési ajánlásról

– Előterjesztés egyes munkaügyi tárgyú és más kapcsolódó jogszabályok módosításáról
– Javaslat az OÉT 2007. első félévi munkaprogramjára

2007. február 9.
– Előterjesztés egyes munkaügyi tárgyú és más kapcsolódó jogszabályok módosításáról

2007. február 16.
– Előterjesztés a kormány Európa-politikai stratégiájának új irányainak és feladatainak koncepcionális kérdéseiről
– Tájékoztató az EU 2007. első félévi német elnökségének programjáról és a magyar prioritásokról
– Beszámoló a Munkaügyi Közvetítő és döntőbírói Szolgálat 2006. évi tevékenységéről

2007. március 9.
– Előterjesztés az egyes munkaügyi tárgyú és más kapcsolódó törvények módosításáról

2007. március 23.
– Tájékoztató az egészségügy átalakításának tervezett lépéseiről
– Előterjesztés a rehabilitációs járadékról, a megváltozott munkaképességűek új minősítési rendszeréről és a rehabilitációs szolgáltatásokról, a rehabilitációs járadékban részesülők együttműködésének szabályairól

2007.március 30.
– Előterjesztés az elvárt adóval kapcsolatos módosító javaslatokról
– Tájékoztatás az ágazati párbeszéd bizottságok 2007. évi tevékenységéről

2007. április 13.
– Előterjesztés a 2007-2013. közötti időszakra szóló fogyasztóvédelmi politikáról

2007. április 20.
– Előterjesztés az egyéni vállalkozóról és az egyéni cégről szóló törvény koncepciójáról
– Előterjesztés egyes törvények munka- és pihenőidőre vonatkozó szabályainak módosításáról

2007. április 25.
– Előterjesztés egyes törvények munka- és pihenőidőre vonatkozó szabályainak módosításáról

2007. április 26.
– Tájékoztató Magyarország Konvergencia jelentéséről
– Előterjesztés a szak- és felnőttképzést érintő reformprogram végrehajtásához szükséges egyes törvények módosításáról
– Előterjesztés a Románia és Bulgária Európai Unióhoz történt csatlakozását követő első negyedévi munkaerőpiaci helyzetről, valamint a foglalkoztatási lista felülvizsgálatáról

2007. május 18.
– Előterjesztés a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégiáról (A társadalmi egyeztetést megalapozó munkaváltozat)
– Előterjesztés egyes szociális tárgyú törvények módosításáról

– Előterjesztés az egyes foglalkoztatási jogviszonyokat szabályozó törvények munka- és pihenőidőre vonatkozó rendelkezéseinek módosításáról szóló törvényjavaslatról

2007. június 7.
– Előterjesztés az állami vagyonról szóló törvényjavaslatról

2007. június 15.
– Előterjesztés a foglalkoztatói nyugdíjról és intézményeiről szóló törvényjavaslatról

2007. szeptember 14.
– Tájékoztató az EU 2007. második féléves portugál elnökségi programjáról, az ehhez kapcsolódó magyar prioritásokról
– Előterjesztés a korkedvezmény–biztosítási járulék megfizetése alóli mentesítésről szóló törvényjavaslatról
– Előterjesztés a 2008. évi munkaszüneti napok körüli munkarendről
– Javaslat az Országos Érdekegyeztető Tanács 2007. második féléves munkaprogramjára

2007. szeptember 24.
– Előterjesztés az egyes adótörvények módosításáról
– Előterjesztés az általános forgalmi adóról szóló törvény újrakodifikálásról
– Javaslat az Országos Érdekegyeztető Tanács 2007. második féléves munkaprogramjára

2007. október 5.
– Előterjesztés a Magyar Köztársaság 2008. évi költségvetésről szóló törvényjavaslatról
– Előterjesztés a nemzeti lisszaboni akcióprogram végrehajtásáról készült jelentésről
– Előterjesztés a kis és középvállalkozások fejlesztési stratégiájáról (2007 -2013)

2007. október 12.
– A 2008. évi adótörvény javaslatokról megkezdett egyeztetések folytatása
– Előterjesztés a 2007. évi keresetnövelési ajánlás várható teljesüléséről és a vállalkozási szférának ajánlható 2008. évi keresetnövelés mértékéről

2007. október 15.
– Előterjesztés az egészségbiztosítási rendszer átalakításáról

2007. október 19.
– Előterjesztés az Európai Szociális Karta 2007. évi nemzeti jelentéséről
– Előterjesztés a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény módosításáról
– Előterjesztés a komplex rehabilitációról

2007. október 26.
– 2008. évi adótörvény javaslatokról megkezdett egyeztetések folytatása
– Az október 12-i OÉT ülésen megkezdett 2008. évi bértárgyalások folytatása

2007. november 9.
- Előterjesztés a kötelező egészségbiztosításról és az egészségbiztosítási pénztárakról, valamint a kötelező egészségbiztosítással összefüggő egyes törvények módosításáról szóló törvény tervezetéről
- Előterjesztés a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény módosításáról
- A 2007. október 12-i OÉT ülésen megkezdett 2008. évi bértárgyalások folytatása

2007. november 23.
- A 2007. október 12-i OÉT ülésen megkezdett 2008. évi bértárgyalások folytatása
- Javaslat a korkedvezményes nyugdíjrendszer korszerűsítését szolgáló intézkedések ütemezésére
- Előterjesztés Magyarország külkapcsolati stratégiájáról

2007. november 30.
- A 2007. október 12-i OÉT ülésen megkezdett 2008. évi bértárgyalások folytatása
- Kormányrendelet-tervezet a korkedvezmény-biztosítási járulék megfizetése alól történő mentesítés eljárási szabályairól

2007. december 3. (informális)
- Tájékoztató és konzultáció az EU Foglalkoztatási, Szociális, Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Tanács (EPSCO) 2007. december 5-6-i ülésének napirendjén szereplő témákról

2007. december 7.
- Az egészségbiztosítási pénztárakról és a kötelező egészség-biztosítás természetbeni ellátásai igénybevételének rendjéről szóló törvényjavaslat módosító indítványai

2007. december 14.
- Előterjesztés a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek tekintetében alkalmazott, a munkaerő szabad áramlását korlátozó átmeneti szabályokról, valamint a külföldiek magyarországi foglalkoztatásának engedélyezéséről szóló 8/1999.(XI.10.) SZCSM rendelet módosításáról
- A 2007. október 12-én megkezdett 2008. évi bértárgyalások folytatása

2007. december 21.
- Megállapodás a 2008. évi keresetnövelési ajánlásról

X. számú Melléklet

A Gazdasági és Szociális Tanács plenáris ülései (2004-2007)

2004. augusztus 24. A GSZT alakuló ülése

Helyszín: Országház, Delegációs Terem
Levezető elnök: Vizi E. Szilveszter, az MTA elnöke

Az Országos Érdekegyeztető Tanácsban 2002-ben született háromoldalú megállapodás alapján – európai mintára – létrejött új testületet a magyar Kormány részéről Kiss Péter kancellária miniszter, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság részéről Roger Briesch elnök köszöntötte.

Napirend:

1.) A 2007-2013. évekre szóló Európa Terv stratégiai irányairól és kidolgozásának módszeréről. (Előterjesztő: Baráth Etele, az NFH elnöke)
2.) A GSZT működését érintő kérdések
Alapszabály előkészítése, a GSZT 2005. évi költségvetése, stb.

2005. február 25.

Helyszín: Országház, Delegációs Terem
Levezető elnök: Demján Sándor, a VOSZ elnöke

Napirend:

1.) A magyar fejlesztés fő irányai (Előterjesztő: Gyurcsány Ferenc miniszterelnök)
2.) A GSZT Alapszabályának elfogadása
(Állásfoglalás Társadalmi Szerződés kezdeményezéséről, előkészítő munkacsoport létrehozása Vizi E. Szilveszter vezetésével)

2005. június 27.

Helyszín: Országház, Delegációs terem
Levezető elnök: Demján Sándor soros elnök (gazdasági csoportosulás)

Napirend:

1.) Gyurcsány Ferenc miniszterelnök tájékoztatója
2.) A GSZT működését érintő kérdések (Főtitkárválasztás, éves munkaprogram elfogadása, egyéb a GSZT működését érintő aktuális kérdések)

2005. augusztus 30.

Helyszín: Országház, Delegációs terem
Levezető elnök: Demján Sándor

Napirend:

1.) Az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció és az Országos Területfejlesztési Koncepció (Előadók: Herczog Mária, az Állandó Bizottság elnöke, Kóka János, gazdasági és közlekedési miniszter, Kolber István, a regionális fejlesztés és felzárkóztatás tárcanélküli minisztere)
2.) A kormány 100 lépés programja (Gyurcsány Ferenc miniszterelnök)
3.) A GSZT működésével összefüggő kérdések

2005. december 1.

Helyszín: Magyar Tudományos Akadémia, Elnöki Tanácsterem
Levezető elnök: Demján Sándor

Napirend:

1) A Gazdasági és Szociális Tanácsról szóló törvénytervezet (Előterjesztő: Csizmár Gábor, foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszter)
2) Társadalmi szerződés (Előterjesztő: Vizi E. Szilveszter)
A napirend keretében Gyurcsány Ferenc miniszterelnök ismertette a „Megegyezés a köztársaságról" című 12 pontos javaslat-tervezetét.
3) Lisszaboni Stratégia (Előterjesztő: Baráth Etele, az NFH elnöke)

2006. május 25. Kibővített, nyilvános ülés

Helyszín: Országház, Felsőházi Terem
Levezető elnök: Demján Sándor

Napirend:

1.) Demján Sándor megnyitó beszéde
2.) A kormány és a társadalom előtt álló tennivalókról és a lehetséges Társadalmi Szerződésről. (Gyurcsány Ferenc miniszterelnök)
3.) Beszámoló a Társadalmi Szerződés előkészítő munkálatairól. (Vizi E. Szilveszter, az MTA elnöke, a Társadalmi Szerződés előkészítésére életre hívott munkabizottság elnöke)
4.) Elgondolások a lehetséges Társadalmi Szerződés konstrukciójáról és a hozzá vezető eljárásról, az erről szóló állásfoglalás-tervezet ismertetése (Héthy Lajos, a GSZT kormányzati koordinátora)

Az állásfoglalás-tervezet a GSZT oldalai által elfogadásra került, ennek tartalmáról a GSZT soros elnöke levélben tájékoztatta Gyurcsány Ferenc miniszterelnököt.

Zárt ülés keretében:

1.) A GSZT folyó ügyei
2.) A megbízott főtitkár beszámolója az Európai Unió Gazdasági és Szociális Tanácsai 2006. május 4-5-i főtitkári értekezletéről

2006. július 3.

Helyszín: Hilton Budapest Westend
Levezető elnök: Dr. Szabó Endre soros elnök (munkavállalói csoportosulás)

Napirend:

1.) A Gazdasági és Szociális Tanács előző egyéves tevékenységéről szóló beszámoló (Előterjesztő: Tóth János megbízott főtitkár)
2.) Szervezeti és személyi kérdések, az új főtitkár megválasztása
3.) Konzultáció a Társadalmi Szerződésről

2006. szeptember 11.

Helyszín: Magyar Tudományos Akadémia, Elnöki Tanácsterem
Levezető elnök: Dr. Szabó Endre

Napirend:

1.) Az Új Magyarország Fejlesztési Terv
Előterjesztő: Bajnai Gordon fejlesztéspolitikai kormánybiztos
A GSZT véleménytervezetének ismertetése (Vizi E. Szilveszter, a GSZT társelnöke)
2.) Állásfoglalás kialakítása a Társadalmi Szerződés kívánatos témáiról és elkészítésének módszeréről
3.) Állásfoglalás kialakítása a vállalatok társadalmi felelősségvállalásának GSZT-n belüli kezeléséről

Napirenden kívül:

Molnár Lajos, egészségügyi miniszter tájékoztatója az egészségügyi reform főbb elemeiről

2006. november 8.

Helyszín: Magyar Tudományos Akadémia Elnöki Tanácsterem
Levezető elnök: Dr. Szabó Endre

Napirend:

1.) Az Új Magyarország Fejlesztési Terv ágazati operatív programjainak megvitatása
A GSZT írásos véleményére Bajnai Gordon kormánybiztos úr reagált.
2.) Tájékoztató „A vállalatok társadalmi felelősségvállalása" kérdésével foglalkozó ad hoc munkacsoport tevékenységéről
Előterjesztő: Fekete István (Joint Venture Szövetség), a munkacsoport vezetője.
3.) A GSZT működését érintő egyéb kérdések

2007. március 1.

Helyszín: Magyar Tudományos Akadémia
Levezető elnök: dr. Szabó Endre

Napirend:

1.) A GSZT állásfoglalásának kialakítása az egészségügyi reformról
Előadó: dr. Horváth Ágnes egészségügyi államtitkár
Herczog Mária, a GSZT Állandó Bizottságának elnöke
2.) Tájékoztató a nemzeti kerek asztalok tevékenységéről
Előadó: Király Júlia (Nyugdíj és időskor kerek asztal) és Fazekas Károly, (Oktatás és gyermekesély kerek asztal)

2007. július 3.

Helyszín: Országház Vadász terme
Levezető elnök: dr. Szabó Endre

Napirend:

1.) Konzultáció a reformokról
Előadó: Gyurcsány Ferenc miniszterelnök.
2.) A GSZT ajánlása a vállalatok társadalmi felelősségvállalásáról
Előadó: Fekete István (Joint Venture Szövetség), a témával foglalkozó munkabizottság vezetője
3.) Beszámoló a GSZT 2006. július 1.– 2007. június 30. közötti munkájáról és a soros elnöki tisztség átadása
Előadó: dr. Szabó Endre soros elnök

2007. október 18.

Helyszín. Magyar Tudományos Akadémia
Levezető elnök: v. Tóth János soros elnök (civil szervezetek csoportja)

Napirend:

1.) A GSZT ajánlásai a vállalati társadalmi felelősségvállalással kapcsolatban
2.) Tájékoztató az Új Magyarország Fejlesztési Terv megvalósításáról
Előadó: Kovács István Vilmos, az NFÜ elnök-helyettese
3.) Tájékoztató a „Magyarország holnap" kerekasztalok munkájáról
Előadó: dr. Török Ádám (Versenyképesség kerekasztal)
Fazekas Károly, (Oktatás és gyermekesély kerekasztal)
Holtzer Péter (Nyugdíj és időskor kerekasztal)
4.) A GSZT működését érintő kérdések (munkaprogram, költségvetés)

2007. december 6.

Helyszín: Magyar Tudományos Akadémia
Levezető elnök: v. Tóth János

Napirend:

1.) Javaslat a magyar klímaváltozási stratégiához
Előadó: Láng István akadémikus
2.) CSR monitoring csoport létrehozása
Előadó: Fekete István, a CSR munkacsoport elnöke

XI. számú melléklet

Az országos társadalmi párbeszéd meghatározó személyiségei

Kormány



KISS PÉTER, a Magyar Szocialista Párt politikusa, alelnöke, parlamenti képviselő (1994 –), munkaügyi miniszter (1995-98), foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszter (2002-03), a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter (2003-06), szociális és munkaügyi miniszter (2006-07), a Miniszterelnöki Hivatalt vezető minister (2007-), az országos társadalmi párbeszéd létrehozásának egyik meghatározó politikusa, a kormány állandó képviselője a Gazdasági és Szociális Tanácsban (2004 –).



CSIZMÁR GÁBOR, a Magyar Szocialista Párt politikusa, parlamenti képviselő (1994 –), a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium politikai államtitkára (2002-04), foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszter (2004-06), a Szociális és Munkaügyi Minisztérium államtitkára (2006-08), a Miniszterelnöki Hivatal államtitkára (2008 –). A kormány állandó képviselője az Országos Érdekegyeztető Tanácsban (2002-04 és 2006 –).



KORDÁS LÁSZLÓ, politikus és szakszervezeti vezető, a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal keretében működő Társadalmi Párbeszéd Központ igazgatója (2006 –), a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium politikai államtitkára és a kormány állandó képviselője az Országos Érdekegyeztető Tanácsban (2004-06), korábban a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetségének (MSZOSZ) alelnöke.



HERCZOG LÁSZLÓ, a munkaügyi igazgatás és a munkaügyi kapcsolatok szakértője, az Országos Érdekegyeztető Tanács egyik „építőmestere" (1988-90). 1990 óta a munkaügyekért felelős minisztériumok államtitkára, felügyeli a munkaügyi jogszabályok előkészítését, az érdekegyeztetést és a társadalmi párbeszédet, kapcsolatot tart a szociális partnerekkel, bértárgyalásokat folytat az üzleti szektor és a közszolgálat területén. Egyben országosan elismert mediator munkaügyi konfliktusok megoldásában.



HÉTHY LAJOS, a munkaügyi igazgatás és a munkaügyi kapcsolatok szakértője, az Országos Érdekegyeztető Tanács (1988-90) és a Gazdasági és Szociális Tanács (2003-2004) egyik „építőmestere", a munkaügyekért felelős minisztériumok államtitkára (1990-91, 1994-98, 2004-2006), a kormány állandó képviselője az Országos Érdekegyeztető Tanácsban (1994-98) és a GSZT kormányzati koordinátora (2005 –). A koszovói ENSZ igazgatás szociális és munkaügyi igazgatója, az új koszovói Munkaügyi és Szociális Minisztérium adminisztratív vezetője (1999-2003).
A jelen tanulmány egyik szerzője.

Szakszervezetek



SZABÓ ENDRE, szakszervezeti vezető, a Szakszervezetek Együttműködési Fórumának, a közszolgálati szakszervezeteket tömörítő konföderációnak – SZEF alapító elnöke, (1990-2007). Az Országos Érdekegyeztető Tanács és a közszolgálati érdekegyeztető fórumok meghatározó személyisége és az elmult 20 évben a SZEF képviselője számos egyéb testületben. Mint a munkavállalói csoport vezetője a Gazdasági és Szociális Tanács társelnöke (2005 –) és második soros elnöke (2006-2007).



BORSIK JÁNOS, szakszervezeti vezető, a Mozdonyvezetők Szakszervezetének ügyvezető alelnöke (1990 –) és az Autonóm Szakszervezetek Szövetségének – ASZSZ elnöke (2000 –). Az Országos Érdekegyeztető Tanácsnak, a munkajogi vitáknak és bértárgyalásoknak egyik kulcsszereplője. A kollektív tárgyalások közismert személyisége, számos sikeres sztrájk szervezője – különösen a 90-es években –, a Magyar Állam Vasutaknál (MÁV).



PATAKY PÉTER, szakszervezeti vezető, a munkaügyi kapcsolatok szakértője, a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetségének (MSZOSZ) elnöke (2006 –). Hosszú időn keresztül az Országos Érdekegyeztető Tanács szakértőjeként tevékenykedett. 2006-tól aktív résztvevője az Országos Érdekegyeztető Tanács tárgyalásainak és tagja a Gazdasági és Szociális Tanácsnak.

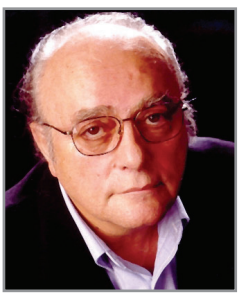


PALKOVICS IMRE, szakszervezeti vezető és politikus, 1991-től a Munkástanácsok Országos Szövetségének (MOSZ) elnöke. Az első konzervatív kormány vezető pártjának, a Magyar Demokrata Fórumnak a parlamenti képviselője (1990–1994), később a Keresztény Demokrata Párt támogatója. Egyaránt aktív résztvevője az Országos Érdekegyeztető Tanácsnak és a Gazdasági és Szociális Tanácsnak.



GASKÓ ISTVÁN, szakszervezeti vezető és politikus, részt vett a Nemzeti Kerek-Asztal tárgyalásokban (1989–90), a Vasutas Dolgozók Szabad Szakszervezetének elnöke (1991–), és a Szabad Szakszervezetek Demokratikus Ligájának elnöke (1996–). Az elmúlt 15 évben aktív résztvevője az Országos Érdekegyeztető Tanácsban folytatott tárgyalásoknak. Megalakulásától kezdve tagja a Gazdasági és Szociális Tanácsnak.

Gazdaság



DEMJÁN SÁNDOR, üzletember, a TriGranit Fejlesztési Rt. elnök-vezérigazgatója (1998–) A Magyar Vállalkozók Országos Szövetségének, – VOSZ –, elnöke (2000 –). A gazdaság csoportosulásának vezetőjeként a Gazdasági és Szociális Tanács társelnöke (2005-2008) és első soros elnöke (2005–06). Aktív tevékenységet fejtett ki a testület alapszabályának megalkotásában, a társadalmi szerződés kezdeményezésében, illetve komoly erőfeszítéseket tett a GSZT-ről szóló törvény megszületése érdekében.

ERDEI TAMÁS, bankár, a Magyar Külkereskedelmi Bank Zrt. elnök vezérgazgatója (1997 óta), a Magyar Bankszövetség elnöke (1997–2008), a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács tagja. A Gazdasági és Szociális Tanács Állandó Bizottságának tagja (2005-07), különösen a kezdeti időszakban aktív résztvevője a GSZT-nek.





PARRAGH LÁSZLÓ, üzletember, a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének, – MGYOSZ –, alelnöke (1994-2000), a Magyar Kereskedelmi és Ipar Kamara elnöke (2000 –). Az EUROCHAMBERS Igazgató Tanácsának (2004-) és a Nermzetközi Kereskedelmi Kamara Végrehajtó Testületének tagja (2005 –) – kezdettől fogva aktív résztvevője a Gazdasági és Szociális Tanácsnak.



FEKETE ISTVÁN, a Henkel Magyarország kft. ügyvezető igazgatója, majd jelenleg a felügyelő bizottság elnöke, a Joint Venture Szövetség elnöke. A GSZT felkérésére a vállalatok társadalmi felelősségvállalásával (CSR) foglalkozó munkacsoport tevékenységét és a GSZT e tárgyban született ajánlásának előkészítését irányította (2006-07). A CSR-ajánlás végrehajtásának nyomonkövetésére létrehozott monitoring bizottság elnöke (2007-).



DÁVID FERENC, a munkaügyi kapcsolatok és a munkajog szakértője, a Magyar Vállalkozók Országos Szövetségének, .– VOSZ –, főtitkára (2006 –), előtte az Általános Fogyasztási Szövetkezetek Országos Szövetségének (ÁFEOSZ) főtitkára. Az elmult 15 évben az OÉT "munkaadói oldalának" egyik főtárgyalója a plenáris üléseken és a bizottságokban egyaránt..

ROLEK FERENC, a Budapest Bank Rt. vezérigazgatóhelyettese, korábban a Tungsram General Electric Rt. alelnöke (1992 –), a Magyar Munkaadók Szövetségének – MMSZ (1996-98) és a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének – MGYOSZ (1999 –) alelnöke. 1990-91 között a Munkaügyi Minisztérium közigazgatási államtitkára. Az elmúlt 12 évben az Országos Érdekegyeztető Tanács "munkaadói oldalának" egyik főtárgyalója.





HERCZOG MÁRIA, a Család, Gyermek, Ifjuság Kiemelten Közhasznű Egyesület képviselője, a Gazdasági és Szociális Tanács Állandó Bizottságának elnöke. Szociálpolitikával és gyermekvédelemmel foglalkozó szakértő, tudományos kutató, az egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola docense. A brüsszeli Európai Gazdasági és Szociális Bizottság tagja (2004 –) és a Szociális Munkások Nemzetközi Szövetsége végrehajtó bizottságának (1994-2000), valamint az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény Bizottságának (2007 –) tagja.



TÓTH JÁNOS, ügyvéd, az Ipari Parkok Egyesület társelnöke, a brüsszeli Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és elnöksége tagja, a bizottság Energia-, Szállítás-, Informatika és Információs Társadalom szekciójának elnöke (2004 –). A civil csoportosulás képviselőjeként, a Gazdasági és Szociális Tanács társelnöke (2005 –), a GSZT harmadik soros elnöke (2007–2008), a testület megbizott főtitkára (2005-2006). Különösen aktív tevékenységet folytatott a GSZT nemzetközi kapcsolatainak alakítása terén.



BARABÁS MIKLÓS, az Európa Ház Egyesület igazgatója a brüsszeli Európai Gazdasági és Szociális Bizottság tagja (2004 –), a Gazdasági és Szociális Tanács Állandó Bizottságának tagja (2005 –). Különösen aktív tevékenységet fejtett ki az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságon belüli csoport és a civil szervezetek szélesebb köre közötti kommunikáció és a Gazdasági és Szociális Tanács nemzetközi kapcsolattartása terén.



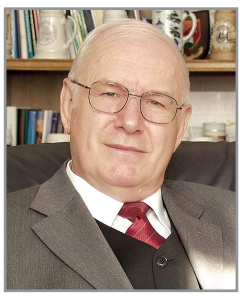
LUKÁCS ANDRÁS, környezetvédő, a Levegő Munkacsoport elnöke (1998-tól). 2006-ban csatlakozott a Gazdasági és Szociális Tanácshoz, mint a környezetvédelem területén tevékenykedő civil szervezetek választott képviselője. A Gazdasági és Szociális Tanács tevékenységének aktív résztvevője.



VIZI E. SZILVESZTER, orvosprofesszor és akadémikus, a Gazdasági és Szociális Tanács társelnöke (2005-), jelenlegi soros elnöke (2008 –), a Magyar Tudományos Akadémia volt elnöke (2002-2008). Aktív szerepet játszott a GSZT létrehozásának előkészítésében, a testület alapszabályának megalkotásában, a társadalmi szerződés kezdeményezésében és a tanács önálló munkaprogramjának kialakításában. Az alakuló ülés levezető elnöke (2004) és a társadalmi szerződés előkészítésére alakult munkacsoport elnöke (2005-2006).



ROÓZ JÓZSEF, a közgazdaság tudományok professzora, a Budapesti Gazdasági Főiskola rector emeritusa, a Gazdasági és Szociális Tanácsban a Magyar Rektori Konferencia képviselője, a GSZT Állandó Bizottságának tagja (2005-), a Magyar Vállalkozók Országos Szövetségének, – VOSZ –, társelnöke (2006-) és számos magas szintű tanácsadó testület tagja.



BESENYEI LAJOS, a közgazdaság tudományok professzora, a Miskolci Kelet-Magyarországi Egyetem rektora, a Gazdasági és Szociális Tanácsban a Magyar Rektori Konferencia képviselője, a Magyar Rektori Konferencia elnöke (2004–2005), az MTA Statisztikai Bizottságának elnöke, a Magyar Kultúrális Alapítvány felügyelő bizottságának elnöke, a GSZT Állandó Bizottságának tagja (2005-) és számos más magas szintű tanácsadó és tudományos testület tagja.

HALM TAMÁS, 2006-ban a Gazdasági és Szociális Tanács főtitkárává választották. A Magyar Közgazdasági Társaság főtitkára (1999 –) és a Gazdasági és Szociális Tanácsban a társaság képviselője. Korábban a Nemzeti Fejlesztési Hivatalban helyettes államtitkárként tevékenykedett.

